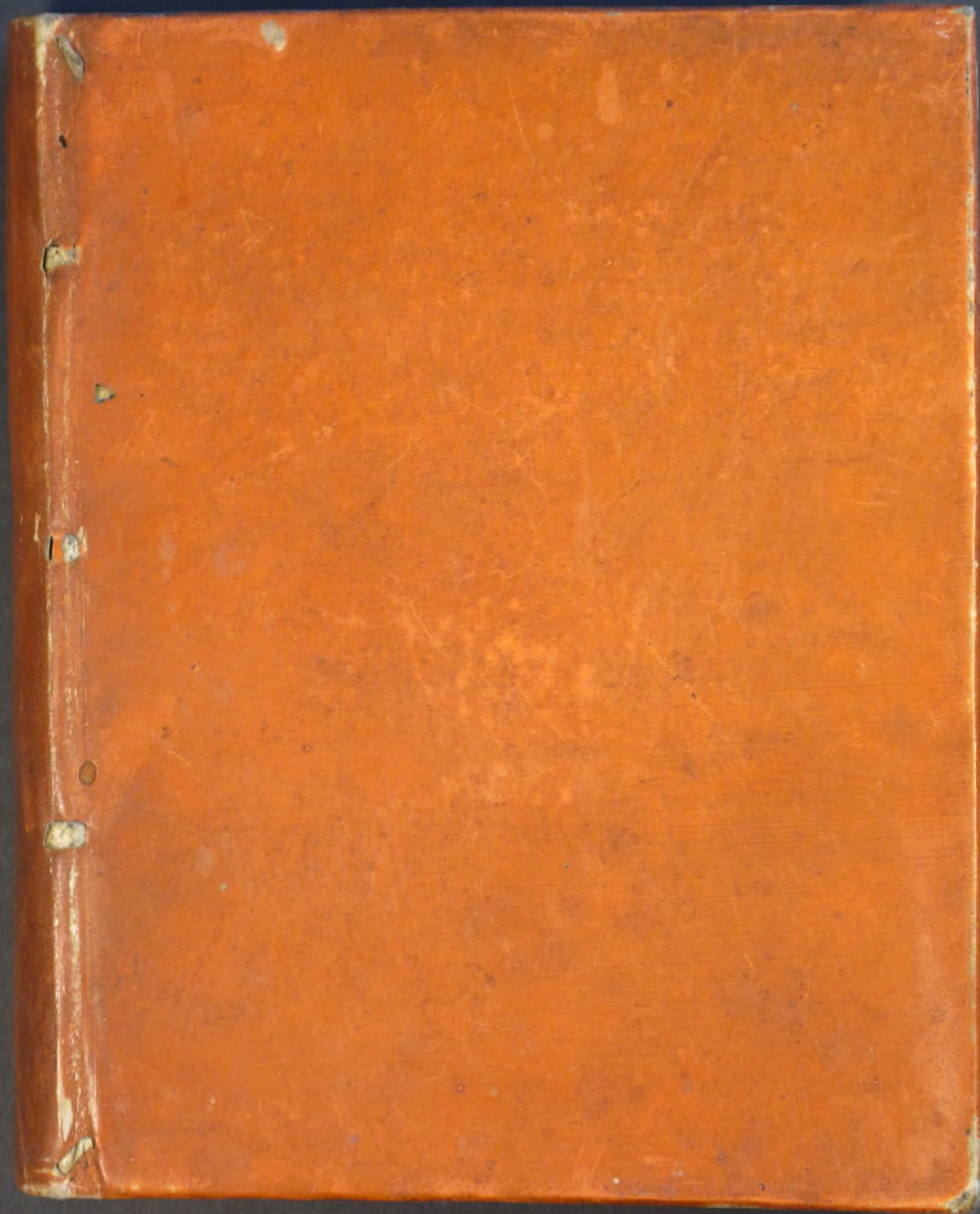

Wimb.
Opolo

37 st.

Akc V 311
33 / 62 / C

CONSILIUM

INTEGRUM, ET PERFECTUM DE EXOTICIS Linguis Gallica & Italica rectè & eleganter addiscendis, & ad usum transferendis.

I N

Theologicis, Oeconomicis, Ethicis, Politicis, Juridicis, Historicis, Toxicis, Personilibus, Matrimonialibus, Militaribus, &c. conscriptum, & recens in lucem editum

CASPARO LAUDISMANNO,

Aurimontano Silesio, J. C. antehac Divi Rudolphi Caesaris Commissario & Friderici Ducis VVirtembergici Consiliario aulico existente, & Editione, 24 librorum Reipub. literariz fructificante.

S T E T I N I,

Ex Officina Rhetiana, Sumptibus Iohannis Christophori Landtrachtingeri,

ANNO M. DC. XVI.

W. J. P. 11. 10

Illustrissimis, Illustrib: Ge-
nerosis, Strenuis, Nobilissimisque Ma-
gnæ & Regiæ Provinciæ SILESIÆ, Dominis
STATIB: & PROCERIB: Dominis suis cle-
mentissimis, in signum debitæ observantiæ, & sin-
gularis in Patriam amoris submissè, Nec non Nobi-
lissimis, amplissimis, prudentissimis, cōsultissimis,
virtutum plurimarum ornamētis conspicuis viris,
civitatum illustris, & potentis Silesiæ Capitaneis,
Consulib: Senatorib: & Rerumpub: Silesiacarum
Syndicis, & Ditionum præfectis, Dominis suis
benevolis, & gratis, Consilium suum de Exo-
ticis Linguis integrum, & perfectum, rarum, atque
rarissimum, & tale, quale hoc tot doctrinis instru-
ctum, tot exemplis declaratum, & tot notabilibus
de Personis, & rebus illustriū insignitū in Romano
Imperio, & Regno Gallico, & Anglico nunquam est
visum, officiosè dedicat Casparus Laudismannus,
Aurimontanus, Silesius, JC. antehac Rudolphi II.
Romanorum Imperatoris Augustissimi Commis-
sarius, & Friderici I. Ducis Wirtembergici Con-
siliarius Aulicus, nunc Sexagenarius, terra marique
jactatus, & hætenus Regnorum, & Provinciarum
Europæ perlustrator felicissimus, 24. librorum e-
ditione Reipub. literariæ mirum in modum fructi-
ficans, & Laudis Nomen æternitati
consecrans.

Viro Clarissimo, Viro consultissimo
Dn. CASPARO LAUDISMANNO J. U.
Licentiato, & de Repub. literariâ, in linguis Exo-
ticis excolendis optumè merenti L.m,q; gratula-
tur, gratatur

*Jurgâ Valentinus Winther J. U. D. Comes Palatinus, &
aulæ Sedimensis Consiliarius.*

T se conlaudare, & in os, res vilior algâ est;
Sic Laudare Viros Laudandos, nobile factum.
Sed qui laudandi? non Scurra, nec orbis Agyrta,
Cœlum, non animum qui transmutare potissunt;
Vanus Fumi-venditor Interimista, Chymista,
Qui se Elementa ferunt mutare, at mente notati
Pauperiem faciunt cen quadrupes, atque repedant.
Te Laudismannum verè laudamus, amamus
Historicum, Vatem, Sophiæque Æquique Themistam,
Qui campo Elysio saliens te Legibus atque
Linguis sacraſti, *Lex sacra, & Lingua aliud Cor,*
His imbutus adis peregrini climata mundi
Mundi oculum Europam, caput Induperator habetur
Inq; clientelam te suscipit atque ministrum.
Hoc laudis culmen, nec apex est dignior alter.

Indè Europæos ad Reges dirigis omnem
 Motum animi, Gallum, quo non præstantior alter
 Hispanus quamvis velit æmulus esse Monarcha
 Regna Potonorum lustras, cui Suecicus obstat.
 Ille Britannorum Phoenix præfulget in arte,
 Rex Daniæ Martis cupidus sex unica Regna
 Ungarus atq; Bohemus in hærent, octo ferentur,
 Quæ perlustrasti mi Laudismanne frequenter
 Ne quid de Ducibus patriis, Heroibus almis,
 Elysiis Ducibus dicam, Electoribus ipsis,
 Atq; Philippico nostræ Pomeranidos Astro;
 Wirtembergiacus tibi Dux Patronus honorus.
 Hæcine Laus est Laudismanne? celebris, honora,
 Principibus placuisse viris. Laudatior isthæc,
 Quod spretis Magnorum ausis, fideique scholæque
 Te consecrasti, Re Sacra, Consilio Almo,
 Quod non laudabo, quia se conlaudat id ipsum,
 Et Laudismanni Laudes vel mille recenset.
 Nullâ opus est hederâ, vino quod venditur ultrò.
 Ergo juventutem moneo, redimatque legatque
 Consilium præsens, quo non consultus ullum
 Ut carnem cum lacte habeat, linguasque bilingues
 Triplas, quadruplices discat cum fœnore multo
 Et Laudismanno grates è pectore reddat,

N

Consilium de Linguis Exoticis Clariss. vi Viri,
 DOMINI CASPARI LAUDISMANNI JC.

Expetis ut carmen tibi dem' quid Laudibus istis
 Est opus è Versu quæ surgunt? notus est antè
 Et Laude, & Versu peregrinis plurimum in Oris,

Mi Lau

*Mi Laudismanne egregium, & solenne quod Omen
 Et quoq. Nomen habes, testantur plurima Scripta
 Scripta tua eximium in Linguis monstrantia cultum
 Quas Re, Consilioq. iuvas, fundamina scribens
 Harum, & sic variis te terrarum ingeris Oris
 Et mundo notum facis, & clarescis aperit.
 Plaudet tuo hoc studio ergo, Vir Expertissime, plaudet,
 Namq. tuas Laudes, Famam, Nomenq. per orbem
 Itala Gens, Galli ferunt Hispanus, & Anglus,
 Et quæ luxuriat longo Germania tractu.*

David Herlicius Medicinæ D. Med. Stargardienſis.

Επιγραφή

ANDR. HILTEBRANDI POM. MED. D.

Ad Clariss. & Doctiss. Virum Dn. CASPARVM LAVDIS.

MANNV. M. Ictum. Consilium suum de Linguis Exoticis edentem.

LAude opus esse tibi Vir Laudismanne perite
 Haut puto; Opus præsens suppeditabit eam:
 Namq. istud Laudare, quod amplâ est Laude refertum
 Undiq. crede mihi Laus ea inanis erit.
 Quin Laus cuncta tuum ceu Nominis innuit Omen,
 In te (Vir Laudum) splendet ubiq. modò.
 Consilium hoc, multâ curâ, multoq. labore
 Quod conscripsisti, Laudis habet cumulos;
 Laudis habet cumulos insignes, acre requirit
 Iudicium; Magnæ est sedulitatis Opus;
 Gallorum lepidos sermones monstrat apertè,
 Seria mixta jocis & bona multa docet.
 Ergo qui leget id jam Laudismanne, laborum
 Laudes, tanta bit, Præmia & ampla dabit.

Ε Π Ι Γ Ρ Α Μ Μ Α

A D

Nobilem, Clarissimum, Consultissimum,
Excellentissimumq; Virum,

Dn. CASPARUM LAUDISMANNUM,
JC. Consilia maximè salutaria de linguis Exoticis
& peregrinationibus proferentem,

Multa peregrinas Laus est vidisse per urbes;
Externo hinc Laus est oreq; posse loqui:
Tradere at hæc ultra: sine, qua ratione, periclis,
Hoc suescat patriis discere turba locis:
Majoris Laudis rem, Laudismanne, sciebas:
Quà bene promeritus Laude Vir ampluseris.

Veræ ΦιλοΦροσύνης ergò sc. à Blasio Franco, L.

Ad Clarissimum, & amplissimum Dominum

Casparum Laudismannum, Aurimontanum, Sil.
JC. Rudolphi II. Romanorum Imperatoris Augustissimi Commissariam
quondam dignissimum Sympatriotam suum omni officiorum ge-
nere colendum.

O Luctum, ô lacrymas! fatis concessit acerbis
Spei nostræ Patriæ, Gloria, Fama, Decus.
Laudismanniades Turcarum terror, & omnis
Sarmaticæ terræ fulmen, onusque feræ.

Sed

Sed quid digressum placidè fleo: vivit in illo
Nobilior patriæ Spes, generisq; sui.
Laudismannus, honore beat quem Sceptifer orbis
Romani Princeps, Semideumque cohors.
Enthea quem virtus, quem Mars, & Pallas honestat,
Scriptaque digna legi Cæsaris ore sua,
Vivas iò patriæ Spes, Gloria, Fama, tuumq;
Floreat æterna posteritate Genus.

*M. Ioachimus Feigius, Aurimontanus Sil. I V. C.
Collegi Paulini quod est Lipsiæ Curator.*

In honorem Dn. Laudismanni, J C, Consilij hu-
jus salutaris Publicatoris, &c.

Sed benè castra locat, justè educitq; cohortes,
Qui, quo castra locet, noverit antè solum!
Sed benè venatum in saltus parat ire, viarum
Saltibus in mediis quem minus error habet!
Sic ait: ut Laudismanni, sacer era suboris
Angliæ, & Italiæ, & Galliæ, Appollo vidit.
Addit & hæc: Vbi Lipsiæcis hunc letius oris
In ulero, clârûm det mihi Consilium
De linguis, rebus, personis. Scit quia linguas,
Res & personas de meliore nota.
Ipse virum cælo post tollam: Phæbus in æthere est.
Hic urget, rectè us, Consilij Author erat.
Laudismanne, tuum nomen, laudesq; manebunt;
Scilicet ac complex Solis utramq; domum.

Ambrosius Stegman.

Calparis

Casparis Paupit, Naumburg, Epigramma

ἀντιγράφων

Ad Clarissimum Virum, Dominum,

Casparum Laudismannum, J. U. Licentiatum,
*quondam Friderici I Ducis Wirtembergiaci Consiliarium aulicum de
Exoticis linguis Gallica, & Italica intra limites Germaniae addi-
scendis Consilium publican em.*

Laudismanne decus Justitiæ inclitum,
Sol splendens Patriæ, cara Silesiæ
Gemma, & cura virum maxima Principum
Tu verè eximiâ es Laudis adorea
Ornandus, Charilin ritè faventibus
Quod non Consilij longius aurea
Secreta invidas luminis aurulæ
Hujus; sed facias (ilia zoilo
Rumpantur licet; aut dentibus excreet
Linguam Lividulus) nectare compotes
Hoc nos ambrosio quod fluit ubere
Erivo ingenij, vir celebris, tui.

Ergò Res meritò publica salveat
Docta, & Teutonium júbila mustea
Pertinent, subolem hanc hæc gremio parens
Aeternum foveat: Sic quoque maximus
Aeternum huic faveat coelitem Pater.

ALMA AMOR
DE MARY ORVIS

ET ET AMOR

THEY ARE THE ONLY TWO
WHICH ARE THE ONLY TWO

INSIGNIA FAMILIÆ
LAUDISMANNORVM.

*VIRTUS dona parat; TEMPVS virtutis amica:
Vis bona virtutis noscere Tempus ama.
N. Pauls. Gussel. Mel. F.*

VIVA EFFIGIES CASPARIS LAVDISMANNI
GOLDBERGENSIS SILE SII IC.
Olim Consiliarij Aulici Montisbelgardici.

Ore places, vultuq; places, Vir sure perite: *Jacob, ob hoc*
Est equidem LAVDIS pars ea magna tua. *scribit*
Maior at est, Sacris quod sis Virtutibus auctus.
Maxima, quod Themidos, quod Sophiae Arte nites.
Paul, Crust, Molenarius.

VIVA ET FIDES CASARIUS LAVDEMANNI
 GOLDBERGERS SILENTIO
 Chm Confessio v. Audiet Monitum Gardia

In hoc studio, pueri et viri
 Et LAVDEMANNI et LAVDEMANNI
 et LAVDEMANNI et LAVDEMANNI
 et LAVDEMANNI et LAVDEMANNI
 et LAVDEMANNI et LAVDEMANNI

A D

BENIGNVM LECTOREM.

Quantum attinet (benignissime Lector) ad vocabula nonnulla huius Consilii hinc inde inserta minus Latina qualia sunt *Datzbruder*: *Boni Biberones*: *Pecuniarum Corraschpelatores*: & ad verba nonnulla, qualia sunt *Polonizare*, *Gallizare*, *Iuridizare*: *Poetizare*, *Carescere*, *Ingrossare*, *Ambursare*, *Corraschpelare*, *Ruckutiascere*, &c. Illa *Aurbori* huius Consilii non ascribere velit benignus Lector, quasi Latinitatis ignarus esset. Iocosè enim personis nonnullis applicata fuerunt. Scit autem huius Consilii Author rectius & elegantius dici latine pecuniam in marsupium reponere, quam ambursare: & rectius dici corradere pecuniam, quam corraschpelare: & rectius aliquem appellari pecuniarum corrasforem, quam corraschpelatorem: & rectius dici eruere quam ruckutiascere, & rectius appellari *Eruellatores*, quam *Ruckutiatores*.

Verba autem illa *polonizare*, *Gallizare*, *iuridizare*, *poetizare*, *ingrossare*, item *Schmiralia* acceptare his apposita sunt, qui parum *polonizant*, parum *Gallizant*, parum *iuridizant*, & parum *poetizant*, & *mitellatas* suas *Domicellas* parum *polonizantes* ita *ingrossant*, ut vix lectus eas capere possit.

Ingrossare autem latine non dicitur, sed pinguem reddere. Ad vocabulum illud *Pomerada Lotharingica* fol. 168. num. 327. positum quod attinet, siquidem Dolio illi Nanceano, cui procurator *Alsaticus* ex inani terriculamento irrepsit imposita non fuerint perennia, & conditiva mala, quæ Galli appellant *pommes qui sont de garde*: neque granata mala, quæ à granorum multitudine dicuntur, quæ Galli appellant *pommes de Granade*: neque mala paradisiaca, quæ Galli appellant *pommes de paradis*: neque mustea mala, *pommes qui ont la douleur de moult*: sed imposita illi fuerint fugacia mala, *pommes qui incontinent se gassent, & sentent* ægrotantia mala, quæ non in Hispania, non in Italia, nec in Gallia sed in Lotharingia creverunt, cum aliis diversorum colorum Aromatibus Lotharingicis in Dolio isto Nanceano diu multum distillata & permixta minus odorifera facta fuerint. Ideo *Pomerada Lotharingica* dicta fuerunt.

(

Talia,

Talia, & similia vocabula, & verba minus Latina, & personis, & rebus apposita reperiet benignus Lector in III. Decennialibus mundanæ peregrinationis huius Consilii Authoris, & in libro Recreativis annexo, qui pro recreatione peregrinatorum à Laudismanno apponetur.

Quantum ad verbum Rotundare, vel ad vocabulum Rotundator quod in Consilio hoc continetur. Horat: auctoritatem allegat ex Budæo.

In Iuridicis marginale 759. falsam textus autem veram sententiam & opinionem Laudismanni continet fol. 345.

ERRATA ET VITIA TYPOGRAPHICA, in contextu Consilii commissa.

A.
Administrator Latina pro Gallica dictione Administrateur posita dictionem 543. fol. 259.

Artentamentum pro Artentamentum fol. 292.

Authois pro Authoris fol. 294.

Anbaldino pro Anbaldino fol. 110.

Ad huius ei pro ad eum scripta: fol. 138.

Allegates pro allegatis in verb. caudis equorum alligatis fol. 31.

B.
Brauer pro Braueur fol. 11.

Brauer enim significat speciosè ingredi.

Braueur vero significat hominem, qui speciosè ingreditur.

C.
Cione pro ô Giove fol. 293.

Ciuitatis pro Ciuitates in marginali fol. 457.

Cautus pro Castus Boleslaus fol. 147.

Canuenant pro Conuenant fol. 304.

Comparaisons pro Comparaisons fol. 56.

Crolo pro Carolo fol. 59.

Cins pro ains in verbis ains au contraire fol. 104.

Grosne pro Crogne fol. 127.

Celsitudo pro cuius Celsitudini commendavit, fol. 136.

Clientorum pro Clientulorum solamen fol. 142.

Contendendum pro Contondendum fol. 17.

D.
Domicella Cuatiana pro Cuiatiana fol. 280.

Desidera-

Desideravit pro desideraverit in verbis nihil aliud desideraverit fol. 274.
Debes pro debet. In verbis puerilia terribilamenta deponere debet fol.
Declarati sunt pro declarate sunt fol.

E.

Eorum pro eius Ad habendum eius hoc in casu iudicium fol. 268.
Et pro Ex speciali nostra gratia fol. 27.
Exhibitas pro exhibuit In verbis ad manducandum adhibuit fol. 299.
Exteratum pro exterarum linguarum fol. 116.
Explicent ea pro uti explicant ea fol. 12.
Explendescem pro exsplendescem faciat fol. 146.

F.

Formilles pro formiller es maisons fol. 247.
La femms pro la femme fol. 301.

G.

Gratiarum adio LAVDISMANNO in Academia Bituricensi publice dicta pro à LAVDISMANNO dicta. In num. marginali 621.
Germani pro Germanis fol. 239.
Grade pro garde. In verbis en sa celeste garde fol. 283.
Grosne pro Crofne fol. 17.
Guilhelmitane pro Guilhelmitane Argentinenfium Ecclesia fol. 14.
Gratulari pro Gratulaturisimus fol. 49.

H.

Hugo Sturm pro Hugo Sturm num. 41. fol. 30.
Homines ab homine pro Hominem ab homine discernunt fol. 139.

I.

Intertes Asini pro inertes Asini fol. 221.
Impedit pro impendit fol. 229.
Interioris pro in Territoris Ducatus Lignicenfis fol. 204.

L.

Labyrinthos pro Labyrinthi vitandi fol. 239.
Literatis pro illiteratis fol. 306.
Lectoni pro Lektioni fol. 63.
Lectione pro lectioni adiungatur fol. 64.
Lecons pro leçons cum e caudato fol. 65.
Lar enommée pro la renommée fol. 102.
Leur siours pro leur iours fol. 103.
Les eux autres pro les deux autres Requestes fol. 36.
LAVDISMANNS pro LAVDISMANNI huius Confliis
Authoris libro fol. 88.

M.

Mille pro tria millia florenorum fol. 229.

Militibus pro millibus fol. 214.

Marty pro marry. In verbis & suis bien marry fol. 104.

Maieſtatis pro maieſtati. In verbis cuius maieſtati quadrat fol. 116.

Monſtrant pro monſtrent latinum pro Gallico poſitum fol. 1014.

Mane pro manè fol. 14.

Montibelgardicos pro Montibelgardicos commiſſarios fol. 30.

Maſiorum pro malorum patientia viſitrix fol. 184.

N.

Nobilibus pro notabilibus de perſonis, & rebus illuſtrium fol. 2.

Nanceanum pro Nanceanum fol. 260.

Nancei pro Nancei.

O.

Ocures pro bonnes Oeures fol. 290.

Oſervauit pro oſervatum fol. 13.

P.

Poſteritati pro immortalitati conſecrauit fol. 227.

Promeruium pro proverbium fol. 292.

Pendens pro tendens Craconiam fol. 243.

Principio pio pro principi pio fol. 273.

Parlamentoient pro parlamentoient fol. 112.

Poſſidione pro obſidione cinſta fol. 142.

Perſone pro perſonne fol. 34.

Pronunciationem vitandum pro vitandam fol. 6.

Q.

Qui pro quibus in verbis monſtraſſet un uſage de bois fol. 23.

Quas pro quis fol. 292.

Que pro qui tam Theologos ite informant fol. 39.

Qui pro que. In verbis, De tribus rebus dicunt Galli, qua fol. 300.

Qui pro que In verbis que amat, & reſpectat virum.

R.

Rupolphus pro Rudolphus fol. 278.

Rogo pro rogat fol. 274.

Rarie pro ratio. In verbis: habenda eſt ratio fol. 105.

Regnie Anglie pro Regine Anglie fol. 120.

La Roiſme pro Froiſme fol. 36.

Recipoca pro reciproca in marginali 335.

Rechercherunt pro rechercheront fol. 27.

S.

Sequi pro ſequitur fol. 281.

Seniorem pro ſeniorum fol. 292.

Selectorum pro ſelectiorum fol. 58.

Sunt li-

Sunclisigado pro sanctificado fol. 75.
Sint pro sunt. In verb: In qua re valde impii sunt Galli fol. 117.
Sotern pro Sötern fol. 142.
Siue pro sine aliorum damno fol. 47.
Sumus pro summus Laudismanni fautor fol. 142.
Seigneuries pro Seigneuries fol. 27.
Scripta pro inscripta, in marginali 1524.
Souuerain pro souue fol. 1654.
Sount pro sont fol. 173.

V.

Vratislauriam pro Vratislauria fol. 278.
Varii item contractus per varios contractus fol. 2374.
Vno pro une mediocrité fol. 59.
Vocat pro vocant fol. 119.
Vt pro & fol. 10.
Votre pro vostre service fol. 21.

ERRATA ET VITIA TYPOGRAPHICA

in Indice commissa.

Alneun pro alneau in litera A.
Aurelii pro aurelii in litera A.
Crudele actum pro crudele factum in litera A, num. 1059.
Casa pro causa fendelis.
Cleamarit pro clamarit.
Detissima pro ditissima nobilitas.
Dominus Lotharingica pro domus Lotharingica.
Equitus pro Equitum, sex millibus equitum.
Espirarint pro exspirarint.
Gallica pro Gallia.
Milier pro mulier.
Numerorum marginalem pro numerum marginalem.

Omissa.

Omissa dictio Iudicio in verbis omnium saniorum Theologorum iudicio num 69. fol. 310.
Omissa in Indice questio ardua Laudismanno proposita extans fol. 336.
Omissa hac duo verba, apponere voluit fol. 229.
Omissa hac duo Idicmate Gallico in monumento Laudismanni fol. 227.
Omissa dictio concessa: pro libertate docendi concessa fol. 283.
Omissa dictio officii, cum oblatione officii fol. 284.
Omissa litera o: in dictione tousours fol. 285.

X 3

Omissa

Omissa dictio dicenda, Gloria dicenda fol. 291.

Omissa particula pro, pro eo Deum quotidie inuocat fol. 205.

Omissa dictio in, in hac appendice fol. 242.

Omissa dictio vestram in verbis quod Maies: Vestram reperiam bene dispositam fol. 258.

Omissa sunt verba cuius initium tale MonSeigneur fol. 264.

Omissa dictio me in verbis Et si non plaise me commander fol. 276.

Omissa dictio Si In verbis maiori gaudio afficiuntur boni viri Sc. 299.

Omissa litera A, in verbis a iuger fol. 304.

Omissa dictio cum: Et tamen cum neci dari curavit fol. 134.

Omissa dictio olim, Qua ratione illustres olim eam ad usum transtulerint fol. 49.

Omissa dictio Et post verbum faciat, Et diu incolumem conseruet fol. 146.

Omissa verba quid sentiat in verbis nobilis Adamus à Stang de Laudismanni libris quid sentiat fol. 149.

Souuerain pro souuerain fol. 165.

Omissa dictio quod in verbis item refert ibi huius Consilii Author quod Guyssio acciderit fol. 31.

Omissa verba exoptationem continens in verbis: Claudii Clementis inscriptio felicioris itineris exoptationem continens fol.

Omissum verbum sunt. in verbis: expressa fol. 200.

Omissa dictiones DE DEO: in verbis: sanam doctrinam de DEO sparsit fol. 202.

Omissa quid sentiat in verbis nobilis Adamus à Stang de libris Laudismanni quid sentiat fol. 149.

Superflua.

Litera A superflua ante dictionem Gallicam L' Administrateur num. 544 fol. 259.

Particula Et superflue posita in verbis gaudet fol. 277.

Ante hac superflua dictio, in verbis qui ante hac paterna virtutis vestigiis insistit fol. 142.

Quam dictio superflua fol. 55.

Transposita.

Transposita fol. 302. in verbis Hoc dicitur à Laudismanno post ponenda iis verbis quae fol. 303. posita sunt Diligentia quae:

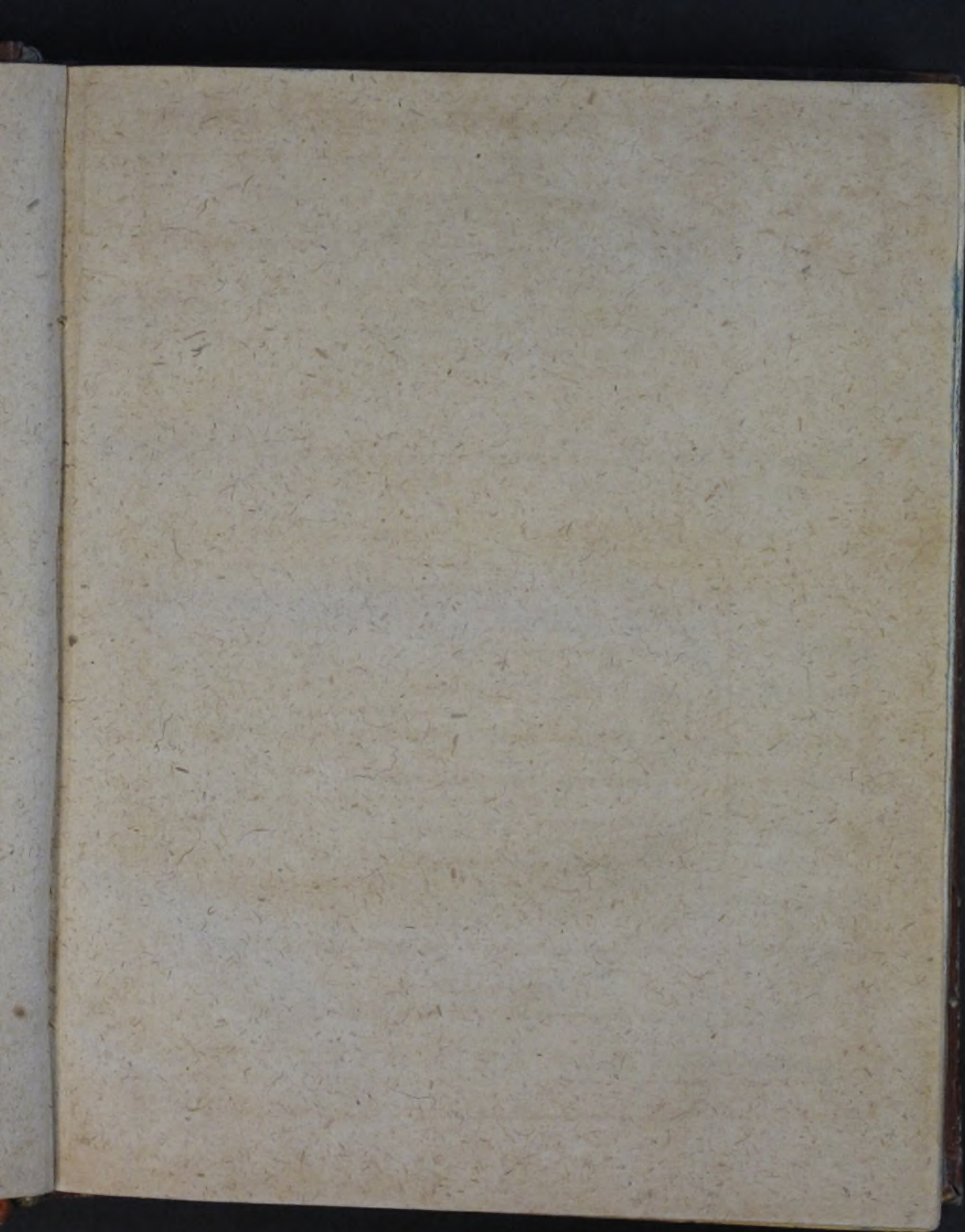
Bis posita.

Dictio adhuc bis posita in verbis, sine dubio adhuc ex benignitate, Et favore Dei existentes fol. 59.

Non distincta.

In carmine Ambrosii Stegmanni suboris pro sub oris.

Auecle pro auecle coeur fol. 94.

CORONA PIERIA

IN

Augustissimam Augustissimi REGIS Hungarorum invictis-
simi HEROIS Divi MATTHIÆ CORONATIONE M.

Que nova lux Phabi, fulgorque quis aureus alma

Spargitur è cæ-

Eja quàm latis

Latici-

Namq, polo

Sol novus

Ecce redi

Pax, lex, e

Consilium unde

Sceptra tenens div

lo? q V is re

pes nob-

comite, Ergò pla-

imperij Romani exortus

ungarie votis diadema-

quo cum Reduces jam g

fadus, Majestas, omn

l9 regni Re

rum vertitur ordo?

s advolat alis,

s9 ferte sonoros.

b alto

e fulgens

atia, virtus,

Deorum

fortis abundant.

I AS jure secundus.

Faxit REX REGVM mundi qui torquet habenas,

Hic Sol PANNONIÆ, ut sancta cum pace perennet.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF ANTHROPOLOGY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF GEOLOGY

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF ANTHROPOLOGY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF GEOLOGY

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF ANTHROPOLOGY
AND
THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF GEOLOGY

Iquidem Anno re-
paratae Salutis humanae
1614. in Illustri Lipsia
Consilium de Exoticis
Linguis, Gallica & Italica,
intra limites Germaniae
recte & eleganter addi-
scendis, ob negligentiam
Typographi mendosum,
& propter obvenientem in ejus persona sumptuum
& expensarum penuriam, cartaeque defectum man-
cum, & mutilatum sine Theologicis, Oeconomi-
cis, Ethicis, Politicis, Juridicis, Militaribus, Perso-
nalibus, Seriis, Jocosis, & Aenigmatibus in lucem
prodierit, voluit ejusdem Consilij Author, ut illud
in Illustri Stetino, civitate maritima, & Pomera-
niae metropoli integrum & absolutum, & quidem
cum supradictis Materiis typis mandaretur, & lu-
cem aspiceret, cum illud, quod anno 1614. in Illu-
stri Lipsia typis mandatum fuit, mancum, & muti-
latum lucem aspexerit, & ad varios Reges externos,
Regem Angliae, Regem Poloniae, Regem Daniae, &
ad designatum Regem Sueciae, ad diversos Romani
Imperij procures primariarum civitatum mariti-
marum, & Academiarum Rectores, ad multos Bo-
hemiae, Austriae, Silesiae & Moraviae Barones & Li-

beros Dominos pervenerit. Et deplorarunt hactenus nonnulli Legati Regij Consilium hoc cum supra dictis materiis citius lucem non aspexisse, cum non solummodo informet juniores Reges & Principes in linguis, sed & politicos variis nobilibus de personis, & rebus illustrium instruat. Et de summa utilitate hujus Consilij nullum est dubium.

Antequam autem ad Theologica, ad Oeconomica, ad Ethica, ad Politica, ad Juridica, ad Militaria, ad Personalia, ad Seria, ad Jocosa, ad Æquivoca, & ad Ænigmata transeat hujus Consilij Author, & in iis verum usum demonstret, sequentia optimo, & requisito ordine pertractat.

I

*Ordo, qui in hoc
Consilio observa-
tur.*

Primo loco aliquid dicit de Mōdo Docendi, quem supradictus hujus Consilij Author Londini in Anglia, Amstelodami in Hollandia, & Lipsiæ in Misnia, observavit. Deinde nonnulla de nonnullis Gallis Gallicæ Linguae Informatoribus, totam Germaniam percurrentibus, differit.

Tandem tria dubia ab odiosis & malevolis nonnullis Gallicæ Linguae miseris Informatoribus ex mero odio mota, & efficta ab ipsius Persona evidentissimis rationibus, probationibus, & argumentis removet. In primo vero dubio periculosa atq; periculosissima Commissio hujus Consilij Authori in Illustri Montisbelgardo demandata declaratur literis Illustrissimi Ducis Wirtembergici.

In primo item dubio prudentis Commissarii officium describitur. In secundo dubio continetur Verbalis Responsio Cardinalis Lotharingici

hujus

hujus Consilij Authori Argentinensium Commis-
sario Nancæi in Lotharingia facta.

Et eleganti ordine procedens Consilij hujus
Author dicit de Linguae Gallicae Præstantia, Elegan-
tia, Jucunditate, ejus Utilitate, & Necessitate, live
necessaria ejus hodiernis temporibus cognitione.
Item de diversarum Linguarum cognatione, de
Pronunciatione, de Elocutione, & diversis gene-
ribus dicendi. De Ætatibus item linguarum, de I-
mitatione etiam dicit, & qui Autores, & Libri Gal-
lici legendi. Postea ad Demonstrationem procedit,
docens, quo pacto, quibusq; mediis & brevius, & re-
ctius & elegatius intra latissimæ Germaniæ vel flo-
rentissimi Regni Gallici limites Germani Exoticas
linguas, Gallicam, & Italicam addiscere queant, & eas,
Gallicam in primis uti difficiliorem ad usum in Theo-
logicis, in Oeconomicis, in Ethicis, in Politicis, in
Juridicis, in Militaribus, in Personalibus, in Seriis, in
Jocosis, in Æquivocis, in Ænigmatibus, in Alloquiis
Illustrium, in oblationibus, officiorum Illustribus fa-
ciendis, in Gratiarum actionibus, in Adventuum
Gratulationibus, rectè item instituendis, de Perfo-
nis, & Rebus Exteris pene illustres Narrationibus,
& Formandis Epistolarum Exordiis, & Conclusioni-
bus transferre debeant. Denominationem tandem
facit Consilij hujus Author Cæsarum, Regum, eo-
rum Electorum & Principum, nec non earum Re-
ginarum, quæ Linguam Gallicam calluerunt: eo-
rum item Baronum & nobilium Germanicorum,
qui studiis exoticarum Linguarum in magna illa

Contenta Consilij

Silesiaca provincia addicti sunt, & literis humanioribus exculti. Deinde descendit ad Demonstrationem hujus Consilij Author, quâ ratione olim Illustres in arduis causis & negotiis terso & eleganti idiomate Gallico penes Regem Galliarum usi fuerint.

Demonstrat insuper, quæ & quales Ceremoniæ in collatione, & acceptatione Feudorum in curia Gallica & in Lotharingica ante aliquot annos intervenerint.

Qua ratione item magnus Moscovitarum Princeps ad Sigismundum, Liberum Baronem in Herberstein, Maximiliani II. Romanorum Imp. Legatum, pro sanitate Maximiliani II. Cæsaris biberit.

Demonstrat quoque, quæ Symbola in terso Gallico idiomate adhibuerint Cæsares, Reges, & Principes, & quidem tam sacra, quam politica.

Quæ item egregia Dicta Gallica, & Italica inscripserint Illustres nonnullorum ingeniorum, & literatorum libris, quos Albos Amicorum appellant. Et in iis egregiis Dictis cum Linguae Gallicæ, & Italicæ usus conspiciatur, voluit hujus Consilij Author tam Illustrium, quam Nobilium quorundam inscripta dicta egregia in hoc suo Consilio referre.

Quæ item olim de Magna illa & Regia Provincia Silesiaca terso & eleganti Idiomate Gallico expressa fuerunt, & ab eo diligenti studio Parisiis notata sunt, in honorem dilectissimæ patriæ huic suo Consilio de Exoticis linguis inserere voluit.

Et quæ de Heroicis Dynastiarum Silesiacorum Lignicensium & Bregensium ex Regio Polonico

sanguini-

sanguine & profapia descendendum factis Gallico idiomate expressa sunt, in honorem hodierni illustrissimi Ducis Lignicensis & Bregensis apposuit. Quæ item in specie de Nobili Vratislavia, magnæ Silesiæ Metropoli, Gallico idiomate expressa sunt, hoc loco in honorem Civitatis voluit apponere. Et qui Reges Bohemici & Cæsares eò appulerint, brevis sit ab eo Recitatio.

Tandem optimo ordine transit hujus Consilij Author ad alloquia illustrium & ad Responsiones eorum.

Item ad oblationes officiorum illustribus idiomate Gallico terso & eleganti faciendas.

Ponit etiam officij præstandi aliquot sollicitationes Gallico idiomate ab eo expressas, grati item animi declarationes: ponit item reciprocas officij oblationes. Adventuum Gratulationes item pulchro ordine apponit & eam Orationem, quæ & publicè in campo & territorio Bregensi Adventui celsiss. Ducis Lignicensis, nomine illustrissimi Ducis Bregensis gratulatus est, ad consolationes in adversis accidentibus egregiis personis Gallico idiomate factas descendit hujus Consilij Author.

Deinde ad Gratiarum Actiones pervenit: quibus Responsiones Gallico idiomate expressas apponit.

Ad Valedictiones, optimo ordine progreditur hujus Consilij Author, De malitia mundi Gal-

lica, & Ialica Dicta Consolationis loco & quod Lividuli curandi non sint, suppeditat.

Et qua ratione per Duo, per Tria, per Quatuor, per Quinq; per Sex, &c. in idiomate Gallico varietur, exemplis declarat hujus Consilij Author.

Tandem ad Theologica, Oeconomica, Ethica, Politica, Juridica, Militaria, Personalia, Seria, & Jocosa, quorum in primo folio facta mentio est, optimo & pulchro ordine progreditur.

2

*Modus docendi
Linguam Gallicam
à Laudismanni
observatus.*

3

*Figura in Lin-
gua Gallica
ἐὺ φωνίας
gratia usitata.*

Modus autem docendi Linguam Gallicam ab hujus Consilij Authore talis Londini in Anglia, & Amstelodami in Hollandia, & Lipsiæ in Misnia observatus est, Prius ab eo Figuræ in terso, & eleganti idiomate Gallico ἐὺ φωνίας, & jucundioris pronunciationis gratiâ usitatæ) quales sunt Apostrophus, Syncope, Apocope, & uti Diphthongi ob huiusmodi eorum pronunciationem vitandâ declaratæ sunt.

Deinde vel tabulæ ab eo ascripta, vel dictata est egregia aliqua vel notabilis Sententiâ Gallica, vel primarius quis tersæ Eloquentiæ Gallicæ flos cujus scriptionis, ab Auditoribus sive Discipulis non rectè factæ, ab eo adhibita emendatio.

Deinde ab eo interpellatus est ille Discipulus qui præ cæteris majorem affecutus est linguæ Gallicæ cognitionem ad eliciendum ex illa ascripta vel ad calamum dictata Gallica sententiâ, verum sensum. Tandem & Laudismanni accessit latina versio, ex qua percepit Discipulus Gallicæ sententiæ Explicator, quàm propè ad verum istius Gal-

lica

licæ sententiæ sensum accesserit, vel quàm longè ab eo discesserit.

Et hac ratione exercitatus est Discipulus, tam in tersa latinitate, quàm terso & eleganti Idiomate Gallico. Inter docendum a. Laudismannus breviter Grammaticalia attigit, & usum eorum in dictatis sententiis demonstravit. Integra aliqua Notabilis sententia vel contextus Gallici scripti elegantioris integrè à Discipulo lectus est, in cujus lectionem & pronunciationem Laudismannus Informator intentus fuit, & lectionem minùs rectam & pronunciationem minùs jucundam correxit.

Et hac ratione linguæ Gallicæ Tyro in studio linguæ Gallicæ spatio unius mensis tantum, quantum alius aliquistriū mensum curriculo profecit.

Et cum pietatis etiam in studio linguæ Gallicæ habenda sit ratio, studuit hætenus hujus Consilij Author & Publicator, Auditoribus suis, & Gallicæ linguæ Discipulis, inter docendum Sacra exempla proponere.

In declaratione Figuræ, quæ Syncope dicitur, in dictione Esperit, quæ *éuφωvίας* gratia esprit effertur, de Spiritu Sancto hoc proposuit exemplum, Gallicè ita sonans.

Le Sainct esprit nous uueille assister, & consoler, quand nous serons constitués en la dernière periode de nostre vie.

Id est;

S. Sanctus nobis assistere velit, & nos consolari, quando constituti erimus, in ultima vitæ nostræ periodo.

4
Exemplum de
S. S. propositum
à L. audismanno
in declaratione
figuræ Synopes.

In de-

5

Exemplum Apo-
strophæ.

In declaratione autem Apostrophæ tale dedit exemplum.

*La plus grand' part de ces François, qui es Academi-
es Germaniques informent en la langue Françoisè les E-
scoliers Alemans, corrompent iceux en la purité de la lan-
gue latine.* Id est:

Major sive maxima pars horum Gallorum, qui
in Academiis Germanicis Germanos scholasticos in-
formant, corrumpunt eos in puritate linguæ latinæ,

6

Galli Gallicæ
linguæ informa-
tores, plerique mali
latini.

Ad linguæ Gallicæ Informatores quod atti-
net, plus quàm manifestum est, plurimos, & ferè o-
mnes malè & incongruè latinè loqui.

7

Incongruitates à
nonnullis infor-
matoribus com-
missæ.

Quantum attinet ad linguam Gallicam, non-
nulli has incongruitates in ea committunt. Ut
quando in Præteritis Imperfectis Optativi modi di-
cendum est:

*Je voudrois, que Nous disnissions. Pro disnissions di-
cunt disnassions.*

Utinam pranderemus:

Item, quando dicendum est:

*Je voudrois, que Nous partissions. Pro partissions di-
cunt isti Drolis partassions.*

Utinam discederemus.

Nonnulli in præteritis perfectis Indicativi mo-
di dicunt: *Je suis esté*, Cum dicendum sit, *J'ay esté fui*,

Nonnulli dicunt, & quidem incongruè.

Pay me defendu. Cum rectius dicatur:

Je me suis defendu. Defendi me,

Nonnulli dicunt:

Pay mefforcé, cum dicendum sit:

Je me

Je me suis efforcé

Totis viribus conatus sum.

Nonnulli rusticas phrasas in idiomate Gallico aliàs puro & eleganti immiscent, ut cum post refectionem, sive cibi, potusque sumptionem dicendum est.

Je suis rassasié : vel l'ay' bien disné, graces à dieu. Cibo, potuque refectus sum : vel benè pransus sum; gratiæ Deo opt. max. sint dictæ, dicunt insulsi nonnulli droli gallici.

Je suis saoul. Cibo, potuque repletus sum.

Eruti droli isti incongruitates in lingua Gallica committunt, ita eas sæpius maximo cum Germanorum Studioforum incommodo in latina lingua committunt, & sæpius bono Prisciano aliquid ad marginem dant in regulas ejus Grammaticales peccantes.

Imitantur ea in re Theologos Gallicos, qui si quàm maximè barbarè & incongruè loquuntur, ut à nemine nisi balbo intelligi queant, acumen appellant, quod vulgus non assequatur.

Mira vero Majestas Theologorum Gallicorum, si soli illi hoc ipsum cum multis pechis, cerdonibus & Sartoribus Gallicis commune habent, qui plerumque impolitè & crassè gallicè loquuntur.

Ad Monachos Gallicos quod attinet, illi malè admodum, & incongruè latinè loquuntur, Psalmos numeratos, & non intellectos asinorum more in templis derudunt.

Et de Franciscanis Gallicis refertur, quod qui-

*Rusticæ phrasas à
nonnullis profertur.*

dam eorum de Francisco ex libro conformitatum
hæc protulerit verba.

Franciscus ivit per quæstā, & portavit unam
tachama pro pane, & unam zucham pro vino.

Quàm benè autem (ut ita dicam) latinisent
hæc quæstā, tacha, & zucha facilè intelligit aliquis
bonus Latinus.

Et ut ad Gallos Gallicæ Linguae informatores
revertatur hujus Consilij Author.

Parvus quidam Gallus in intimatione sua, quā
in Academia Germanica ratione & respectu infor-
mationis Gallicæ fecit, se jactavit, se linguam gal-
licam gallico & materno lacte suxisse: at miser ille
tantum panis Siliginei in Germanicis Academiis
lucrari non potuit, quò durum illud lac gallicum
& maternum (quò se linguam gallicam suxisse jacti-
tavit) in Germania digerere, miseram uxorem, & li-
beros alere, seque honestè vestire potuerit.

Plerique malè vestiti incedunt ideo, quòd gu-
læ dediti sint, & quilz (uti galli loquuntur) laissent
passer tout par leur gosir. Quòd omnia patiantur
transire per jugulum suum, & quòd sæpius Averbachianas cellas miraculo Fausti insignitas, & dulci
vino Renano repletas, cum Bacchus illis magis ar-
rideat, rarius vero Tabernas Cerevisiarias, cum Ce-
resà qua Cerevisia denominationē habet, & Cere-
ris vis in aqua dicitur, illis minus placeat, invisant.

Parvi isti droli Gallici recusant aquam bibere,
dicentes: Nulla salus fonti Bacchum te poscimus om-
nes.

Vina baptisata in Gallia bibunt, at vina baptisata in Germania bibere recusant. Et sunt plerique boni biberones, Biberon autem Gallico, dicitur *Sac à vin*. Nonnulli in Academiis Germanicis ex liberalitate Germanorum nova quædam vestimenta acquires, in iis se *bravent* [secundum proverbium Gallicum] *comme un oison bridé*. In iis superbiunt, uti anserculus superbit, vel speciosè ingreditur eleganti frænò cinctus. Aliàs se *braver* significat speciosè ingredi: & *braver* significat hominem, qui speciosè ingreditur, & qui prærogativam præ cæteris sibi vendicat, de quo alibi dicitur.

Nonnulli parvi Galli (quos Galli vocant *petits hommes*) videntes se ea præstare non posse in excellentiori literatura quæ præstât literatiores Germani, & qui Regias aulas Gallicas, & Parlamenta frequentarunt, & in terfo & eleganti idiomate Gallico per multos annos inter politiores Gallos, quos *Curtisanos* appellant, & in variis Commissionibus penes Gallicos, & Lotharingicos proceres & magnates expeditis exercitati sunt, eos extremo prosequuntur.

Procedant Drolī isti Gallici Gallicæ linguæ informatores erga literatiores Germanos amore, & non odio, & talia, & tam salutaria, & tot Notabilibus de Personis & Rebus illustrium referta Consilia de Exoticis linguis cum variis doctrinis Ethicis & Politicis addiscendis, qualia literatiores Germani conscribunt & edunt in lucem emittant, & laudem immortalem sibi acquirant.

Scriptione gemellarum & phrasium aliquot Gallicarum & proverbiorum nominis immortalitas non acquiritur, sed acquiritur politioris literaturæ Monumentorum editione, quibus mirum in modum Reipub. fructificatur.

Explicent Drolī illi latinè, Gallicè, & Italice, Theologicè, Ethicè, & Politicè Cæsarum, Regum, Electorum, & Principum pia Symbola, explicent ea literatiores Germani & eadem ratione grati & accepti erunt illi Cæsaribus, Regibus, Electoribus, & Principibus, uti accepti & grati iis sunt literatiores Germani.

Libenter præstarent id illi Drolī, si possent. Concio autem talis Gallica & explicatio mantica non excutitur, sed ex docti hominis cerebro facile depromitur, & qui Theologica, Ethica, & Politica addidit.

Et tam indoctos in Germanicis Academiis Gallicæ linguæ habemus Informatores, ut nequeant ex tempore Gallicum aliquem textum inter docendum latinitati tradere.

Sunt quidam etiam tam indocti, & in lingua latina terfa & eleganti tam minus exercitati, ut eorum propria scripta latina corrigere, & emendare nequeant.

Et retulit in illustri Stetino eximius Theologiæ Doctor, exterarum Linguarum peritus, se Giesæ à parvo Gallo Gallicæ Linguæ Informatore ob corrigenda, & emendanda ejus latina scripta & ea ad tersam latinitatem reducenda sæpius, interpel-

Iatum

latum, & molestatum fuisse. Nonnulli ægrè ferunt, quādo illis dicitur à literatiore quodam Germano, quòd utriusque Linguae latinæ inprimis, cum illa sit cæterarum linguarum mater, habenda sit ratio, & quòd Germanos Studiosos simul unā cū Gallica lingua in terso idiomate latino exercere debeant. Nam cum Gallica Latina Lingua ita exercenda est, in versione & explicatione, & in exquisitis floribus tersæ latinitatis, ut simul unā cum Gallica lingua addiscatur.

Et in hac re deficiunt pleriq; Galli Gallicæ Linguae Informatores.

Et plerique (uti Consilij hujus Author in illustri Stetino in oratione latina, qua modum docendi linguam Gallicam ab eo Londini in Anglia, & Amstelodami in Hollandia, & in illustri Lipsia observavit, explicavit publicè in frequentissimo auditorio dixit) amant Germanos Studiosos ex eo latere, ex quo illis dependet crumena.

Et eos in Studio linguæ Gallicæ diu detinent, ideo, quòd crumena eorum repleatur, & confusè doceant, non per locos communes, uti fieri debet, & uti ab hujus Consilij Authore in Eloquiis illustrium Gallorum fit, & qui modus docendi omnium optimus est, procedentes.

Et ideo modus docendi ab hujus Consilij Authore in publicum emittitur, quòd optimi Germani Gallos Gallicæ Linguae Informatores impellant, ut talem modum docendi observent. Et plus effici-

tur spacio unius atque alterius mensis , in Studio
Linguae Gallicae, quam unius anni cursu.

Nonnulli istorum Drolorum optimos Germanos sapius inani spelactant, ab iis informationis causa pecunias acceptant, post gulose consumptas pecunias monstrant iceux (secundum locutionem Gallicam) le visage de bois. Monstrant iis faciem ligneam, id est januam, per quam elabuntur, clandestine discedentes.

Quidam ex eorum numero in Illustri Stetino in hospitio, & diversorio Zimmermannae viduae, se vespertino tempore in coena lautè tractari curavit, mane in salutata hospita discessit, & exlaceravit.

Nonnulli eorum instar circumforaneorum in Germania vagantur, clamantes, uti olim Parisiis duo Monachi per vicos civitatis clamaverunt.

Science à Vendre

Science à Vendre.

Scientia Vendibilis

Scientia Vendibilis.

Et ut amplius lucrum à bonis Germanis assequantur, promittunt illis brevissimo tempore magnam in lingua Gallica scientiam, quam nullus unquam Gallorum praestitit.

Quia ad eam acquirendam requiritur tempus, requiritur doctrina, & doctrinae, variorumque Exemplorum egregiorum requiritur applicatio.

Et uti apud J. C. Virtus legis in deductione, & applicatione consistit, ita exoticarum linguarum scientia in deductione doctrinarum, & exemplorum

eximio-

eximiorum applicatione, & non in alicujus Galli
larga & inani promissione posita est.

Levitatis autem est argumentum evidentissi-
mum promittere ea, quæ respectu temporis, ejusq;
brevitatis, & ratione doctrinæ nullus unquam Gal-
lorum præstitit.

Sturmius de quo olim dictum fuit,

Sturmius Eloquio non Cicerone minor
& qui summa cū laude Parisiis, & Argentinæ docuit,
tā leves promissiones non fecit, sciens illas respectu
temporis, ejusque brevitatis impossibilitatem con-
tinere. Alias verè Gallicè dicitur, La parole d'un
Aleman vaut une obligation.

Verbum, vel promissio Germani instar est obli-
gationis.

Quod autem Linguae, & corda Germanorum
pari passu ambulent dicit gravis Author Gallicus
Belleforest in historia mundi Gallica his verbis Gal-
licis.

Marchent tousiours ensemble leur langue &
le coeur.

Et mirum quod optimum hoc elogium non
Gallis sed Germanis attribuat. Causam autem sei-
unt omnes, quæ alibi declaratur.

Quare autem non nimis Germanis sit Gallisan-
dum, nec nimis Italianisandum in Consilio de
mundana peregrinatione ratio & causa exponitur.

Nunc aliquid etiam de nonnullorum petulan-
tia dicendum.

Quidam parvi droli Gallici Gallicæ linguae In-

for-

formatores videntes sibi in Germanica quadam & Illustri Academia aliquos vulgares Bavaricos arrogantes, & superciliosos & ex mera misericordia Comitū Palatinorū Bullatos Poetas parū polonifantes, parū gallifantes, parū juridifantes, parumq; poetifantes, at in his omnib. multū ineptiētes arridere, insultare incipiunt etiam iis literatioribus Germanis, qui ab Electoribus ad Academias Germanicas missi sunt & quos Academia Germanicæ in Testimonijs Academicis ratione & respectu vitæ in Academijs honestè actæ ipsis indultis Clarissimos. Gallicæ Universitates in Academicis Testimonijs Ornatissimos appellant. Et detestandum est parvis illis Drolis Gallicis in illustri Germanicæ Academia tantum petulantia concedi.

Si pigmeus aliquis, & parvæ staturæ homo ex Germania in Galliam veniret, & literatiōres Gallos molestaret, omnes Gigantes Gallici contra eum insurgerent, & stiletis acutis miseram ipsius animā in misero ejus corpore quærerent, & eū trucidarēt.

Quidam parui Droli Gallici sunt valde inciviles in ipsa Germania, & non verentur salva reverētia sit dictum publicè & quidem non longè ab iis distantib. honestis matronis, & filiis urinā reddere.

Ad talem Drolum minus verecundum & civilem non immeritò dicendum Turpitude ubi Creschcasti.

Parvus quidam Drolus Gallicus aliquando à Germano restitutionem in integrum petiit: at Germanus respondit illi eum prius in mortario contendē-

tendendum & de novo fundendum esse, & videntum, si malitiosam suam naturam deponere, & Germanicam probitatem & naturam assumere velit.

Quidam Gallus Estienne Fontaine, vulgariter Le petit homme, parvushomo dictus, Giesſæ habitans honestum virum Civem Argentinensem Zolcherum malitiosè fefellit & decepit, hic Drolus Gallicus, cum actio à literatiore Germano nomine Zolcheri in illustri Giesſa contra eum institueretur, astitit illi Giesſæ parvus Drolus Gallicus & quidem impertinenter odium & indignationem & quidem inanem ideo contra literatiorem Germanū gerens.

Alter autem Drolus Gallicus honestorum Germanorum deceptor contra datam fidem juramento confirmatam exlaceravit, & perjurus factus est.

Nonnulli parvi Droli Gallici Gallicæ linguæ Informatores eò audaciâ in illustrioribus etiâ Germanicis Academiis procedunt, & ex mero in literatiores Germanos odio, ut malevolentia Garnierias, & falsas literas falsis suppositis Nominibus scribant.

Falsarum autem literarum scriptio ipso jure infamat, & scriptorē meritò tam ab Academica honestorum virorum, quàm privata Studiosorum societate & conversatione separat.

Et non facilè ingenuus quis & honestus Studiosus Germanus falsarum literarum scriptorem frequentare solet. In illustri Geneva, & inclyta Argentina (quibus in locis severa justitia exercetur) falsarum literarum scriptor virgis publicè cæditur,

& relegatur. Parisiis si Drolus aliquis Gallicus falsas literas scriberet, publicè verberibus per vicos civitatis ageretur.

Et appellant Galli talem facinorosum per omnes vicos civitatis sub verberibus actum fovetiè par justice, ou par les carrefours.

Caveant igitur sibi omnes à Garneriarum, & falsarum literarum scriptionibus, cum ipso jure infament, & pœnas imponant irremissibiles, & criminales, infamiam irrogantes.

Aliàs Garnir une action, & fournir de lettres, & tesmoings faulx. Significata actionem, sive accusatio nem falsis literis, & testibus instruere.

Quantum ad arrogantiam. Nonnulli se in Germania Licentiatos Juris jactitant, cum tamen nulum assumpti Gradus Testimonium demonstrent, nec ullam doctrinam juridicam in medium proferant.

In ignorantia Juris ita Licentiatii sunt, ut Gradu Licentiatii in Juris prudentia non indigeant. Doctorum & literatiorum qualitates sibi libenter vendicarent, si commodè fieri posset, & verum esset id, quod secundum Pythagoræ fabulas fingitur.

Doctiorum sive literatiorum animas politas ex propriis corporibus emigrare, & in illiteratorum corpora commigrare. Plerique Germanorum irrisores & contemptores existunt, eos in præsentia Germanorum laudantes, in absentia eorum coram Gallis vituperantes & contemnentes.

Et plerique heteroclyta capita habent, & nullā

gravi-

gravitatem tenent, quæ aliàs à magnis viris commendatur.

Plerique Regias aulas Gallicas, & Parlamenta nunquam frequentarunt, ideo vulgaria docent, & vulgaria, nulla verò singularia in medium proferrunt.

Plerique in Figuris quæ *éuφωνίας*, & jucundioris pronuntiationis gratia in terſo & eleganti idiomate Gallico (de quibus agit hujus Conſilij Author in Modo docendi linguam Gallicam, qui in publicum prodibit) minus exercitati ſunt.

Parvus quidam Drolus Gallicæ linguæ Informator interrogatus à quodam literatiore Germano in Figuris optimè exercitato, quanam Figura latitaret in dictione Gallica Profas, at ignorās Drolus ille Gallicus nihil reſpondit.

Latet autem in illa dictione *profas*, figura, quæ Apocope dicitur. Dicitur verò *profas*, quali *pro vous face* & ſubintelligitur, *ce que vous mangez & bevez*, id nimirum, quod editis, & bibitis, quod unico verbo etiam efferunt latinè Proſic.

Nonnulli confuſè docent, non ordine, neque per locos communes procedunt, at hujus Conſilij Author in Illuſtri Londino in Anglia, Amſtelodamo in Hollandia, Lipſia in Miſnia, & Sterino in Pomerania in docendo per locos communes proceſſit, qui in modo docendi, quem in lucem emittit ſpecificantur, ſive nominantur.

Et nullus commodior & brevior modus docendi Linguas Exoticas, Gallicam, & Italicam eſſe

9
In dictione *profas* qualis Figura lateat explicatur.

10
Nonnulli confuſè docent.

Per locos commun-
es ordinè in stu-
dio linguæ Galli-
cæ procedendum.

Nonnulli Galli-
cam phrasin affe-
ctantes.

La parade Fran-
coise.

potest, quàm is, qui fit per locos cōmunes, ad quos pro contingentia rerum recurritur à Studiosis ad depromendos ex iis, & selectiores sententias Gallicas, & Italicas, & elegantiores eloquentiæ Gallicæ, & Italicæ flores, uti & fit in Græca & Latina lingua.

Nonnulli Phrasin Gallicam affectant, & pinnulla voce, plausumq; captante, & vibrante disserunt, at nullam omninò gratiam habent.

Pindarifer autem est Gallicam Phrasim affectante. *Pindarisant* verò plerumque Galli, quibus usitatus est apparatus verborum, qui appellatur *La parade Francoise*, mel in ore, fel in corde habens.

Et phalerata Gallorum dicta taxavit sæpiùs & improbavit Celsissimus Princeps, Dominus Fridericus, Princeps Wirtembergicus Laudatissimus, ante hæc Consilij hujus Authoris, & Publicatoris Dominus, anno 1586. Parisiis, penes Regem Galliæ nomine Elisabethæ Reginæ Angliæ constitutus Legatus.

Et sæpiùs dixit Optimus Princeps Dominus Fridericus: *Ces sont vaines raptisseries de parolles: Vana verborum sarcinamenta: Fadesces frivoles, mocqueries, & mots a la volée. C'est le aubenist des Courtisans, A qua benedicta Curtisanorum.*

Nonnulli dicunt Tuus sum per Stockas, & Staudes: per Saxa, per Ignes. Item dicunt. Je suis né pour vous servir. Ad serviendum tibi natus sum.

Nonnulli Galli hæc addunt. Tout ce qui depend de moy, est consacré à votre service.

Omne quod à me dependet, consecratum est
servitio tuo.

Sunt nonnulli, qui vulgaria saltem, & trivialia,
uti Grammaticalia nonnulla, communes loquen-
di Phrases, & similia, quorum tanta est jam copia,
quibus fons aliquis profundus repleri possit, in lu-
cem emittunt: at secretiora linguæ Gallicæ non at-
tingunt, nulla Ethica, nulla Politica, nulla Histori-
ca, nulla illustrium Gallorum eloquia, nulla Styli
curiæ Gallicæ scripta in lucem edunt, quibus Ger-
mani & Galli, & in eloquio Gallico, & in Stylo Gal-
lico terso, & eleganti informentur, & exerceantur.
Et causa est hæc, quòd aulas regias gallicas, & cu-
rias parlamentorum Gallicorum nunquam fre-
quentarint.

Quòd autem Eloquia illustrium Gallorum ab
hujus Consilij Authore, & Publicatore in Regis Hi-
spaniarum Curia Dolana, & Regis Galliæ aula, &
parlamento Parisiensi, & Biturigibus Galliæ diligen-
ti studio notata, uti & scripta, nec non III. Decen-
nalia mundanæ peregrinationis, uti & alia scripta
ejus & notata non vulgaria sint.

Hinc insurgit præsumptio, quòd ea anno 1612.
Serenissimus, literatissimus, potentissimusq; hodi-
ernus Rex Angliæ in illustri Londino voluerit, ut
in Regno suo Anglico typis mādarentur, & quidem
à Typographis Regiis, Deplorat nunc Laudisman-
nus, quòd eam commoditatem penes benignissimū
& liberalissimum Regem deseruerit.

14

*Nonnulli vulga-
ria & trivialia
in lucem emittūt*

15

*Unde præsumptio
insurgat Laudis-
manni scripta
vulgaria non esse*

16

*Quot felicitates
Regi Angliæ à
Laudis manno ex
optentur.*

Et exoptat benigniss. Regi Angliæ tot felicitates, quot sunt in cœlo Stellæ, & in Mari Britannico Gutta.

17

*Præsumptio pro
Germanis mili-
tans respectu stu-
dijs lingua gallica*

Et ut iterum ad linguæ Gallicæ Informatores hujus Consilij Author veniat, dicunt nonnulli pro iis Gallis Gallicæ linguæ Informatoribus præsumptionem militare, quòd rectius sciant linguam Gallicam idèò, quòd cum materno lacte Gallico eam suxerint, quàm Germani, qui eam cum materno lacte non suxerunt.

Quod autem magis præsumptio pro iis Germanis militet, quòd rectius & elegantius sciant linguam Gallicam, quàm nonnulli Galli Originarij omnium Saniorum judicio hinc colligitur, quòd eam in Regiis Curijs Gallicis inter politiores Aulicos, & in Academijs Gallicis inter Literatiores Studiosos Gallicos addidicerint, & quòd Germanus quis Literatus inter Literatiores Gallos intentior sit in ipsam Linguam Gallicam ad rectius & elegantius addiscendam eam, quàm Gallus Originarius quis, qui nullas unquam Gallicas Curias Regias frequentavit. Qua ratione autem Gallicæ Curia & Parlamenta frequentanda sint Germanis Studiosis Juris, docet hujus Consilij Author, in pretioso suo libro, qui Stylus Curia Gallicæ appellatur. Et sæpius exercitatiores fiunt nonnulli Germani & in Stylo Curia Gallicæ, & in Eloquio Gallico terso & eleganti, quàm nonnulli Originarij Galli. Et hoc nonnullis inexpertis, & nullum judicium de Linguis habentibus persuaderi non potest, quòd

Ger-

Germanus literatus inter civiliores & politiores Gallos, quos Cartifanos appellant, & inter doctiores Studiosos Gallos per aliquot annos in Regno Galliae Parisiis vel Biturigibus Galliae versatus, linguam Gallicam rectius, elegantius, & jucundius loquatur, & politiores flores Gallicos in eloquio Gallico adhibeat, quam Nativus aliquis Gallus.

Habemus exemplū in illustri Mauritio Landgravio, hodierno Duce Wirtembergico, & Comite illustri de Hanau, penes Francofurtum ad Moenum residentiam suam aulicam habens.

Nonnulli etiam Germani literati, qui in Galliam (antequam in Germania linguam Gallicam addidicerunt) non venerunt, postea in eadem ad Commissiones adhibiti rectius, elegantius, promptius, & in melioribus terminis sive floribus Gallicis loquuntur, quam Originarii Galli, qui Curias Regias Gallicas nunquam frequentarunt.

Venit recens ex Gallia in Germaniam egregius Studiosus Germanus Gorlicensis, qui annum & dimidium contrivit in Gallia exercitio linguae Gallicae, ille omnium saniorum iudicio ita promptè & expeditè loquitur Gallicè, ut si adhuc per annum in Gallia selectiores Gallos Aulicos & Literatos frequentaturus sit, rectius, promptius & elegantius locuturus sit Gallicè, quam Gallus quis Originarius, vel linguae Gallicae Informator. Et ratio haec est, quòd Germani intentiores sint in elegantiam linguae Gallicae, quam Galli ipsi.

Sunt

Sunt quidem nonnulli Originarij in iis locis Gallicis & Provinciis, in quibus Idioma Gallicum eleganter adhibetur, & accentuatur, at sæpius paupertatis onere gravati Provincias illas Gallicas, in quibus Originarij sunt, deferere coguntur injuventure, & vel ad Sabaudicas, vel Burgundicas, vel Lotharingicas (in quibus lingua Gallica minus eleganter adhibetur, & malè accentuatur, sive pronuntiatur) se conferunt.

Et multum refert aliquem habuisse in lingua Gallica doctos, & exercitatos Informatores.

Et Laudismannus tres habuit doctissimos & exercitatos Informatores Gallicos.

In Regis Hispaniarum Dolana Academia Informatorem habuit in Idiomate Gallico Dominus Schavellum, Juris Utriusq; Doctorem, nunc in parlamento Dolano Advocatum.

Parisiis Informator illi extitit homo Aulicus, Dominus Gosius.

Biturigibus autem Galliarum in ædibus magni Cujacii Informatorem habuit Dominum Tussum, Divionensem, hominem literatissimum, & Gallum exercitatissimum in Praxi Gallica.

Nunc ad III Dubia ab hujus Consilij Autoris & Publicatoris persona removenda à nonnullis invidis mota & efficta transitus fit.

Ad primum verò dubium quòd attinet, quasi hujus Consilij Author linguam Gallicam in ipso Regno Galliarum non addidicerit, declaratur illud Epistola Gallica inferius huic Consilio inserta, Parisiis

typis

18

Laudismanni Informatores in lingua Gallica qui fuerint.

19

Primum dubium à Laudismanni persona removetur.

typis mandata, inscripta Illustrissimo Duci Wirtembergico, Domino Friderico, cui annexæ fuerunt Theses de Feudis, ab ipso in Academia Bituricensi sub magno Cujacio defensæ.

Præterea Generosus Conradus à Rechberg, de Hohenrechberg in Schaufenec & Falckenstein, Dolanæ Regis Hispaniarum Academiæ Rector Magnificentissimus in testimonio Academico Consilij hujus Authori anno 86. Dolæ gratiosè communicato in Epilogo ita dicit.

Hunc itaque Laudismannum de Consilio suorum hinc abeuntem, hocque Testimonio nostro ornatum bonis viris commendamus, unumquemque, tum universè omnes, cum spirituales, tum seculares, cum Academiarum, tum civitatum Gallicarum Rectores, & Gubernatores officiosè rogantes, ut supra nominatum Laudismannum ob vitæ integritatem, modestiam, doctrinam, eruditionem, atque multarum virtutum præclara indicia sibi commendatum, atque commendatissimum habeant favore amplectantur, & eidem salvum, atque liberum transitum præstent.

Idem ferè Testimoniū Anno 1613. hujus Consilij Authori & Publicatori in Italiam tendenti gratiosissimè impertivit Illustrissimus, Celsissimus & pius Princeps, & Dominus, Dominus Johannes Philippus, Dux Saxonie, Julie, Clivie, &c. illustris & famosæ Academiæ Lipsicæ Rector Magnificentissimus in conclusione his verbis dicens: Bonis itaque & Doctis omnibus, cujuscundq; Ordinis sint.

*Rectoris Dolanæ
Academiæ testi-
monium Laudis-
manno datum.*

*Testimonium Lau-
dismanno ab Aca-
demia Lipsica da-
tum.*

præsertim iis, quorum in manu est precium, & præmium literatis constituere, hunc Virum clarissimū Casparum Laudismannum J. U. Licentiatum, in studiis, ac moribus, dum hic vixit, optimè versatū ac spectatum, eoq; nomine multis Academiae Professoribus notum & probatum, de nota (quod dicitur) interiore commendamus, &c.

22

*Periculosa commissio-
nis receptio
à Laudismanno
facta.*

Quod autem antehac hujus Consilii Author & Publicator 17. Decemb. anno 1587. Commissionem periculosissimam in Arce Montisbelgardica (quæ jam Fortalitium primarium inter Germaniam & Galliam dicitur) in se receperit Commissionem sibi demandatam à Romani Imperij Principe laudatissimo, Dynasta illustrissimæ Familiæ Wirtembergicæ, Domino Friderico, & quidem tunc demandatam, quando Henricus, Dux Guysius, ditiones Montisbelgardicas *Ericourt*: *Frankemont*, *Estebon*, *Blaumont*, *Grange*, *Clereval*, *Passavât*, &c. *Albanorum*, *Italorum*, *Gallorum*, *Hispanorum*, &c. cohortibus stipatus hostiliter invalit, testatur sequens Gallica Montisbelgardica Commissio, & Instructio, quæ de verbo ad verbum ita sonat. Cujus intitulatio vel inscriptio talis est.

Instructions, & memoires à Noz cheres, & seaulx, Guillaume de vaux, Sieur de chafoy, Capitain à Clereval, & Caspar Laudismann Licentier aux loix, nostre Conseiller, de ce, qui lz deburöot de nostre part expedier enuers Mōsieur le Duc de Guyse nostre Cusin.

*Premierement Nos dictz Ambassadeurs s'achemin-
eront droict à Besançon, ou aux environs dudit lieu, la*

part,

part, qu'ilz entendront le dict Sieur Duc estre, ou layant trouué, rechercherunt les moyens, de luy faire reverence, en tel debuoir, qu'il affiert aux mieux, que possible leur sera s'en acquitter.

Puis apres presenteront Noz lettres, & le salut en tel cas accoustumé, suppliant ledict Sieur Duc de lire lesdictes lettres, & leur octroyer audience en conformité dicelles, assurons de nostre part le dict Sieur Duc, que ne desirons rien plus, que de luy demonstrier tous plaisirs, & amitie telle, qui se doibuent les Princes, Parents, & Voisins les uns aux autres.

Puis luy declareront, que Nous avons heu advertissement de divers lieux, comme si le dict Sieur Duc avoit intention de passer avec ses troupes sur Noz Terres, & Seigneuries, qui ne pourroit advenir sans nostre grand dommage, & de Noz subjects: ce que toutes fois ne pouvons croire, ne luy en ayant donné occasion. Qu'a ceste raison Nous avons despechez lesdicts Ambassadeurs par devers ledict Sieur Duc pour sçavoir la verité, ou nullité desdicts bruietz, Nous confians, que ledict Sieur Duc ne permettra, que par sesdictes troupes soit faicte aulcune entreprinse sur Nostre estat, ce que ne Nous toucheroit seulement, ains aussi plusieurs autres Princes noz parents, alliez, & confederez.

Finalement nos dicts Ambassadeurs ayants executé leur charge en la forme sus touchée, à leur retour feront ample relation de tout leur besoin.

Données en nostre Chasteau de Montbeliard ce 17. de Decembre 1587.

Frederic de Wirtemberg, &
Montbeliard.

Sequitur versio Latina
à
L A U D I S M A N N O
Commissario Montisbelgardico
apposita.

I N S T R U C T I O N E S

DRo dilectis nostris & fidelibus
Wilhelmo de Vaultx, Domino de Cha-
foy, Capitaneo Clerevalensi, & Casparo
Laudismanno Juris Licentiato Consili-
ario nostro, quid illi nostro nomine expedire debe-
ant penes Ducem de Guyse Cognatum nostrum.

Inprimis dicti nostri Commissarij iter recta
sument Bisontinam versus Civitatem, & ei adja-
centia Loca, in quibus quamprimum animadver-
terint, quo in loco commoretur predictus Dn. Dux
Guysius, ad eum locum se conferant, quo invento,
omnes vias & modos quærent Commissarij nostri,
quibus ei debita Reverentia fiat, sive exhibeatur.

Postea præsentabunt ei literas nostras, & salu-
tationem, in tali casu debitam, & requisitam, ab eo
submissæ petentes, ut legere velit literas nostras, &
dignetur Commissariis nostris audientiam præ-
bere literis nostris conformem, ex nostra parte e-
um certiozem reddentes, quòd nihil aliud deside-
remus, quàm illi re ipsa demonstrare eam amicitia-

am,

am, quam invicem sibi debent, & præstant Principes, Cognati & Vicini.

Deinde illi exponent, Nos ex diversis locis Avisamenta recepisse, cum velle cum copijs suis, & militaribus cohortibus, Ditiones nostras & Territoria peragrarè, quæ res sine maximo nostro damno, & subditorum nostrorum clade fieri non posset, quòd tamen credere non possumus, scientes ei nullam omninò occasionem ad tale quid in nos, & nostros subditos committendum dedisse.

Qua de causa nos Commissarios nostros ad supra dictum Dominum Ducem de Guyse ablegavimus, ad inquirendam rumoris veritatem, vel nullitatem illius, nobis omninò persuadentes, prænominationum Dominum Ducem non permissurum esse, ut per ipsius cohortes militares in Nos, vel statum nostrum aliqua fiat hostilis invasio, quæ res non solum modò Nos tangeret, sed & plures alios Principes, agnatos nostros, & nobis confederatos.

Finaliter supra dicti Commissarii nostri expeditionem eorum commissione in forma superius expressa post reditum eorum, earum rerum, quas expediverunt, amplam nobis relationem facient. Data, exarata in arce nostra Montisbelgardica 17. Decembr. Anno 1587.

Fridericus de Wirtemberg, &c.

Erba Gallica à Laudismanno
Commissario ad demandatam Commissionem periculosam, atq; periculo-

Verba Gallica ad
Commissionem de
mandatam à
Laudismanno
pronunciata.

ssimam in arce Montisbelgardica pronunciata.

Ie feray ce que Dieu, & mon Treshonore Seigneur, & prince me commande. i. e.

Faciam id, quod mihi Deus, & honorificentissimus Dominus meus & Princeps mihi injungit.

26

*Particularitates
à Laudismanno
Commissario
Montisbelgardico
notata.*

Qua ratione Guyssius Tyrannus avec curte hō. te (ut Galli loquuntur) cum pudore ab obsessa Civitate Montisbelgardica, ob egregiam resistentiam Civium, Germanorum Principum armatorum vim & potentiā extimescēs discedere coactus fuerit, refert hujus Consilij Author in suo libro pretioso, qui Cæsarearum, aliarumq; Commissionum rectē expediendarū processus inscribitur, qui paulò post in lucem prodibit, ubi refert, quā animosi & cordati extiterint Montisbelgardici, tempore invasionis Dictionum Montisbelgardicarum Guyssicę. Et quòd talem animositatem vix viderit idem hujus Consilij Author in Hungaria annis 77. & 78. in Castris sive Fortaliciis Hungaricis Jauriniano, & Comaromniano, in quibus vixit, quā vidit in præfidiariis militibus Montisbelgardicis.

Præterea ibi refert Laudismannus Commissarius Montisbelgardicus, quòd Cōmissarios Montisbelgasdicos Leonis vestigia plurima adversū, pauca verò retrorsum spectantia deterruerint, quò minùs spleluncā illam altā, lacu nigro, nemorumq; tenebris infestā, sine salvo conductu intrare voluerint.

Item probat ibi sæpe dictus hujus Consilij Author l. 7. ff. de vi pub. quòd inter hostium tela admissi Commissarij securi esse debeant.

Idem

Idem hujus Consilij Author ex Tacito rationem reddit, quare prouiores sint Tyranni ad vindictam, quam ad Gratiā.

Item refert ibi hujus Consilij Author Guyssio persecutori Germanorum, & in specie subditorum Ditionum Montisbelgardicarum acciderit id, quod l. 1. C. ad l. Conel. extat. Quod quis fecit, semper expectet.

Et ad illas particularitates legendas remittit benignum Lectorem hujus Consilij Author, & Publicator, ad Tria ipsius de mundana peregrinatione Decennalia.

Ex actibus autem Tyrannicis, quos Guyssiani milites exercuerunt in miseros subditos Ditionum Montisbelgardicarum Laudismannus Commissarius Montisbelgardicus hoc loco Gallicis verbis unum actum crudelitatis, ab eo notatum, inferere voluit, quo significatur, qua ratione miseros subditos funib. constrinxerint, & eos caudis equorum allegatos ad alias ditiones adjacentes abduxerint, cōcusserint, & redemptionis pretia coegerint.

Ilz prennoient les hommes jeunes, & vieux, les lieoient, & garrottoient, & les ayans attachez aux queues de leur chevaux, les mennoient es terres circumvoisins, là les pauvres captifs estoient tormentez, & gehennex par façons les plus estranges du monde. Puis apres ilz leur demandoient telles sommes d'argent, qu'ilz leur plaisoient pour leur rançons.

Et ibi refert Laudismannus Commissarius suo tempore in Hungaria in castris, & fortaliciis Hungaricis Jauriniano & Comarominiano tam terribili modo recens capros Turcas (quos sæpius in plantis pedum ad indicandas ipsorum Facultates in Turcia relictas cædi vidit) non fuisse excruciatos, uti excruciatii fuerunt miseri Ditionum Montisbelgardicarum subditi.

Qualia etiam Sacrilegia Guyssiani milites tunc perpetrarint, hujus Consilij Author ibi recenset his verbis.

Leur rapine a esté si grande, que comme vrais Sacrileges ilz n'ont pas espargné les sepulchres de morts, pensans la dedans trouver grand tresor, ilz les desconvrirent jusques aux corps. Et hæc Gallica significant:

Quod aperuerint sepulchra recens inhumatorum usque ad corpora æstimantes in iis reconditos esse Thesauros.

Denique ibi narrat hujus Consilij Author in quantum periculum vitæ venerit tunc Commissarius Montisbelgardicus inter Lisle, & Clereval, incidens in Incendiarios Guyssios magno numero ibi congregatos.

Et talis ibi à sæpe dicto hujus Consilij Authore fit exclamatio, & detestatio. O mores extremi! ô Dementia. ô furor in hoc, & in altero seculo puniendus! Gallicè ô *in ouye fureur, ô meschance et barbare.*

Et alias particularitates ibi leget benignus Lector.

Prudentis Commissarij officium his sequentibus

tibus verbis Gallicis notatum voluit sæpè nominatus hujus Consilij Author hoc suo Consilio hoc in loco inferere.

Le sage Ambassadeur doit tousiours faire Sa creance plus maigre es choses odieuses, & plus grasse es choses agreables, à fin d'entretenir les amities, & appaiser les inimities des Princes, & Grands Seigneurs, Id est.

Prudens, & discretus Commissarius in odiosis rebus fines mandati contrahere, in favorabilibus autem rebus mandati fines extendere nonnunquā potest, & hac ratione Magnates, & Potentes in amicitia conservare.

Acerba enim oratione lenienda sunt, & contrahenda: Gratiore semper amplificanda, & extendenda. De mandatis autem Illustrium, & de chartis blancis à magnatibus subscriptis dicit hujus Consilij Author in III. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, uti & in libro suo, qui Commissionum Cæsarearum, aliarumque rectè expediendarum processus inscribitur.

SEquitur nunc in causa non militari (qualis proximè præterita fuit) sed merè civili ventilata in aulico iudicio Reverendissimi Episcopi Basiliensis, adhibita Gallico stylo substitutionis Commissariæ forma à Nobili & præclaro Johanne Wentzlero, Episcopi Basiliensis Signifero Provinciali in causa, & controversia vertente inter hujus Consilij Authorem Nobilis Hectoris Volgmanni olim Can-

F

cellarij

27

Appunctamentū.

cellarij Montisbelgardici Generum, & Meusos Brō-
trauticos bonorum quorundam Hypothecarios
Possessores, inter quos appunctamentum in aula
Episcopi fuit factum, de quo alibi dicitur.

28

Substitutionis
Commissaria for-
ma Gallica imi-
tanda,

Je subscript certifie, q' ayant receu charge, & Com-
mission pleniere, & absolue avec le Sieur Guillaume Gaigne-
rot Conseillier, de diffinitivement decider la cause contro-
verse entre scientifiq. persone Caspar Laudisman Licen-
tier aux loix d'une part, & les Meussi freres de Boix d'au-
tre, le tout comme est denoté par L'appoinctement sur ce
rendu, & daté du 18. du present Mois.

Or ne pouvant vacquer en icelle dicte charge, causant
maladie, le constitue par les presentes le Sieur Guillaume
choullat conseiller de ce lieu, pour agir, & determiner en
la dicte cause, comme sy i'estois present, luy baillant par ce-
ste la charge mesme receve par Nostre Reverendissime, &
illustrissime Prince, & Seigneur Levesq. de Basle. Et ce
le tout sous toutes les meilleurs formes, que telles, & sem-
blables substitutions se peuvent faire, & a celle fin, que iusti-
ce soit exercée sans delay. Ce que ie certifie par mon seing
manuel ce 20 de may L'an 1 5 9 7.

Jehan Wentzler Ban-
delier.

Ex hoc Gallico Scripto addiscunt Politici,
qua ratione illi in debita forma substitutiones
Commissarias stylo Gallico conficere debeant.

Nunc

Nunc ad secundum Dubium à malevolis nonnullis Gallis, Gallicæ Linguae Informatoribus motum, quasi hujus Consilij Author, & Publicator nullas omninò penes Cardinalem, & Ducem Lotharingicum nomine Argentinenfium Commissiones Gallico Idiomate expedierit, transitus fit.

Quales autem Commissionum causas hujus Consilij Author Anno 1603. nomine quorundam Argentinenfium, & vasallorum Brandenburgicorum virorum nobilissimorum penes Reverendissimum, & excelssimum Principem, & Dominum, Dominum Carolum, Ducem Lotharingicum, Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Episcopum Metensem, & Argentinensem *Nancæi in Lotharingia* expedierit, & quid sæpe dicto hujus Consilij Authori Commissario jam honorificentissimè dictus Dominus Cardinalis Lotharingicus oretenus responderit, apparet ex sequenti attestatone Gallica nobilissimi Dn. Poynet, Serenissimi Cardinalis Lotharingici mandatorum Secretarij, & rationum Præsidis Laudismanno Commissario in scriptis communicata.

Je soubsigné Secrétaire des commandemens, & président des Comptes de Monseigneur le Cardinal de Lorraine, Evêq. de Strasbourg, & Metz, certifie, que Monsieur Caspar Laudisman de Strasbourg, estant venu en ce lieu, y a présenté à mon Seigneur avec une lettre de Messieurs du senat de la ville de Strasbourg, trois Requestes, l'une au nom de Messieurs Jehan Christoffe de Drachsdorff, Matthieu de

29

Secundum Dubiū à Laudismanni persona remouetur.

30

Attestatio præsidis Lotharingici Laudismanno Commissario communicata.

Gottesheim, &c. La seconde au nom du Sieur Charle Kieffer, & la roisieme sous le nom du Sieur Marc Seiblin, Auxquelles Requestes il luy avoir esté verbalement respondu de la part de mondict Seigneur.

31

Verbalis respon-
sio Domino Cardi-
nalis Lotharingi
ci Laudismanno
facta.

A Sçavoir sur la premiere, que les Fiefs demandez ayant esté donnez par sa dicte Seigneurie à de ses Serviteurs, quelles en a investi tost apres, qu'elle eut Ses Regales de son dict Eveché de Strasbourg, & avant le traicté de Hagenuau, il n'est ploy en elle d'en disposer aucunes nouvelles charges à eux, qui en ont esté par elle ainsi investi. Et pour les eux autres Requestes, sa dicte Seigneurie Serenissime les a fait mettre entre les mains de Monsieur le Baron de Crehanges, Grand Doyen, & Lieutenant en son dict Eveché de Strasbourg, à qui elle declaray son intencion sur icelle, pour la faire entendre audict Sieur Laudisman.

32

Latina versio at-
testationis Lotha-
ringici Præsidis
Laudismanno
Commissario com-
municata.

Fait à Nanci le deuxiesme d'aoust mil six cents sept. Originalis attestatio penes hujus Consilij Authorem reperitur. Et placuit ei latinam versionem hic apponere, quæ ita sonat:

Ego subscriptus mandatorum Secretarius, & rationum Præsens serenissimi Cardinalis Lotharingici, Episcopi Argentiniensis, & Metensis, Domini mei, certifico, & attestor, quod Dominus Casparus Laudismannus Civis Argentiniensis huc (Nancæum) appulerit, & Domino meo præsentarit tres libellos supplices, unà cum Promotorialibus literis Senatus civitatis Argentiniensis: unum nomine Dominorum Johannis Christophori de Drachsdorff, Matthieu de Gottesheim: alterum nomine Domini Caroli Kiefferi: Tertium nomine Domini Mar-

ci Seublin,

ci Seublin, ad quos libellos Laudismanno Commissario à Domino meo Domino Cardinali oraliter fuit responsum. Et quidem ad primum Libellum.

Siquidem Feuda petita Serenissima Celsit. ejus quam primum Regalia Episcopatus Argentinenſis accepit, ſuis fidelioribus Miniſtris contulerit, ei liberum nunc non eſſe aliter in iis diſponere, vel nova Grvamina imponere iis, qui iis Feudis ſemel ſupra dicto modo inveſtiti fuerunt.

Quantum verò attinet ad reliquos duos libellos ſupplices ſuprà honorificentiffimè dicta Reverendiſſima ejus Celsitudo remiſit eos inter munus Generoſi Domini de Grichingen ſupremi Decani, & Gubernatoris Episcopatus ſui Argentinenſis, cui animi ſui intentionem aperuit, ſuprà dicto Domino Laudismanno declarandam & manifeſtandam. Factum, & expeditum Nancæi, Anno 1607.

Relatio Laudismanni Argentinenſium, Commiſſarij, quæ viderit Nancæi tempore Commiſſionis quo tempore Nancæum appulit Henricus I V. Rex Gallia, extat in libro ſingulari, & pretioſo, qui Cæſarearum, aliarumque Commiſſionum rectè expediendarum Proceſſus inſcribitur, & quidem his verbis.

In cubiculò Regis (*en lachambre du Roy*) quantum iſtuc Gemmarum, Margaritarumque Laudismannus Commiſſarius Argentinenſium, unà cum reliquis Germanicis Commiſſariis in cubiculum Regis intromiſſus viderit, in ſuo libro Commiſſionum ampliùs refert, in quo multæ particularita-

33

Relatio Laudismanni Commiſſarii, de iis, quæ viderit Nancæi in Lotharingia.

34

Cubiculum Regis Gallia.

tes Nancæi ante ingressum Regis Galliæ ab eo notatæ enarrantur.

Et quod primo ingressu Regis in Curia Lotharingica per choros cantatum fuerit *Vive le Roy: Vive le Roy, vivat Rex, vivat Rex.*

In cubiculo Regis Camino ascriptum fuit hoc Carmen intertextum holoferico, ita sonans:

Dextra potens, lex æqua, fides tria lyliæ Regem,
Francorum Christo Principe ad astra ferent.

In conclavi Regis, quod dicitur *Le Cabinet du Roy* videbantur multa admiratu digna.

In cubiculo Reginæ, quod dicebatur *la chambre de la Royne* monstrabatur Germanicis Commissariis lectus, in quo utriusque cervicalis latera variis gemmis, irradiantibus. Smaragdis, Robinis, Saphiris, & Margaritis prægrandibus ornata fuerunt.

Et dixit quidam Curtisanus Parisiensis, cum ea videret.

Chose plaisante à voir, Id est. Res visu jucunda, & delectabilis.

In Ambulatorio (quod Gallicè dicitur *La Galerie des peintures*) monstrabantur Commissariis Germanicis, & Parisianis Curtisanis variæ imagines Regum, & Principum.

Et cum Curtisanus Gallicus ad imaginem Henrici IV. Regis, Domini ipsius perveniret, hæc verba Gallica protulit:

Voicy le uray miracle du monde, & l'ombre de plus grand Prince, que le ciel ayt fait naistre.

Ecce

35

Camino quæ ascripta fuerint.

36

Conclave Regis dictum Le Cabinet.

37

Gemma pretiose quibus lectus Reginæ Gallicæ fuit ornatus.

38

Ambulatorium Galerie dictum

39

Henricus Navarrenus miraculum mundi dictus.

Ecce verum miraculum mundi, & umbram
summi, & maximi Principis, qui unquam sub cælo
natus est.

Quare autem hic Navarenus dictus fuerit mi-
raculum mundi ab hujus Consilij Authore ratio
redditur in III. ejus Decennalibus mundanæ pe-
grinationis.

In jam dicto Ambulatorio Curtisanus Galli-
cus videns imaginem Henrici Guysij Ducis, hæc
protulit Gallica verba.

*O le pauvre homme, qui s'est grandement abusé con-
tre son Seigneur, & Roy.*

O miser homo, qui nefaria commisit erga Do-
minum suum, & Regem.

Alia notata Laudismanni Commissarij legun-
tur in supra dicto libro ejus, qui commissionum
processus inscribitur.

Sequitur nunc Argentinensis Magistratus am-
plissimi Documentum hujus Consilij Authori
Commissario respectu salvi conductus in Cancel-
laria Argentinensi communicatum, Sigillo civi-
tatis munitum, ejusq; Tenor, & illius Latina trans-
latio.

Nos Hugo Sturmeck Prætor Urbanus, & Sehatu
liberæ Imp. civitatis Argentinensis, omnib. ad quos
hæc literæ nostræ perferentur notum facimus, quod
Literatiss. Doctissimusq; vir Casparus Laudimānus,
J. U. Licentiatus, Civis noster harum literarum
præsentator nobis retulerit, inter cætera Nego-
cia, in quibus nonnullis ratione, & respectu Fa-
cultatis,

40

Henricus Guysius
Dux.

41

Argentinensium
Documentum sal-
vi conductus cau-
sa impertitum Co-
missario.

cultatis, & Professionis suæ hinc inde in exteris provinciis, operam suam navare solet, Commissio- nem sibi demandatam esse, expediundam penes Se- renissimum Ducem Lotharingicum, & Nancæum proficiscendi sibi incumbere necessitatem.

Et ut in itinere securior esset, & facilius, & sine impedimento ubique locorum Territoria per- transiret, obnixè rogavit, sibi Documentum com- municari, Secreto Cancellariæ nostræ, & Sigillo ci- vilitatis munitum, & authorisatum, quo in casu ne- cessitatis non solum Jus civilitatis, quo tanquam Graduatús fruitur, sed & demandatæ Commissionis negocium docere, & certificare posset. Quam petitionem, uti honestam & æquam ei denegare non potuimus.

Officiosè itaque omnes rogamus, ut ei libe- rum transitum indulgeant, & concedant, & gratio- sè permittant, ut hæc literæ nostræ in utilitatem, & securitatem ejus tanquam Commissarij cedant. Et hoc recompensaturi sumus unicuique pro qualita- te, & dignitate ipsius.

Datæ tertia Februarij, Anno 1603.

Propter quam causam autem à Nobili Argen- tina Anno 1608, Mense Maij Laudismannus disces- serit, & ad Electoralem palatinum uti proximum se contulerit, (in cujus Metropoli præclarâ civitate Heidelbergensi in aulico Electoralis palatinatus judicio in numerum Advocatorum ascitus fuit, à nobilissimo Hippolyto de Collibus Præside Judi-

cij in-

cij introductus) refert eam causam in sequenti suo Carmine, & Propemptico Reverendus Dominus Paulus Crusius, Guilhelmianæ Argentinenſium Eccleſiæ Synerga, Collegiique Stephanæ Canonice.

Laudismanne decus Patriæ, Spes atque
Camœnæ,
Quem celebrem Virtus, Arsque, Fi-
desque facit.

Quæ te causa movet nostris discedere ab oris
Urbis, & Argyropes linquere tecta pium.
O venerande senex hujus non ultima causa est
In promptu hæc, nobis quam meminisse dolet.
Scilicet Ah Lotharingiaci fulcra optima tractus
Mors fera, quod magnos presserit ipsa Duces.
Qui te Justitiæ decus, & Cor ritè fovebant,
Quique patrocinijs spes tibi semper erant.
Sed quoque sunt aliæ quod nostras deseris Oras,
Urgentes causæ Caspar amate reor.
Nempe ingratorum pars haud postrema virorum
Tu quibus officium promptus ubique dabas.
Qui te condigno non dignarentur honore
Neve darent factis, præmia digna tuis.
Sed quid? sæpè Bonis hæc fors contingit in Orbe,
Gratia præteriti rara laboris adest, &c.

Gaudet autem sibi Laudismannus, quod tam
luculentum, & egregium ab egregio Magistratu
Argentinenſi ratione vitæ per 12. annos conti-
nuè, & antehæc per 3. annos honestè actæ Testimo-

nium acceperit, & ei precatur omnes felicitates.

In Testimonio autem Argentinensium Laudismanno, Anno 1608 datum hæc verba continetur *auffrichtig/redlich/gebürlich vnd vnflagbar sich bey vns verhalten*. Et continuatio tanti temporis spacij & testimonium optimi magistratus præsumptionem parit pro vita honestissimè acta.

43

Tertium Dubium

Ad tertium Dubium quòd attinet, quasi hujus Consilij Author linguam Gallicam Witebergæ non docuerit.

Hoc autem Dubium declaratur sequenti Elegià Cœlestini Misslentæ Borussi illustrium Gallorum Eloquiis, (quæ à Laudismanno in lucem emittentur) præfixa.

ET ELEGIA ILLA ita sonat,

Icitur is vulgò Laudum sibi puncta mereri,

Qui didicit peregris farier arte sonos.
Hunc laudet vulgus: non sat laudabilis omni,

Quisquis hic est peregro tersus ab Eloquio.
Ni quoq; quòd callet multorum vortat in usum,
Hac nisi fors juvenes commoditate beet.
Laudismanne igitur decus immortale mereris,
Gallica qui benè scis, Gallica quiq; doces.
Res certè rara exemplo est pollere disertis
Qualibus auditur Gallia terra sonis.

Rarior

Rarior ast longè multis pròdesse docendo
 Quos fovet in gremio Leucoris alma suo.
 Gallica quamque simul valeat, restare loquela,
 Laudismanne tuo expertus id ingenio.

Witebergæ autem post reditum su-
 um ex Anglia, & Lipsiæ Laudismannus ideo
 docuit Gallica, ut exemplum extaret in Germano
 Graduato, quòd fideliter, breviter, & rectè in Aca-
 demiis Saxonis linguam Gallicam nobilioribus
 Germanis, & Patriciis in optimis tersæ Eloquentiæ
 Gallicæ floribus proposuerit, & inculcârît, ea qui-
 dem ratione, ut plus spacio unius mensis penes e-
 um Gallicæ linguæ discipulus addidicerit, quàm
 apud Gallum fortè quinque aut sex mēsum spacio.

Nunc ordine procedendum est, & antequam
 ad deductionem perveniatur, quo pacto, quibusq;
 mediis Lingua Gallica facilius, & rectius addisci
 possit, & ad usum transferri queat, nec non demō-
 stretur, qua ratione illustres eam ad usum transtu-
 lerint, & in quibus causis, & negotiis eam adhi-
 buerint, prius de linguæ Gallicæ jucunditate, de di-
 gnitate, & præstantia, de necessitate, & utilitate di-
 cendum est, nec non de ejus Accentu, & Pronun-
 ciatione, nonnulla de Elocutione, de diversis spe-
 ciebus, & formis eloquendi, de Vocis mutatione,
 de Actione, de Imitatione, & qui Authores in Lin-
 gua Gallica legendi sint.

De Jucunditate linguæ Gallicæ nunc paucis
 dicendum.

44

Ordo procedendi

45

*De jucunditate
 Lingua Gallica.*

Et negari non potest, summam Linguae Gallicae inesse jucunditatem, & suavitatem & nullam jucundio rem in mundo esse linguam, quàm Gallicam multi illustres asseverarunt.

46

Galli linguae suae
Gallicae nimium
attribuentes.

Et fatetur hujus Consilii Author & Publicator, multas esse dotes, quibus lingua Gallica praecate-
ris linguis insignita est. Sed quòd Galli linguae suae nimium attribuant & dicant: *Qu'il faille parler par la langue François seulement aux grands Seigneurs, mais par la langue Alemande aux mechaniques & aux Rustiques* id est, Quòd lingua Gallicà solummodò Magnatibus & Illustribus loquendum sit: Linguà verò Germanicà Mechanicis, & Rusticis. In hoc turpiter errare Gallos dicit hujus Consilij Author, & Publicator.

47

Dictiones diversimodè
pro diversitate Regionum
usitatae.

Transferant se Galli hoc dicētes Viennam Austriae, Lipsiam, Augustam Vindelicorū, & Ulmam, & audiant ibi loqui selectiores Viros & Domicellas, & admirabuntur & leporem, & gratiam, & jucunditatem linguae Germanicae.

Diversimodè quidem pro diversitate Regionum Dictiones quaedam proferuntur, ut in nobilissima provincia Austriaca dicitur Anlese. Rectius autem in Illustri Provincia Misniaca dicitur Else.

In nonnullis Provinciis Germanicis rustico more dicitur Naut, in nonnullis Nischt, rectius dicitur Nichts.

Et uti variant Dictiones pro diversitate Provinciarum in Germania, ita variant Dictiones in Gallia.

Nonnul-

Nonnullæ delicatula Parisiana Domicellæ dicunt *Peze*, pro Pere, quod Patrem significat, & *Meze*, pro Mere, quod Matrem denotat.

Et cum dicendum sit, *Monsieur mon Pere m'a commandé cela*: Dicunt *Monsieur mon peze m'a commandé cela*, id est, Dominus Parens hoc meus mihi injunxit vel mandavit.

Burgundi nonnulli pro Rien dicunt Rian, id est, Nihil. Et cum dicendum sit *Rien pour Rien* dicunt *Rian pour Rian*, nihilum pro nihilo, Nichts umbsonst (sagt einer) Der Bawer wil die Kuhe bezahlet haben.

Et hæc de variatione dictionum adjicere voluit hujus Consilij Author.

Et ut aliquid adhuc addat ad superius dicta de jucunditate linguæ Gallicæ dixit idem Laudismannus semel in illustri aula Electorali Palatina tunc cum in illa mentio fieret linguæ Gallicæ.

Je ne sçay au jugement de plus delicates oreilles, s'il y a au monde une Langue si delicate, si gracieuse, & si cortoise, comme est la langue Françoisse, Id est.

Nescio salvo tamen eorum judicio, qui delicatas aures habent, an sit in universo mundo lingua ita delicata, ita gratiosa, & ita humana, uti est lingua Gallica.

Propterea autem non sequitur, quod nostra Germanica Lingua non sit etiam delicata, jucunda, humana, & gratiosa, quamvis sit virilis, & mascula.

Hic meritò refutandus est Bodinus, propter-

48

Delicatula Parisiana Peze pro Pere dicentes.

49

Burgundi pro Rien dicunt Rian

50

Judicium, & sermo Laudismanni de Lingua Gallica

ea quòd in sua Republica dicat, Polonos ideo, quòd mollius, quàm Germani loquantur, Urbaniores esse.

51

*Bodinus à Laudis
manno obiter re-
futat.*

Quàm absurdum autem sit hoc de omnium laudatissima Natione Germanica dicere sanioris iudicii hominib. judicandum relinquit Laudismannus, cùm Germanorum mores Taciti testimonio pro legibus habeantur.

Polonorum quidam ora sibilantia sunt, quibus Virgilianum illud quadrat.

Sibila lambebant linguis vibrantibus ora. At literatiorum Polonorum Oratio latina (uti Cic. de claris Orator: loquitur) cum citata, & vibrans tū etiam accurata, & polita est, & à multis laudatur.

Oratio etiam latina nervosa, tersa & elegans coram hodierno serenissimo, & potentissimo Rege Poloniae Germanorum Amatore & patrono habita ab illustri Principe & Domino Dn. Janusio Radzivilo laudatur, & commendatur à multis doctus Viris, quæ in tersa latinitate imitanda est.

Et hoc Encomion attribuit Laudismannus Polonis literatis, quòd melius, rectius, & elegantius latinè loquantur, quàm Hungari literati, qui literatos ad merendam invitantes dicunt: Venite mecū in Stubam, & dabo vobis bonam merendam, alleum, caseum, butyrum, & bonum vinum.

Et ad Bodinum revertitur Laudismannus huius Consilij Author.

52

*Juridica alle-
gata.*

Et cum ille de suprema potestate Cæsaris uti Monarchæ (quem optimis Elogiis exornant J. C. I.

cum

cum tabulis ff. de his quibus ut indignis l. Jurisp. ff. de excus. tut. quem Baldus etiam corporalem in mundo Deum appellat) absurda quædam scribat, cum suis absurditatibus audiendus non est.

Quam autem dignitatem exoticarum linguarum, inprimis verò Gallicæ, & Italicæ linguæ cognitio, & scientia hodiernis temporibus junioribus Principibus, & Literatioribus Studiosis Germanis in Cæsareis, & Regiis aulis, & Electorum aliorumq; Magnatum Curiis, uti & iis, qui ad Rerumpub. gubernacula sedent, afferat, planum est, & manifestum, & omnibus in Romano, & Germanico Imperio degentibus notum.

Et uti Rosæ Paradisum ornant, ita condecorat exoticarum linguarum cognitio, & sententia hominem politicum, inprimis verò aulicum.

Et quemadmodum peregrinatio discernit hominem ab homine, terrâ marique jactatum, & varia expertum à Pamphilo, & Tityro domestico in-experto:

Ita etiam exoticarum linguarum cognitio, & scientia discernit exteris linguis excultum hominem ab earum Ignaro, & Imperito.

Et uti secundum Ciceron. Is amplissimus dicitur, qui virtute, non damno aliorum ad altiora ascendit: ita, & Germanus homo literatus, qui exoticarum linguarum cognitione, & scientiâ in Cæsareis, Regiis aulis, & magnatum curiis sive aliorum damno ad altiora pervenit, amplissimus non immerito dicendus.

Ad di-

53

De dignitate, & præstantia linguæ Gallicæ.

54

Peregrinatio discernit hominem ab homine.

55

Secundum Ciceronem qui amplissimus dicatur.

56

*Quid dignitatis
conferat litera-
toribus Gallicæ
linguæ cognitio,
& scientia.*

57

*Lingua Gallica
Laudismanno
quàm utilis exti-
terit recitatio sit.*

58

*Epistola Tossani
ad Laudismannum
scripta.*

59

*Cicero bonas na-
turas secundis a-
gris comparans.*

Ad dignitatem, quam confert cognitio, & sci-
entia linguæ Gallicæ literatioribus Germanis, de
qua paulo ante dictum est, hoc addit hujus Consilij
Author, & Publicator, & dicit quòd ad conditio-
nem aulicam in Curia Illustrissimi, & cellissimi
Principis Wirtembergici, Domini Friderici, condi-
tionem, cui annexa fuit dignitas, in illustri Montis-
belgardo Anno 87. non fuisset rescriptus, nec in
celebri famosa, & libera Romani Imperij Civitate
Argentinenfi ad tot Commissiones nomine Argen-
tinenfium penes Duces Lotharingicos adhibitus
fuisset, & tantas sepius pecuniarum summas per Com-
missionum expeditarum causas Argentinæ spacio
12. annorum, & quidem durante bello lucratus non
fuisset, si linguam Gallicam expedite non calluis-
set, & necessaria in ea scriptis, & Eloquiis coram Il-
lustribus non expedivisset. Ad conditionem Au-
licam Montisbelgardicam Anno 1585. Laudisman-
no in illustri aula Montisbelgardica illi assignatam
Anno 1586. congratulatus est Dn. Tossanus, Ori-
ginarius Montisbelgardenfis, & Stipendiarius, Theo-
logiæ D. & antehac Electoralis palatinatus Superin-
tendens Generalis, vir excellenter doctus, qui Gal-
lico Idiomate dictus est Toussain, id est. Omnium
sanctorum homo. Et placuit Laudismanno ipsius
Tossani Epistolam Anno 86. in illustri Heidelbergæ
scriptam, & Lutetiam Parisiorum ei transmissam,
hic inserere ita sonantem.

S. Cùm humanissimam tuam Epistolam non-
ita pridem ad me scriptam legi vir ornatissime, sta-

tim

tim mentem venit illud Ciceronis, qui bonas naturas fœcūdis agris comparat, plūs multò reddentib. quàm acceperint. Quid enim in te contuli, quòd tam sollicità, & accuratà gratiarum actione dignū fuerit? præter voluntatē egregiam erga hominem egregium nihil certè agnosco.

Gratulor autem tibi id, quòd non in ultima laude posuit Horatius quòd Principi viro, & Principi patriæ meæ, & Principi laudatissimo sic placuisti, & places, ut de te asciscendo in Consiliariorum suorum aulicorum numerum cogitet. Nec dubito quin jam in jure civili eos feceris progressus, ut brevi Doctoratus, aut Licentiatu gradum tibi gratulari simus. Vale feliciter vir ornatissime, & saluta si lubet amicos, qui memoriam mei retinent, nominatim clariss. D. Cancel. Voglmannum, & veterem amicum, & commilitonem Dn. Binningerum Camerae Secretarium, virum præclarum. Heidelbergæ 6. Sep. Anno 1586.

Tui Studiosus

Daniel Tossanus D. Palat. Super.

Et ideò boni omnes Studiosi Germani in Academiis Gallicis degentes studio linguæ Gallicæ ter sæ invigilent, quò etiam ad tales conditiones aulicas, quib9 dignitates annexæ sunt, vel ad civitatum illustrium officia politica rescribantur, & in iis in-
clarescant.

H

Propter

Gratulatio Tossani viri clari Laudismanno facta.

Exhortatio Laudismanni ad Studiosos Germanos.

Propter quam causam a. nonnulli Germani Studiosi olim in Regis Hispaniarum Academia Dolana (in qua ultra annum vixit satis commodè Laudismannus, & Academiam, & Parlamentum Magnificentis. quotidie frequentavit) neque in lingua Gallica, neque in Jure aliquid profecerint, narrat Nobilis, & præclarus J.C. Gallus Tuschelinus, Illustrissimi Ducis Bipontini Palatini Consiliarius aulicus in Epistola ipsius Biponti, Cale. Nov. Anno 1585. scripta, & Laudismanno inscripta, & Dolam Burgundiæ ei transmissa, quæ ita sonat.

62

Epistola D. Tuschelini Consiliarii Ducis Bipontini Laudismanno inscripta.

Ad tuas literas (Domine Laudismanne) Dolæ 21. Septembr. scriptas non immeritò respondeo. Nam ex illis intellexi, quàm amicè, & familiariter meum filium Johannem Rupertum susceperis. Quam in re facis, ut tibi sim obligatissimus. Perge, & eum, ut cœpisti, ama, & amplectere, & quantum potes, adjuva in discendo jure nostro Romano, & lingua Gallica. Ego vicissim omnia officia, & studia tibi non solum promitto, sed etiam data oportunitate faciam, ut intelligas, me non ingratum esse hominem.

Gaudeo mihi, & gratulor filio meo, eum tecum esse in eodem hospitio, & convictu.

Spero enim hac occasione eum indies plures facturum profectus, quàm si in alio loco esset.

Statum Academiæ Dolanæ vidi ante annos 33. cum ibi ultra biennium versarer. Eo mihi tum fuerant Germani missi ad discendam linguam

Gal-

Gallicam, & Jurisprudentiam adipiscendam: verum pauci id assequerentur propter quod tidianas Computationes.

Erant tamen & alij, qui bonam & singularem operam navarunt, & doctiores ad parentes, redierunt. Idem te, & filium meum, & tertium, qui subsecutus est filium Ditmarum Magirum facturum, non dubito.

Et sanè hunc Magirum non minùs tibi commendo, quàm meum Filium.

Poteritis vos tres singulis diebus vestra studia conjungere, & ordine totum Jus Civile, & Canonicum percurrere privatim, & tali exercitio, si alternis agatis repetitionibus, & relationibus, plùs efficietis, quàm infinitis Dd. lectionibus.

Verum omnia vestra studia, & exercitia non solum dirigatis ad cognitionem veteris Juris Romani: sed etiam ad usum nostri temporis.

Expertus sum Gallos, & Burgundos multum laborare in hoc, ut auditoribus declarent Jura Romana antiqua, & nova Grammatica, & Historica methodo.

Et sanè utilis est talis noticia, verum utilius est scire, quò Jure nos Germani utamur, & quæ sit ratio tractandi in nostra patria causas forenses.

Quòd ad victum attinet, faciam ut filius meus habeat pecuniam pro hospite, & aliis rebus necessariis. Ego Dolæ benè vixi 36. Cor. ad integrum annum. Verum temporum vicissitudines omnia mutant.

*Causa quare non
nulli Germani
Studiosi linguam
Gallicam non ad
didicerint.*

*Ratio studendi
jura.*

Vale, & subindè ad me scribas rogo, quoties tibi datur occasio. Hospitem tuum, & ipsius filium velim salutes plurimum. Calend. Novembr, Anno salutis humanæ M. D. LXXXV.

Tuus

Gallus Tuschelinus, D.

Ex hac egregij viri Epistola percipiunt omnes egregij Studiosi Germani in Germanicis Academicis degentes, qua ratione ante multos annos LAUDISMANNUS à præclaro & excellenti viro Tuschelino respectu filij sollicitatus fuerit, & juris addiscendi, & linguæ Gallicæ exercendæ causa.

65

Utilitas linguæ
Gallicæ.

66

Quam summam
pecuniæ Laudis-
mannus lucratus
fuerit adminicu-
lo linguæ Gallicæ

Hæc de dignitate, & præstâtia linguæ Gallicæ dicta sufficiant. Nunc aliquid de ejus Utilitate dicendum est.

Quàm utilis autem spacio 12. annorū in nobili, & libera Romani Imperij civitate Argentinensi illa extiterit hujus Consilij Authori, & Publicatori sciunt multi probi viri Argentinensium cives.

Et unica causa Feudali, ejusque Commissione ab eo penes Reverendissimum Cardinalem Lotharingicum nomine Heredum præclari viri Domini Wickhardi Consulis Argentinensis duabus vicibus expedita, & alia causâ una vice expedita lucratus est eam summam, quam in florentissimo Regno Galliæ Parisiis, & Biturigibus Galliæ, & Dolæ in Regis Hispaniarum Parlamento addiscendæ linguæ

Gal-

Gallicæ causa impendit, quæ excedit mille & quadringentos Francos Gallicos, quorum unusquisque novem paciones constituit.

Si scirent, & cognoscere possent nonnulli Studiosi Germani utilitatem, quam ex linguæ Gallicæ cognitione. & ex libris Gallicis latinitati nondum datis reportare possent, & doctrinam ex iis acquirere, diligentius studio linguæ Gallicæ invigilarent, & commoditatem addiscendi eam in Germania non negligerent.

Ad necessitatem quod attinet, sive necessariam ejus cognitionem, omnium saniorum unanimes est opinio, & conclusio, Gallicam linguam, uti & Italicam hodiernis temporibus ita necessariam esse, quàm necessaria sit lingua Græca, & lingua latina reliquarum linguarum mater.

Et nulla est hodiernis temporibus sive Cæsarea, sive Regia, sive Electoralis Aula, vel curia, in qua lingua Gallica, & Italica non adhibeatur.

Et nulla Principum virorum hodierno seculo est Societas, in qua Gallicum, & Italicum Idioma non audiatur.

Et jucundum est in mensis Illustrium audire Principes viros, & politicos exteris linguis de exteris personis, & rebus invicem conferre, & differere.

Propterea hoc nostro seculo Illustriores Principes, & Nobiliores suos filios exhortantur, & ablegant eos ad addiscendas has duas linguas in Galliam, & Italiam, frequentius tamen eos ablegant in Galliam.

67

De necessitate linguæ Gallicæ, sive necessaria ejus cognitione.

68

In mensis illustrium auditu quid iucundum.

Conducit autem mirum in modum Lingua Gallica ad peregrinationes Gallicas, Selandicas, & Anglicas.

69

Anglica peregrinatio Laudamā.

Et quàm necessaria fuerit hujus Consilij Authori Anno 1613. ad Selandicam, & Anglicam peregrinationem, sciunt nonnulli probi Germani, qui ejus itineris Anglici fideles ei extiterunt socij.

Et quàm necessaria ei antehac fuerit in Bello Episcopali Argentinenſi loquela Gallica, quâ se ex periculis nonnullis in Lotharingia extricavit, sciunt illi, quibus uti Belli præfectis sæpius locutus est.

70

Hospes parum literatus de exteris linguis quid dixerit.

Dixit quidem antehac Hospes quidam parum literatus linguas exteras Germanis literatis necessarias non esse, inſuper aſſerens, exteris linguis exteros mores in Germaniam patriam noſtram dilectiſſimam introduci. At ei reſponſum fuit ab hujus Consilij Authore, & Publicatore, Virtuoso Germanum non facîle improbatos nonnullos, & Gallorum, & Italarum, & Hispanorum mores aſſumere, & eos in Germaniam introducere, ſed virtuoso manere etiam inter Turcas, & Barbaros.

Vidit Laudismannus ſpacio 40. annorum in diverſis Regnis & Provinciis diverſos, & Gallorum, & Burgundicorum, & Lotharingicorum, & Anglicorum, & Italarum, & Hispanorum, Turcorum, Hungarorum, & Polonorum mores, quos in III ſuis Decennialibus mundanæ peregrinationis deſcribit, nonnullos laudat, nonnullos non laudat, Polonos autem nobiles, Patricios, & literatiores lau-

dat

dat Laudismannus ob Curtesiam, & civilitatem, quā plus quā Gallicam observant in deferendo exteris honore, & reverentiā.

Et multos Generosos, & Nobiles Polonos novit idem Laudismannus hujus Consilij Author, quorum urbanitas, civilitas, & Curtesia à multis tam Germanis, quā Gallis commendata, & laudata fuit.

Nonnulli autem *Χαιρέδαροι*, & parum Polonifantes Poetæ in Polonia inter vulgarestam grossos & agrestes mores assumpserunt, & in Germaniam secum attulerunt, quos deinde in ipsa Germania Taubmanni Civiliores Poetæ publici boni, & commodi causa coacti sunt in iis parum polonifantibus Poetis taxare, & reprehendere.

Semper enim in exteris Regnis & provinciis illi mores assumendi, & in Germaniam excultam introducendi sunt, qui plus urbanitatis, & civilitatis, minùs verò rusticitatis & incivilitatis in se continent.

Et non omnes exterorum mores vituperantur. Sunt enim nonnulli, qui non immeritò in Germaniam introducuntur.

Quòd autem non nimis Gallisandum sit, neq; nimis Italianisandum, refert Laudismannus in suo Consilio de mundana peregrinatione rectè instituenda.

Et hæc de exteris moribus, qui nonnullorum opinione in Germaniam nostram introduci dicun-

71

Exterorū mores.

75

Non nimis Gallisandum, nec nimis Italianisandum.

tur linguarum exterarum cognitione, dicta sufficientiant.

73

*Elocutio in qua re
consistat Gallicè
exponitur.*

Nunc ordine procedendum, & antequam ad demonstrationem perveniatur, quo pacto quibusque mediis Gallica lingua citius addiscenda sit, aliquid dicendum de Elocutione, de diversis Eloquendi speciebus, de accentu Gallico, de pronuntiatione, vocis mutatione, de actione, &c.

Nunc itaque primo loco de Elocutione dicendum Elocutio autem in qua re consistat Gallicè exponitur.

Quant à l' Elocution, partie certes la plus difficile, appelée la mesme Eloquence, gist aux mots propres, usitez, & non alienez, du commun usage de parler, aux metaphores, allegories, comparaisons, similitudes, energies, & d'autres figures, sans lesquelles toute Oraison est nude, manq, & debile. Id est, Quantum ad Elocutionem attinet rem certè difficilimam, ipsam Eloquentiam, appellatam, illa consistit in verbis propriis, usitatis, non alienatis, non desumptis, aut mutuatis à communi usu, item in metaphoris, in allegoriis, in comparationibus, in similitudinibus, & in energiis, sine quibus mutila, & manca est Oratio.

74

*Tres species sive
formæ eloquendi.*

Cùm autem tres sint species, seu formæ eloquendi de iis hæc dicenda fuerunt.

Prima Humilis, quæ Oratione propriâ, simplici, dilucida, plana, suavi, & apta res propositas exponit sine ullo affectato ornatu, qualis est Oratio Terentij, Herodoti, Xenophontis, Philippi, Cice-

ronis

ronis in lib. de senectute, de amicitia, de officiis, in Epistolis ad Atticum.

Secunda est media priori uberior, & copiosior, ut Ciceronis Philosophicæ Disputationes: item aliquæ Orationes, ut pro Marcello, pro lege Manilia.

Tertia Grandis, copiosa, plena, ampla, & gravitate sententiarum, & majestate verborum ornata, vehemens, & impellens animos, ut aliquot Orationes in Verrem, Philippicæ in Antonium, Item in Pisonem. Si grandem, & copiosam non assequamur, modò assequamur humilem, vel mediam, in qua nostris temporibus excelluit Philippus Melanchthon.

Et etiam si quis in his duabus linguis Italica, & Gallica excellentem, & heroicam Eloquentiam non assequatur, (quàm non facilè quis assequitur) modò mediocrem assequatur, quæ de rebus bonis, & necessariis, non horridè, non confusè, non obscurè, sed mediocri verborum, & sententiarum ornatu differit.

Et cum verissimè dictum sit à Columella. Magnæ rei quantulumcunq; possederis, aliquid tamen possedisse non infima laus est.

Vidit & audivit hujus Consilij Author & Publicator Parisiis, & in aula Regis, & in Parlamento nonnullos heroica Eloquentia Gallicè differere, admirabili naturæ vi, & multiplici rerum cognitione adjutos. Audivit etiam mediocris Eloquen-

75

Mediocris Eloquentia non minus in laude posita quàm heroica, & excellens.

76

Dictū columellæ.

tiæ homines, qui Regi, & Parlamento fuerunt chari, & accepti.

77

Accentus Gallicus.

Nunc de Accentu Gallico aliquid dicendum est. Et quòd reperiantur Galli, qui, jucunda, & dulci sua accentuatione Gallica ut audientiũ aures quasi perfodiant hæc docent Gallica.

Ontrovue de François, qui par la subtilité de leur accents transperpent les oreilles des escoutans.

In talem accentum Gallicum Germani Literati in conversatione Gallorum selectorum non vulgariũ intenti sint, ut eam addiscant, & inter Gallos Literatiores, in primis verò Nobiliores & Civiliores Curtisanos sive Aulicos adhibeant. Et cum multæ, & diversæ sint in amplissimo Regno Gallia Provinciarũ, in quibus Idioma Gallicum non adeò purè adhibetur, accentuatur, & pronunciatur, inferius de iis dicit hujus Consilij Author, & Publisher.

78

Pronunciatio.

De pronunciatione nunc aliquid dicendum.

Pronunciationem nonnulli definiunt, quòd sit vocis, vultus, & gestus moderatio cum venustate.

79

Pronunciatio in quibus consistat.

Consistit autem pronunciatio in tribus, quorum unum auditur, ut vox, duo videntur, ut vultus, & gestus. Quare corporis Eloquentiam rectè appellavit pronunciationem in Oratore ad Marcum Brutum Ciceron. qui l. 3. de Oratore unam hanc dominari dicit.

80

Pronunciatio qualis esse debeat.

Qualis a. pronunciatio esse debeat, sequens Præceptum Gallicis verbis expressum observari debet.

Il faut

Il faut garder une médiocrité à ce, que la prononciation ne soit, ny trop vite, ny trop lente. Id est.

Mediocritas tenenda est in pronuntiatione, ne illa nimis celeris sit, nec nimis lenta.

Et hujus Consilij Authorem in locutione Gallica in audiētiis privatis, & publicis coram Illustribus Ducibus Lotharingicis, & Cardinali Lotharingico, Domino Crolo Nancæi in Lotharingia in expeditione causarum, uti Commissarium Argentiniensium tardam, lentam, & distinctam pronuntiationem adhibuisse, & calamo exceptam esse testabuntur Serenitatum ipsorum Ducum Lotharingicorum, & serenissimi Cardinalis Lotharingici Cancellarii, Secretarii, & Rationum præsides sine dubio adhuc ex benignitate, & favore Dei singulari adhuc vivi existentes, Dominus Aubertinus Reverendissimi Cardinalis Lotharingici Episcopi Metensis Cæcellarius, Dominus de Mallāne Episcopatus Metensis Superintendens, Dominus Poynet rationum Præses & Dominus Mangyn Secretarius.

Et hanc lentam & tardam Elocutionem imitantur ferè omnes Commissarii seniores in primis, & displicet multis abrupta Elocutio.

Quod autem sæpius pro qualitate rei, & diversitate vox mutanda sit, nonnunquam elevanda, nonnunquam verò remittenda hoc Gallicum admonet.

Il faut, que le changement se fasse avec discretion en temps, & lieu, & selon la qualité de parolles, & la diversité des Sentences. Id est.

81

Qualem pronuntiationem Laudmannus in Elocutione Gallica coram Illustribus adhibuerit indicatur.

82

Cancellarii & Secretarii Reverendissimi Cardinalis Lotharingici.

83

De vocis mutatione.

Oportet ut fiat vocis mutatio cum discretione, & habita ratione temporis, loci, qualitatis sermonum, & sententiarum.

84

*In Parlamento
Parisiensi quos
Laudismannus au-
dierit.*

Sæpius audivit maxima cum delectatione Parisiis hujus Consilij Author, & coram Rege in aula, & in Parlamenti Parisiensis Curia coram augustissimi Judicij præside, & purpuratis Assessoribus perorantes egregios Oratores, & Advocatos, & quidē Gallico Idiomate terfo, & eleganti de magni momenti rebus differentes.

85

*Benè loqui Gallicè
in qua re consistat
Gallicè exponitur.*

Et benè loqui Gallicè, in qua re consistat Gallicè exponitur à Laudismanno.

Le bien parler François ne gist pas seulement à user de termes, & mots bien François, ny à mettre au devant mille petites folies, & vaines raptisseries de parolles sans propos: Mais à dire des choses. lesquelles puissent avecques le plaisir rapporter quelque fruct & doctrine. Id est.

Benè loqui Gallicè non consistit in eo, quòd quis utatur floribus selectioribus, & terminis, & verbis Gallicis propriis, & sciat in medium proferre mille nugas, & stultitias, & sciat facere verborum consarcinationes ad rem non pertinentes: sed quòd possit in medium proferre eas res, & de iis differere, quæ cum delectatione etiam fructum aliquem secum afferant.

Hic autem fructus omnium saniorum judicio non redundat in eos, qui solummodò res ludicras, & pueriles (in quibus nulla residet doctrina, scientia & experientia) in medium proferre solent, quas

seniores

seniores Literatiores sapius magna cum animi æ-
gritudine percipiunt.

Nunc aliquid etiam de Actione dicendum
est.

De Actione autem duo præcepta tenenda o-
lim ab hujus Consilij Authore Wiennæ Austriæ no-
tata, uti & Goldbergæ.

Primum est, quod discenda sit Imitatione.
Hic observandum, non naturæ totum ascribi, quic-
quid ad actionem pertinet, sed requiri observatio-
nem, & imitationem cum ratione; Quintilianus
lib. 2. c. 3. cōtendit. Quemadmodum Demosthenem
imitatione Satyri Histrionis actionem suam corre-
xisse scribit in vita ejus Plutarchus.

Alterum præceptum est, quod actio ornetur
modestiâ, & verecundiâ, quod confirmatur exem-
plo Solonis. Quales autem in Oratore gestus ha-
bendi sint alibi dicitur.

Antequam autem ad modi rectius & citius
addiscendi linguam Gallicam deductionem proce-
datur, aliquid de imitatione in studio linguæ Galli-
cæ adhibenda dicendum est.

Imitatio autem in qua reconstat Gallicè ex-
ponitur.

*Il ny a point de doute, que la plus grand' part de l' ar-
tifice ne soit contenue en l' imitation, & tout ainsy, que ce
fust le plus louable aux Anciens de bien inventer, aussi
ce le plus utile de bien imiter. Et n' est chose facile de bien
suivre les Vertus d'un bon Autheur & quasi comme se trās-
former en luy: pour ce, qu'il y en a beaucoup en toutes lan-*

86

*Actio & de Actio-
ne duo præcepta
tenenda.*

Quint. l. 2. c. 3.

Plutarchus.

87

Imitatio.

gues, qui sans penetrer au plus cachées, & interieures parties de l' Auteur s'adapter seulement au premier regard, & s'amusant à la beauté de mots, perdent la force des choses.

Et hæc Gallica docent. Quòd non facilis res sit sequi virtutes boni alicujus Authoris, & in eum se transformare. Quòd item multi sint in omnibus ferè linguis, qui interiora, & secretiora lingue, & scriptoris ejus nullo modo tangant. Quòd etiam multi reperiantur, qui verborum Elegantiæ saltem student, & res ipsas perdant, & amittant.

Quòd autem nonnulli Galli Gallicæ linguæ Informatores vulgaria quædam, & Trivialia, uti quædam Grammaticalia, quædam Proverbia, quædam Adagia, nulla verò Singularia, & Gallicæ linguæ Secretiora tangant, & in lucem emittant, causa superius ab hujus Consilij Authore deducta est, & expressa.

88

Qui Germani in magno pretio habendi.

In magno igitur pretio habendi sunt illi Germani, qui Selectiora Gallica, uti Oeconomica, Ethica, Politica, & Illustriorum Gallorum Eloquia, quibus & Germani, & Galli, & Angli informantur, nec non Consilia de Exoticis linguis citius, elegantius, & rectius addiscendis, de Spirituali & munda peregrinatione rectè instituenda Germanis Studiosis in scriptis communicant, & publicant.

89

Qui Authores & Libri in studio linguæ Gallicæ Germanis legendi sint de nominatione sit.

Nunc ad denominationem eorum Authorum, & Librorum, qui in studio linguæ Gallicæ Germanis Studiosis legendi sint, progressio fit.

In pri-

In primis cum animæ salus unicuique; ex sacris quærenda sit, legat linguæ Gallicæ Studiosus novum Jesu Christi Testamentum Gallicè versum, & tersæ latinitati traditum.

In eo autem frequentius legenda est Epistola Divi Pauli ad Romanos scripta, cum sit clavis sacrosanctæ scripturæ, in qua de Fide in Christum, de bonis operibus, de Justificatione hominis coram Deo, de Prædestinatione, & primariis nostræ fidei fundamentis tractatur, cujus Epistolæ Paulinæ ad Romanos scriptæ respectu quidam Graduatús Argentinensium Commissarius, An. 1603. in præsentia Reverendis. Cardinalis Lotharingici à quodā Jesuita cujus Religionis esset, interrogatus respondit se Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ membrum esse, subintelligendo membrum ejus Ecclesiæ Romanæ ad quam Ecclesiam Romanam verè Apostolicam, verè Catholicam, & verè Evangelicam Divus Apostolus Paulus suam scripsit Epistolam. Et super ista Epistola in aperto Novi testamenti Libro positus duobus digitis pro more juravit nomine Vasalli Laudismannus, & juramentum fidelitatis præstitit. Lectori a. novi Testamenti adjungatur Lectio Rosarii olim à magni nominis viro Domino Trocendorffio, Illustris quondam primarij Silesiaci Goldbergensis Gymnasij Rectore conscripti, & in Gallicum sermonem translati.

Uti & dicta quædā Egregia ab Egregio, & excellenter docto viro Thaburno supra dictæ illustris Scholæ Aurimōtanæ Rectore quondam dignissimo

con-

Novum Jesu Christi Testamentum.

Rosarium Trocendorffii in Gallicum sermonem translatum.

Dicta egregia Thaburni.

conscripta, & ab hujus Consilij Authore Gallice reddita huic Consilio, & locis Oeconomicis, Ethicis, & Politicis suis Gallicis hinc inde inserta, diligenti studio legantur.

93

Precationes Avenarii.

Legant sapius, & dicant manè & vesperi Studiosi linguæ Gallicæ Discipuli Precationes D. Avenarii in Gallicum sermonem translatas, & in illustri Montisbelgardica civitate tempore Laudis manni typis mandatas, & impressas.

94

Historia Sleidani.

Legatur sapius Historia Sleidani Gallicè reddita, cum contineat res scitu, & memoracione dignas, quæ in Imperio Germanico sub Carolo V. Imperatore potentissimo in rebus profanis, & Ecclesiasticis acciderunt.

95

Theatrum mundi Petri Launæ.

Harum lectione adjungatur lectio Theatri mundi, & discursus de excellentia Hominis Petri Launæ Galli.

96

Le parfait Courtisan.

Civiliores Aulici legant Librum Gallicum, qui inscribitur *Le parfait Courtisan*, perfectus Courtisanus, sive Aulicus du comte Balthasar Lugduni impressus.

97

Le prin temps.

Legant item Librum, qui intitulatur *Le prin temps*, vernum tempus.

98

La Nourriture de la Noblesse.

Legere item debent Aulici, & Nobiles librum Gallicum qui inscribitur.

La nourriture de la Noblesse
Nutritio Nobilitatis.

99

L'Academie Française.

Item Librum emant, & legant Gallicæ linguæ Studiosi, qui inscribitur *L'Academie Française*, Academia Gallica.

Fre-

Frequentius a. legant librum parvum, & excellentem Stephani Guazzi, qui inscribitur *La civile conversation*, Civilis conversatio.

Et Gallico textui adhibeatur latina versio in illustri Basilea typis mandata.

Legant item les diverses Leçons de Pierre messie. Diversas lectiones Petri messie Galli.

In Politicis legant Rempubicam Bodini. Et licet in ea Republ. absurda quædam de Monarchia Romana scripserit, in cæteris studiosè nihilominus legendus, & ad Gallicum textum versio latina adhibenda.

Si autem varietate delectentur Domini Germani Studiosi, legere poterunt Opuscula Plutarchi in Gallicum sermonem tersè translata.

Legatur item liber, qui inscribitur *Le Liure de la vie*, Nobles, & vertueux exercices profonds, & hautes Sentences de l'Eloquent M. Aurele Empereur.

Legant assidue Domini Studiosi Germani præfens hoc *Laudismanni Consilium de Exoticis linguis rectius, & elegantius, & citius addiscendis* in illustri Lipsica Academia in juniorum Principum, Baronum, Nobilium, & Patriciorum Germanorum ex sincero corde, & amore Germanico scriptum, ejusque doctrinas, & egregia dicta diligenti studio notent, memoriæ mandent, & Consilium hoc, cum Galli Gallicæ linguæ Informatores simile Cōsilium de exoticis linguis tot doctrinis & exemplis instructum nunquam scripturi sint, secum in Gallica,

101

La civile conversation.

102

Les diverses leçons de Pierre Messie.

103

Bodin. de Republ

104

Opuscula Plutarchi.

105

Liber Aureus Marci Aurelii Imperatoris.

106

Consilium Laudismanni de Exoticis linguis studiosè legendum.

& Anglica, & Italica peregrinatione unà cum 3. Decennalibus mundanæ peregrinationis, & Eloquiis Illustrium Gallorum, quæ præsentī Anno in maximam Studiosorum utilitatem in publicum emittet, circumferant, & exteris legenda præbeant in Authoris favorem, & gratiam.

107

*Pasquier Consilii
rii Regis Gallie
scripta.*

Finaliter exhortatur hujus Consilii Author Dominos Germanos Studiosos ad legenda scripta, de Monsieur Pasquier Consiliarij Regis Gallie in parlamento Parisiensi.

Et ex his libris sine omni dubio juniores Principes, & Barones, Nobiles, & Patricii Germani, alijsque Studiosi sibi parabunt & Linguam, & doctrinam puram.

108

*Amadis de Gaule
le quibus legendus
sit.*

Amadis de Gaule autem junioribus Principibus, Baronibus, Nobilibus, Patriciis, aliisque Germanis legendus non est, & iis, qui pietatem sequuntur.

Et quamvis linguam Gallicam informet, & varios flores eloquentiæ Gallicæ suppeditet, corrumpit tamen, & de pravat mores, tempus consumit, & inutiliter transigit vanis fabulis, & recitationibus.

Remittendus est ad amatores Gallicos, & ad Brocardos de quibus dicitur.

Brocardi certant, & adhuc sub Judice lis est,

Quâ chamba Regi, sit facienda salus.

109

*Quare prius lin-
gua Gallica quàm
Italica addiscen-
da Ratio reddi-
tur à I audiaman.*

Nunc ab hujus Consilij Authore ratio redditur, quare prius lingua Gallica, quàm Italica Dominis Germanis addiscenda sit.

Et cau-

Et causa, quare prius Gallica addiscenda sit, quàm Italica, hæc est, quòd nimirum lingua Gallica sit lingua mollis & effœminata; lingua verò Italica lingua sit virilis & mascula ratione enunciationis, sive pronunciationis, quod patet ex hoc à Laudismanno apposito Exemplo:

Venize, qui ne la veu, ne la prise.

Venetias, qui non vidit, non prædicat.

Et horum verborum Gallicorum dulcem, jucundam, mollem, & effœminatam esse pronunciationem, quilibet Auditor percipit, Gallus imprimis, qui molliter, & effœminatè pronunciat, & loquitur.

Italicè verò dicitur.

Venigia, qui non la vede, non la pretia.

Et horum verborum non effœminatam, sed utilem, & masculam esse enunciationem, quilibet Auditor facilè animadvertit.

Dicitur autem Hispanicè Venetia, Italicè Venigia, Gallicè Venize. Unde verò derivetur, & quare dicatur, is qui Venetias vidit, viderit miraculum in miraculo à Laudismanno in suis Decennialibus mūdana peregrinationis, ratio exponitur.

Alio exemplo hoc perspicuum facit hujus Consilii Autor, & Publicator, quòd ità sonat Gallicè.

Tout aise porte avec soy son malaise. Omne commodum secum affert incommodum.

Et hæc Gallica dulciter, molliter, & effœminatè pronunciantur.

Italicè dicitur:

110

Venetias qui vidit, miraculum in miraculo vidit

Ogni aggio porta seco il suo disaggio.

Et hæc Italica viriliter, & masculè, non effœminatè pronunciari à quolibet Auditore percipitur.

Variis Exemplis declarare illud posset Confilii hujus Author: at sufficit duobus illud exemplis declaratum esse.

Quòd autem rarò aliquis Germanorum Linguam Gallicam rectè accentuet, & loquatur, qui prius Linguam Italianam addidicit experientia testatur.

111

*Oratio Dominica
Latinè, Gallicè,
Italicè, & Hispani-
cè expressa.*

In quantum autem convenient hæ linguæ Latina, Gallica, Italica, & Hispanica, voluit hujus Confilij Author, & Publicator hoc demonstrare exēplo

O R A T I O N I S

Dominicæ.

Latinè,	Gallicè.	Italicè.	Hispan.
Pater noster qui es in Cœlis,	Nostre pere quies es Cœulx,	Patre nostro che sei in Cielo, (to,	Padre nuestro quieres en los cielos, (sea
sac̃tificetur nomen tuū,	ton nom soit sanctifié,	sia sanctifica- il tuo nome,	sanctifigado el tu nome,
Adveniat regnū tuū,	ton royaume Advienne,	Advena il tuo regno,	Venga el tu reyno,
Fiat volūtas tua,	ta volonté soit faicte	Sia fata la volunta tua,	Faga se tu voluntad,
sicut in cœlo, & in	comme au ciel ainsi en	cosi in cielo, come in	assyn nel cielo, como en

terra,

terra,	la terre.	terra,	La tierra.
Panē nostrū	Nostre pain	Nostro pane	Nuostro pan
quotidianū	quotidien	cotidiano,	cotidiano,
da nobis	donne nous	da a noi	dale a noso-
hodiē,	au iourd' huy,	hoggi	oy (tros
& dimitte	& nous	& perdona	y pardonna
nobis (stra	pardonne	a noi (ti,	a nosotros (da
debita no-	nos offenses,	li nostri debi-	nuestra deu-
sicut & nos	ainsi que nous	come noi	come nosotros
dimittimus	pardonnons	perdoniamo	perdonamos
debitorib9	a noz. Deb-	a nostri de-	an nuestros
nostris.	teurs.	bitori.	Deudores.
Et ne nos	Et ne nous	Enō indurre	T no nos
inducas in	induy point	noi in	traigas
tentationē,	en tentation:	tentatione,	en tentacion,
Sed libera	mais deliure	ma libera	mas libra nos
nos	nous du	noi dal	del
à malo.	maling.	mal.	mal.
Amen.	Amen.	Amen.	Amen.

Oratio hæc Dominica quotidie vel Gallico, vel Italico idiomate ab harum linguarum Studiosis adhibenda est.

Et quamvis Turcicum Idioma nihil commune habeat cum Latino, Gallico, Italico, & Hispanico, uti nec Anglico, voluit tamen Orationem Dominicam Turcico Idiomate expressam, & sæpius à captivis Turcis in castris, & fortaliciis Hungaricis Comarominiano, & Jauriniano in præsentia ejus dictam hujus Consilij Author, huic suo Consilio hoc loco inferere.

112

Oratio Dominica
Turcico Idioma-
te expressa.

Babamoz , hanghe , gugteffon , chu-
Pater noster, qui es in coelis, sanctifice-
duss olssun ssenungh , adungelsson ssenung memle-
tur nomen tuum , Adveniat regnum tu-
chetun , olssum ssenungh issstedgunh nyse, gugthe-
um , Fiat voluntas tua , sicut in Cælo,
ute gyrde. Echamegumozzi hergunon vere bize bu-
& interra. Panem nostrū quotidianū, da nobis ho-
gun , hem bassa bize borsligomozzi , nyse biz] de bas-
diē , & dimitte nobis debita nostra , sicut & nos di-
laruz borseigleremozi hem yedna byzege heneme
mittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in
de churtule bizy iaramazdan. Amen.
tentationem, sed libera nos à malo. Amen.

Quantum differat Anglicum Idioma à nostro
Germanico hoc patet exemplo:

Anglice,

Germanice.

113

Oratio Dominica
Anglico
& Germanico
Idiomate ex-
pressa.

DOur father.
Wichart
in heaven,
Halovved be
thy name
Let come
thy ringdome
thy vvill
be done
even so
in carthe
as it is

Ater vnser /
der du bist
in dem Himmel /
Geheiliget werde
dein Nam /
Zu komme vns
dein Reich /
dein Wille
geschehe /
wie im
Himmel
also auch auff

in he-

in heaven
 oure dayly
 breade
 Heve us
 thys daye
 and forgeve
 us
 oure dettels
 as vve also
 forgeve
 oure
 detters
 an lede
 not us
 in to temptacion,
 but delyuer us
 from evel.
 Amen.

Erden /
 Vnser täglich
 Brod
 gieb vns
 heute /
 vnd vergieb
 vns
 vnser Schuld/
 als auch wir
 vergeben
 vnsern
 Schuldigern/
 vnd nicht
 einführe vns
 in Versuchung/
 sondern erlöse vns
 vom Vbel /
 Amen.

dre

Quàm differat autem Idioma inferioris ab
 Idiomate superioris Germaniæ conspicuum est hoc
 exemplo, quod ex Psalmo Davidis 4. vers. 3. de prom-
 ptum est, & Belgico Idiomate ita sonat:

Liebe Herren/hõe langht sol myn eere geschent wer-
 den / hõe hebt ghyhet ydele so lief / ende de Laugenen soo
 gerne.

Et hoc Belgicum in Germanico nostro Idio-
 mate ita sonat:

Liebe Herren/ wie lange soll meine Ehr geschendet
 werden/ wie habt ihr das Eitel so lieb/ vnnnd die Lügen so
 gerne.

Ex his

114

Exemplum su-
 perioris & infe-
 rioris Germaniæ
 Idiomatis consti-
 tuens, ejus diffe-
 rentiam.

115

Latina Gallica
Italica & Hispanica,
quæ habent cognationem à Laudismā-
no exemplis declaratur.

Ex his exemplis apparet, in quantum linguæ hæcenus connumeratæ convenient, sed Gallicam, Italicam, & Hispanicam præ cæteris maximam habere cognationem.

Temperans aliquis latinè optimè dicit.

Edo, ut vivam, non vivo, ut edam.

Gallicus dicit:

je mange pour vivre, ie ne vis pas pour manger.

Italus dicit:

Io magne per vivere, io non vivo per magnar.

Et in hoc exemplo cognoscitur, quanta sit cognatio linguæ Latinæ, Gallicæ, & Italicæ.

Latinus dicit: Revolve hoc benè, antequam agas.

Gallus dicit: Pensez bien devant, que tu le faces.

Italus dicit: Pensa molto bene, frate chi tu lo faccia.

Hispanus dicit;

Pienfa bien antes, que lo hagas.

Et hoc exemplo apparet, quanta cognatio sit inter linguam Latinam, Gallicam, Italicam, & Hispanicam.

Et solummodò pronunciatione discernuntur. Nullius autem difficilior est Pronunciatio quàm illius, quæ Gallica dicitur.

Oportet enim eam molliter efferre, sive pronunciare, cum asperitatem & gravitatem omnem aspernetur.

Nunc

Nunc ad eas provincias transeundum est Regni Gallici, in quibus Idioma Gallicum elegantius adhibetur, & pronunciatur, ad quas etiam Domini Germani ad excolendam linguam Gallicam se conferre debent.

Quot, & quàm diversas Provincias contineat amplissimum Regnum Gallicum, videre est in 3. Decennalibus mundanæ peregrinationis, quæ hujus Consilij Author in publicum emitter.

Est Francia, in qua sita est Lutetia, est Normandia, in qua situs est Ducatus Alenzonius cum suis annexis Ditionibus vallongnes: Sainct Sauveur, Lédelin, Sainct Sauveur le viconte, & Nehou, cujus hypothecarius possessor fuit antehac Illustrissimus, & Cellissimus Princeps, & Dominus, Dominus Fredericus, Dux Wirtembergicus, est Andegavia, est Campania, est Britannia, est Languedocia, est Provincia specialiter sic dicta.

At in Languedocia, Britannia, & Provincia, maximè verò in Languedocia ita corrupta est, & mixta Lingua Gallica, ut à Gallis vix intelligatur. In Biturigum autem Provincia in Illustri Civitate, & Academia Bituricensi (in qua Magnus ille Cujacius Juris Professor, & Regius Consiliarius Gallicus vixit, & in qua hujus Consilij Author linguam Gallicam addidicit, & in illius famosa Academia sub superiùs honorificè dicto Cujacio Gradum Licentiatus assumpsit) Gallicum Idioma tersè, & eleganter adhibetur, & pronunciatur, ad quam Provinciam, Civitatem, & Academiam Bituricensem cum pleriq;

Germani ad quas provincias Gallia iter dirigere debeant ad rectius, purius, & elegantius addiscendam linguam Gallicam.

Magnus Cujacius

Germani Juris Studiosi se conferre soleant, & propter Professores præclaros, & præclaram occasionem linguam Gallicam rectius, & elegantius, quàm aliis in Provinciis addiscendi, ad eam Domini Germani se etiam conferre velint, non solum propter egregiam in jure, sed & in lingua Gallica acquirendam scientiam.

117

*Germani Gallica
linguæ Tyrones
quomodo Hospites
Gallos alloqui de-
beant à Laudis-
mano sit instru-
tio.*

Cum autem plerique Galli ita celeriter, & abruptè Gallicè loquantur, ut sæpius Germani linguæ Gallicæ Tyrones (quos appellant *apprenties* de la langue François) vix unicum verbum ex eorum loquela percipiant, sequentibus Gallicis verbis Domini Germani hospites suos Gallos interpellare debent, quibus verbis sæpius suum hospitem, Parisiis hujus Consilij Author, & Publicator interpellavit.

Monsieur l'hoste, je vous prie de parler avec moy plus lentement, & distinctement, d'autant que ie ne suis à autre intention en ceste Ville de Paris, que pour apprendre la langue François.

Domine Hospes, siquidem nullam aliam ob causam in hac Civitate Parisiensi degam, quàm ut in ea linguam Gallicam addiscam, rogo te, ut lentius, & distinctius mecum loquaris.

Et cum Germanus qui aliquam Linguæ Gallicæ notitiam est affecurus, nulla re magis in studio jam dictæ linguæ Gallicæ exerceri possit, quàm recitatione brevis alicujus Historiæ, Hospitas Gallicas, quæ plerumque Historias Gallicas exactè cal-

licis

licis verbis amicè, & blandè interpellat, uti Landis-
mannus Pariisiis eas interpellavit.

*Mandame L'hostesse, ie vous prie tres instamment de
me prestre audience, pour raconter une petite histoire, & me
corriger en parlant. Car ie ne suis encores bien assuré au
langage François.*

Domina Hospita, vehementer te rogo, præ-
stes mihi audientiam ad recitandam brevem ali-
quam historiam, & corrigere me digneris in reci-
tatione illa, siquidem nondum in dicto linguæ Gal-
licæ idiomate satis sum securus.

Eas autem morosas Hospitas Gallicas, quæ in-
vitè loquuntur, Germanus linguæ Gallicæ Tyro in-
terpellare debet, imò potius increpare his verbis
Gallicis.

*Mandame L'Hostesse, vous parlez souvent si à re-
gret, qu'il me semble, qui faille acheter vos parolles.*

Ita invitè sæpius loqueris, ut videatur quasi
pecunia comparanda mihi sit loquela tua.

Et his & similibus verbis Gallicis Domini Ger-
mani increpent Hospites Gallicos activos; qui pro-
pterea Germanos in ædes recipiunt, ut agant ami-
cè cum illis respectu studij, & exercitij Gallici.

Et si progressus aliquos fecerint in jam dicto
studio Gallico, studiosè inquirant in Authores, qui
tersè, & eleganter scripserunt Gallicè. Et magna
est inter eos differentia.

Nam qualis, & quanta est inter latinos Auto-
res differentia (in Terentio enim, & Cæsare puritas,
in Cicerone gravitas, in Livio Majestas) talis, &

118

*Hospita Gallica à
Germanis quomo-
do interpellanda.*

119

*In Authores qui
tersè Gallicè scri-
pserunt inquiren-
dum.*

120

*In Terentio, &
Cæsare puritas.*

121

*Quare non elan-
guescere debeat
Germani in stu-
dio lingue Galli-
cæ Industria.*

tanta est inter Gallos, & Gallicos Authores respectu puritatis, & tersi Eloquii, siue scriptionis differētia.

Ideo autem non elanguescat Germani Galli-
cæ linguæ Studiosi industria, si perfectam eloquen-
tiam (de qua Galli nonnulli jactitant) in Gallico I-
diomate terso & eleganti non assequatur.

Et Gallicè non incommodè dicitur.

*C'est chose convenable, que toutes choses soyent ex-
perimentées de tous ceux, qui desirent atteindre à quelque
haut point d'excellence.*

122

*Honestum omniū
rerum fieri expe-
rimentum.*

Honestum est omnium rerum fieri experi-
mentum ab iis, qui ad ima tendunt.

Et hac in re egregium Præceptum his Gallicis
terminis proponitur, & doctè dicitur.

123

*Præceptum egre-
gium.*

*Que si quelqu'un n'a du tout grande vigueur d'esprit,
ny parfaite intelligence des disciplines, tienne pourtant le
cours tel, qu'il pourra. Id est.*

Si quis summo vigore ingenij destituitur, nec
perfectam scientiarum intelligentiam assequitur,
teneat illum cursum, quem pro capacitate ingenij
assequi potest.

124

Dictum egregium

Et admodum eleganter Gallicè dicitur.

*C'est chose honeste à celui, qui aspire au premier rang
demeurer au seconde, voire au troisieme.*

Si non in primis, non in secundis, in tertiis ta-
men consistere honestum est.

His prædictis Præceptis informatus Germa-
nus associet se iis, qui Gallicè exactè loquuntur, &
ornatè, & loquendo exerceat se cum ipsis, siue be-
nè, siue malè loquatur.

Et

Et non rubore suffundatur, si propter malam pronuntiationem à Gallis irrideatur.

Plerumque enim Galli Germanos Literatos irrident propter literam V, dicentes Germanos literam V nimis duriter pronuntiare, & Germanos verba Symboli Athanasij male pronuntiare, & in iis literam V tanquam F proferre. Deum verum, de Deo vero natum.

Et in dictione Eustaine impingere etiam Germanos, uti, & in dictione Vostre. Ut quando Germanus linguæ Gallicæ Tyro quærit ex quadam Domicella Gallica, num maritus ejus domi sit, & dicit.

Mandame, Monsieur vostre mary est il en la maison.

Si in dictione vostre Germanus in literam V non intentus sit, ut eam nimis duriter pronunciet, irridetur à Gallis.

Reciproce Galli propter malam pronuntiationem dictionis Possessionis irridentur. Plerique docti, & literati eam dictionem male pronunciant. Ut cum Rubrica Codicis, Uti possidetis ita possideatis, Professoribus Juris latinè pronuntianda est, dicunt.

Uti posschschideris ita posschschideatis.

Item cum dicendum est:

Qui habet habeat, qui tenet, teneat, sola possessio valet. Dicunt:

Qui habet habeat, qui tenet, teneat, sola posschscheschio valet.

125

Galli propter pronuntiationem Germanos irrident.

(Fustaine linum xylinum, seu gossipinum significat pñum lana, linog, mixtum, seu contextum Germanice *Barcken*)

126

Reciproce Galli à Germanis propter pronuntiationem irridentur.

Et quando Professores Academici allegant
l. possessionem ff. de acquiren. & amitten. possessio-
ne dicunt : Legant Domini Studiosi l. poschsche-
schuonem ff. de acquirēda, & amittenda poschsche-
schione.

Asinina autem possessionem definiunt. Gal-
li, & dicunt, Asinina possessio est quadam rei deten-
tio, tam diu durans, quam diu asinus tenet sellam.
Et pro iis verbis asinina possessio dicunt asinina
poschscheschio.

Et Laudismannus Biturigibus Gallia de hac
re, & mala pronunciatione Gallorum literatorum
cum magno illo Cujacio sæpius contulit. Et tam
æquè propter pronunciationem latinam Galli lite-
ratiore irridētur, uti Germani nonnulli literatio-
res ob malam pronunciationem à Gallis illudun-
tur. Aliàs plerumq; inertes Asini irrident litera-
tiores & doctiores viros.

Cum autem nulla sit lingua, propter cuius ma-
lam pronunciationem quis ita irrideatur, uti pro-
pter malam enunciationem linguæ Gallicæ quis ir-
ridetur, in eam intentiores esse debent omnes Ger-
mani illius Discipuli.

Ad superiora autem media quibus facile ad-
discitur lingua Gallica adjicere voluit hujus Consi-
lij Author, & Publicator sequentia Gallica, lingua
Gallicæ verum usum denotantia, ita sonantia.

*L'on ne scauroit mieux cognoistre, si quelqu'un parle
bien François, si non lors, quil recite quelque Histoire, ou
autre chose memorable.*

Quel-

Quelques uns semblent bien parler François, en proferant les triviales, desquelles nous usons iournellement: Mais il y a bien plus de difficulté, quand il est question de continuer quelq. propos par un discours de quelq. chose memorable.

Dont il se faut exercer souvent à raconter quelque belle histoire, ou quelque autre chose memorable, à fin de s'acquiescer une habitude, & accoustumance à bien parler François.

Id est:

Nulla alia re facilius cognoscitur, an quis linguam Gallicam rectè addidicerit, nisi ex recitatione alicujus Historiæ, & discursu de re aliqua memorabili instituto.

Igitur exercendus sermo Gallicus quotidiana historiæ, rerumque memorabilium recitatione, ad comparandum in eo habitum, & in eo præstandam requisitam elegantiam.

Ad linguam Gallicam quod attinet elegantem, suavem & elegantiam Græcorum æmulam brevi temporis spacio apprehendendam in ipso Regno Galliæ.

Germanus quis quotidie aliquid ex latino in Gallicum transferat sermonem, & illi corrigi patiat per doctum aliquem, literatum, & elegantem, & tersè loquentem Germanum, Sive Germanum literatiorem, in terso idiomate Gallico benè exercitatum ad corrigenda ipsius scripta Gallica adhibeat.

Deinde

128

Modus, quo quis Gallicam linguam brevi tempore ad discere queat, declaratur.

Deinde frequentius confabuletur cum Domesticis, cum Filiabus, cum Ancillis, cum Servis, & aliis, qui eas aedes, quas ipse incolit, frequentant, sive sint Inquilini, sive Exteri.

129

Admonitio Lausmanni ad Germanos Studiosos.

Et à vernacula lingua penitus abstineat in ipsa Gallia, Germanos rarius frequentet: Nonnunquam tamen eos amicè invisat, & ad bonas eorum gratias (uti Galli loquuntur) bibat. Si verò quis eum ad quotidianas computationes in Gallia incitet, & ad alta pocula evacuanda exhortetur, sive Germanus sit, sive Gallus, recorderur illius versus, qui in Euripide extat, & in Gallicum sermonem trāsatus est, ubi Rex Crœsus dicit:

130

Euripides.

Il me vaut mieux maintenant te desplaire,
Amy passant, que pour te vouloir plaire,
Et me laissant gagner trop mollement
Me repentir après amèrement.
Tanti poenitere non emo.

131

Lingua Gallica in Germania ad discendæ ratio.

Et cum superius in Epistola Nobilis viri Domini Tuschelini, Consiliatij Ducis Bipontini ad Consilij hujus Authorem perscripta, causa exprimatur, quare Germani Dolæ Burgundiæ linguam Gallicā non addidicerint, & quod in causa fuerit frequēs computatio, voluit hoc loco hujus Consilij Autor ideò exhortationis gratia versus Gallicos inferere ad magis vitandas in Gallia computationes.

Ad linguam Gallicam verò in Germania addiscendam quod attinet, ea ratio est ineunda.

131

Lingua Gallica in Germania ad discendæ ratio.

Eligat in primis sibi Gallicæ linguæ Discipulus talem informatorem, qui talem modum docendi

obser-

observet, qualis supra denotatus, & ab hujus Con-
silio Authore, & Londini in Anglia, & Amstelo-
dami in Hollandia, & Witebergæ, & Lipsiæ in Mi-
sina observatus est.

Deinde distribuat studia sua in certas horas.

Incredibile enim est quantum queat præstare
ingenium hominis, vel homo, communicatis stu-
diis, distributis laboribus, distinctis horarum spa-
ciis, ratione denique via modoque, quæ verba lati-
na ita sonant à Laudismanno Gallicè versa.

*Il est incroyable, combien l'esprit de l'homme peut
faire de profit, communicant ses études, distribuant ses la-
beurs, avec distinction des heures (plus) par raison, & me-
thode.*

Præterea discat selectiora dicta Gallica, & hac
in parte sequatur mandatum Dni: Johannis Sturmii,
præstantissimi illius Oratoris, de quo Carmen in
III. Decennalibus mundanæ peregrinationis in
Loco de illustri Argentina exstans loquitur.

Sturmius eloquio non Cicerone minor.

Dicit autem Sturmius olim Laudismanni in-
tersa eloquentia Romana Informator his verbis;

Discamus Selectiora Autorum dicta, & sen-
tentias, ut utamur iis in magnarum rerum delibe-
rationibus.

Et hæc verba Sturmij hujus Consilij Author
Gallicè ita reddidit.

*Apprennons quelques belles Sentences de bons Au-
theurs, à fin, qu'aux deliberations, & affaires de grande
consequence, nous nous en puissions servir.*

122

*Studiorum in cer-
tas horas distri-
butio.*

123

*Selectiora dicta
Gallica addiscen-
da.*

134

*Johannis Sturmij
dictum.*

135

*Gallica Italica e-
gregia dicta terse
latinè reddita ad
locos communes
transferenda.*

Et quotidie notent Domini Germani Studio-
si, tam Gallica, quam Italica egregia dicta, & terse
latinè reddita, quælibet ad suas sedes, & locos com-
munes referant, ut ea facilius invenire, & pro con-
tingentia negotiorum, & materiarum commodè
adhibere, & personis, rebus, & materiis dextrè ap-
plicare queant.

136

*Admonitio Lau-
dismanni ad Ger-
manos Studiosos.*

Et sint in hac re Domini Germani Studiosi di-
ligentes in Germania etiam Notatores eorum di-
ctorum Gallicorum, & Italicorum, quæ in mensa,
& in quotidiana conversatione seniores Germani
Literatiores proferunt, eorum salutaria Consilia
de Exoticis his duab. linguis Gallica, & Italica (uti
hodiernis temporibus maximè necessariis) intra li-
mites Germaniæ citius, brevius, rectius, & elegantius
addiscendis scripta assidue legant, & cõparent sibi
quinque aut sex mensium spacio; & quidem paucis
Thaleris penes eos id, quod illi aliquot annorum
spaciis multis incommodis, maximis sumptibus, &
impensis nonnunquam etiam cum ingenti pericu-
lo, & discrimine vitæ aliunde quæiverunt, & si-
bi in maximam Germanorum utilitatem compa-
rarunt.

Non inceptent ita facile tale studium, & tam
facile ob exercitia gladiatoria, vel alia non adeò
magni ponderis negocia ab eo non desistant, cum
multum & ornamentum, & utilitatis Politico ho-
mini, Nobili inprimis, & Patricio Germano con-
ferat.

Et

Et multi hanc utilitatem, & ornamentum ex studio linguæ Gallicæ eidem studiosè addicti in Germania consecuti fuerunt.

Sunt quidem nonnulli in initio, sive Tyrocinio linguæ Gallicæ fervidi, sed medium ipsorum tepet, & ultima studii Gallici penes eos frigent, amittentes semel eos literatiores, & in lingua Gallica Informatores Germanos diligētes, & assiduos, magno desiderio eos desiderant, & promptiùs salaria illis exolverent, & diligentius eorum Exercitamenta frequentarent, si illi iis iterum in Academiis Germanicis contingerent.

Habuit autem ante multos annos hujus Consilij Author illustres, & Generosos nonnullos, qui ejus Exercitamenta Gallica diligenti studio, & sine intermissione continuarent (continuata enim Studia vigent, intermissa pereunt) qui ita expeditè, & peritè locuti sunt Gallicè, ut putarint ij, cum quibus egerunt, ipsos per aliquot annos Parisiis linguā Gallicam addidicisse.

Qua ratione autem exteræ linguæ intra limites Germaniæ studiosè exercendæ sint ex supra dictis satis superque omnium saniorum judicio apparet, & conspicuum est, at illis omnibus ab hujus Consilij Authore indicatis modis, nullus commodior est ad linguam Gallicam addiscendam, quàm quotidiana locutio, & Epistolarum latina versio, vel etiam Epistolarum Gallicarum scriptio. Et hac ratione exercetur Latina & Gallica Lingua.

137

Continuata Studia vigent, intermissa pereunt.

138

Nullus commodior modus addiscendi linguam Gallicam, quàm quotidiana locutio, & Epistolarum Gallicarum versio.

139

*Dua Epistola
Gallica diligen-
ter legenda.*

Ut autem exemplis hoc Dominis Germanis Studiosis conspicuum fieret, voluit hujus Consilij Author hoc loco inferere duas Epistolas Gallicas, unam sibi inscriptam brevi, & aulico Stylo à Nobili & strenuo Spitzenbergero, Illustrissimi, & celsissimi Ducis Lotharingici, Domini Caroli Præfecto in valle Divæ Mariæ, in qua ditione Lotharingica. Laudismannus tanquam Commissarius, & Advocatus Provincialis Lotharingicus feliciter aliquandiu habitavit; At eam Anno 95. ob belli ingruentes tempestates deseruit, & Argentinam se contulit: alteram verò Epistolam ab eo Lutetiæ Parisiorum scriptam, & quidem Anno 1586. inscriptam, celsissimo Principi Wirtembergico, Domino Friderico, Principi pio, & liberali.

139

*Modus transfe-
rendi in latinum
sermonem ex Gal-
lico.*

Ex cujus versione Latina omnes Gallicæ linguæ Studiosi percipiunt modum transferendi in latinum versum, & elegantem sermonem eleganter scriptas, & illustribus inscriptas Epistolas Gallicas. Insuper etiam ex iis intelligunt, & percipiunt, quomodo Gratiarum actiones in Epistolis, item Narrationes in iis instituendæ sint.

140

*Stylus Curie Gal-
licæ elegans ex E-
pistolis illustrium
animadvertitur.*

Denique ex duabus Epistolis à Ducibus, & Cardinalibus Lotharingicis ad illustrissimum Episcopatus Argentinensis Dominum Administratorem Brandenburgicum exaratis animadvertunt Domini Studiosi, Germani, quomodo Stylus Curie Gallicæ elegans, & tersus inter illustres debitis & consuetis clausulis, & formis adhibeatur.

Et cum

Et cum illustrium Epistolæ ratione præmi-
nentiæ Nobilium, & egregiorum Epistolis præfe-
rerantur voluit eas Laudismannus primo loco po-
nere, & hîc inferere.

Primæ autem Epistolæ Lotharingicæ inscri-
ptio talis est.

A Monsieur mon Cousyn.

Monsieur le Marquis de Brandenbourg.

Monsieur mon Cousyn, le Sieur de
Chastillon vostre Conseillier, m'ayant à mon re-
tour de Bar, qui fut avant hier, fait entendre
de vostre part, en quoy les difficultés pour les
quelles m'avez escrit consistent.

J'en ay parlé à Mon Filz Monsieur le Cardinal, qui
m'a dict, & promet aussi tost, que ceux, lesquels il avoit en-
voyé à Hagenau pour la negociation, que sçavez, seront
de retour, au qu'ilz sont allez du depuis qu'il ne faudroit d'y
adviser, & d'en escrire à ceux de son chapitre de Strasbourg,
à fin de se résoudre sur ce, qu'est de vostre intention, &
volonté.

Et ie le sçay fort bien d'estre entierement affectionné
à vous, donner pour c'est regard tous les contentements,
que faire se pourroient en ce, qui despendera de luy, & de
son Evesché, mais ientens, que ces affaires touchent aussi
aultruy. Je vous prie de vous attendre à ce, qui est de
sa bonne volonté en vostre endroit, & pour mon par-
ticulier vouloir croire, que là, ou les subjects s'offriront
d'effectuer l'amitié, & service, que i'ay à vous, & à toute

M 3

vostre

141

*Epistola potentis
Ducis Lotharingi
ci Dn. Caroli ad
illustrem Bran-
denburgicum exa-
ratâ.*

142

*Carolus Cardina-
lis Lotharingicus
filius pii Caroli
Ducis Lotharin-
gici.*

143

*Sincera animi af-
fectio Lotharingi-
ca, erga illustrissi-
mam Domum
Brandenburgicā.*

*vostre tresillustre maison que ce sera tousiours d'aussi bonne
volonté, que ie prie Dieu (Monsieur mon cousin vous don-
ner en santé persaiète heureuse, & longuevie. De Nancy
18. Decemb. 1604.*

144

*Vasallorum Brā-
denburgicorum
Feudalis causa.*

Ex hac præclara Gallica Epistola, & ex ejus
contextus versione Latina Laudismanni percipiunt
omnes Politici, & quàm syncerè illustres Duces Lo-
tharingici illustres Dynastas Brandenburgicos a-
ment, & eorum illustrissimam domum, sive famili-
am respiciant, & quàm amicè cum illis agant, & age-
re desiderent in iis rebus, quæ vasallos Brandenbur-
gicos (qui Feudis ab Episcopatu Argentinenſi de-
pendentibus investiti fuerunt) concernunt, qui in-
vestituram eorum per Laudismannum Commissa-
rium Argentinenſium penes Dominum Cardina-
lem quæſiverunt.

Et hæc Epistola Gallica Lotharingica Laudis-
manno Commissario tradita fuit, monstranda Re-
verendissimo Cardinali Lotharingico, ut Reveren-
diſſ. ejus cels. videret, quid Parens illustrissimus,
bonus, & benignus Princeps Dominus Carolus ad
Illustrem, & benignum Principem Brandenburgi-
cum, Episcopatus Argentinenſis Administratorem
vasallorum Brandenburgicorum nomine gratiosè
scripserit, & qua ratione ille procuraturus sit, ut iis
(si fieri commodè possit) satis fiat.

145

*Ardua causa Feu-
dalis, & ardua
causa heredita-
ria.*

Et ardua fuit causa Feudalis, uti & illa ardua
fuit Samsonis Kiefferi Argentinenſis Canonici cau-
sa 60. millia florenorum concernens, quæ à Laudis-

manno

manno Commissario coram Reverendissimo Cardinali Lotharingico contra Jesuitas Molsheimianos Legatarios in medium adductis multis legibus, & Juris Canonici rationibus diu multumque ita fuit defensa, ut tandem ad prudentiorum deliberationem, & decisionem à reverendissimo Cardinali Lotharingico in Germaniam versus Zabern remissa fuerit.

Sequitur nunc Epistolæ Lotharingicæ versio latina à Laudismanno hujus Consili Authore facta ita sonans.

Domine Cognate, nobis post reditum nostrum de Bar (qui proxime præterito die factus est) retulit, & exposuit Dominus Castilion Consiliarius vester, quæ in re difficultates consisterent, quarum causa nobis perscriptum est.

Locuti sumus ideo Domino Cardinali filio nostro, qui dixit, & promisit nobis, quamprimum Negotiatores isti, quos Hagenoam (uti scitis) ablegavit, domum reversi fuerint, qui paulò post præsentatas nobis has vestras literas eò profecti sunt, serem, & negotium deliberaturum esse, & de eo iis scripturum esse, qui primarij sunt Capituli Argentinenſis Episcopatus Canonici, & Consiliarij, ut decident, & determinent illud, ita ut petitioni vestræ, & intentioni, & voluntati congruum sit, & conveniat.

Et

146

Jesuitæ Molsheimiani Legatarij.

147

Versio Laudismanni latina Epistolæ Lotharingicæ.

Et probè scimus, siquidem prædictus filius noster Dominus Cardinalis vobis sit intimo animo affectus, eum hujus causæ respectu voto vestro, & desiderio satisfacturum esse, in tantum, quantum fieri potest, & quantum in eo situm est, & ab eo dependet hoc Episcopatus particulare negotium, quod non solum ipsum, sed & alios tangit, & concernit.

Et rogamus vos amicè, velitis intendere in ejus Personæ erga vos bonam voluntatem & affectionem.

Et respectu meæ Personæ vobis persuadere velitis, & credere, nos ubi occasio se obtulerit, & necessitas requisierit, eam amicitiam, & servitia, quæ illustrissimæ Domui, & Familiæ Brandenburgicæ debemus in effectu demonstraturos, & præstituros esse, & quidem tanto affectu, quò Deum Opt. Max. rogamus, ut vobis unà cum integra, & perfecta corporis sanitate felicem, & diurnam vitam largiatur. Exarata Nancæi 18. Decembris, Anno 1604.

Vester ad serviendum vobis paratissimus Cognatus

Carolus.

De hoc

147

Illustrissima Domus Brandenburgica in summo respectu penes magnos Duces Lotharingicos.

DE hoc benignissimo Carolo, Duce Lotharingico, optimo Justitiariorio, antehac Domino suo scribit multa hujus Consilij Author in III. suis Decennalibus mundanae peregrinationis, in quibus egregia monumenta & singularitates, item Salinae Lotharingicae Moyenvic, Marselle, Dieuse, Rosire, Saline describuntur.

Et dicitur Lotharingia Gallicè L'Orraine, quasi Lothaire Regne, Lotharij Regnum. Quando autem in Provinciam & Ducatum redactum fuerit, alibi dicitur.

Vixit quidem satis commodè Anno 95. in ditione Lotharingica hujus Consilij Author, & quidem in valle Divae Mariae (Maria Kirch) uti superius dictum est, at persuasus à tredecemviris, quindecemviris, & Consulibus Argentinensibus, Dn. Kipfio, Dn. Daniele de Molshem, & Dn. Matthia de Gottesheim ad Nobilem Argentinam Romani Imperij liberam civitatem anno supradicto se contulit hujus Consilij Author, & egregium atque luculentum ab ea Anno 1603. discedens vitae per multos annos in ea honestè acta obtinuit Testimonium.

Supra dictorum a. tredecem virorum, quindecem virorum, & Consulum Argentinensium nomine illustriss. & celsiss. Dux Lotharingicus Dn. Carolus, optimus Justiciarius ab hujus Consilij Authore ob administrationem justitiæ contra Dn.

148

Lotharingia unde dicatur.

149

Laudimannus anno 95 ex Lotharingia Argentinam se recepit.

150

Responsio Ducis
Lotharingici Lau-
dismanno Com-
missario facta
nomine Argenti-
nensium.

de Heilgemer submissè Nancæi interpellatus re-
spondit.

*Nous voulons, qu'on face cela, pour l'amour de la
justice.* Volumus ut fiat hoc in favorem justitiæ.

Et Anno 1603. cùm Laudismannus Com-
missarius Argentinensium peteret investituram
Dn. Botzheimij nomine penes Cardinalem Lotha-
ringicum, & difficileter impetraret eam, dixit pius
Carolus Dux Lotharingicus ad Dn. Cardinalem Lo-
tharingicum filium.

151

Verba quibz Dux
Lotharing. allocu-
tus est Cardina-
lem Lotharin-
gicum.

*Monsieur mon fils nous vous prions, de vous bien gou-
verner envers ceux de la ville de Strasbourg.* Rogamus
te, clementer geras te erga Argentinenses. Et Feu-
dum illud obtinuit Laudismannus magno cum
honorario, & lucro, & omnium JC. & literatorum
Argentinensium admiratione. Non admira-
tus autem tunc est, sed graviter offensus Pilati Pro-
curator, homo timidus.

Sequitur jam Epistola Gallica brevis, & ele-
gans 25. Junij, Anno 1605. ad hujus Consilij Au-
thorem, & Publicatorē scripta Argentinam ex Lo-
tharingia valle divæ Mariæ (Maria Kirch) à strenuo,
& nobili Domino, Domino Johanne Jacobo de
Reinet, Domino in Voisy, Celsiss. Ducis Lotharin-
gici in supra dicta valle Divæ Mariæ Præfecto, & Ca-
pitaneo, cum hac inscriptione Gallica
transmissam.

A MON-

A M O N S I E U R,

Monfieur Caspar Laudisman, Licentier
es Droicts, & Advocat en la ville de
Strasbourck.

152

*Elegans Epistola
Gallica Laudis-
manno in scripta
à strenuo Domi-
no Henrico de
Voisy.*

Monsieur Laudisman, j'ay receu
celle, qui l nous a pleu m'enuoyer, accompagnée
de la memoire, qu'avez eu de moy. Je vous en
baïse les mains, n'obligeant le meriter en tout,
ce qu'estimeray mon petit pouuoir s'estendre a vous faire
plaisir, & courtoisie, me recommandant affectueusement à
voz bones graces ie demeure

Monfieur Laudisman

De Sainte Croix Vostre deuotieux Amy à
le 20. Jun. P an. vous servir

1605. I. Henri de Voisy.

Et extat Originale hujus Epistolæ Gallicæ in
volumine earum Epistolarum, quæ ab Illustribus
Ducibus nonnullis, & Principibus, præclaris item,
& literatis viris in Germania, & exteris in Regnis,
& Provinciis degentibus ad hujus Consilij Autho-
rem spacio 40. annorum, Germanico, Latino, &
Gallico idiomate (quæ lectu sunt dignæ, & dignissi-
mæ propter varias res Academicas, & Politicas, quas
continent) scriptæ sunt.

Sequitur nunc Epistolæ Gallicæ translatio
latina facta à Laudismanno hujus Cons. Authore.

153

*Translatio lati-
ne Epistolæ Gal-
licæ.*

N

2

Domine

Domine Laudismanne, eam accepi Epistolam, quam mittere mihi tibi placuit, conjunctam cum illa memoria, quam mei causa habuisti.

Humilimas ago tibi gratias, me obligans ad recompensandum id, quacunque in re vires meas parvas & exiguas sufficientes esse æstimaveris, & me Gratia tua officiosè commendans maneo (Domine Laudismanne) devotus tuus, & tibi ad inserviendum paratus, atque paratissimus Amicus.

De Sancta Cruce
20. Jun. Anno
1605.

Henricus de
Voisy.

IN TITULATIO LITERARUM.

Domino Casparo Laudismanno Juris
Licentiato, & in Argentinenſium civitate
Advocato.

Hac Epistola Gallica brevi & eleganti, re ipsa vident Domini Germani lingue Gallicæ Studiosi, quomodo breves gratiarum actiones pro acceptis Honorariis vel præstitis servitiis, & quidē brevi, succincto, & eleganti stylo aulico Gallico, (cujus hac Epistola Gallica eximiū exemplū est) instituendæ sint.

Missi autem erant ab hujus Consilij Authore supra honorificè dicto Strenuo & Nobili Dn. de

Voisy

Voisy 10. aurei nummi Hungarici, honoris & gratitudinis ergo, quod ei assiterit in arduo quodam hereditatis aditæ negocio.

Sequitur nunc Laudismanni Epistola Gallico stylo ab eo Biturigibus Gallia 16. Martij Anno 87. elaborata, inscripta ab eo illustrissimo, & celsissimo Principi, & Domino, Domino Ludovico Duci Wirtembergico, Domino, & Mecœnati suo clementissimo, cujus Epistolæ Gallicæ initium tale est.

L'humanité, & cordiale benevolence, (Tresillustré Prince) laquelle j'ay tousiours coñeu en vostre alteze, & l'endroit des hommes lestréz, m'a faict prendre ceste hardiesse, de saluer voz graces par mes humbles tecommandations, & par la cõmmemoration des bien faictz. & courtoisies, qui me sont arrivées de la part de vostre alteze, priant tresasseueusement icelle, qu'il luy plaise prendre en bonne part ce mien discours.

Aiant esté demeuré parcy devant (Tresillustré Prince) par quelques ans au service de Tresillustré Prince Louys L'electeur palatin d'heureuse memoire &c.

Et hoc loco abbreviatur Epistola illa respectu particularitatum, quæ Laudismanni personam concernunt, & alibi ponuntur.

Ponitur autem Grati animi declaratio ab huius Consilij Authore talis.

Quant aux humanitez, & Courtoisies, que j'ay receu de la part de vostre alteze, elles sont si grandes, en mon endroit, qu'il m'est impossible les reduire en memoire, ny revaloir, ou satisfaire à la moindre partie d'icelles.

154

Exordium Epistolæ Gallicæ Laudismanni, Duci Wirtembergico, Domino Ludovico inscripta.

155

Grati animi declaratio Gallicæ à Laudismanno erga Ducem Wirtembergicum facta.

Et ne desire autre chose, que d'obtenir de Dieu, tant de grace, que ie puisse monstrer, & effectuer, ce que i'ay en mon coeur, de revaluer aucune partie de voz faveurs, & humanitez, si non de faict, pour le moins de bonne volonte.

Id est:

Ad humanitates & benignitates Cels. T. quæ in me extant, quod attinet, ex tam magnæ sunt, ut vix eas memoriâ comprehendere, & minimam earum partem recompensare queam.

Et aliam à Deo gratiam mihi impartiri non desidero, quàm ut possim effectu demonstrare id, quod in corde meo fixum & ratum est, ad recompensandam minimam etiam humanitatum, benignitatum, & Cels. T. favorum partem, si non facto, tamen voluntate.

Ejusmodi grati animi erga illustres Declarationes imitari debent omnes Literati ad prædicandas coram mundo illustrium Mecœnatum humanitates, benignitates, & Favores.

Epilogus autem Gallicæ Epistolæ Laudis manianæ talis est.

Ainsi ie finiray la presente, apres avoir tres affectueusement supplié vostre altesse, d'avoir pour recommandé ce-luy, qui en toute humilité baise voz mains, priant le Createur qu'il donne à vostre Grandeur l'accomplissement de ses saints desirs.

Id est:

Hac ratione concludens hanc Epistolam submisè rogo Cels. T. ut velit pro commendato, atq;

commen-

156

*Conclusio Episto-
la Gallicæ imitā-
da ab omnibus
Gallicæ lingua
Studiosis.*

commendatissimo habere eum, qui summa cum humilitate manus ejusdem osculatur, Deum opt. max. devotè rogans, ut Cels. Tuæ largiatur omnium ejusdem piorum desideriorum integrum effectum, & complementum.

Hanc conclusionem omnes linguæ Gallicæ Discipuli imitari debent.

Et dicent omnes Gallicam linguam rectè & eleganter callentes, in ea cōclusionē terminos adhibitos esse Gallicos, qui Stylo curiæ Gallicæ elegantiori conveniunt.

Utinam omnes Lividuli Drolī Gallici, Gallicæ linguæ Informatores talia Exordia, & tales conclusiones Epistolarum Gallicarum cum tersa latina versione Germanis Studiosis Gallicæ linguæ Discipulis dictarent, & tam in Gallica, quàm latina lingua (utiliteratiores Germani faciunt) eos exererent.

Nunc narratio Gallica à Laudismanno in ea Epistola de statu Regni Gallici Anno 87. facta hoc loco inferenda fuit, ideò, ut eam imitentur cæteri linguæ Gallicæ Discipuli, si illis in Regno Gallico constitutis incumbat necessitas relationē aliquam de statu Regni Gallici instituerent.

Quant au noble Royaume de France (Tres illustre Prince) il est pour le present en mauvais estat, & presque en decadence.

Et refert Laudismannus Duci Wirtembergico, nobilissimum Gallia Regnum in misero statu, & q. in perditione esse.

Le Duc

Le Duc de Guyse est en son gouvernement avec son armée, pour empêcher les estrangiers d'enter en France.

Le Duc du mayne est en Picardie pour reprendre aussi les villes, qui se sont de parties de l'obeissance du Roy.

Le Duc d'espérnon est auprès du Roy avec son armée.

Le Roy prend son chemin vers Lyon pour y establir un autre Gouverneur.

Au reste la ville de Paris, comme presque toutes les autres villes de France, sont pour le present en trouble à cause de quelques nouveaux subsides, & impos.

Londre ville capitale d'Angleterre est maintenant en grande preparation de guerre, ayant sur la mer grandes navires, & vaisseaux de guerre.

Dieu vueille par sa bonté celeste inspirer aux Potentats telle affection, qu'ilz se desarment, & embrassent la paix, par laquelle l'Eglise de Dieu croisse de plus, en plus.

Deus rogatur, ut velit inspirare eam mentem Magnatibus, ut pacem amplectantur, quâ crescat Ecclesia Christi.

Et placuit hujus Consilij Authori eam Sermocinationem Gallicam de Regno Gallico Parisiis, Anno 86. à quodam Gallo, & in ea posita narratione ad illustrissimum Ducem Wirtembergicum in Germaniam transmissam hoc loco inferre, communicatam sibi anno supradicto Parisiis in aula Regia à quodam illustrium Helveticorum statuum Commissario.

Rex

158

Votum pium Lau
dis mñi quo pax
desideratur.

159

Sermocinatio Gal
lica de Regno Gal
lico Parisiis à Lau
dis anno notata

Rex Gallia pacem exposcens, & bellum detestans in hoc Colloquio dicit.

Je desire la paix, & la guerre ie jure.

Monsieur de Guyse.

Mais si la paix se faict mon espoir n'est plus rien.

Pax si fiat (dicit Guyssius) spes mea nulla est.

Monsieur de Mayne.

Par guerre nous accroist le credit, & le bien.

Cardinal de Guyse.

Le temps s'offre pour nous avec la couverture.

Roy de Navarre.

Qui compte sans son hoste, & pense à l'aventure

Peut bien compter deux fois, ie m'en assure.

Regis Navarreni sapiens dictum, quod is male calculat, qui rationes sine calculatione Hospitis instituit.

Cardinal de Borbon.

Chascun peut bien compter cela, qu'il pretend sien.

Royne Mere.

Vous disputes en vain pendent que mon fils dure.

Regina interloquens dicit in vanum disputare colloquentes, dum vivus existat filius ipsius.

Le Pape.

Poursuyvons ce pendent la Ligue, & ses proiets.

Præsul ille Romanus Sanctus Pater loquitur de sancta liga.

L'empereur.

Le Roy perdra sa France, avec ses subjects.

Roy d'Espagne.

Si la France se pert, ie l'auray bien tost trouue.
Tout beau, qu'est il besoing tant de Chacheurs.

Roy de France.

Ceux la n'ont pas encor ma puissance esprouuè,
Qui par ambition hont trouble mon repos.

Rex Gallia dicit, eos, qui pacis per ambitionē
in Gallia perturbatores existunt nondum potenti-
am suam, & vires bellicas expertos esse.

160

*Per ambitionem
Pax publica in
Regno Gallia per-
turbata.*

Per ambitionem autem in Gallia Henricus
Dux Guyssius, & Cardinalis Guyssius in Regno Gallia
pacem publicam (uti omnes Historia testantur) per-
turbarunt, captando gratiam de la populace de Paris,
populi Parisiensis numerosissimi, & potentissimi.

161

*Devisé de Domo
Guyssica.*

At notata est tunc à Laudismanno de Domo
Guyssica ceste devise.

La maison de Guyse,
Mettra le Roy en pourpoint,
Et le pavure peuple en chemise.

Id est:

162

*Philippus de por-
tes Regius Poeta,
quid dicat de Do-
mino suo.*

Domus Guyssica induet Regi thoracem, mise-
ro verò populo indusum.

De Henrico Rege Gallia & Polonia dicit in
carmine suo, quò Polonia valedixit, Philippes de
portes, Regius Poeta Gallicus his verbis,

Face le ciel, que ce Valereux Prince
Soit bien tost Roy de quelq; autre Province.

Riche

Riche de gens, de citez, & d'avoir,
Que quelq; iour à L'empire il paruienne.

Regius ille Poeta Gallicus Philippes de portes,
loquitur nimis affectatè de suo Principe, Magno il-
lo Henrico Polonia, & Gallia Rege. dicens, eum ad
supremam illam Romani Imperij Majestatem faci-
lè promotum iri, cum tamen sciat Aurea Bulla Ca-
roli IV. constitutione decretum esse, nullum nisi
ex Germanica syncera, & potenti Gente ad eam su-
perioritatem, & majestatem Cæsaream ascendere
posse.

De futuris autem eventibus Parisiis loquenti
Gallo his verbis Gallicis respondit Laudismannus
hujus Consilij Author.

*Ces choses là consistent en la providence, & disposition
de Dieu, comme l'evenement de toutes autres choses, dont
il n'en faut parler, que bien sagement & avec raison, d'au-
tant, que tout l'evenement des choses est en la main de Dieu,
lesquelles sont gouvernées non selon nostre subait, & vo-
lonté, mais selon l'ordinance, & commandement de Dieu.*

Id est:

Hoc (de quo loqueris) consistit in dispositio-
ne, & providentia Dei, tanquam rerum Eventus.
Igitur sobriè de iis est differendum. Sunt enim o-
mnes rerum Eventus in manu Dei positi, qui guber-
nantur non secundum nostra vota atque volunta-
tem, sed secundum Dei ordinationem.

De Hyperbolicis, & Synecdochicis Gallo-
rum Locutionibus sæpius magnum numerum mi-
litum Gallicorum pro parvo ponentibus, & de illo-

163

*Philippus de por-
tes de suo Domi-
no Rege Gallia af-
fectatè loquens.*

164

*De futuris eventibus
sobriè loquen-
dum esse, & qua
ratione Laudis-
mannus Gallo Pa-
risiis responderit.*

165

*Hyperbolica &
Synecdochica Gal-
lorum Locutiones*

rum inani verborum apparatu (quem nonnulli appellant *la parade Françoisse*) scribit hujus Consilij Author in suis Decennialibus mundanæ peregrinationis in loco communi de Natione Gallica & Gallorum moribus.

166

*Epistola Gallica
à Laudismanno
An. 87. Parisiis
scripta, & inscrip-
ta Friderico
Principi VVir-
tembergico.*

167

*Exordium sum-
ptum ab iis, qui
illobrium Meca-
natum benignita-
tes, & virtutes
pradicare deside-
rant.*

168

*Narratio Laudis-
manni Gallici.*

Epistola Gallica 16. Januarij, Anno 1587. Lutetia Parisiorum à Laudismanno scripta, ibique cum Juridicis Materiis & Thesis de Feudis typis mandata, & Illustrissimo, & celsissimo Sacri Romani Imp. Principi, & Domino Dn. Friderico inscripta continens variarum rerum narrationem.

C'est une chose qui de tout temps a esté receve pour signe tres evident, & tesmoignage asséuré de bonne volonté, (Treshonore Seigneur & Prince) en ceux, qui totalement s'employent pour faire entendre à un chascun les faveurs, graces, & prerogatives, qui lz ont receves par la celebration des vertus, Grandeur, & excellence de leur mecenas, & Bien faicteurs, laquelle chose i'ay deliberé faire par la presente, referant à vostre Grandeur tous les progrès de mes estudes, n'affectant en ce monde aultre chose, que de me rendre conforme à vostre benigne volonté, pour les Faveurs, Graces, & prerogatives, qui m'ont esté de vostre part tant liberalement desparties, lesquelles à fin que plus clairement un chascun puisse veoir, & cognoistre, ie les racompteray le plus brief, qu'il me sera possible.

Depuis l'an de grace mil cinqcents septante quatre, lors, que party de la celebre ville de Goldberg, lieu de ma naissance, pour m'acheminer vers l'illastre ville de VVienne capitale de toute l'Austriche, pour puis apres me transporter au Royaume d'Ongrie, & autre pais estranges, ie

na y

n'ay rien eu en plus grande recommandation, si non qu'apres les dicts Voyages paracheuez, ne retirer en quelq lieu, ou ie me puisse totalement employer à la vacacion & cognoissance de bonnes lettres, & Sciences, lesquelles pourroient quelque iour apporter plaisir aux parens, Honeur à la Patrie, profit à la Republique, & à la vieillesse un grand contement, & soulas.

Toutes lesuelles choses pour plus heureusement accomplir en l'an de grace, mil cinqcents quatre vings & quatre, estant à Studgard, il s'offrit & presenta une singuliere commodité procedēte d'une celeste faveur, qui fut lors, que ie fus tres affectueusement recommandé de Tresillustre Duc de Silesie au Tresillustre Duc de VVirtemberg Vostre Cousin, lequel m'ayant donné Lettres de recommandation, & faveur, m'adressa à vostre illustrissime Seigneurie, laquelle m'a non seulement receu en sa Court en faveur desdicts Ducs, & Princes: mais aussi à la sollicitation de Tres noble Sieur Samuel de Reischach, par le consentement de noble Hector Volgman Chancelier, en partie aussi par le bon conseil de Monsieur le Secretaire de la Chambre Mōsieur Binninger, en fin par l'aduis de Messieurs Voz Conseilliers m'enuoya à la renommée ville & Vniuersité de Dole, là ou de vostre Grace m'auetz tousiours entretenu de toutes choses necessaires, en laquelle Ville y a plusieurs Singulitez, comme beaux, & vifs Exemplaies de toutes bonnes Moeurs, Vertus, & Doctrines, Jurisconsultes doctes, entre lesquels a tousiours excellé pour sa Vertu, & Doctrine le Tre venerable Seigneur Dorothee Suffragan de Besançon, Prieur de vaulx, qui me donna lettres de faveur à quelques Seigneurs de la France.

Icelle mesme Ville de Dole, a un Parlement, & Court
souueraine, en la quelle l'on exerce, & administre la Justice
auec Grauité, & grande Magnificence, ou pareillement les
Estudians, qui y sont enuoyez, pour estre instruits aux do-
ctrines, & sciences, ont grande commodité de conferer la
Theoria, avec la Pratiq.

Or de toutes ces susdictes commoditez (Tres Hono-
ré Seigneur, & Prince non seulement, Vostre Alteze m'a
voulu faire participant: mais qui plus est, m'obligant par
Voz admirables Faveurs, & Graces à Vous rendre durant
le cours de ma vie, tous les fideles services, m'a benignement
oëtroiyé, faire le voyage vers la tres fameuse Ville de Paris, la
quelle pour sa grandeur, situation, multitude de peuple,
& trescelebre Vniuersité, est a bon droit auourd' huy appel-
lée la premiere du monde, en laquelle i'ay veu beaucoup de
singularitez, antiquitez, & autres choses rares & dignes
de memoire, desquelles faire mention en la presente, seroit
porter (comme l'on dict) de l'eau en la riviere, veu què de
long temps vostre alteze le sçait trop mieux, & mesme l'a-
vez cogneu en vostre dernier voyage, que fistes, estant Am-
bassadeur vers le Roy de France.

Ne reste donc aultre chose que de practiquer, ce que
i'ay dict au commencement de ce discours, à sçavoir, de fai-
re cognoistre a un chascun, comme voz liberalitez & fa-
veurs se sont augmentées de iour à aultre en mon endroit, en
ce que vostre Alteze m'a permis veoir la fameuse Vniuersité
de Bourges, en laquelle ay eu c'est heur, & felicité d'ouyr ce
grand Jurisconsulte, Monsieur cuias, l'ar enommée, & lou-
anges duquel, à raison de la vivacité d'esprit, invention
grande, & doctrine excellente, qui reluisent en luy, sont non

seule-

seulement estanduees par la France, & Italie, mais aussi par toute allemaigne, comme d'un uray Oracle, quant a ce, qui concerne l'explication de loix.

Or dautant, que la dicte Vniversité a esté de tout temps fort renommée, à cause d'aultres, & trescelebres Professeurs, qui y sont passé leur siours, a sçavoir Alciat, DVARAIN, BALDVIN, &c. les oeuvres desquelz publiées par tout l'univers testifient assez, de leur grande doctrine, & qu'en icelle mesme Vniversité quelques uns entretenuz, de voz liberalitez se sôt passez Licetiers, & Docteurs es droicts, si ay pensé ne contrevenir à vostre volonté si comme iceux, ie me mettois en debuoir d'y recebuoir le mesme degré de Licences, ce que ie fis le douzième iour d'aoust, comme en portent suffisant tesmoignage les lettres, qui m'ont esté sur ce données de Monsieur le Chancelier, & de mesme des Docteurs de la susdicte Vniversité, dont me seront aussi pour Tesmoings quelques Gentils Hommes Allemans avec aultres Escoliers François, qui y ont assisté.

Ie toucheray maintenant (Tresillustre Prince) l'occasion, & commodité de long temps desirée, qui s'offre à present de passer la mer Oceane avec quelques Gentils Hommes Allemans, pour aller en Angleterre, là ou porray veoir beaucoup de Singularitez admirables, ce que ne puis faire sans vostre benigne grace, & consentement.

Afin donc, que ie ne suis veu ingrat de voz faveurs, graces, & prerogatives, i'ay voulu à vostre Altez adresser ces lettres.

Et a ce faire deux causes, & raisons m'ont incité. La premiere pour aucunement recompenser (si recompenser l'on peut) ce que meritent voz liberalitez, lesquelles jusques icy

sont

sont en moy assez amplement cogneues, & que ie ne suyue la trace, & chemin de ceux, qui m'al advisez sont mesco-
gnoissans des bien faicts, faveurs, & prerogatives receues
de leur Mecenats.

L'autre raison est d'autant que vostre esprit nay, & consacré aux bonnes lettres, & doctrines ne desire rien plus, que de l'orner de toutes bonnes vertus & sciences, & mesme-
ment porte une singuliere affection à tous hommes lettrez, vous offrant comme un bon Mecenat pour les auancer, ce
que mesme Vous pratiquez encorés tous les iours en mon
endroit.

Et suis bien marry certes, que ie n'ay autant de puis-
sance, qu'ay de bonne volonté pour suffisamment monstres
la grand' affection de celebrer Voz Liberalitez, & louan-
ges, & celles du Tresillustre Duc de VVirtemberg vostre
trescher Cousin : mais cela m'apporte une grande ioye, &
consolation, que voz vertus heroiques, & les loanges de
Princes & Ducs de VVirtemberg ne seront iamaïs enseve-
lies au tombeau d'ou bliance: ains au contraire voleront tou-
siours vivantes par la bouche des hommes, & demeureront
immortalisées.

Ainsi finiray la presente prenant la hardiesse de saluer
voz rares, & singulieres graces de mes plus affectiounées, &
humbles recommandations, priant Le Createur de mainte-
nir vostre Alteze, & les parens illustres d'icelle en sa cele-
ste garde & protection. De Paris le 26. de Januier l'an de
grace 1587.

Vostre treshumble, & obeissant serviteur.

Caspar Laudisman Licentier es droicts.

Tales

Ales flores terfæ Linguæ Galli-
cæ in Exordiis, & Epilogis Epistolarum
omnes Gallicæ Linguæ Studiosi imitari
debent. Et talia Exempla Epistolarum
Gallicarum Gallicæ linguæ Informatores Discipu-
lis suis proponere deberent, & in iis eos exercere,
quò facilius & stylum Gallicum & latinum in com-
positione Epistolarum assequerentur. Semper enim
utriusq; Linguæ habenda est ratio.

Sequitur nunc versio latina, quæ 3. hujus Con-
siliij Authoris Decennialibus mundanæ peregrina-
tionis inserta est.

Maximum gratæ mentis argumentum in his
lucere omnes existimant (Illustrissime, & Celsissi-
me Princeps, Domine Clementissime) qui omnes
suos nervos intendunt, omnesque cogitationes eo
referunt, ut benignitatem, liberalitatemq; omni-
bus testatam faciant: quod ego quidem lubentissi-
mè facio, dum Studiorum meorum fructus, & pro-
gressus Cels. Tux acceptos refero, ut hac ratione o-
mnes intelligant, me eidem Cels. T. devinctissi-
mum esse.

Ab eo tempore (Princeps celsissime) anno ni-
mirum 74. quo relicta Illustri Goldberga, patria
mea dilectissima, ad nobilissimam Viennam Au-
striæ, & pij Maximiliani II. Cæsaris Aulam, deniq;
ad Ungariam, aliasque remotiores terras, & provin-
cias me contuli, summo semper conatu & industriâ
in eo elaborandum mihi esse duxi, ut tandem di-

*Versio latina Gal-
lica Epistola à
Laudismanno ap-
posita extans in
3. Decennialibus
Mundanæ pere-
grinationis.*

Goldberga.

VVienna.

verlis peregrinationum laboribus defunctus animum meum ad eas disciplinas applicarem, quæ aliquando parentibus gaudium, patriæ ornamentum, Reipubl. emolumentum, senectuti denique solatium afferre possent.

Huic desiderio meo, & conatui feliciter inchoando summa oportunitas ex cœlesti quodam favore, & suffragio Anno 84. se mihi obtulit, ita ut ab illustrissimo & celsissimo Principe, & Domino, Domino Johanne Georgio, Duce Silesiæ, Lignicensi, & Bregensi, Patriæ meæ Principe, illustrissimo, celsissimo, piissimoque Principi, & Domino, Domino Ludovico, Duci Wirtembergico Stutgardia benignè commendatus fuerim, cujus Celsitudo me literis commendatitiis instructum ad Celsit. T. remisit, in quorum illustrissimorum Principum & Ducum gratiam Cels. T. me non solum prima vice promptè, & clementer in aulam suam recepit, verum etiam propter Nobilissimi Samuelis à Reichach Urbani præfecti suffragium, Nobilis Hectoris Voglmanni Cancellarij consensionem, ornatissimi Leonhardi Binningeri Camera Secretarij accedens Consilium, nec non cæterorum Consiliariorum virorum clarissimorum consensum ob promovenda studia mea, & linguam Gallicā addiscendam (quæ propter admirandam suam elegantiam, singulare literatis affert ornamentum) ad celebrem, & famosam Burgundiæ Dolanam Civitatem & Academiam clementer remisit, in eadem studia mea ultra annum, & quidem magnis sumptibus fo-

vit, in

173.

Singularis commoditas Anno 84. Laudismāno oblata.

174.

Johannes Georgius, Dux Lignicensis.

175.

Ludovicus, Dux Wirtembergicus

176.

Nobilis Hector Voglmannus, fover Laudismanni.

177.

Lingua Gallica, singulare literatis afferens ornamentum.

vit, in qua quanta studiorum commoditas exteris præbeatur mirum est dictu.

Habet enim prædicta civitas cum publica, tum privata quædam singularia Ornamenta, viva nonnulla virtutis literatæ exempla, Jurisconsultos insignes, inter quos tanquam Antesignanus semper excelluit virtute & eruditione Reverendissimus Dorotheus Episcopus Nicopolitensis, & suffraganeus vesuntinus, qui me in Galliam profectum literis commendatitiis benignè instruxit, magnisque viris me commendavit.

Habet præterea prænominata Civitas Dolana Curiam (quæ parlamentum appellatur) amplissimam, in quanta propter Regis Hispaniarum superioritatem & majestatem Magnificencia in Præsidibus & Assessoribus parlamenti, quantaq; gravitas conspiciatur, & quanta in eadem Studiosis Juris addiscendæ praxis commoditas exposita sit, aliorum prædicationi relinquo.

Harum commoditatum supradictæ Civitatis & Academia Cels. T. (Princeps clementissime & liberalissime) me non solum participē fecit: Verum etiam ad magis magisque testificandam erga me clementissimam suam voluntatem, linguamq; Gallicam rectius, & elegantius addiscendam Lutetiam Parisiorum (quæ propter admirandam suam amplitudinem, populi multitudinem & elegantiam Theatrum mundi appellatur) Cels. Tua me proficisci voluit, in qua admiranda nonnulla antiquitatis Opera summa cum admiratione vidi, &

178

Ornamēta Academiae Dolanæ.

179

In Parlamento Dolano Regis Hispaniarum quanta magnificencia conspiciatur.

180

Lutetia Parisiorum

181

*Admiranda non
nulla antiquita-
tis Opera à Lau-
dismanno Parisi-
is visa, & diligen-
ti Studio notata.*

diligenti studio notavi, quæ hac vice recensere superse-
deo, cum ipsamet Cels. T. nuper laudatissima
Legationis Provincia apud Regem Galliarum defun-
cta, ea omnia satis superque contemplata fuerit.

182

*Cujacius J.C. Lu-
men, & Lucerna.*

Nunc præcipuam (Princeps Illustrissime) præ-
stiti studiorum Subsidiū partem attingo, quæ in eo
consistere videtur, quod Cels. T. non dubitarit me
ad inclytam Academiam Bituricensem mittere, in
qua contigit mihi maximo Studij Juris commodo
& incremento publicè docentem audire magnum
illum Cujacium, Professore Juris eximium, & in-
comparabilem, cujus laus propter excellentem do-
ctrinam, judicij promptitudinem, inventionem
admirandam, & scripta ejus doctissima non solum
in Gallia, Italia, verum etiam in latissima Germania
ita diffusa est, ut Jurisconsultorum Lumen à Doctis
merito appelletur.

183

*Antecessores Cu-
jicii in Acade-
mia Bituricensi
omnium Gallica-
rum Academia-
rum celeberrima.*

Et cum prædicta Universitas Bituricensis, pro-
pter Antecessores Jurisconsultos, & Professores ex-
cellentissimos Alciatum, Duarenum, Balduinum,
Concium, &c. nuncq; propter Cujacium in Senatu
Gratianopolitano Consiliarium Regum famosa,
atque famosissima apud universas gentes existat,
in eademque magno hætenus numero Germani,
nonnullique Cels. T. Stipendiarij summa cum lau-
de in Doctores, & Licentiatos promoti sint, non
dubitavi in eadem etiam Gradum Licentiatum in-
utroque jure assumere, quemadmodum docet in-
strumentum Originale, & Testimonium à prædictæ
Academiarum Nobilissimo Cancellario, & Professori-

184

*Gradus Licentia-
tus sub Cujacio
à Laudismanno
assumptus.*

bus mi-

bus mihi communicatum, itemq; Nobilissimi nonnulli Germani unâ cum Nobilissimo Petro Gosio Parisiensi tanquam testes dignissimi adhibiti, atque in jam dicto Testimonio expressè nominati affirmare non dubitabunt.

Adjicio nunc eam à me diu multumque desideratam commoditatem, & occasionem, quæ se mihi nunc offert, cum quibusdam Germanis per Oceanum in Angliam proficiscendi, in qua admiranda nonnulla intercedente Cels. T. benignissimo consensu Deo volente sum visurus.

Tantarum itaque Commoditatum, tantæ beneficentiæ, & tam inusitatæ Liberalitatis (Princeps Clementissime, & Mecœnas perpetua Laude dignissime) ne immemor, aut parùm pius Æstimator fuisse viderer: sed veluti quædam Arrhæ Species, & debitæ gratitudinis observantiæq; meæ erga Cels. T. indicium, imo potius *τεκμήριον* aliquod extaret, Epistolam hanc Cels. T. inscribendam & ex Illustri Parisiensi Civitate ad eam exarandam, & transmittendam esse duxi.

Hujus autem propositi mei duæ subsunt causæ, & rationes, quarum prima hæc esse potest, ut Cels. T. magnificentiam, beneficentiam, liberalitatemque (quæ hætenus non mediocris in me conspicua est) quodammodo remunerarer, ne eos imitari viderer, qui vel invidiâ sibi præstita studiorum subsidia, non aspiciunt, vel superbia contemnunt, vel quæ sita non agnoscunt.

185

In Angliam veniendi oblata occasio.

186

Due cause propter quas Laudimannus Epistolam Gallicam Principi Virtembergico Parisiis inscripserit.

Secunda hæc esse potest ratio. Quia Generosissimum Cels. T. animum ad justitiæ, & veræ Religionis cultum, & ad literas amandas, literatosque promovendos quasi natum esse hætenus cognovi.

187.

*Exteri qua ratione
promoti à
Principe Wirtembergico Dn.
Friderico.*

Cujus rei evidentissimum argumentum hoc esse potest, quòd Cels. T. non solummodò alios externos, qui studiis se consecrarunt, & qui peregrinationes utiliter instituerunt, & terra marique jactati, & varia experti sunt, præ cæteris benignè ad Officia, quibus dignitates annexæ sunt, promovere soleat, sed & me exterum in Consiliariorum suorum Aulicorum numerum asciscere desideret.

Doleo equidem (Princeps clementissime) quòd mihi non satis nunc liceat declarare, quantum sit studium meum vel colendæ virtutis, vel laudandæ tuæ liberalitatis, vel prædicandæ illustrissimi Ducis Wirtembergici Domini Ludovici in me exercitatæ clementiæ: sed consolor me hac consideratione, quòd virtutes tuæ, & Ducum, Principumque Wirtembergensium laudes nunquam extinguentur, sed semper vivent, & augebuntur totius posteritatis memoriâ.

Nunc concludens Cels. T. unâ cum illustrissima Coniuge, Filiis herilibus Dominis meis, matre illustrissima Landgravia, illustrissimo Duce Wirtembergico Domino Ludovico agnato, illustrissimo Socero Principe Anhaltino, totaque illustri Familia Wirtembergica in tutelam Ἰᾷ μεγίστῃ, καὶ καλίστῃ, καὶ παναρίστῃ Ἰᾷ Θεῷ commendo.

Exa-

Exarata Lutetiæ Parisiorum 26. Mensis Janua-
rij, Anno 1586.

Cels. T.

Addictissimus

Casparus Laudismannus Sil.

J. U. Licent.

D verba illa tuæ liberalitatis apponen-
da hæc fuerunt.

Fatetur quidem hujus Consilij Au-
thor inusitatam liberalitatem in ipsum
ab illustrissimo, celsiss. benigniss. & liberaliss. Prin-
cipe, Dn. Friderico, Principe Wirtembergico, &
Romani Imperij Principe laudatissimo Annis
1585. 1586. & 1587. exercitatum esse & Dola
Burgundiæ, Parisiis, & Biturigibus Galliæ mille,
& quadringentos Francos Regios (quorum quilibet
novem constituit paciones) ab ipsius Cels. ad lin-
guam Gallicam rectius & elegantius penes politio-
res Gallos, (quos Curtisanos appellant) addiscen-
dam, & Parlamenta Burgundica & Gallica majori
cum fructu, & commodius frequentanda sibi libe-
raliter subministratos esse, at integrè Bibliothecâ
Nobilis Hectoris Voglmanni ab hæredibus illius
hujus Consilij Authore certa summa pecuniâ re-
dempta (cujus usus illi à Nobili Voglmanno, aliàs
legatus fuit) compensatos esse dicit idem hujus
Consilij Author olim subsidiarius, & non Alumnus
Wirtembergicus.

188

*Mille quadrin-
genti Franci à
Laudismanno
Principi Wir-
tembergico com-
pensati.*

Et hoc

189

*Laudis mannis &
nexu obligationis
illustri Domui
Wurtembergicae
præstita, qua ra-
tione fuerit libe-
ratus, Anno
1590.*

190

*Votum Laudis-
manni pro salu-
te Principum
Wurtembergi-
corum.*

191

*Denominatio eo-
rum Cæsarum,
Regum, & Prin-
cipum, qui studio
Linguae Gallicae
addicti fuerunt.*

192

*Carolus V. Ro-
manorum Impe-
rator potentissi-
mus.*

Et hoc probat Quietancia Wurtembergica
illi communicata.

Et hac ratione hujus Consilij Author à nexu
obligationis Anno 85. in illustri Montisbelgardo
Domui Wurtembergicae respectu præstiti studio-
rum subsidij factæ, se penitus liberavit, & libertati
antiquæ se restituit.

Felices esse velit Deus Opt. maximus residuos
Principes Wurtembergicos, quos in eorum juven-
tute & in illustri Montisbelgardica Civitate, & Tu-
bingæ sæpius visitavit sæpe dictus Consilij hujus Au-
thor, Illustrissimi eorum Parentis Principis (dum
vixit) potentis & liberalis Consiliarius & Commis-
sarius existens.

Et Deus Benignus eos Ditionibus augere ve-
lit, uti auctus fuit illustris eorum Parens, qui poten-
tissimi Regis Hispaniarum respectu ditionum Bur-
gundicarum Grange, Clereval, & Passavant Vasa-
lus (dum vixit) fidelissimus & celeberrimus extitit.

Nunc descendit hujus Consilij Author ad eo-
rum Cæsarum Regum, Reginarum & Principum
denominationem, qui studio Linguae Gallicae pro-
pter summam ejus & elegantiam, & leporem, &
præstantiam, & Doctrinas Politicas, quæ ex ea hinc
inde depromuntur, addicti fuerunt.

Carolus V. Romanorum Imperator potentis-
simus studio linguae Gallicae addictus fuit.

Et quod ei frequens Eloquium Gallicum fue-
rit, dicit doctissimus Cælestinus Mislenta Borussus
in Elegia sua, quam anno 1612. in illustri Academia

Witeber-

Witebergensi in Eloquia illustrium Gallorum ab
hujus Consilij Authore Parisiis in aula Regis dili-
genti studio notavit scripsit.

Omnes Teutonicis linguam hanc venerantur in
Aulis

Quippe fuit labrum Carole Quinte tuum.

Qua ratione in III. Decennialibus mundanæ
peregrinationis Laudismannus hujus Consilij Au-
thor Carolo Quinto Cæsari potentissimo attribu-
tum fuerit, & qua ratione explicatum illud veni, vi-
di, vici percipiet benignus Lector paulo post ex le-
ctione jam dictorum 3. de mundana peregrinatio-
ne Decennialium. Leget etiam in iis descriptam
à Laudismanno pij Cæsaris Maximiliani II. aulam,
in qua ille satis diu vixit, & in qua nobilitatus fuit,
& in qua ex benignitate Fortunæ An. 74. incremen-
ta cepit, in ea promotus à Magno illo Cratone Vra-
tislaviensi Cæsaris Maximiliani Archiatro, & Ben-
iamino Lischvvitio Goldbergensi Silesio, Medi-
cinæ Doctore, qui in aula Cæsaris Lobschuzius di-
ctus fuit.

In eadem aula divi Maximiliani Cæsaris vidit
idem Laudismannus filiorum Augustissimi Cæsa-
ris virtutes, quarum infra in Carmine Votivo fi-
mentio.

Divus Rudolphus II. Romanorum Impera-
tor exterarum Linguarum studio in juventute fuit
addictus, cui olim Gerstmannus Silesius in tersa
latinitate Informator extitit, à cujus Maj. ad Epi-
scopatus Vratislaviensis, & capitaneatus Silesiaci

Q

digni-

193

Carolo V. quo-
modo illud veni,
vidi, vici attribu-
tum fuerit.

194

Laudismannus à
quibus in aula
Cæsaris maximi-
liani promotus
fuerit.

195

Aula divi Maxi-
liani Cæsaris.

196

Rudolphus II.
Romanorum
Imperator exte-
rarum linguarū
studio addictis-
simus.

dignitatem fuit promotus, de quo hujus Consilij Author multa refert in III. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis tanquam conspicuo literatæ virtutis in Silesia Exemplo, quod in ea extitit.

Ad Rudolphum autem Cæsarem Pragæ, versus misit idem Laudismannus ex illustri Academia Giessena paulo ante obitum pij Cæsaris Anno 1611. sequens Carmen votivum, & quidem ob impetranda respectu librorum quorundam (quos in lucem emittit) Cæsarea Privilegia.

Et ita sonat Votivum Laudismanni Carmen.

Maxime Christiadam Cæsar, nitidæque Coronæ
Rector, & Austriadum Dive Rudolphe genus.
Te quoniam fœlix Germania Cæsare floret,
Est cur jure bono gratuler ipse nimis.
Gratulor ipse senex longævam è corde senectam,
Longior illa Deo dante perennet adhuc.
Te Deus innumeras vires effudit in unum
Unde diu faustè Sceptra beata vigent.
Ipse tua in Patria perspexi Stemmata claræ
Virtutis quondam magne Monarcha tuæ.
Sol velut in cœlo splendet: sic Cæsar in orbe
Inclyte Tu fulges chare Pater Patriæ.
Chare Pater Patriæ superes precor ipse senectam,
Nestoris ut longâ pace fruamur, Amen.

Et ploravit hujus Consilij Author Anno 75. ad emortuum pij Cæsaris Maximiliani corpus, Ratisbonæ ad conspiciendum omnibus publicè ex-

positum,

197

*Carmen votivum
Laudismanni ad
Rudolphum II.
Romanorum Im-
peratorem scriptum*

198

*Laudismannus
quoties ploravit
ad tumulos illu-
strium.*

positum, uti & ploravit Anno 1613. in illustri Praga stans ad tumulum Divi Rudolphi, & antehac tristis extitit hujus Consilij Author in illustri Electorali palatina civitate ad tumulum pij Ludovici Electoris Palatini Domini sui, & in illustri Stutgardia ad tumulum pij Ludovici Ducis Wirtembergici Mecœnatis sui, nec non ad tumulum stans Illustris Friderici, Principis & Ducis Wirtembergici, Principis Benigni & gratiosi, Domini sui.

Scivit enim hujus Consilij Author quid amiserit in hoc mundo, & quales Fortunæ Authores.

Deploranda utem non sunt, quos semel celestis curia latificans inclusit, & quos iterum visurum cum ecclesia Christi triumphantes in æterna secula triumphaturos.

Matthias Rex Germaniæ, Hungariæ, & Bohemiæ, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stirię, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Comes Tyroli, Cæsar hodiernus exterarum Linguarum studio maximè delectatur. Hujus Majestati Anno 1612. in illustri Francofurto ad Mœnum obtulit hujus Consilij Author Coronam Pieriam in augustissimam Maj. ejus coronationem Hungaricam carmine expressam, quæ & in hoc Consilio, & in libro qui Hoffstylus inscribitur, & in Tribus Decennalibus mundanæ peregrinationis in loco communi de Hungaria continetur, & in honorem Augustissimi Hungarorum & Bohemorum Regis Matthiæ hodierni Cæsaris tot vicibus Laudismanni Libris inseritur.

199

*Qui deplorandi
non sint.*

200

*Matthias Rex
Germaniæ Hun-
gariæ & Bohemiæ*

201

Jacobus I. Rex
Anglia.

202

Voluntatis Beni-
gnissima benignis-
sime Regia Anglia
erga Laudismann-
num Declaratio.

203

Homericum Regi
Anglia attribui-
tum.

204

Ludovicus XIII.
hodiernus Rex
Gallia.

Jacobus Primus serenissimus Angliæ, Scotiæ, & Franciæ Rex, cujus Majest. an. 1612. secunda post festum Pentecostes Londini in Aula Regia hujus Consilij Authorem benignissimè complexa est, & clementissimè voluit, ut Eloquia illustrium Gallo- rum ab eo Parisiis notata, uti & 3. Decennalia de mundana peregrinatione in Majest. suæ Regno Anglico typis mandarentur, propter quam causam & in gratiam ipsius τεκμήριον Laudismannus Regiæ ipsi- us. Majest. Symbolum (In utrumque Paratus) unà cum hodierni Augustissimi Cæsaris & Serenissimi Electoris Saxonici Symbolo latine, Gallicè, & Ita- licè est in quadam Academia Germanica expli- caturus, cujus Majestatis quadrat illud Homeri- cum.

Ἀμφότερον βασιλεύσῃ ἀγαθὸς καὶ εὐεργετὴς αἰχμητῆς.

Et mirum est dictu quantum delectetur hodi- ernus Rex Anglicus exteratum linguarum scientiâ, & loquela, uti & Ludovicus XIII. hodiernus junior Rex Gallicus Henrici IV. Regis Galliarum Filius primogenitus, qui animositate, & virtute superat & parentem, & multos alios Reges Galliæ, qui tri- um Liliorum Floribus insigniti antehac fuerunt. Et Carmen Gallicum de eo scriptum ita sonat.

*Fleuron des Lys sacrez Fils d' Henry quatriesme
Dont l'heureux iour natal bienheura les François
En courage, & Vertu surpasser tous les Roys.
Qu'on à nommez Louys estant Leuys trezieme.*

Hæc

Hæc sequenti Carmine latino explicata sunt.
Flos juvenum, flos idem hominum, subolesque
Deorum,

In quo Liligeri spes posita estque soli,
Virtutes numerare tuas nihil attinet, unum hoc
Sufficit, Henricus quod tibi sit Genitor.

De jurandi formula quâ usus est Henricus IV.
Rex Galliarum Christianissimus hoc loco hujus Con-
silioj Author per occasionem inferere voluit ab eo
Nancæi An. 1603. notata ubi cæteris Commissariis
Germanicis in aula Ducis Lotharingici astans hanc
jurandi formulam Regis percepit.

Sciunt aliàs omnes, qui Gallos frequentarunt,
Gallos plerosque in ea re impios esse, & jurare per ca-
put, & per ventrem, sive carnem Christi Salvatoris
quod auditu horrendum est.

At Christianissimus Rex Henricus IV. hac sal-
tem usus est jurandi Formula.

Ventre Saint Gry.

Venter Sancti Grylij. Et cum ejus Majest. in
Civitate Metensi Commissarij Germanici aliquid
novi ex Germania referrent, dixit bonus, & pius
Rex.

Ventre Saint Gry, est il ainsi comme vous dictés.

Ita ne est, uti vos dicitis.

Et nullus unquam sanctus in rerum natura
exitit, qui Sanctus Grysius dictus fuit.

Et hac jurandi formula detestari voluit Chri-
stianissimus Rex execrandum crimen apud Gallos,
frequens, atque frequentissimum.

205

*Jurandi formula
qua usus est Hen-
ricus IV. Rex
Galliarum.*

206

*In qua re valde
impii sunt Galli.*

207

*Execrandi crimē
horrendum & te-
trum.*

Horrendum quidem & tertum facinus Judæi perpetrarunt in Christum, quod eum uti innocentem supplicio affecerint: at majus facinus illud reputandum atque magis exitiale, quod qui se mundi Salvatorem cognoscere profitentur, hunc Dominum & Salvatorem ad cruentum supplicium ejusmodi execrationibus, probris, & maledictis iterum raptant.

Cum hujus Consilij Author multa scribat in III. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis de Henrico IV. Rege Galliæ, voluit de Assassinatu nefando in ejus personam à Francisco Ravallart de Angouleme Parisiis commissio hinc per occasionem aliquid dicere.

Parricidium in Regem verum patrem patriæ Parisiis commissum est 14. Maij. Anno 1610. Stylo novo.

208

*Assassinatus crimē
commissum in
personam Henri-
ci IV. Regis
Galliæ.*

Rex cum de more ad armariam domum in Rheda sese vehi juberet, Assassinus & funestus Homicida appropinquat, & ictu acutissimi cultri pium & modestum, & discretum Regem neci dat, homo magnæ staturæ, indutus vestimentis non Gallicis, quamvis natione Gallus fuerit, sed Belgicis.

209

Pæna Assassinii

Et altero ictu exanimatus fuit pius Rex, & carceri mancipatus Assassinus Authores & persuasores Assassinatus nullo modo indicavit, tandem, infuso in ventrem plumbo & oleo excruciatum est, manus ejus mortifera combusta, & totum corpus quatuor equis laceratum fuit, & discerptum. Et Gallicè dicitur.

Estant

Estan: L'assassin constitué prisonnier à esté tiré à quatre chevaux.

Corpus quatuor Equis raptatum, & discerptum fuit.

Elisabetha Regina Angliæ Principissa, dum vixit, sapientissima & Eloquentissima, in cujus corde residerunt Gratia, ut tota Gratiola, & tota benigna dicta & appellata fuerit, hujus Monumentum describit hujus Consilij Author in Anglica sua peregrinatione anno 1612. ab eo in Ecclesia Westmonasteriensi tertia die post Pentecostes Londini visum, uti & Solium Regni Scotici Solium in Regia Capella servatur cum Saxo Jacobi, ut vocat, imposito.

Et Rex Eduardus primus cum devictis Scotis triumphator 1279. redisset, sceptrum & coronam Regum Scotiæ unâ cum solio, in quo Scotorum Reges inaugurari solebant in Ecclesia, vel summo templo Westmonasteriensi D E O obtulit, & dedicavit.

Res memorabiles ibi visuntur, & ponderosus Gladius peregrinatoribus porrigitur, eum qui dextera manu tenet, pro forti habetur.

Ad Elisabetham Reginam ut revertatur Laudismannus, notavit Londini in Regia curia sequens carmen, dictatum à doctissimo quodam Aulico, quò indicatur Reginam linguis exoticis excultam, atque excultissimam extitisse, & talem Reginam, quæ vix in mundo sibi similem habuerit. Et carmen illud ita sonat.

Si qua

210

Elisabetha Regina Angliæ.

211

Solium Regni Scotici à Laudismanno Londini visum.

212

Ponderosus gladius monstratus.

213

Carmen de Regina Angliæ à Laudismanno Londini notatum.

Si qua virago prius doctas, si culta per artes
 Fœmina si linguas Docta celebris erat
 Hanc quoque cœu quondam plures numeravit
 Elisam

Reginis addet fama que virginibus.
 Nec minus huic plaudet varias quæ Fœmina
 Linguas

Quæ doctas Artes noscere prompta fuit.

De hac Regina sæpius locutus est illustris &
 potens Princeps Dominus Fridericus, Princeps &
 Dux Wirtembergicus celeberrimus, qui Anno 86.
 Parisiis penes regem Gallia nomine Elisabethæ Re-
 ginæ Angliæ & reformatorum Statuum Gallico-
 rum Legatus extitit.

Qua ratione insidias Hispanorum illi in An-
 glia per aliquot ministros personatos, & larvis te-
 ctos perludum Bachantem Reginam interficere
 conantes structas declinaverit.

Qualia programmata anno 1583. ediderit
 de suppetiis Statibus Belgicis tanquam vicinis & A-
 micis vicinis propter portus, & navigationem fe-
 rendis suppetiis, & in qua re Hispanicam potenti-
 am non extimuerit, alibi dicitur ab hujus Consilij
 Authore.

Hujus politicas virtutes, Gubernationem, ju-
 stitiam, æquitatem, prudentiam, prudens atq; pru-
 dentissimus Fridericus Princeps Wirtemberg. sæ-
 pius laudavit, & prædicavit etiam in itinere, uti &
 Humanitatem, & modestiam, continentiam, gra-
 vitatem, nec non summis laudibus evexit & com-

menda-

214

*De Regina Angli-
 æ quiddixerit Fri-
 dericus Dux Vir-
 tembergicus.*

215

*Insidia Regina
 Angliæ structa.*

216

*Suppetiæ à Regi-
 na Angliæ statibus
 Belgicis Anno
 1583 lata.*

217

*Politicae Virtutes
 Regina Angliæ.*

218

*Virtutes Ethicæ
 in persona Regi-
 na Angliæ præ-
 dicatæ.*

mendavit Laudatissimus Princeps Linguarum latinæ, Græcæ, Gallicæ, Italicæ, Anglicæ & Germanicæ in ea cognitionem, insignem facundiam, dicendi suavitatem, & Theologicè & Politicè, & historicè de Personis & rebus doctè differendi facultatem.

Et in omnis generis studiis, etiam Philosophicis (quod rarum exemplum fuit) doctrinam exercitam dixit prudens Princeps Wirtembergicus.

Formositatem ejus laudavit Magnus ille Hippolytus à collibus, Friderici IV. Palatini Electoris Serenissimi Commissarius, & Electoralis aulici Judicii in Illustri Heidelbergæ Præses dignissimus, qui hujus Consilij Authorem Anno 1609. in aulicum illud Electorale Judicium tanquam Advocatum introduxit.

Hic præclarus & Magnificus vir de formositate Regina Angliæ his verbis Gallicis semel locutus est.

Elle estoit plus parfaite en beauté, qu'onques j'e vy.

Ille in formositate perfectior extitit, quam unquam viderim.

Et mutatis mutandis dixit.

ô la belle Creature, qu'elle estoit.

O formosissima Creatura, quæ erat.

Dominus Wilhermin Commissarius Wirtembergicus in Adincourt in ditione Montisbelgardica residens, Nācæ in hospitio publico à petit Sainct Nicolas, in præsentia Domini Generosi de Salm.

219

*Quot linguas cal-
lucrit Regina
Anglia.*

220

*Formositas Regi-
næ Angliæ diver-
simodè prædicata*

221

*Wilherminus Co-
missarius VVir-
tembergicus.*

R

Mareschalli

Mareschalli Lotharingici, & Domini de Maillane,
& Domini Aubertini Cancellarij de formositate Re-
gina dixit.

C'est la plus belle Creature, que la terre porte.

Omnium formosissima Creatura, quam terra
gerit.

Præterea dixit.

Il y auoit admiration de la voir.

In admirationem agebatur quilibet, qui eam
videbat.

Insuper hæc Dominus Wilherminus apposu-
it verba.

Vous eussiez dit. Voyla Deesse Pallas.

Ecce Deam Palladem.

Quantum ad linguam, & Elocutionem in ea
animaduersam dixit sæpè dictus Dominus Wil-
herminus.

*Elle auoit une langue diserte, affectée, mignarde,
& fertilarde.*

Habebat linguam disertam, affectatam, & ex-
quisitis Eloquentiæ floribus ornatam.

Fertilar de, id est copieuse en bonnes termes. Copio-
sa, instructa variis, optimis & selectioribus Elo-
quentiæ floribus.

Quantum ad humanitatem Regina supra di-
ctæ, dixit Generosus Baro de Hanau an. 1612. Lon-
dini in Hospitio a l'eglè dor.

*Elle estoit si humaine, & si courtoise, quelle ravissoit
les coeurs de ceux, qui parlemoient avec elle.*

222

*Lingua diserta &
affectata in Re-
gina Anglia.*

223

*Fertilar de Galli-
ca Dictionis ex-
plicatio.*

225

*Humauitas in
Regina Anglia
laudata.*

Illam ita civilis, & humana erat, ut traheret ad
se corda eorum, cum quibus conferebat.

Mors autem non respicit ad formositatem
Reginarum, sed eas trahit ad Choreas in illustri Ci-
vitate Helvetica Basiliensi egregie depictas, anno
1584. ab hujus Consilij Authore descriptas,
& III. suis Decennialibus mundanæ peregrinatio-
nis insertas.

Et Atra Mors tali Carmine Reginam alloqui-
tur, ad suas choreas illam trahens.

Regalis tibi mando tori, suavissima consors,

Deponas mundi gaudia vana tua.

Nam mortalis ad ereptos è carcere vitæ

Percleri, tecum jam properabo pede.

Muneribus Mors non pretiosis flectitur atra

Omnes unde viam cogit inire suam.

Regina Atræ Morti respondet.

Heu nemo adest Mortalium

Qui posset hoc sævissimo

Levare me discrimine:

Ubi mea pedisse qua?

Ah dum micabat prospera

Fortuna, mecum plurimum

Facundum agebant otium:

Mors parce nunc, moram dato.

Mors sæpe dat moram annosis mulieribus, qua-
rum amores in Britanniam secesserunt, sæpius ma-
xima cum ægritudine Bonorum Maritorum, qui
in requiem, & meliorem vivendi cum Deo condi-

225

*Mors ad formosi-
tatem non respi-
ciens.*

226

*Mors Reginam
alloquitur.*

227

*Regina respondet
Morti.*

228

*Mors sæpe anno-
sis mulieribus
dat moram.*

229

*Annoſis mulieri-
bus melior viſen-
di cum Deo con-
ditio quare non
invidenda.*

tionem non invident, præſertim iis annoſis mulieribus, quæ literas ſcribunt ad maritos ſuos, in quibus eos appellant charos & dilectos, quando boni mariti ſunt extra ædes conſtituti, & earum com-
moda quærunt, at minus ſyncerum eſſe amorem, earum experientia teſtatur. Igitur meliorem cum Deo vivendi conditionem boni mariti illis exoptant, & nullo modo invident.

230

*Nemini melior
conditio inviden-
da.*

Nemini enim melior Conditio invidenda, ſed unius cujuſque commoditas ſtudioſè promovenda eſt.

Quantum ad dictum Gallicum attinet in curia regia Anglica Londini à Laudismanno Anglico peregrinatore notatum.

231

*Dictum Gallicum
Londini in aula
Regis in ſineſtris
inſertum à Laudis-
manno notatum.*

Mon Dieu & mon droit

Deus meus, & jus meum.

De hoc idem hujus Conſilij Author in III. ſuis Decennalibus mundanæ peregrinationis de Itinere Anglico, uti & de Regis Galliæ egregio dicto in loco communi de Curia Regis Galliæ dicit.

232

*Duobus præſi-
diis quando
quis munitus eſ-
ſe dicatur.*

Aliàs qui Deum habet in auxilium, & Juſtiti-
am in favorem duobus præſidiis munitus eſt, & cœ-
leſti, & terreſtri, de qua re alibi ſæpe dictus Conſi-
lij hujus Author & Theologicè & Juridicè lo-
quitur.

233

*Ad Electores
transitus fit.*

Nunc ad Electores & Septem viros Romani Im-
perij descendit hujus Conſilij Author & Publicator,
qui Exoticarum linguarum cognitione ideo dele-
ctantur, cum Aureæ Bullæ Caroli IV. ordinatione
conſtitutum ſit, ut Electores extera Idiomata calle-

234

*Aureæ bullæ ordi-
natione quid con-
ſtitutum.*

ant,

ant, quò exteras Nationes rectius intelligant, & negocia Imperij per Italiam & Galliam rectius expedire sciant.

Fridericus V. Comes Palatinus, Dux Bavarie, Sacri Romani Imperij Archidapifer, & Setemvir, Serenissimi Angliæ, Scotiæ, Franciæ & Hybernæ Regis Filiæ Dominiæ Elisabethæ 14. Febr. An. 1613. matrimonio junctus, cujus serenissimi parētis beatissimæ memoriæ Principis & Electoris Friderici IV. lustrationem Selectioris Exercitus Electoralis Palatinatus gens de liste, more militari Mauritiano Belgico Anno 1608. in amplissimo & latissimo campo, qui Lamperter Heide appellatur institutam cum omnibus suis particularitatibus hujus Consilij Author in gratiam tunc viventis Optimi Electoris & Principis Palatini descripsit, & excellenti suo libro, qui Hoffstylus inscribitur in Classe LXXI. quæ Res & negocia Bellica in se continet, inseruit, in qua Classe scribit quædam hujus Consilij publicator de Providentia Friderici IV. Palatini Electoris, & allegat ibidem hujus Consilij Author Divi Augustini dictum,

Ubicunque fuerit Providentia frustrantur universa contraria: ubi autem providentia negligitur, omnia contraria dominantur.

Et allegavit Gregor. in hom. dicentem.

Minus jacula feriunt, quæ prævidentur, & tolerabilius mala mundi suspicimus, si cōtra hæc per providentiæ clypeum munimur, sagitta enim præcognita facilius evitatur.

235

Fridericus V. Palatinus Elector.

236

Lustratio exercitus selectioris palatinatus Electoralis à Laudimanno descripta.

137

Hoffstylus.

138

De Providentia Friderici IV. Palatini Electoris allegata Laudimanni ex Patribus.

239

*Jura quid dicant
refert Laudis-
mannus.*

240

*Rescriptum Fri-
derici IV. Pala-
tini Electoris.*

241

*Invasiones Germa-
norum in Gallo-
rum castra fa-
cta in latissimo
Campo, qui voca-
tur Lamperder
Huide.*

242

*Batterie sive con-
certatio instituta
ad adventum Re-
gis Angliæ fi-
lia in Electorali
Palatinatu.*

Et melius jesse ante tempus occurrere, quam post vulnus datum remedium quærere. Nam sibi non est cavendi tempus in medio malorum, inquit Seneca.

Et jura in hanc sententiam dicunt. Satius esse jus suum servare, quam post vulneratam causam remedium quærere. Et de his ibi plura, ad quorum lectionem & rerum militarium deductionem benignum Lectorem remittit Laudismannus, uti & ad Rescriptum Optimi & providi Electoris legendū 19. Mensis April. anno 1608. valuis Ecclesiarum & Curiarum per totum Electoralem Palatinatum affixum, quod fuit diligenter legendum. Velitationes, & Invasiones in Castra Gallorum, qua ratione in latissimo illo campo à cohortibus Germanicis diurno, & nocturno tempore factæ fuerint, & Gallorum cohortes ex Fortaliciis expulsæ, & quam expeditè Germani Sclopetas suas relaxarint in Gallos (quos Walons appellant) subditos Electoralis Palatinatus habitantes in Franckenthal, Otterberg. Schenavv, & Lampert. Qua ratione autem 7. Jul. anno 1613. inter Heidelbergam, & Ladenburgum in Campo instituta fuerit concertatio, vel Dimicatio, quam nonnulli Galli vulgares vocant Batterie, rectius Bataille, pugna, sive prælium adveniente Regina Elisabetha serenissimi Jacobi Primi Regis Angliæ potentissimi Filia unica, Friderico V. Palatino Rheni, Duci Bavariæ, & Romani Imperij Electori Serenissimo matrimonio juncta: qua ratione item & Oppenheimij, & Franckentha-

lij ere-

lii erectione Arcuum triumphalium, qui fausti o-
minis & piæ congratulationis piissimæ Reginæ di-
lectissimæ Serenissimi Electoris Friderici V. Con-
jugi positi fuerunt, & publica gratulatio Senatus,
populiq; facta fuerit, refertur in 3. Decennalibus
mundanæ peregrinationis Laudismanni, in loco
communi de Electorali Palatinatu, & de singula-
ritatibus ejus, quæ in iis cum multis particularitati-
bus notatu dignissimis à jam dicto Laudismanno
describuntur. Ubi dicitur, Germanos multos in
Germania vivere, & tamen Singularitates Germa-
niæ ignorare.

Johannes Sigismundus Marchio Branden-
burgensis, Borussia, Stetini, Pomeraniæ, Cassubio-
rum, Vandalorum, nec non in Silesia Grosnæ & Car-
noviæ, Juliæ, Cliviæ & Montium Dux, S. Romani Im-
perij Archicamerarius & Elector, Burggravius No-
rimbergensis, Rugiæque Princeps, Princeps beni-
gnus & clemens & literatorum summus Mecænas.

Cujus serenissima celsitudo suo, & herilis filij
nomine hujus Consilij Authorem, & publicato-
rem in illustri Lipsia ob oblata eidem duo Consilij
hujus Exemplaria aureo honorario egregio libera-
lissimè affecit, quod in Daniæ Regno idem hujus
Consilij Author, & publicator summis laudibus ex-
tulit, & commendavit.

Deum opt. max. devotè rogat hujus Consilij
Author pro longæva vita serenissimi Electoris Brä-
denburgici, & pro conservatione, augmentatione,
& illustratione ejusdem serenitatis inclyta Aca-

demia

243

*Johannes Sigis-
mundus Marchio
Brädenburgicus
Electer.*

244

*Votum Laudis-
manni pro sere-
nissimo Electore
Brandenburgico
& ejus serenita-
tis inclyta Aca-
demia Francofur-
diana.*

demia Francofurdanaad Oderam sita, & pro civitate in qua extracta est.

245

Johannes Georgius Dux Saxonie Elector.

Johannes Georgius Dux Saxonie, Juliae, Cliviae & Montium S. Rom. Imperij Archimarschallus, & Elector, Landgravius Thuringiae, Marchio Misniae, Burggravius Magdeburgensis, Comes in Marcâ, & Ravenspurg, Dynasta in Ravenstein, &c. cujus serenitatis festivitatem post nativitatem & ex sacro baptismatis fonte levationem Herilis Filij anno 1613. in Electorali Dresdensi Civitate institutam, cum particularitatibus nonnullis notatu dignissimis, uti & venationibus, & saltationibus gladiatoriiis hujus Consilij Author descripsit, inferturus eas 3. suis Decennalibus mundanae peregrinationis.

246

Festivitas Dresdae anno 1613. instituta à Laudismanno descripta

Et hunc Serenissimum Electorem Saxonicum refert Laudismannus in Consilio suo de Mundana peregrinatione rectè instituenda inter peregrinatores Italicos.

247

Hodiernus Serenissimus Elector Saxonicus. inter peregrinatores Italicos refertur.

Et de iis qui Italiam non viderunt Italico idiomate & sermone dicitur.

248

Italiam qui non vidit nihil vidit.

Qui non ha vista Italia, non avisto niente.

Italiam qui non vidit, nihil vidit.

249

Venetias qui non vidit, non prædicat.

Item.

Venetia qui non la vede, non la precia.

Venetias qui non vidit, non prædicat.

Et de hac re superius dictum est.

250

Diversorum Ducum Saxoniorum peregrinationes in Palaestinam olim factae.

De diversorum Saxoniorum Ducum in Italiam uti in Palaestinam, & terram sanctam olim habitata

bita peregrinatione, breviter refert; hujus Consilij Author in Consilio suo de mundana peregrinatione.

Johannes Ernestus Dux Saxoniae Juliae, Cliviae, Montium, Landgravius Thuringiae, Marchio Misi-
niae, Comes de Marca & Ravensburg, Dynasta in
Ravenstein.

Et hic Princeps egregius 17. Junij Anno 1612.
in illustri Francofurto ad Moenum, post coronatio-
nem Electi Romanorum Regis, Divi Matthiae, in lu-
do Equestri non sine summa gloria praemium valo-
ris magno cum gaudio & laetitia Serenissimi Ele-
ctoris Saxonici, inprimis verò recens coronati
Romanorum Regis, & circumstantis Coronae ob-
tinuit.

Pro ejus salute & incolumitate *ὁλοφύχως* pre-
cantur multi boni viri, & votum pro eo facit Lau-
dismannus hujus Consilij Author.

Christianus Wilhelmus, Dei gratia, Postula-
tus Archiepiscopus Magdeburgensis, & Primas Ger-
maniae, Marchio Brandenburgensis, Borussiae, Ste-
tini, Pomeran. Cassub. Henetorum, nec non in Sile-
sia Crosnae, & Carnoviae Dux, Burggravius Norin-
bergenensis, Rugiaeque Princeps, &c. Princeps
benignus, & literatorum linguis variis exculto-
rum, & terra marique jactatorum summus Patro-
nus, & Ecclesiarum & Scholarum Nutritius, quem
Deus opt. max. in solatium & patrocinium litera-
torum & piorum virorum sexagenariorum diu su-
perstitem esse velit.

251

*Johannes Erne-
stus Dux Saxoniae
peregrinator
eximius*

252

*Praemium Valo-
ris in ludo Eque-
stri obtentum
Francofurti à
Johanne
Ernesto Duce
Saxoniae.*

253

*Christianus Vil-
helmus Marchio
Brandenburgicus
Episcopus Mag-
deburgensis.*

254

Johannes Georgius Marchio Brandenburgicus

Johannes Georgius, Marchio Brandenburgicus Borussiae, Stetini, &c. nec non Jægerdorffii in Silesia Dux, Episcopatus Argent. antehac Postulatus Administrator, qui in suo rescripto & edicto 9. Jul. a. 92. in nobili Argentina valvis Cathedralis Argentinensium Ecclesiae & Evangelicorum Canonico-rum Collegiatae Domui affixo de gremio verae Ecclesiae pie & syncerè scripsit. Deus opt. max. eum in synceritate illa diu retinere velit in verae Ecclesiae incrementum.

255

Funerales Deductiones Dynastarum Brandenburgicorum & Silesiacorum.

Funerales deductiones solennes & pomposas Electorum Brandenburgicorum, uti & Dynastarum Silesiacorum reperiet Lector in excellenti & omnium saniorum judicio pretioso libro Laudismanni, qui Hoffstylus inscribitur, in Classe XLIII. in qua Cæsar Maximilianus II. nunciat summo Pontifici Genitoris sui atque parentis Domini Ferdinandi obitum, cum hac præmissione, & exordio.

256

Hoffstylus.

Beatissime in Christo Pater, & D. Domine Reverendissime, post officiosam commendationem Filialis nostrae observantiae continuum incrementum.

257

Denunciatio à Maximiliano II summo pontifici de parentis obitu VVienna 30. Jul. An. 1564. facta ubi legatur.

Etsi pro ea quâ sanctitatem vestram prosequimur filiali observantiâ mallems S. vestrae latiora scribere.

Quia tamen ita visum fuerit D E O optim. max. (cujus sanè unquam non optimae voluntati reluctari nefas, atque impium esse ducimus: ita acquiescere ei par est) hesternâ die sub vespere ex hac humana ad caelestem vitam & gloriam voca-

re pa-

re parentem nostrum colendissimum, scientes quanta benevolentia Majest. ejus quoquo tempore complexa fuerit, intermittere non potuimus, quin ipsimet sanct. vestram de Majest. suæ obitu certè acerbissimo hisce literis certiolem redderemus, &c. Reliqua benignus Lector in scriptis iis Politicis in Aula Divi Maximiliani II. Cæsaris Laudismanno communicatis, & Stylo Curia Germanicæ Extra-judicialis, qui Hoffstylus inscribitur legendo percipiet.

Quòd autem Laudismannus hujus Consilij Author & publicator non solum exteris in Regnis, & provinciis extra magnam illam Silesiam spacio 40. annorū feliciter vixerit, sed & tres Cæsares Ferdinandum, Maximilianum, Rudolphum supervixerit, quartumque Cæsarem Augustissimum, invictissimum Matthiam, ejusque Majest. Coronationem attigerit, & vivum atque superstitem hilari vultu Francofurti ad Mœnum aspexerit, summum Dei beneficium est, quod rarò, atque rarissimè literatorum alicui in Germania contigit.

Et si quidem anno 1615. die trium Regum 63 ætatis annum, & quidem climactericum ingressus sit, rogat idem Laudismannus Deum opt. max. ut ei tanta vitæ spacia largiri velit, quò pensum illud, quod anno 74. Wiennæ in aula Cæsaris Maximiliani ad fructificandum Reipub. literariæ feliciter inchoavit, feliciter etjam in multorum studiosorum utilitatem finiat, & absolvat.

Optima voluntati Dei reluctari nefas & impium.

Laudismannus Consilij hujus Author III. Cæsares supervixit.

260

Fridericus Ulri-
cus Dux Brunsvi-
censis.

Fridericus Ulricus hodiernus magnus & Potens Dux Brunsvicensis, & Luneburgensis linguam Gallicam egregiè caller, cujus Cels. parens Henricus Julius Postulatus Episcopus Halberstadiensis S. Rom. Imperij Princeps (dum vivus extitit) summus Evangelicæ Ecclesiæ in Regia Civitate Pragensi Patronus, & Defensor extitit, qui in jam dicta Regia Civitate Pragensi cum Laudismanno hujus Consilij Authore Juridica quædam doctissimè contulit, paulo post morte quidem improvisa, sed pia & placida ex his mundi miseriis ad triumphantem in cœlis Christi Ecclesiam divinitus vocatus.

261

Votum Laudis-
manni pro longæ
væ vitæ sereniss.
hodierni Ducis
Brunsvicensis.

Deus opt. max, largiatur ejus Cels. in ultimo mundi die lætissimam resurrectionem, & æternam glorificationem, illius Cels. vero Successori Serenissim. Principi Dn. Friderico Ulrico pio Principi longævam & ab omni malorum accessione liberam vitam & pacatam gubernationem.

Carmina ad Insignia Illustrissimæ & Celsissimæ Familiæ Brunsvicensis à præclaris viris scripta continentur in 3. Decennalib. Laudismanni de mundana peregrinatione scriptis.

262

Fridericus I. Dux
Wurtembergensis
& Teccensis.

Fridericus I. Dux Wirtembergensis, & Teccensis, Comes Montisbelgardensis, Dominus in Heidenheim, Ecicourt, Schastelot, Estobon, Franckemont, Blaumont, Grange, Clereval, Passavant &c. Hypothecarius Ducatus Alenzonij in Normandia siti, eique annexarum ditionum Vallonges, Sainct sauveur Lédelin, Sainct Sauveur le vicôte, &c. Possessor, utriusq; Regiæ coronæ Anglicæ, & Gallicæ

(vivus)

(vividum extitit) adlectus Eques auratus, olim hujus Consilij Authoris Dominus, cujus Cels. linguā Gallicam exactè calluit, in cujus Curia Montisbelgardica & Cancellaria omnia negotia Gallico Stylo (exceptis negotiis ditionis Germanicæ Reichenveier & Horburg) expediuntur.

Optimus, & liberalis Princeps optimis, & variis ditionibus Germanicis, & Gallicis auctus fuit, & auctior extitisset, si per aliquot annos vividus extitisset.

Multa de hoc summo Principe Wirtembergico dicit in 3. Decennalibus mundanæ peregrinationis & de filiorum Cels. ipsius nativitatibus hujus Consilij Author.

De laniena Parisiensi) quam appellant Massacre) anno 72. die Bartholomæi nefariè in optimos procures & Nobiles Galliæ sub specie humanitatis ad infelices Navareni nuptias à Rege invitatos perpetrata dixit, & exclamavit semel celsissimus illustrissimusque Romani Imperij Princeps, & Princeps Wirtembergicus Dominus Fridericus in Fortalicio suo, & castro, quod Blaumond appellatur.

ô moi je fureur: ô couraute toute barbare. Le ciel, la terre, & tous les elemens estoient irritez à l'encontre ces chiens & mastins enragez & Diables encharnez.

Id est:

O furor inauditus, & crudelitas barbarica. Cælum, terra, & omnia elementa irritata fuerunt contra latrantes illos canes, & incarnatos Diabolos.

263

Montisbelgardico omnia negotia Gallico Stylo expediuntur.

264

Illustriss. Dux VVirtembergicus ditionib. auctus.

265

De laniena Parisiensi Dux VVirtembergicus, Dominus Fridericus qua exclamatio ne usus fuerit à Laudimanno relatio sit.

266

Generosus Domi-
nus de Hannab
de Ianiena Pari-
sienſi referens
quid dixerit.

Generosus Dominus de Hanavv, qui tunc Pariſiis fuit, & Ianienam piorum Chriſtianorum vidit, hæc in menſa illuſtriſſi. Electoris Palatini protulit.

Horreſco referens (uti Poeta dicit) animisq; ac artibus imis.

Idem Generosus Dominus de Hanavv ad ea verba quod Rex Gallia tunc Ameralium fratrem ſuum appellarit, & tamen neci dari curarit, hæc protulit Gallica.

267

Accuſatio Natu-
ra quare homini
cor lingua contra-
rium dederit.

Ah Nature, pourquoy as tu baille à l' homme un coeur ſi contraire à ſa langue.

Ah Natura, quare dedisti homini cor ita contrarium ſuæ linguæ.

Aliàs Gallicè dicitur.

ô que la nature n' a ſaict pas aux hommes en la poitrine une fenestre, qui par ſon ouuerture puiſſe deſcouvrir les fraudes juſques en ſon ſecret cabinet.

Id eſt:

Ah Natura, quare non fabricaſti in corde hominis vel in ſiniſtro ejus latere fenestrellam, per quam introſpicerentur intimi animorum reſeſſus, & fraudes hominum.

Nonnulli Galli aliquos Germanos fratres appellant, ſed à tali fraternitate cuſtodiat, & liberet nos Chriſtus Dominus, dixit aliquando Heroicus Princeps, Dominus Fridericus, Princeps Wirtembergicus.

268

Johannes Fridericus
hodiernus
Dux VVirtem-
bergicus.

Johannes Fridericus Dux Wirtembergicus & Teccenſis Comes, Montisbelgardenſis cujus Celf. terra mariq; jaçtata eſt, & ex peregrinationibus

& lin-

& linguis Exoticis & experientiam, & prudentiam acquisivit. Eam DEUS Opt. Max. diu salvam, & incolumem esse velit in auxilium & incrementum & Scholarum, & Ecclesiarum, & Ducatum & Ditionum Wirtembergicarum.

Ludovicus Fridericus Princeps Wirtembergicus Cathedralis Ecclesiæ Argentinensis Canonicus hunc optimum Principem Wirtembergicum unâ cum Fratribus dilectissimis in juventute ejus in illustri Montisbelgardo LAUDISMANNUS ibi Consiliarius Aulicus existens quotidie visitavit. Et hic optimus Princeps Anno 1587. Mense Decembri in obsidione Civitatis Montisbelgardicæ grassante & hostiliter Ditiones Montisbelgardicas invadente Guyssio Senatui & Civibus Montisbelgardensibus in pignus amoris ab illustri Principe Wirtembergico Friderico Parente, & in fiduciam subsidii in arce Montisbelgardica fuit relictus, quæ sæpius requisivit Guyssius, at eo nullo modo potitus. De qua re alibi, & quidem in III Decennalibus mundanæ peregrinationis dicit hujus Consilii Author.

Gerit autem nomen suum optimus hic Princeps Wirtembergicus Dominus Ludovicus Fridericus à Friderico Parète, & Ludovico agnato principe Wirtembergico pacifico, cui hoc attributum fuit Carmen.

Aurea quis fueris pax tibi culta probat.

Mauritius magnus Hassiæ Princeps Exoticis linguis excultissimus, qui qualem studendi Metho.

dum

269

*Ludovicus Fridericus Princeps
Wirtembergicus*

270

Ludovicus Wirtembergicus Princeps pacificus.

271

Mauritius Magnus Hassiæ Princeps.

dum præscripserit Studiosis Germanis refert hujus Consilij Author in 3. suis Decennialib. mundanæ peregrinationis, in loco de Academiis, & Progymnasmatibus Academicis.

272

Ludovicus Landgravius.

Ludovicus Landgravius Academiae Giesſenæ Fundator, Princeps pius, & benignus, cujus Celsitudo commendavit anno 1608. Argentinâ discedentem hujus Consilij Authorem, & quidem cum luculento testimonio sequens illustrissimus Dynasta Silesiacus.

273

Johannes Christianus Dux Silesiæ.

Iohannes Christianus Dux Silesiæ, Dux Bregensis ex Regio Polonico sanguine, & prosapia descendens Dynasta, cujus Celsitudo linguam Gallicâ in illustri civitate Argentinensi addidit, & florētissimum Regnum Galliæ perlustravit, visitando, & aulam Regiam, & Parlamentum Parisiense augustissimum, cujus Cels. in itinere Gallico adfuit Eq. Silesiacus Adamus à Stange, & præclarus Vir Christophorus Hedvigerus nunc Consiliarius Lignicensis.

274

Georgius Rudolphus Dux Silesiæ.

Georgius Rudolphus Dux Silesiæ, Dux Lignicensis, Dux Benignus & clemens, ex eadem Polonica prosapia & Regio sanguine descendens Dynasta. Goldbergæ patriæ Laudismanni directus Dominus, qui peregrinationes quibus prudentia acquiritur, ad extera Regna feliciter suscepit, jam in suo Fortalicio Lignicensi residens cum illustrissima Anhaltina Principissa gratiosa recens & feliciter contracto matrimonio gaudet, & lætatur.

Huic optimo Principi DE US Opt. max. inspire

rare

rare velit eam mentem, ut Goldbergam Sareptam illam Silesiacam, in qua olim Divus Lutherus divertit, & doctrinam Evangelij (quæ aurum est purgatum septuplum & scutum omnibus illi credentibus) in ea sparsit, incendio dirutam restauret, & ad veterem nitorem reducat, scholam item illustrem nunc dissipatam iterum exsplendescere faciat, per Viros claros, & Doctos.

Et hoc Deus opt. max. optimo Principi largiter recompensabit & in hoc, & in altero seculo, & hoc opere misericordiae merebitur Princeps benignus & misericors, & benedictionem apud Deum, & perpetuam laudem apud homines.

Et quâ ratione adventui ejus nomine illustris Ducis Bregensis, hujus Consilij Author a. 1613. in Campo & territorio Bregensi latina Oratione gratulatus fuerit, dicitur inferius in loco de Adventuum gratulationibus.

Cum vero in Programme, quod 12. Septem. anno 1613. in illustri Academia Lipsica ad honestandum funus celebris & præclari Viri Domini Georgij Wirthij Philosophiæ & Medicinæ Doctoris ad templum Paulinum deducendum affixum fuit, mentio facta fuerit illustris Scholæ Golbbergensis, voluit hujus Consilij Author illa verba, quæ in Programme isto continebantur, per occasionem huc transferre, quæ ita sonant.

Goldbergam missus est ad pullum illum humanitatis & disciplinæ Trocendorffium, cujus

275

Schola Goldber-
gensis olim Gen-
tis Silesia Magi-
stra.

T

fide

fide & dexteritate Schola illa sic nobilitata fuit, ut quemadmodum in annalibus Curæus habet, Magistra Gentis Silesiæ audierit.

Præterea voluit hujus Consilij Author per occasionem hoc loco inferere Contenta Epistolæ à Nobili Weisemanno Aurimontano Silesio ex Regia Civitate Pragenfi anno 1613. ad hujus ei scriptæ, & Lipsiam transmissæ, in quibus contentis mentio fit illustris Scholæ Aurimontanæ.

276

*Epistola à Nobili
Weisemanno Au-
rimont. Silesio,
Laudismanno
in scripta.*

Literas tuas Nobilissime Domine Laudismanne quinto Nonas Aprilis à cive quodam hujus veteris Pragæ accepi, earumque lectione exhilaratus sum.

277

*Schola Goldber-
gensis olim ma-
gno Christiano
orbe clarissima.*

Exhilaratus sum operè, quòd tu unicus adhuc ex innumerabilibus Coætaneis, & Commilitonibus per Dei omnipotentis gratiam restes, qui mecum à primis (ut dicitur) cunabulis educatus, nutritus, & in Schola nostra patria, olim magno Christiano orbe clarissima, in omnis generis scientiis, linguis, & artibus edoctus, salvus, & incolumis felix, & que vivas, in eumque honoris, & dignitatis apicem aspiraveris, eruditionisque culmen attigeris, ut non solum hinc inferioris sortis hominibus charus, sed & summis orbis Monarchis, magnisque Principibus dignus judicatus sis, cui & Cæsares Commissiones, & insignes potentissimorum Principum Consiliariatus committerentur. Imo in quem Divina etiam Majestas Deus Trinus, & Unus tam stupenda, & admiranda ingenij Dona contulerit, ut

tu so-

tu solus præ omnibus tuis conterraneis videaris
præminere, & præluere instar splendidi solis.

Huc accedunt Peregrinationes tuæ insignes,
& variarum peregrinarum Linguarum Cognitio,
quæ demum homines ab homine discernunt, &c.

Philippus II. Stetini, Pomeran. Caf.

& Vandalorum Dux, Rugiæ Princeps, Gutzkoviæ
Comes, Dn. in Lavvenburg, & Butovv, Princeps
Constans, mansuetus, & benignus Musarum, litera-
torumque Solamen, & verarum Ecclesiarum sum-
mus Patronus, & Tutor.

Franciscus I.

Bogislaus XIV.

Georgius egregius Italiæ perlu-

Uldaricus I. (strator.

Et hi celsissimi Pomeraniæ Duces, & literis huma-
nioribus & linguis exteris exculsi sunt, & variis pe-
regrinationibus veram prudentiam, & experi-
entiam acquisierunt.

Deus opt. max. eorum Cels. in optimæ & latif-
simæ provinciæ Pomeraniæ incrementum, & pio-
rum patrociniū in his terris diu sospites esse
velit.

Et horum virtutes particulariter describit in
3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, &
primogeniti Symbolum Christo & Reipublicæ,
latine, Gallicè & Italicè, Theologicè, Ethicè, Politi-

278

*Peregrinatio ho-
minem ab homi-
ne discernit.*

279

*Illustriss. Pomer.
Duces.*

cè unà cum aliorum Procerum Germaniæ Symbolis explicaturus est hujus Consilij Author,

280

*Georgius Fridericus
Marchio Baden-
sis.*

Georgius Fridericus Marchio Badensis, Landgravius in Sufenberg, Dominus in Rötelin, & Badveiler Princeps literatissimus, qui linguam Gallicam olim Dolæ Burgundiæ addidit.

282

Duces Anhaltini

Hodiernus illustrissimus Dux Anhaltinus, Comes Ascaniæ, Dominus in Dessau: & illustris Anhaltinus Dux, Dominus Servedæ, uti & Christianus Dux Anhaltinus exactè Linguam Gallicam callet.

283

*Johannes Dux
Bipontinus Ele-
ctoralis Palati-
natus antehac
Administrator.*

G. Wolffgangi Principis Anhaltini Comitis Ascaniæ monumentum autem anno 1612. Laudismannus peregrinator ex Anglia in Silesiam tendens descripsit.

Linguam Gallicam egregiè callet hodiernus celsus, & Illustris Dux Bipontinus Electoralis Palatinatus Administrator, Princeps humanus, & discretus, qui antehac paternæ virtutis vestigiis insistit, cujus Cels. parens anno 1603. in civitate Metensi præsentè Henrico IV. Rege Galliæ controversiæ, respectu Episcopatus Argentinensis inter Reverendissimum Cardinalem Lotharingicum, & Reverendissimum Marchionem Brandenburgicum Episcopatus Argentinensis Administratorem, Moderator, & Transactor exitit optimus.

Et pax ante festum paschatis in Civitate Nancæa in Lotharingia magna cum gratulatione & acclamatione populi fuit publicata. De qua realibi refert hujus Consilij Author.

Johan-

Johannes Fridericus, Johannes Casimirus, & Georgius Gustavus Palatini Rheni, Duces Bavariæ, Comites Veldentia & Sponheim, Principes optimi, & benigni, Exoticarum Linguarum Studio additissimi.

Et variis de rebus Gallicis, & Lotharingicis Gallicè doctissimè contulit cum hujus Consilij Authore illustris Palatinus Georgius Gustavus anno 1603. in valle Lotharingica, quæ Schirmeck appellatur, vicina valli, quæ Steinthal dicitur, cum Nancæum tanquam Commissarius Argentinenſium proficisceretur hujus Consilij Publicator.

Et hi Principes omnes ideo Exoticarum Linguarum Studiis dediti fuerunt & nonnulli eorum, adhuc sunt illis dediti, eam ob causam, quò melius & commodius peregrinari, cum exterarum Nationum Magnatibus conversari, & prudentiam ex eorum conversatione, uti & libris Gallorum, & Italarum acquirere queant.

Mirum enim est dictu, quantum facere possit cum exterarum Nationum doctioribus, & primariis conversatio, & quantam subministrent Politicam scientiam, doctrinam & prudentiam Gallorum, & Italarum Discursus, & Libri Politici, quorum multi nondum latinitati sunt traditi.

Et horum illustrium Exemplis commoveri debent hodiernis temporibus omnes juniores Principes, Barones & Nobiles, quò & ipsi exteras linguas excolant, discant, & Politicam scientiam rectius acquirant, & ad peregrinationes, quibus pru-

284

Johannes Fridericus Johannes Casimirus, &c. Palatini Rheni.

285

Georgius Gustavus Palatinus Bavaria Gallicè cum Laudumanno contulit.

287

*Fundamenta lin-
guæ Gallicæ po-
nentes; autem
nihil superstruen-
tes.*

288

*Exotica lingue
exornant homi-
nem politicum.*

289

*Reverendiss. Epi-
scopus Spirensis
linguis exoticis,
excultissimus.*

290

*Mauritius Nassovius
Sive Aurica
Princeps Achil-
les Germanicus,*

dentia, & experientia acquiritur, commodius se præparent in ipsa dilectissima Germanica patria.

Sunt quidem nonnulli, qui initia quædam, & fundamenta linguæ Gallicæ ponunt, uti & Italiæ, at nihil iis superstruunt, studium inceptum negligunt, & sæpius omnino deserunt, quod certè non facerent, si scirent, quantæ illis obvenire possent ex exoticarum linguarum cognitione, & scientiâ doctrinæ politicæ, cōmoditates & ornamenta.

Exornant enim omnes exoticarum linguarū cognitiones, uti Rosæ (uti superius dictum est) condecorant Paradisum.

Quantum ad Ecclesiasticos Principes attinet, sine omni dubio hodierno tempore inter eos respectu exoticarum linguarum primas tenet Reverendissimus Princeps, & Dominus, Dominus Philippus Christophorus à Sötern Episcopus Spirensis, Præpositus Weissenburgensis, Romani Imperij Princeps, Cæsareæ Majest. Consiliarius, Augustæ Camera, Imperialis Judex Magnificentissimus Laudismanni Fautor, & Patronus, quem Deus opt. Max. annorum multitudine ornare velit in justitiæ subsidium & multorum in Camerali Dicasterio Spirensi Clientorum Solamen.

Mauritius Nassovius apud illustres unitarum Provinciarum Belgicarum Status rerum militarium Dux, & Director, Achilles ille Germanicus, & magnanimo Princeps erga peregrinatores exterarū linguarum studio excultos benignus Gallicè loquitur, & exactè & eleganter.

Henri-

Henricus Fridericus Nassovius alter Achilles Germanicus Princeps magnanimus.

Et habuit Germania diversis temporib. Tres Germanicos Achilles, quorum primus Philippus Palatinus Solimanno Turcarum Imperatori Anno 1529. in obsidione Wiennensis Civitatis (quæ Reipub. Christianæ & Austriacæ Nobilissimæ Provinciæ Clavis dicitur) masculo, & heroico Germanico animo restitit, de quo multa Wiennæ Austriæ annis 74. & 75. à Laudismanno notata benignus Lector percipiet in III. Decennalibus mundanæ peregrinationis.

Alter Achilles Germanicus fuit Albertus Brandenburgicus, qui tempore Caroli V. Romanorum Imperatoris potentissimi gravissima bella heroico & infracto animo gessit.

Tertius Achilles Germanicus est hodiernus Mauritius Nassovia, & Auranæ Princeps, qui Hispanis in Belgo in defensionem unitarum Provinciarum masculo & virili Germanico animo per multos annos restitit, quem cum aliquando Admiralis de Aragonia, rerum militarium Hispanicarum in Belgo Dux *Un apprentiff de la Guerre*, Bellicæ artis Tyronem appellasset, eum verò Anno 1600. cœpisset, ex eo quæsit, quomodo ei Tyrocini-um hoc Hollandicum placuerit. Et post victoriam Mauritius, & Consiliarij Statuum rum in Hollandiam sunt reversi, adductis secum supra 90. vexillis Hosti ereptis.

291

Henricus Fridericus Nassovius.

292

Germania quot Achilles habuerit.

293

Philippus Palatinus.

294

Vienna anno 1529. possessione cincta à Solimanno.

295

Albertus Brandenburgicus Achilles Germanicus.

296

Mauritius Nassovia & Auranæ Princeps III. Achilles Germanicus.

297

Admiralis de Aragonia captus à Mauritio Nassovia.

300

Tyrocini-um Hollandicum Admirali de Aragonia displicens.

Et de

301

*Victoria insignis
Hollandica.*

302

*Henricus Fridericus Nassovius
ex cujus vultu
fulgurat Majest.*

303

*Denominatio illustrium & Generosorum Baronum Silesiacorum, qui literis & linguis exculti sunt.**Dn. Joachimus Malzan.**Dn. Johannes Udalricus Schaffgotsch Dynasta Kemnitianus.*

Et de hac re narrat hujus Consilij Author in suis Decennialibus, in quibus varia Amstelodami in Hollandia ab ipso de egregijs nonnullorum Amstelodamensium Factis notata continentur.

Huic autem numero Achilles ille Nassovicus adaptari potest Henricus Fridericus Nassovicus, Princeps animosus, ex cujus vultu & oculis fulgurat Majestas, ut alibi dicit Laudismannus.

Nunc descendit hujus Consilij Author ad denominationem illustrium, & generosorum Baronum Silesiacorum, qui literis, & linguis exculti sunt, & qui lumina magnæ illius Silesiacæ Provinciæ sunt, & à Consilijs sunt Regiæ & Cæsareæ Majestati, & literatorum Patroni existunt summi.

Illustris, & Generosus Dominus, Dn. Joachimus Malzan liber Baro à Wartemberg, & Pentelin, Dn. in Militsch, Ronauu, & Drumb. Cæs. Majest. Consiliarius Dominus erga literatiores, & terrarumque jactatos liberalis, quem Deus opt. max. beet & in hoc, & in altero seculo.

Illustris, & Generosus Dn. Dn. Johannes Udalricus Schaffgotsch liber Baro in Trachenberg, hæreditarius Dn. in Kynast, & Greiffenstein, Dynasta Kemnitianus, qui cum Aulæ suæ Magistro Henrico Sculteto Viro præclaro, & docto 13. Decemb. Juliani anno 1613. ex Hispanica, Italica, Gallica & Britannica Peregrinatione in aliam Lipsiam Reductus factus, postea à Nobilioribus suis Vasallis, & provincialibus publica felicioris adventus gratulatione in patria honorificè exceptus fuit, quem

Deus

Deus optim. max. annorum multitudine in Ditio-
num ipsius incrementum, & aliorum auxilium tan-
quam liberalem Dominum & litetatorum patro-
num ornare velit.

Et hujus generosi Domini Symbolum expli-
caturus est latinè, Gallicè & Italicè hujus Consilij
Author.

Illustris, & Generosus Dn. à Schöneich de
Carelats, Dn. in Beuthen, Cæs. Maj. Consiliarius, &
supremus magnæ Silesiæ Cancellarius, qui egregi-
am in Beuthen ex singulari amore in literatam ju-
ventutem Scholam erexit, in qua (uti refertur) Exo-
ticæ Linguae unâ cum latina docentur, & addiscun-
tur.

*Dn. à Schöneich
supremus magnæ
Silesiæ Cancellar.*

Deus opt. max. hunc Dominum diu supersti-
tem esse velit in singulare Silesiæ ornamentum, &
piorum auxilium.

Illustris, & Generosus Dn. Dn. Johannes Ge-
orgius Baro in Hohenzollern.

*Dn. Johannes
Georgius Baro
in Hohenzollern.*

Illustris & Generosus Dn. Dn. Henricus de
Promnitz Liber Baro à Pless, Dn. in Soravv, & Tri-
bel, Cæs. Majest. Consiliarius, & in inferiori Lusa-
tia Præfectus, ob varias in eo lucentes Virtutes, pie-
tatem, prudentiam, & summam animi moderatio-
nem ab omnibus amatus & dilectus, quem Deus
optim. max. in patriæ salutem & inferioris Lusa-
riæ feliciorern Gubernationem diu sospitem esse
velit.

*Dn. Henricus de
Promnitz.*

Illustris, & Generosus Dn. Dn. Weighar-
dus de Promnitz Liber Baro à Pless, Soravv, & Tri-
bel,

*Dn. VVeighar-
dus de Promnitz.*

bel, Dn. in Hohersvverda, & Falckenberg, supremus rerum militarium nomine illustrissimorum Principum & Statuum Provincialium Silesiacorum Præfectus, prudentiâ in rebus militaribus singulari, uti & magnanimitate præditus, quem Deus in illa magnanimitate magis magisque coram populo Silesiaco exsplendescentem faciat, diu incolumem conservet.

*Dn. Abrahamus
de Promnitz.*

Illustris, & Generosus Dn. Dn. Abrahamus de Promnitz Liber Baro à Pless & Soravv, Tribel, & Hobersvvert.

Ex illustri & antiqua hac Familia Generosorū Dominorum de Promnitz descendit ille Generosus Dominus de Promnitz, qui olim ad supremi Capitaneatus Silesiaci & Episcopatus Vratislaviensis dignitatem ob summam prudentiam, & alias in eo conspicuas Virtutes præ cæteris rescriptus fuit, & talem laudem reliquit in patria, quæ in omnibus magnæ Silesiæ angulis ita diffusa est, ut eam non facile aliqua sit obscuratura oblivio.

Ad hanc dignitatem literata virtute pervenit Gerstmannus Boleslaviensis Sil. qui olim Rudolphi Austriaci in tersa latinitate Informator diligentissimus exitit. Et quid possit literata Virtus in homine Literato, vivo exemplo in eo conspicuum factum est.

304

*Literata Virtus
quid possit exem-
plo declaratur.*

Et literata Virtus sæpius cum Virtute Bellica conjuncta exsplendescit, & clariores reddit homines Politicos.

Illustris

Illustris & Generosus Dn. Dn. Georgius à Rhe-
dern, Liber Baro à gros Friesland / & à gros Strelis/
Cæs. Majest. Structor.

*Dn. Georgius à
Rhedern.*

Illustris & Generosus Dn. Dn. Melchior à Rhe-
dern, liber Baro à Frideberg, egregius in Hungaria
Bellator, qui anno 1593, uti referunt nonnullorum
Annales cum paucis 6. millia Turcarum cecidit, &
3. millia puerorum liberavit.

*Dn. Melchior à
Rhedern.*

Illustris & Generosus Dn. Dn. Johannes Chri-
stophorus Proskovvsky de Proskovv &c, Cæs. Maj.
Consil. Cubicularius, & Capitaneus Provincialis Du-
catuum Oppeln, & Ratibar.

*Dn. Johannes
Christophorus
Proskovvsky.*

Illustris & Generosus Dn. Dn. Balthasar à Re-
chenberg, Liber Baro à Schlave, & Rottenburg.

*Dn. Balthasar à
Rechenberg.*

Illustris & Generosus Dn. Dn. Abrahamus
Burggravius in Donavv, Liber Baro in Wartem-
berg, & Bralin, Cæs. Majestat. Consiliarius inti-
mus, in Regno Bohemico Camerae Præses, & Mar-
chionatus Superioris Lusatiae Equestris Ordinis
nomine constitutus Satrapes.

*Dn. Abrahamus
Burggravius in
Donavv.*

Illustres & Generosi Dn. Dn. Conradus &
Christophorus à Donavv in Zulauff,

*Dn. Carolus An-
nibal Burggravi-
us in Donavv.*

Illustris & Generosus Dn. D. Carolus Annibal
Burggravius in Donavv.

Illustris & Generosus Conradus Christopho-
rus Burggravius in Donavv.

*Dn. Conradus
Christophorus
Burggravius in
Donavv.*

Illustr. & generosus Dn. D. Casparus à Rechberg,
Liber Baro in Klitschdorff, Liebscham, Wengeln,

*Dn. Casparus à
Rechberg.*

Regij Vafallagij Jauraviensis, & Cæfar, Majelt. Conf.
& Ducatum Schvvidnicensis & Jauraviensis Capi-
taneus Provincialis.

Illustris, & Generofus Dominus Dn. D. Ladis-
laus à Kitlitz in Popschitz.

Illustris, & Generofus Dn. Dn. Joachimus Ba-
ro de Kitlitz in Illuftri Academia Lipfica ftudiorum
gratia nunc degens univerfale pietatis, & modeltiæ
Testimonium habens.

Illustris & Generofus Dn. Dn. Sigismundus à
Zedlitz Liber Baro in Neukirch, Regiæ Majeltat.
Confiliarius.

Illustris, Generofus & Magnanimus Dn. Ladisla-
us à Zedlitz, Divi Johannis Hierofolymitani Ordinis
Commendator in Glatz, Lemberg, Goldberg, &
Furftenfeld, cui Deus optim. max. eam mentem in-
fpirare velit, ut in illuftri Goldberga domum eam
(cujus per multos annos Director extitit Strenuus
Miles, & in Hungaria contra Turcam nominis
Chriftiani hoftem Bellator optimus, cujus fupra
Dn. Feigius Aurimontanus Sil. Juris Candidatus in
Carminе fuo honorificam mentionem facit, & qui
hujus Confilij Authori proximus Agnatus & patru-
elis extitit) reædificet, & ad priftinum nitorem re-
ducat, ut fit receptaculum piorum in Sarepta illa
Silefiaca, in qua (uti alibi dictum eft) Divus Luthe-
rus divertit, & fanam in ea doctrinam fparfit.

Sequuntur nunc ij ftrenui & Virtuofi Equites
Silefiaci, qui & literis humanioribus & linguis ex-

culti

Dn. Ladislaus à
Kitlitz.

Dn. Joachimus
à Kitlitz.

Dn. Ladislaus à
Zedlitz Hierofoly-
mitani Ord. Eq.
Commendator in
Glatz, Lemberg,
Goldberg, &c.

305

Equites Silefiaci
literis humaniori-
bus & linguis ex-
culti.

culti sunt, quorum maxima pars peregrinatione prudentiam, & experientiam acquisivit.

Albertus à Rohr & Stain in Seifersdorffutriusque Ducatus Svidnicensis, & Jauraviensis Ordinarius.

Adamus à Stange de Storsdorff, hæreditarius Possessor in Kunitz, antehac illustrissimi, & celsissimi Principis, & Domini, Dn. Johannis Christiani Ducis Lignicensis, & Bregensis Mareschallus Italicus & Gallicus Peregrinator, qui in illustri Argentina anno 1608. excellentem librum Italicum, Dn. Mambrini Rosæi de Fabiano, cujus inscriptio est Institutio Principis Christiani, tersæ latinitati tradidit.

Supradictus Equ. Silesiacus Adamus à Stange quid sentiat de hujus Consilij Authoris Libro, qui Stylus Curia Germanicæ Extrajudicialis inscribitur, de I I I. item ipsius Decennalibus mundanæ peregrinationis, nec non de monumento post fata ejus in loco sepulturæ erigendo dicetur in Consilio de mundana peregrinatione.

Adamus à Schvveinichen in Colmit.

Adamus à Bebrant in Proffen.

Adamus à Bebran in Wotzdorff.

Adamus à Seer in Suntzen.

Adamus ab Unruhe in Wenstadt, Pansen, & Dietersbach.

Adamus ab Ullersdorff in Lauterbach.

*Juridici cum
Nob. Adam à
Stang de Laudis-
manni libris &
de ejus monumen-
to.*

Adamus à Giersdorff in Seichavv, & VValtersdorff.

Adamus ab Herzogsvvalda,

Adamus à Pogrel in Bersdorff.

Abrahamus à Bebran in Wotzdorff.

Abrahamus à Sebottendorff, qui in Hassorum Academia pietatis, Eruditionis, & modestiæ summam laudem reliquit.

Abrahamus à Kreckvvitz, in Leifersdorff.

Abrahamus à Lest.

Alexander à Stosche in Kohtzig, & Scheppeln,

Alexander à Rotenburg in Kilpenavv.

Balthasar à Rheder in Knaufunge, Assessor Ducasterij Ducatus Jauraviensis.

Bernhardus ab Axleben Magnus appellatus in langen Walde.

Bernhardus à Lofs in Wilckavv.

Brandanus à Backisch in Leifersdorff.

Balthasar à Rechenberg in Alt & New Ströns.

Balthasar à Schvveidnitz.

Balthasar à Glaubitz in Baune, & Talcke.

Balthasar ab Abschatz in Waltdorff.

Balthasar ab Unruhe in Saber, & Altenschavv.

Balthasar à Knobelsdorff in Sabel.

Casparus à Mezerad in Doberschiz, Cæs. Maj. à Consiliis, & Superioris Lusatiae Præfectus.

Casparus à Warnsdorff in Gießmansdorff, Cæs. Maj. Consiliar. & utriusq; Ducatus Schvvidnicensis, & Jauraviensis Capitaneus, literatorum Silesiacorum summus fautor & patronus.

Christo-

Christophorus & Johan. Ernestus à Hoberg in
Firstenstein.

Conradus à Zedlitz in Lehn, & Sibeneychen.

Carolus à Stoppe in Hentzendorff.

Christophorus à Reibnitz in Firstenavv.

Christophorus à Zedlitz in Eichholtz, Consi-
liarius illustrissimi Ducis Lignicensis, cujus mentem
cælestis paracletus eò dirigere velit ad incitandam
mentem illustrissimi Ducis Lignicensis ad restau-
randam Sareptam Goldbergicam, in qua olim Di-
vus Lutherus divertit.

Conradus à Zedlitz in vnter Newfirch.

Christophorus à Backesch in Leisersdorff.

Christophorus à Schellendorff, & Adeldorff.

Christophorus à Keil in Kaltenhausen.

Christianus à Rotkirch in Prauchitsch, Jesch-
kendorff & Heinersdorff.

Christophorus à Kreckvitz in Wirch.

Casparus à Kreckvitz in Joppendorff, Capita-
neus in Gur.

Christophorus à Haubitz in Jeppendorff, &
Haubach.

Christophorus à Niebelschütz in Retgavv.

Christophorus à Hocke in Thomasvalde.

Christophorus à Scoppe in Parche & Gle-
fersdorff.

Carolus à Scoppe in Heintzersdorff.

David à Rohr in Stain, Senior, Dicasterij supre-
mi utriusque Ducatus Suidnicensis & Jauraviensis
Assessor dignissimus.

David

David à Rohr Strenui Equ. Domini Davidis à Rohr Filius, Nobilis literatus, atque literatissimus, qui Jenæ strenuè literis humanioribus operam navavit, & eruditionis nomen inde non vulgare reportavit.

David à Logavv in Gismansdorff.

Daniel ab Unruhe in Liebschütz.

Daniel à Stange in Kunitz, Koschkavv, &c.

Ernestus à Rotkirch in Spretgin, & Samitz.

Ernestus à Dyhr in Hertzogsvvaldavv.

Fridericus Falckenhan in Lirchenborn.

Fridericus à Gelhorn in Rogavv, &c.

Fridericus à Gelhorn in Petersvvaldavv.

Fridericus à Bock illustrissimæ piissimæque Principissæ & Dominae, Dominae Annae, Ducissæ Wirtembergicae & Comitissæ Montisbelgardicae, illustrissimi Ducis Lignicensis, Domini Johannis Georgij beatissimæ memoriæ Viduæ Consiliarius, Capitaneus Hanoviensis.

Et hujus Strenui Eq. Silesiaci mentem eò dirigere velit Cœlestis Paracletus, & mentium humanarum illustrator, ut incitet & commoveat optimæ Principissæ Dn. Annae Ducissæ Wirtembergicae mentem ad adjuvandam incendio destructam olim illustrem Goldbergam hujus Consilij Authoris patriam dilectam, atque dilectissimam.

Etcum illustrium corda in manu Dei sint posita velit cor illustrissimi Ducis Lignicensis eò dirigere, ut iterum illustris fiat Goldberga literatiori-

bus,

bus Viris, & Musarum illud domicilium Aurimontanum, & Silesiacum olim totius provincię primum integritati restituatur.

Fridericus â Mauschvitz in Armruhe.

Fabianus â Zedlitz, in N.

Franciscus & Sigismundus â Zedlitz in Simbsdorff & Fridberg.

Fridericus â Seer in Langenheinsdorff.

Fridericus â Moschelnitz in Strackvitz.

Fridericus â Sebottendorff in Mertzdorff.

Fridericus â Keil in Moservitz.

Fridericus â Mohl in Dromsdorff.

Fridericus â Kanitz in Steffsdorff.

Fridericus â Knobelsdorff in Ulbersdorff, & & Pilgramsdorff. Sunt nonnulli alij ex Nobilissima hac familia oriundi, qui literis exculti sunt.

Fridericus â Samitz.

Fridericus â Nibelschütz in Langen Heinersdorff.

Fridericus â Kotvviz in Weisholtz.

Fridericus â Haubitz in Metschel.

Georgius â Nostitz in Kluxdorff, Ducatus Gorlitzensis Præfectus dignissimus.

Georgius â Bock, ante hac illustris & celsi Principis Monsterbergensium & Olsnensium Ducis, Domini Henrici Wenceslai aulæ Magister.

Georgius â Falckenhan in Conradsvalde.

Georgius ab Unruhe in Laubalde.

Georgius â Schleissen in Sedorff.

Georgius & Franciscus a Pulch in Grassein, & Hohekirch.

Georgius a Nibelschitz in Ritschitz.

Georgius a Rohr in Malendorff.

Georgius a Falckenhan.

Georgius Henricus a Zirn, nunc in illustri Argentina Studiorum gratia degens, quem Nobilem in peregrinatione constitutum Deus opt. max. saluum & incolumem reducere velit, uti virtuosum & pium.

Georgius a Reibnitz in Wirrvitz.

Georgius a Hund in Bittervitz, ex qua nobili familia oriundus is, qui jam in alma Academia Lipsica studet.

Gotfridus a Haubitz in Klein Ogisch.

Georgius a Glaubitz in langen Hermsdorff.

Georgius a Motschelnitz in Hermsdorff.

Georgius a Progel in Schlemsdorff.

Hermanus a Zederitz in langen Hermsdorff.

Henricus a Scoppe in Ottendorff & grossglaserdorff.

Joachimus a Schulenberg Dn. in Libenau, summus literatorum Fautor & Patronus, quem Deus opt. max. in piorum solatium & auxilium his in terris diu sospitem esse velit.

Johannes a Nostitz illustrissimi, & Celsissimi Principis & Domini, Dn. Johannis Christiani, Ducis Lignicensis, & Bregensis Consiliarius, Capitaneus Wolaviensis, Nobilis exquisiti judicij, & prudentia, Literatorum Amator, & Fautor summus,

cum

cum quo Laudismannus varia anno 1612. latino & Gallico idiomate, quod exactè caller, in illustri aula Bregensi in Silesia contulit, qui 5. Novem. supra dicto anno in prædicta Aula Bregensi sequens Carmen in honorem Consilij hujus Authoris scripsit, hujus tenoris:

Quantus Honos, Laus quanta Tibi, Caspare,
paratur?

Laudismanne Decus, Gloria, Laus, Patriæ.

Quàm benè conveniunt rebus Tua nomina
magnis,

Moribus, & vitæ, pectori, & ingenio?

Quicquid agis, quicquid meditaris, & ore
polito

Profers, seu libris inseris ipse Tuis,
Digna ea perpetuâ sunt laude, & honore per-
enni,

Laus magna hinc surgit Slesia culta tibi.

Regibus hæc, Ducibusque Viris, Doctisque
probantur,

Quamvis rumpatur Zoilus invidia.

De invidia virtute parta dicunt Itali.

L'invidia acquista la con Virtù, non è invidia,
ma Gloria.

Mercerius Academiae Bituricensis Juris Pro-
fessor Biturigibus Gallia dicit.

Les envieux me tendent Glorieux.

Invidi me Gloriosum reddunt,

Sit modò quis virtuosus, & in re literaria ope-
rosus, & Zoilos & nasutos non curet.

306

*Carmen Laudis-
manni à Strenuo
Equ. Silesiaco Jo-
hanne à Nostitz
scriptum.*

307

*Verba Laudis-
manni de Zoilis.*

Nobiliss. Equ. Silesiacus Adamus à Stange in translatione sua latina Libelli Italici Domini Mambrini Rosæi de Fabiano de Institutione Principis Christiani, ita dicit.

Vir bonus, & dotibus ingenij præditus, dum Virtutem sectatur, ab initio quidem neminem invenit, qui auxilio eum juvet: postquam verò Virtutem assecutus est, mille sunt obrectatores, qui livido dente eum arrodant, & malevolorum Summa hæc est Invidia. Et hæc verba extant in Capite XXIV.

Et aliàs Gallicè dicitur.

328

Gallicum dictum

Là ou est la lumiere, là mesme se trouve l'ombre: là ou est la felicité & doctrine excellente, en ce lieu mesme l'on y'encontre l'enuie.

Ubi lumē, ibi umbra: ubi Felicitas, & excellens est Doctrina, prompta ibi est, & reperitur Invidia.

Johannes Ernestus à Rechenberg, qui in illustri Academia Lipsica vixit.

Johannes Georgius à Schöneich in Milkavv.

Johannes à Reichenberg in alt & nev Struntz, Mertsch, & Selisch.

Johannes à Glaubitz in Bilavv.

Johannes à Seidlitz. Est quidam strenuus & egregius Equ. Silesiacus ex nobilissima Seidlitziorum familia oriundus, in Ducatu Vratislaviensi residens, qui in illustri Vratislavia in diversorio ad album Leonem in præsentia selectiorum Ducatus Vratislaviensis Nobilium & provincialium, Anno 1612. ante Divum Martinum hujus Consilij Au-

thori

thori tunc in Silesiam (quam spacio 40. annorum non vidit) ex Anglia reduci facto dixit & promisit se eum in residentiam suam receptaturum esse, & cum eo hilarem hyemē alta sæpius pocula evacuando se transacturum esse. Deus optim. max. illi Equ. Sil. longa largiatur vitæ spacia.

Iohannes a Reibnitz in Wirmitz.

Iohannes a Reibnitz in Dobergast.

Iohannes a Loss in Gramschitz.

Iohannes a Niebelschitz.

Iohannes a Gersdorff a Rauchvvitz.

Iohannes Christophorus a Gersdorff & Sehe, in illustri & famosa Academia Lipsica studiorum causa degens universale cum pietatis, tum modestiæ habet Testimonium, cuius Parens nobilissimus antehac nobilem civitatem Lipsicam, & Academiam summa cum laude pietatis & modestiæ incoluit, quem Deus optim. max. diu cum filio superstitem esse velit.

Iohannes a Kreckvvitz in Gusitz.

Iohannes a Nimbtzsch in Falckenhan.

Iohannes Christophorus a Bock in Lobers.

Iohannes & Fridericus a Rothkirch in Sebnitz.

Iohannes a Rothkirch in Holm.

Iohannes a Popschitz in Hermsdorff.

Iohannes Georgius Berger in Hermsdorff.

Iohannes a Reichenberg in Mertzdorff, & Salisch.

Iohannes a Dier in Kelmichen.

Iohannes a Biber in Buchvalde.
 Iohannes a Glaubitz in alten Gobel.
 Iohannes a Seidlitz in Hinderen.
 Iohannes Fabianus a Kotvvitz in Pruntzen-
 vvalde.

Iohannes a Seer in Mahle.
 Iohannes ab Unruhe in Jenckvvitz.
 Iohannes ab Unruhe in Windschenboravv.
 Iohannes a Schvveidnitz in gros Krichen.
 Iohannes & Balthasar a Rechenberg in Strütz.
 Iohannes a Reibnitz Capitaneus in Zotten.
 Ladislaus a Notterhoff in Crommenavv, &c.
 Leonhardus, & Fridericus a Nostitz in Zedlitz.
 Melchior a Hund in Bittervvitz.
 Melchior a Rothkirch in Braun.
 Melchior a Brauchitsch in Kochelberg.
 Melchior a Schellendorff in Geltsch.
 Melchior & Wilhelmus a Rheder in Klonitz.
 Nicolaus a Burghaus in Stoltz, Seifersdorff,
 Schilberg, Gersdorff & Polnisch, Heudorff Sac.
 Rom. Cæs. Maj. à Consiliis.

Nicolaus a Niebelschütz in fasten Prisnitz.
 Nicolaus a Heid in Seifersdorff, & Henners-
 dorff, cujus Filius Wolffgangus a Heid in alma Aca-
 demia Lipsica Studiorum causa degit, & pietatis, &
 modestiæ habet testimonium, qui Laudismannum
 Gallica profitentem audivit.

Nicolaus a Bebran in Model & Reysick.
 Sigismundus a Lest in Ratmansdorff & Leipe.
 Sigismundus a Nostitz in Klein Kloss.

Sigismundus a Seidlitz, qui Laudismanni exercitationem Gallicā in illustri Lipsica civitate diligenti studio frequentavit, & multū profecit.

Sigismundus à Girsdorff Schvartze & Weiche.

Sigismundus à Nibelschitz in langen Heinersdorff.

Sigismundus a Gregersdorff in Niderheile.

Sigismundus a Lofs in Mitteldammer.

Sigismundus a Lofs in Sintzen. (Kaltwasser.

Sigismundus ab Axleben, Magnus dictus in Wolffgangus à Rotkirch, illustrissimi & celsissimi Principis, & Dn. Dn. Georgij Rudolphi, Consiliarius, Capitaneus Lignicensis. Huic strenuo Ducis Lignicensis Capitaneo & Literatis Equi. Silesiaco eam mentem & animositatem inspirare velit Deus opt. max. S. sui Sancti *ἐνεργεία* & gratiā, ut mentem illustris. Ducis Lignicensis eo dirigat, quò Cels. ipsius destructam Goldbergam ad vererem formam, & nitorem reducat. Et ut collapsum vetus illud, & illustre Musarum Domicilium reparet, restauret, & illustret, ut sæpius dictum, & à Laudismanno hujus Consilij Authore exoptatum est.

Wolfgangus Ditrich à Ronavv, in Gulavv.

Wolfgangus a Rechenberg in Pirschke.

Strenuos hos & egregios Equites Silesiacos, Deus optim. max. diu sopites esse, & eos animositate corroborare velit, ut in casu necessitatis, & Cōsilio, & armis Patriæ Silesiæ succurrāt, & hostes omnes ab ea arceant, & propellant, ea ratione, ne membrū aliquod in isto latissimo corpore lædatur.

Plures

308

Votum Laudismanni pro restauratione Goldberga Patriæ dilectissima.

Plures alios Equites Silesiacos huic Cathalogo inferuisset in honorem nobilissimarum familiarū magnæ illius Silesiæ Consilij huj. Author, si ipsorum nomina ei fideliter communicata fuissent. At illa eo volente ipsemet in ipsa Silesia patria dilectissima hoc præsentī anno exploraturus est idem hujus Consilij Author, & ea huic suo Consilio per folia supposititia inserturus.

Inter Peregrinatores egregios Silesiacorum Equ. meritò refertur Strenuus Equ. Dn. Fabianus à Kotvitz, variis linguis excultus. Et reliqui peregrinatores Silesiaci inseruntur Consilio Laudis manni de mundana peregrinatione, quod in publicum prodibit.

Quantum ad eos Equ. qui extra Silesiam vivunt, & qui literatorum fautores sunt, inter eos meritò numerandus est Strenuus, & nobilissimus Eques, Dominus à Schulenburg, Silesiæ proximus, Electoribus & Principibus charus, nec non Strenui, & nobilissimi Wernerus, & Levinus Han, egregia arcis Seburg, hypothecarij possessores, qui Anno 1614. hujus Consilij Authorem ad civitatem Eisleben, ad videndam eam domum, in qua Divus Lutherus natus est, proficiscentem in supradicta arce egregiè exceperunt, & cum eo varia Gallico idiomate contulerunt & quidem politicè & doctè.

Sequuntur nunc Metropolitanæ Civitatis Vratislaviensis Patricij, quorū & literis exculti sunt muki, & linguas Exoticas addidicerunt, & peregrinati sunt, & veram prudentiam acquisiverunt,

quo.

quorum nonnulli ad Gubernacula Civitatis, & amplissimum Senatorum ordinem & politiam, ob prudentiam & rerum usum, quò præ cæteris valent, scripti sunt.

Dn. Adamus à Dobschütz, Metropolitanæ & Regiæ Civitatis Vratislaviensis Capitaneus, Vir singulari Prudentia, & judicij promptitudine dotatus, & admiranda humanitate præditus, ad Gubernandam tam populosam Civitatem aptissimus, quem Deus annorum multitudine ornare velit. Et huius sunt agnati.

Sigismundus a Dobschütz.

Gothofredus a Dobschütz.

Iohannes a Dobschütz in Italia & Hispania. Peregrinator extitit.

Hi autem qui sequuntur anno 1611. ab amplissimo & prudentissimo Senatu Vratislaviensi ad præstandum Augustissimo invictissimoq; Regi Hungariæ & Bohemiæ Divo Matthiæ Homagium, deputati fuerunt.

Dn. Adamus a Dobschütz.

(gern.

Dn. Daniel Hesler a Polockovitz, & VVan-

Dn. Iohannes Haunold.

Dn. Henricus Schmid.

Dn. Henricus Kramayr.

Dn. Iohannes Bucher.

Dn. Joseph Fürst.

Dn. Kilianus Utman.

Dn. Jacobus Reichel.

Nomine illustris Ducatus Vratislaviensis di-

tionum ei annexarum nomine, uti Neumargt, & Namfel deputati fuerunt illustres, generosi & strenui Equi: qui sequuntur.

Illustris & generosus Dn. Dn. Petrus Kotlinsky Liber Baro.

Dn. Adamus Reibnitz.

Dn. Johannes Seidlitz.

Dn. Christophorus a Noberg.

Dn. Fridericus Muschlitz.

Dn. Adamus Franckenberg.

Dn. Johannes Neffe.

Et sequentes amplissimi Patricii, & Senatores ab amplissimo Senatu ad excipiendam Regiam Maj. deputati fuerunt.

Dn. Nicolaus Eben.

Dn. Joachimus Luckh.

Dn. Leonhardus Oelhofen.

Dn. Johannes Modrach.

Dn. Adamus Sebich.

Classibus militaribus pro ingressu Regiæ Majest. deputati fuerunt à magnifico Senatu hi Egregii Viri.

Dn. Henricus Schmid à Schmidefeld, Höfchen & Grünayche militiæ Præses.

Nobilis & strenuus Dn. Dn. Johannes à Langenavv, & Wandritsch, Regiæ civitatis Vratislaviensis rerum militarium Consiliarius & Præfectus.

Strenuus & magnanimus Vir, Dn. Gregorius Haunold excubiarum civitatis Vratislaviensis Capitaneus vigilantissimus.

Ex reliquo numero amplissimorum Patriciorum Metropolitana Civitatis Vratislaviensis sunt.

Dn. Rhudinger.

Dn. Boyde.

Dn. Poley.

Dn. Schachman.

Dn. ab Ecken.

Dn. Kryger.

Dn. Artz.

Dn. Tropper.

Dn. Ashelm.

Dn. Kilian.

Dn. Fentzelius.

Et utinam noti essent Laudismanno hujus Consilij Authori reliqui Patricij sæpè dictæ Civitatis Metropolitana Vratislaviensis, eos, uti facere desiderat in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis, in quibus illustrem, amplam & populosam Civitatem Vratislaviensem cum variis particularitatibus & singularitatibus describit, honoris gratia nominaret.

*Laudismannus il-
lustrem amplam
& populosam ci-
vitatem Vratis-
laviensem ubi de-
scribat.*

Supradictos egregios Patritios, & Senatores in singulare Decus & ornamentum egregiæ & illustri Civitatis Vratislaviensis Deus opt. max. conservare, & diu hospites in his terris esse velit, sub quorum patrocinio vera Christi Ecclesia crescat, & Schola inclarescat, & augeatur.

Post Denominationem Cæsarum, Regū, Principum, Generosorum Baronum, Strenuorum Equ.

310
*Demonstratio in
quibus arduis
causis Illustres
lingua Gallica
usi fuerint.*

& nobilium, qui Studiis linguarum addicti sunt, procedit nunc Laudismannus ad Demonstrationem, in quibus arduis causis, & negotiis olim Archiduces Austriae penes Regem Galliae expeditis idioma Gallicum tersum & elegans adhibuerint.

Philippus Archidux Austriae Caroli V. Romanorum Imperatoris potentissimi parens, Vassallus Regis Galliarum respectu Flandrici Comitatus & Ditionum ei annexarum existens, Ludovici XII. Regis Galliarum Cancellarium olim Parisiis in Cathedra sedentem, & Regis personam praesentantem his verbis Gallicis, quae hujus Consilij Author Parisiis in aula Regis notavit, allocutus est.

311

Verba Gallica
quibus Parisiis
allocutus olim est
Cancellarium Re-
gium Gallicum
Philippus Archi-
dux Austriae,

*Monsieur ie suis icy venu de vers vous, pour faire
le homage, que tenu suis faire à Monsieur le Roy, tou-
chant meix, pairrie, & contez de Flandres d' Arthois,
& de Charrelois, lesquelles tient Monsieur le Roy à cause
de sa couronne.*

Domine (Cancellarie) ad praestandum Regi
Homagium huc appuli ego, & quidem respectu
Comitatus Flandrici & Ditionum ei annexarum,
dependentium à Domino Rege causa Coronae ejus
Gallicae.

Et his ab Archiduce Austriae prolatis verbis
Cancellarius Regius dixit.

312

Verba Gallica
Cancellarii Regis
Galliae prolata
ad Philippum
Archiducem Au-
striae.

*Vous de venez Homme du Roy Vostre Souverain Sei-
gneur, & luy faictes Foy, & Hommage Lige, pour raison
de Pairrie, & Conté de Flandre, & aussi le Conté d' Ar-
thois, & de Charrelois, & de toutes autres terres, que tenez,
& qui sont mouvans, & tenus du Roy à cause de sa couron-*

ne, luy

ne, luy promette de le servir) jusques à la mort inclusive-
ment enuers, & tous ceux, qui peuvent viure, & mourir
sans nul reserver de procurer souu bien, & eviter son dom-
mage, & vous conduire, & acquitter enuers luy, comme
enuers Vostre souu verain Seigneur.

Et hæc Gallica præcedentia docent, quod Ar-
chidux Austriæ Philippus Regem Galliæ respectu
Comitatus Flandrici & Ditionum ei annexarum
pro directo, & supremo suo Domino cognoverit.
Ad jam posita, & pronunciata Gallica verba
Cancellarij Regij respondit & juravit sequentibus
verbis Gallicis Philippus Archidux Austriæ.

Par ma Foy, ainsi ie promets, & ainsi ie Feray.

Fide mea juro & promitto, & ita facturus
sum.

Et his ab Archiduce prolatis verbis dixit Can-
cellarius Regius.

*Et ie vous y reçois, sauf le droict du Roy en autres
chofes.*

Ego te ita accepto in Vassallum Regis salvo ta-
men jure Regis aliis in Rebus.

Et Archidux malam sive genam suam pro mo-
re Cancellario Regio præbuit, & Archiducem reo-
sculatus est Cancellarius Regius.

Cancellarius antehac in Cathedra sedit non
aperto capite, Regis sui personam præsentando, po-
stea præstito ab Archiduce fidelitatis juramento
caput aperuit, & Reverentiam Archiduci exhibens
hæc protulit verba Gallica.

313.

*Juramentum Feu-
dale Ligium Ludo-
vico XII. Regi Gal-
liæ præstitum à
Philippo Archidu-
ce Austriæ.*

314.

*Verba quibus ju-
ravit Archidux
Austriæ, Fidem
Vasallicam Regi
Galliæ promit-
tens.*

315.

*Verba Cancellarii
Regis Galliæ,*

316.

Osculatio,

317

Locutio Gallica
Cancellarii Regij

Monsieur ie faisoÿ n'aguere office de Roy, representant sa personne & de present ie suis Guide Rochefort, Vostre tres humble serviteur, toujours prest de vous servir, en tout, ce qu'il vous plaira me commander.

318

Guido Roschefort
olim Regis Gallie
Ludovici XII.
Cancellarius,

Domine, paulò antehàc faciebam Regis officium, Regiam personam representans: nunc autem sum Guido ille Roschefort, humilis atque humilissimus tuus Servus, ad inserviendum tibi paratus, atque paratissimus, in iis rebus omnibus atque negotiis, in quibus tibi placitum fuerit mihi mandare.

319

Verba Humble
serviteur à junio
re Cancellario
Mompilirico in
termisssa,

Aliter locutus est hic Cancellarius Regius Gallicus, quàm semel locutus est junior Cancellarius Mompiliricus parùm Gallifans, interrogatus à quodam illustri, cujusnam Principis Minister esset? ille verò respondisset, se Agnati ipsius Cancellarium esse, & nō addidisset hæc verba (quæ humiliationis gratiâ addere debuisset) *Humble serviteur*, humilis servus, sive Minister, Princeps ter repetito verbo Gallico Chancelier, ex juniore Cancellario quæsiuit hoc modo,

320

Verba Gallica ad
junio rem Cancellarium
Mompiliricum à quodam
Duce prolata cū
reiteratione,

Estes vous Chancelier, Chancelier de Mompilier, & Chancelier de Monsieur mon cousin, Ha, Ha, Ha.

Id est:

Esne Cancellarius, Cancellarius Mompiliricus, & quidem Cancellarius Domini Agnati nostri, Ha, Ha, Ha.

Germanicè ita sonant verba Gallica,

Seyde ihr Cansler/ Cansler/ vnd Cansler vnser Herrn Betters zu Mompilir, Ha/ Ha/ Ha.

Et hac iteratione Vocabuli Gallici Chancelier

illustris

illustris & prudens Princeps juniori & imberbi Cancellario significare voluit, illa verba Humble Serviteur, Humilis Servus, vel Minister, & humiliationis, & Curtesia Gallica causa respectu Magnatis addenda fuisse, cum omnes, qui Magnatibus à Consilio sunt, non ipsi sint rerum Domini, sed Regum, & Principum servi.

Alias Civilior Aulicus Gallicus (quem Galli Curtisanum appellant) ad vulgarem etiam & non primariae authoritatis hominem dicere solet.

Monsieur, ie suis Vostre tres humble Serviteur, tousiours prest à vous servir, en tout, ce qu'il vous plaira me commander.

Id est:

Tuus sum humilimus Servus ad inserviendum tibi paratissimus, in iis rebus omnibus, in quibus placitum tibi fuerit mihi mandare, vel mandatis tuis me honorare.

Et hac ratione & humilitate gratiam merentur politici homines & penes illustres, & penes inferiores.

Et uti humanitas in politico homine laudatur: ita pusillanimitas in eo vituperatur.

Sunt nonnulli in limine domestico animosi & cordati (quos Galli vocant Cheualiers sur leur portes *courageux*) at in exteris locis sunt animo remisso, & timido (quos Galli appellant *Tremblecoeurs*) quorum cor tremet praeter nimio timore, & saepenumero ob inane terculamentum, uti tremuit Nancæi in Lotharingia illi Proctratori Alsatico, qui praeter nimio timore, & inani terculamento Dolio irrepsit.

Et

321

*Prudens princeps
quid iteratione
Vocabuli Gallici
Chancelier
Significare voluerit
hoc loco indicatur.*

322

*Civilior Aulicus
Gallicus quibus
verbis Gallicis
Amico servitia sua
offert.*

324

*Qua ratione politici
gratiam merentur & penes
superiores, & penes inferiores.*

325

*Chevaliers sur
leur portes
courageux.*

326

*Tremblecoeurs
qui à Gallis ita
appellentur.*

327

*In dolio armorū
tractatio & de-
fensio incōmoda.*

Et nemo ita facilè dolio irrepere debet, cum in dolio minùs commoda sit armorum tractatio & corporis defensio.

328

*Diogenes quare
Athenis dolio ir-
repperit.*

Et licet imposita essent dolio fragrantia mella, variorum colorum mitia poma, pomerada Lotharingica, & variorum generum Aromata, tamen illi politicus & virilis homo in vituperium Nationis suæ irrepere non debet.

Et quamvis Diogenes Athenis dolio irrepperit: irrepsit tamen dolio, non ut in eo maculatio, sed ut doctior redderetur.

Sit Homo Politicus animosus & cordatus exteris in locis, is præsertim, qui Patriis in locis elato est animo, & cordatus existit, nec ita facilè timidum socium (cujus in sequenti Carmine mentio fit) admittat.

Si tamen is præter opinionem exteris in locis gremio ipsius irrepat, eum in eo ita celet, ne ex eo promineat secundum Carminis insequentis doctrinam, quæ ita sonat.

Pectore quisque suo Leporem gerit: at sapit iste,
Qui ne promineat, dissimulare potest.

329

*Cautela pro timi-
do homine.*

Et eam adhibeat cautelam, ut timidum illum Socium sine ulla dilatione ex Lotharingicis, sive Gallicis terris reducat ad eum locum, in quo genitus est, & in quo multa olera crescunt. Quia faciliùs timidus ille socius patriis oleribus, quàm Lotharingicis, vel Gallicis Aromatibus & pomeradis nutritur.

Quando

Quando autem timido procuratori Alsatico
dolio irrepere volenti his verbis Gallicis *courage*
Monsieur, vel Italicis verbis Alegrement: Alegre-
mente Signore.

Id est:

Bono sis animo Domine Procurator, Animo-
sitate assumere, & omnem pusillanimitatem ob-
inania, & puerilia Terriculamenta exteris in locis
deponere debes.

Et dici illi debet Germanicè cum hac itera-
tione.

Herr Procurator / ein gut Herk / ein gut Herk /
Nicht ins Fasz / nicht ins Fasz / Sondern darneben / da
ists fein eben.

Et mirum si talis timidus Procurator, ante-
quam cum timido suo socio dolio irrepat, tot ex-
hortationibus Gallicis, Italicis, latinis, & Germa-
nicis non corroboretur, & animosior fiat.

De Animositate autem exteris in locis à Com-
missario assumenda loquitur Laudismannus in ex-
cellenti, & omnium saniorum iudicio pretioso suo
& utili Libro, qui Cæsarearum, aliarumque rectè
expediendarum Commissionum Processus inscri-
bitur.

Cum autem superius aliquid dictum fuerit
de Ceremoniis, quæ adhibitæ fuerunt in collatio-
ne, & acceptatione comitatus Flandrici, Feudi o-
lim Gallici, voluit hujus Consilij Author antehac
& Argentinensium, & Lotharingicorum Commis-
sarius eas Ceremonias hic referre, quæ annis 1595.

330

Timido Procura-
tori Alsatico qua-
lis exhortatio
Gallica, Italica,
latina, & Germa-
nica facienda.

331

Quæ & quales
Ceremoniæ inter
venerint Nanci
in Lotharingia
in acceptatione
Feudi.

& 1603. inter Reverendissimum, & Celsissimum Principem, & Dominum, Dominum Carolum, Ducem Lotharingicum, Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Episcopum Argentinensem (dum vixit) & Metensem, & hujus Consilij Authorem tunc Commissarium Nancæi in Lotharingia intervenerint in delatione & acceptatione nomine Hæredū amplissimi Viri Domini Matthiæ Wickeri Consulis Argentinensis Feudi ab Episcopatu Metensi dependentis.

332

Laudismannus
Commissarius
Argentinensium
innitens genibus
coram Lotharingico Cardinali

Et innitens genibus coram Reverendissimo Cardinali Lotharingico, & circumstante nobili Corona aulica petiit à Reverendissima ejus Cels. hujus Consilij Author nomine supradicti Feudi renovationem, investituram, & collationem.

333

Juramentum fidelitatis.

Et appositis super novo Testamento Jesu Christi duobus digitis juramentum fidelitatis nomine Vasalli Reverendissimo Domino Cardinali tanquam directo Feudi Domino præstitit Laudismannus Commissarius, quo juramento præstito osculatus est eundem Laudismannum nomine Vasalli Dominus Carolus Cardinalis Lotharingicus, quæ reciproca osculatione nomine Vasalli recognovit Laudismannus Dominum Cardinalem feudi illius Dominum directum.

334

Laudismannum
Cardinalis Lotharingicus nomine
Vasalli osculatus.

335

Reciproca osculatio à Laudismanno facta.

Laudismanno indutæ fuerunt à Reverendissimo Cardinali Lotharingico duæ Chirothecæ, ad significandum induenda esse pro defensione Domini arma militaria, quoties necessitas id exposeret.

336

Chirotheca Laudismanno nomine Vasalli indutæ.

In pran

In prandio fuit Laudismannus Commissarius poculo aureo rubro vino repleto à Reverendissimo Cardinali Lotharingico nomine Vasalli Argentinensis, uti anno 1603. nomine Nobilis Botzemij Vasalli Nancæi factum est, salutatus, & pro sanitate Vasalli obedientiæ significandæ gratia & humiliationis eum ebibere coactus fuit, quo evacuato & exhausto eodem poculo vino rubro repleto Reverendissimus Dominus Cardinalis à Laudismanno nomine Vasalli salutatus fuit. Et uti reciproca fuit osculatio, ita etiam reciproca extitit salutatio per poculum, & ejus evacuationem facta & quidem pro sanitate, tam Domini directi, quàm Vasalli.

Quâ ratione autem Magnus Moscovitarum Princeps ad Sigismundum Liberum Baronem in Herberstein, Maximiliani II. Romanorum Imperatoris Augustissimi Legatum pro sanitate Cæsaris Maximiliani præsentato alto poculo, precioso vino repleto biberit, refert hujus Consilij Author in pretioso suo libro, qui Cæsarearum, aliarumque Commissionum rectè expediendarum Processus inscribitur, ubi verba hæc sequentia, quibus usus est Magnus Moscovitarum Princeps, leguntur in 28. Præcepto, quo docetur, quòd Commissarius in aulis Magnatum cautus esse debeat, si interpelletur, ut pro sanitate Principis sui bibat, ne statim in exordio Cōvivij vino obruatur, ut melius satisfaciat ei Bibitioni, quæ pro sanitate & salutatione Domini ipsius aulico more fit.

337

Laudismannus nomine Vasalli à Cardinali Lotharingico poculo salutatus.

338

Reciproca salutatio poculo vino repleto facta à Laudismanno nomine Vasalli.

339

Magnus Moscovitarum Princeps quâ ratione semel pro sanitate Maximiliani 2 Cæsaris biberit.

340

Cautela pro Commissario.

Z 2

Voluit

341

*Verba Magni
Moscovitarum
Principis prola-
ta ad Sigismun-
dum liberum Ba-
ronem de Herber-
stein.*

Voluit autem hujus Consilij Author verba Magni Moscovitarum Principis hîc inferere.

Et surgens de mensa Princeps subsistensq; ad tabulam dixit.

Sigismunde, ego volo pro amore, quem habeo erga Fratrem nostrum Maximilianum Romanorum Electum Imperatorem, & supremum Regem, proque sanitate illius poculum hoc ebibere, quod tu ebibes, & alij omnes ordine, ut videas amorem nostrum erga fratrem nostrum Maximilianum, eique referas, quæ videris.

342

*Cæsarum Regum
& Principum
Symbola.*

Nunc ordine procedit hujus Consilij Author & ponit quædam Cæsarum, Regum, Principum, & Baronum Symbola Gallica ad demonstrandum in iis Linguae Gallicæ usum.

P L U S O U T R E .

P L U S U L T R A .

343

*Symbolum Galli-
cum Caroli V.
Imperatoris.*

Aroli V. Imperatoris potentissimi fuit Symbolum, cujus explicacionem Gallicam & descriptionem cum omnibus suis circumstantiis hujus Consilij Author anno 1585. notavit in augustissimo Serenissimi Regis Hispaniarum Dolano Parlamento, quæ descriptio Gallica ita sonat.

344

*Explicatio Galli-
ca Caroli V. Im-
peratoris Sym-
boli.*

*Charle V. de ce nom, Empereur de l'Empire Rom-
main, a faict sa Devise de deux colonnes, que l'antiquité a*

nommé

nommé les Deux Colonnes d' Hercules, qui sont deux éminentes montagnes, ou promontoires distantes l'une de l'autre d'environ sept cents pas, l'une en Mauritaine du costé d'Afrique, nommée Abila, l'autre au Royaume de Grenade, de la part d'Espagne, nommée Calpe, entre lesquelles est une embuscure de mer, qu'on dit le destroit de Gibraltar, ou destroit de Seville.

L'opinion Poëtique tient, qu'en ce d'estroit iadis estoit une seule roche massive, cloant celle entre de mer entièrement, & que par la force de Hercules ce passage fut ouvert pour y introduire la mer Oceane, en memoire de quoy, furent erigées par luy ces deux colonnes en diverses parties du monde.

Et pour autant, qu'ancienement estoit la coustume des Grands Princes d'eriger des Moniments, comme Arcs, & Colonnes es lieux, ou ils finissoient leurs voyages, ou Peregrinations (comme l'on liët avoir faict Alexandre en plusieurs liens d'Asie) aussi pour avoir Hercules voyagé jusques au lieu des Colonnes susdictes, on a opinion, qu'il ayt dressé icelles: lesquelles à la verité on ne scait, si elles sont naturelles, ou si elles ont esté levées artificiellement.

Tant y a, qu'il conste y avoir eu un Temple, auquel Sacrificia Hannibal, estant sur son entreprinse, & dessein de la guerre d'Italie, là ou aussi estoient deux Colonnes de Bronze, de la hauteur chacune de huit coudées, monstrant l'excellence de l'edifice, & estoit ce lieu (selon l'avis de plusieurs) la fin du monde, oultre lequel lieu il n'est memoire, qu'aucun ait navigé jusques au Regne de Charle Empereur, que ses sujets d'Espagne ont decouvert plusieurs

345

Dua Columna
Herculis.

346

Duo promontoria
in mari septem
ferè passibus di-
stantia.

347

Opinio Postica.

348

Qua monumen-
ta peregrinatio-
num suarum olim
Magnates erigi
curarint, hic indi-
catur.

349

Alexander Pe-
regrinator.
Hercules Pera-
grinator.

350

An artificialiter
facta dua Co-
lumnæ Herculis
nescitur.

351

Hannibal Sacri-
ficator.

341

*Verba Magni
Moscovitarum
Principis prola-
ta ad Sigismun-
dum liberum Ba-
ronem de Herber-
stein.*

Voluit autem hujus Consilij Author verba Magni Moscovitarum Principis hîc inferere.

Et surgens de mensa Princeps subsistensq; ad tabulam dixit.

Sigismunde, ego volo pro amore, quem habeo erga Fratrem nostrum Maximilianum Romanorum Electum Imperatorem, & supremum Regem, proque sanitate illius poculum hoc ebibere, quod tu ebibes, & alij omnes ordine, ut videas amorem nostrum erga fratrem nostrum Maximilianum, eique referas, quæ videris.

342

*Cæsarum Regum
& Principum
Symbola.*

Nunc ordine procedit hujus Consilij Author & ponit quædam Cæsarum, Regum, Principum, & Baronum Symbola Gallica ad demonstrandum in iis Linguae Gallicæ usum.

P L U S O U T R E .

P L U S U L T R A .

343

*Symbolum Galli-
cum Caroli V.
Imperatoris.*

Aroli V. Imperatoris potentissimi fuit Symbolum, cujus explicationem Gallicam & descriptionem cum omnibus suis circumstantiis hujus Consilij Author anno 1585. notavit in augustissimo Serenissimi Regis Hispaniarum Dolano Parlamento, quæ descriptio Gallica ita sonat.

344

*Explicatio Gallica
Caroli V. Imperatoris
Symboli.*

Charles V. de ce nom, Empereur de l'Empire Romain, a fait sa Devise de deux colonnes, que l'antiquité a

nommé

nommé les Deux Colonnes d' Hercules, qui sont deux éminentes montagnes, ou promontoires distantes l'une de l'autre d'environ sept cents pas, l'une en Mauritaine du costé d'Afrique, nommée Abila, l'autre au Royaume de Grenade, de la part d'Espagne, nommée Calpe, entre lesquelles est une embouchure de mer, qu'on dit le destroit de Gibraltar, ou destroit de Seville.

L'opinion Poëtique tient, qu'en ce d'estroit iadis estoit une seule roche massive, cloant celle entre de mer entièrement, & que par la force de Hercules ce passage fut ouvert pour y introduire la mer Oceane, en memoire de quoy, furent erigées par luy ces deux colonnes en diverses parties du monde.

Et pour autant, qu'ancienement estoit la coustume des Grands Princes d'eriger des Moniments, comme Arcs, & Colonnes es lieux, ou ils finissoient leurs voyages, ou Peregrinations (comme l'on liët avoir faict Alexandre en plusieurs liens d'Asie) aussi pour avoir Hercules voyagé jusques au lieu des Colonnes susdictes, on a opinion, qu'il ayt dressé icelles: lesquelles à la verité on ne sçait, si elles sont naturelles, ou si elles ont esté levées artificiellement.

Tant y a, qu'il conste y avoir eu un Temple, auquel Sacrificia Hannibal, estant sur son entreprinse, & dessein de la guerre d'Italie, là ou aussi estoient deux Colonnes de Bronze, de la hauteur chacune de huit coudées, monstrant l'excellence de l'edifice, & estoit ce lieu (selon l'avis de plusieurs) la fin du monde, oultre lequel lieu il n'est memoire, qu'aucun ait navigé jusques au Regne de Charle Empereur, que ses suieët d'Espagne ont decouvert plusieurs

345

*Due Columna
Herculis.*

346

*Duo promontoria
in mari septem
ferè passibus di-
stantia.*

347

Opinio Poetica.

348

*Quæ monumen-
ta peregrinatio-
num suarum olim
Magnates erigi
curarint, hic indi-
catur.*

349

*Alexander Pe-
regrinator.
Hercules Pere-
grinator.*

350

*An artificialiter
facta due Co-
lumnæ Herculis
nescitur.*

351

*Hannibal Sacri-
ficator.*

352

Hispani Caroli V.
Imperatoris Sub-
diti ignotas Insu-
las reperierunt.

Isles & terres habitables, pareillement les Portugalois, qui ont fait de grandes conquestes, tant en levant, qu'en ponant.

353

Caroli V. Impera-
toris ultra Colum-
nas Herculis navi-
gandi intentio.

Pour lesquelles proVesses, & dilation des limites tes-
moigner ledict Seigneur Empereur porte en sa Devise les
susdictes Colōnes avec espoir (comme il dit) de pousser avant,
& conquerir encores.

Plus Outre.

Cum hujus Consilij Author superius Regina
Anglicæ Domina Elisabethæ Regina prudentissi-
mæ Symbolum posuerit, voluit hoc loco apponere
Symbolum serenissimæ Francorum Reginae Domi-
næ Catharinæ Symbolum, quod tale fuit.

Soli Deo Gloria.

354

Symbolum Elisa-
bethæ Francorum
Reginae.

Et hæc serenissima Francorum Regina iridem
cœlestem certissimum splendidæ serenitatis, ac trā-
quillæ pacis signum pro Symbolo usurpavit.

Elisabethæ Reginae Angliæ Symbolum fuit
hoc.

Posui Deum Adjutorem Meum, de quo alibi
Laudismannus.

355

Godofredi Ducis
Bullonij Symbo-
lum. anno 1603. a
Laudismanno
Commissario Nan-
cai in Lotharin-
gia notatum.

Sequitur nunc Godofredi Ducis Bullonij Sym-
bolum a Laudismanno Commissario anno 1603.
Nancæi in Lotharingia in aula potentis Ducis Lo-
tharingici in Bibliotheca pii Caroli Ducis Lotha-
ringici diligenti studio cum aliis particularita-
tibus notatum, quod ita sonat.

Dederit ne viam, Casusve, Deusve.

Hoc

Hoc Symbolum pij Ducis Bullonij Herois incomparabilis hinc originem sumpsit, quod tempore obsidionis Civitatis Hierosolymitanæ contraturrin Davidis sagittam emiseric.

Quod autem hoc ipsum in præstantissimo hoc Heroe præsagium fuerit, ipsum ad summæ dignitatis fastigium perventurum, & Hierosolymitani Regis titulum consecuturum esse, sequentia Gallica docent, ita sonantia.

Le monument, & enseigne de la Vertu, noblesse, & antiquité de la Maison de Lorraine, sont les trois Alerions, qui se trouverent en la fleche de Godofroide Bovillon au siege de Hierusalem laquelle le noble Prince avoit tiré contre la tour de David, presage (selon l'histoire) de sa fortune, Graudeur, auctorité, & creation en Roy dudict Hierusalem.

Hujus respectu' illustrissima Domus Lotharingica in insignib. suis gerit sagittam cum transfixis tribus aviculis, quas Gallicè Alerions appellant.

Et de hac re & aliis rebus memorabilibus Lotharingicis dicit Laudismannus in 3. suis Decennialibus mundanę peregrinationis, in quibus multa de Ducibus Lotharingicis, & eorum heroicis factis, & monumentis dicuntur.

Hony soit, qui mal y pense.

Confundatur is, qui in hac re malè opinatur.

Symbolum est Regij Ordinis Anglici Divi Georgij.

Et uti

356

Antiquitas Familie Lotharingica

357

Sagitta contraturrin Davidis tempore obsidionis civitatis Hierosolymitanæ emissæ.

358

Domus Lotharingica in insignib. suis quare sagittam gerat.

359

Symbolum Regij ordinis Anglici.

Et uti *Divus Michael Archangelus Gallici ordinis Regij Patronus* habitus est: ita *Divus Georgius Eques Regij ordinis Anglici.*

361

*Fridericus Dux
Wurtembergicus
à Rege Angliæ in
Regij ordinis Gar-
terii societatem
adscitus.*

Et serenissimus, & potentissimus Princeps ac Dominus, Dn. Jacobus hujus nominis primus, Dei Gratia Rex Angliæ, Scotiæ, Franciæ, Hybernæ, &c. Regij Garteriorum, sive Divi Georgij in Angliæ Ordinis Equestris excellentissimi primus, illustrissimum & celsissimum Principem, & Dn. Dn. Fridericum Ducem Wurtembergicum & Teccium, Comitem Montisbelgardicum, Dn. in Haidenhaim, & Oberkirch, Exarch. Sæviæ, nec non perpet. spec. privil. Rom. Aquilæ adlectum Signiferum, & potentem Romani Imperij Principem, Regij Ordinis in Gallia D. Michaelis Equitem Torquatum, &c. Maj. suæ consanguineum, & Adfinem in Magnificentissimum prædicti laudatissimi Regij Ordinis Garterij societatem antehac à Diva Elisabetha Regina Angliæ coaptatum per Regiæ suæ Majest. Legatum illustrem, & Generosum Dominum Baronem Wormeleitonium singularibus quibusdam Ceremoniis, & post hominum memoriam vix visa Festivitate interveniente, (quæ à Laudismanno hujus Consilij Authore in honorem sui Domini in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis describitur) 6. Novembris in illustri Stutgardia anno 1603. recepit & publica inauguratione declaravit.

362

*Garterii ordinis
Symbolum.*

Eduardi Regis dictum Gallicum, *Honry Soynt, qui maly pense* in 3. Decennialibus mundanæ peregrinationis (in quibus ordo Divi Michaelis Gallicus, or-

do Spi-

do Spiritus Sancti Gallicus, Ordo Stellæ Gallicus,
Ordo Divi Georgij Anglicus, & Hispanicus Aurei
Velleris Ordo describitur) sequenti Carmine
explicatur.

Eduardi Regis Ductum hoc: qui nominis hujus

Tertius, atq; Auctor Ordinis hujus erat.

Quando periscelidem saltantis fortè levarat

Conjugis, aut Virgo Sariberæa tuam.

Purgabat dicto se Rex astantibus illo

Ridebant tanti, qui leve Regis opus.

Indignum tanquam foret illud Rege Britanno

Cruralem è fundo tollere fasciolam.

At confundantur, Rex præcellissimus inquit,

Hoc propter qui nos suspitione gravant.

Circumstantias hujus negotij percipiet beni-
gnus Lector ex sæpius dictis 3. mundanæ peregrina-
tionis Decennialibus, in quibus aliquot millia
Noatbiliun de personis, & rebus Lector leget &
percipiet.

En dieu gift ma confiance.

In Deo posita & fixa est spes, & fiducia mea.

Symbolum est illustrissimi, & celsissimi Prin-
cipis, ac Dn. Dn. Johannis Georgij, Marchionis Brä-
denburgensis antehac Episcopatus Argentinen-
sis Postulati Administratoris.

Symbole illustrium Laudismannus hujus Cō-
siliij Author in Academia aliqua Germanica expli-
caturus est hæc.

Hodierni invictissimi Caesaris.

Hodierni Serenissimi Regis Angliæ.

A a

Hodi-

362

*Garterii ordinis
Symbolum
Carminis descri-
ptum.*

363

*Symbolum illu-
strissimi Branden-
burgici Episcopa-
tus Argentinen-
sis Administrat.*

364

*Quæ Symbole
illustrium Lau-
dismannus,
in aliqua Germa-
nica Academia
explicaturus est.*

Hodierni Ducis Saxonici, & Serenitatis ejus
Fratris Domini Augusti.

Hodierni Magnificentissimi almæ Academia
Lipſicæ Rectoris Ducis Saxonix & Celf. ejus Fra-
trum Symbola.

Hodierni Reverendiſſimi Archiepiſcopi
Magdeburgenſis, primatis Germaniæ.

Hodierni ſereniſſimi Ducis Brunſvicenſis.

Hodierni Olsnenſium, & Münſterbergenſium
Ducis, pij Caroli, patris patriæ, & ſupremi inferioris,
& ſuperioris Sileſiæ Capitanei.

Hodierni Ducis Wirtembergici Principis
benigni, & gratioſi.

Hodierni Ducis Pomeraniæ Philippi II. ma-
gnanimi, pij & literatiſſimi Principis.

Hodierni Ducis Bregenſis ex Regio Polonico
ſanguine, & proſapia deſcendentis.

Hodierni Ducis Lignicenſis, Sileſiæ Ducis ex
eadem Regia Polonica Stirpe originarius.

Juniorum Ducum Olsnenſium & Münſter-
bergenſium.

Generoſi Baronis Udalrici Schaffgottſch, Dy-
naſtæ Kemnitiani.

Et hodierni Metropolytanæ Civitatis Vratis-
laviēſis Capitanei, Dn. Adami à Dobſchütz Symbolū.

Je main Tiendray. Manu & armis rem tenebo.

Symbolum eſt Mauritiij Naſſovij, Principis
Auraiſci, unitarum provinciarum Hollandiæ, Selandiæ,
Frislandiæ, &c. in Belgo ſtrenuus deſenſor, qui
Admiralem de Aragonia, anno 1600. cepit.

Unde

365

Symbolum Mauritiij Naſſovij.

Unde Vocabulum Admiralis deriveretur infra dicitur.

Aliud Symbolum attribuitur Magno illi Mauritio Nassovio. Vis clausa prius, nunc libera surgit.

Et attribuitur in Hollandia, Selandia & Frislandia huic Heroi Nassovico honoris hoc Vocabulū *Excellence*. Et ei hunc honoris titulum attribui adivit in propugnaculis inferioris Germaniæ, quæ vocantur Reinbergen, & Schencken Schantz Laudismannus peregrinator, & locorum illorum perlustrator. Nemo suis nimium confidat viribus.

Symbolum fuit Guilhelmi Principis Auricæ, Comitiss Nassoviæ, de quo agit in 3. Decennialibus suis hujus Consilij Author, in loco communi de eorum illustrium Symbolis, qui tempore peregrinationis ipsius in vivis extiterunt.

Vive la Guerre. Vivat Bellum.

Symbolum fuit Henrici Friderici Nassovij tunc temporis, quando inter potentissimum Hispaniarum Regem, & illustres potentes unitarum Provinciarum Belgicarum Status, Pax tractari cepit. Quia tunc non pacem, sed bellum, quod Virtus ejus Heroica probaretur, amplius Henricus Fridericus desideravit.

Varia de provinciarum unitarum Belgicarū potentia, & de miraculosa cœlesti earum ultra 40. annos contra summam potentiam Hispanicam, defensione leget benignus lector in III. Decennialibus mundanæ peregrinationis hujus Consilij Authoris.

366

*Aliud Symbolum
Mauritii Nassovii*

367

*Symbolum Guil-
helmi Principis
Auricæ.*

368

*Symbolum Henri-
ci Friderici Nass.*

Leget item in iis ea, quæ ab illo anno 1612, in Flandrica, in Brabandica, in Hollandica, in Selandica & Anglica peregrinatione, in Amstelodamo, totius Europæ Emporio celeberrimo, & in Londono Angliæ Metropoli, & in Antvverpia Nobili illa civitate notavit.

369

Symbola egregiorum.

Sequuntur nunc nobilissimorum & egregiorum nonnullorum virorum Gallica Symbola, in quibus usus Linguae Gallicæ demonstratur.

A Deo Demensum.

370

Symbolum Clarissimi Doereri.

De Dieu tout bening ma portion depend.

Symbolum est Clarissimi Viri, Domini Andreae Doereri, Medicinæ Doctoris excellentissimi, hodierni Serenissimi Electoris Saxonici Archiatri, quem cœlestis ille *μερίτης, καὶ ἰκέτης* diu salvum & incolumem, uti & Bauhinum, Nobilem illum Medicum & Anatomicum Basiliensem (cujus nominis mentionem Itali reverentiâ capitis colunt) diu sospitem esse velit.

371

Bauhinus Nobilis Medicus.

372

De Nobili Bauhino quid dicat Laudsmannus.

De Nobili autem & excellenter docto Bauhino Medico Basiliensi dicit idem Ludismannus hujus Consilij Author & quidem Gallicis verbis, quod infra in loco Communi Personalium de Melchiorre Schönvaldero Goldbergensi Silesio Medicinæ Doctore dicit, & refert.

Il est un homme autant bien accompli, qu'on scauroit desirer.

Id est:

Ex omni parte scientiis, & doctrinis abundat.

Hic

Hic Nobilis Bauhinus Laudismanno semper
Affinis extitit dilectus, & charus.

*J'estime plus ma Conscience, que tous les biens du
Monde.*

Pluris æstimo Conscientiam meam, quàm to-
tius mundi bona.

Symbolum est Nobilis Wolffgangi Uhrmille-
ri à Wolfesing, illustrissimi Ducis Wirtembergici
Consiliiarii, Generi Magnifici & præclari Viri, Do-
mini Martini Aichmanni, olim Cancellarii Wir-
tembergici, nunc hodierni Serenissimi Electoris
Saxonici Consiliiarii Aulici.

Et hoc Symbolum Dolæ Burgundiæ 27. Sept.
anno 85. in contractæ ibi locorum Amicitia indi-
cium, & q. *πικρήριον*, albo Amicorum Laudisman-
ni inscripsit supra honorificè dictus Nobilis Wolff-
gangus Uhrmillerus Nobilis literatissimus.

Avec Dieu, & la vertu. Cum Deo, & virtute.

Symbolum fuit nobilis Hectoris Voglmanni,
olim intimi Consiliiarii Wirtembergici, & Cancel-
larij Montisbelgardici, Consilij hujus Authoris
Soceri anno 93. in illustri Montisbelgardo piè in
Christo defuncti, & honorificè terræ mandati, cui
Laudismannus Gener in 3. suis Decennalibus mun-
danæ peregrinationis de illustri Curia & Aula Mon-
tisbelgardica scribens, eam laudem attribuit, quam
Cic. Eloquentiæ Latinæ parens, Servio Sulpitio J.C.
Romano attribuit.

Non ille magis juris, quàm Justitiæ Consul-
tus erat.

373

Symbolum Nobi-
lis Wolffgangi
Uhrmilleri.

374

Symbolum Nobi-
lis Hectoris Vogl-
manni.

375

Que Laus à Cic.
servio sulpitio J.C.
Romano attribu-
ta fuerit.

Semper n. Voglmannus Nobilis, & præclarus
Vir in Curia Montisbelgardica, ea, quæ à rigore
Juris civilis scripti proficiscerentur ad facilitatem,
& æquitatem retulit, in votando syncerus fuit, nul-
lam gratiam aliorum, ut jura transgrederetur, re-
spexit, nec illustrium personas, & potius controver-
sias tollere quàm litium actiones constituere ma-
luit.

376

*Spinose Quæstio-
nes Laudisman-
ni quando pro-
positæ.*

Quas spinosas Facti, & Juris Quæstiones anno
1584. in Cancellaria illustrissimi Principis ac
Dn. Dn. Friderici, Principis Wirtembergici, & Prin-
cipis Imperij laudatissimi, & Consiliariorum præ-
sentia hujus Consilij Authori in probatione & exa-
minatione pro more aulico instituta proposuerit
extempore resolvendas, restantur 3. Decennalia
Laudismanni in loco de illustri Montisbelgardo.

377

*Symbolum Lau-
dismanni.*

Avec vertu, & le temps.

Virtute, & tempore.

Hoc Symbolo uti cæpit hujus Consilij Au-
thor anno 1585. quo anno ille ab illustrissimo, &
celssimo Principe, & Domino, Domino Frideri-
co, Principe Wirtembergico in illustrem aulā Mon-
tisbelgardicam fuit receptus, & quidem summa-
cum felicitate.

In hoc Laudismanni Symbolum scripsit anno
1612. in illustri Hassorum Academia Gießena se-
quens Carmen literatissimus Vir Dn. Conradus
Matthias, quod ita sonat.

378

*Symbolum Laudis-
manni in illustri*

Magna futura solent gradibus procedere tardis,
Quod subito enatum est, disperit & subito.

Ad Scy-

Ad Scythici ripas Hypanis citò nata fatiscit
 Et citò morte ferâ bestiola exigua.
 Bulla enata citò citò disperit, ipsa sed annis
 Et natura decem partum Elephantis agit.
 Roma orbis Domina est, non unâ condita in
 hora.

Atq; aliquot surgunt secula Piramides.
 Et Salomonæum templum Colophona supre-
 mum.

Tandem post ter tres vidit Olympiadas.
 Templum demum Ephesi sacrum palmarum
 Dianæ

Post undena quater lustra coronis habet,
 Permanfura diu tarda incrementa sequuntur.
 Progressus tardos grande requirit opus.
 Sic virtutis opus maturant tempora, fructus
 Virtutum sero tempore & exeritur.
 Tempore cōsequeris magnos Virtutis Honores,
 Quos non speraras tempore sæpè capis.
 Crescunt nempe Viri virtute, & tempore
 Laudes,

Tempore ad alta magis præmia Honoris eunt.
 Da Laudes capiam à laudatis optime Jesu,
 Da capiam dignas quæso Labore meo
 Virtute Æthereos, & tempore scandere ad Axes
 Fac possim, & tecum vivere ad usq; polo.
 Hoc mihi præ reliquis satago unice & unice an-
 helo,
 Hoc mihi solum aveo proprium habere
 bonum,

Academia Giesse-
 na carminicè ex-
 plicatum.

En toutes

379

Symbolum Leonhardi Binningeri

En toutes choses il y a de changement.

Omnium rerum vicissitudo est.

Symbolum fuit præclari & excellentis Viri Domini Leonhardi Binningeri, illustrissimi Principis Domini Friderici, Principis Wirtembergici in illustri Montisbelgardo Camera Secretarij.

380

Alteratio fortunæ

Hic præclarus Vir alterationem aliquam Fortunæ sentiens dixit Gallicè,

381

Patientia omnium maiorum victrix.

Puis que ie ne puis changer ce fait, ie le porte patientement.

381

*Sermo Laudis-
manni de vitandis
accidentibus.*

Siquidem hoc factum mutare nequeam, æquo illud animo fero, vel ad Patientiam me convertō, quæ omnium malorum victrix esse solet.

Et in nostra potestate non est mutare tempora.

Cogitandum & enitendum, ut vitemus accidentia adversa, ut prævideamus, ut denique aversemur.

383

Symbolum Johannis Viroti.

Ægritudinis autem medicina non aliunde petenda, quàm à Studiis. His delectantur, & his discunt sapius etiam Sexagenarij.

Contentement passerichesse.

Contentum esse exigua Bonorum substantia omnibus divitiis prævalet.

Symbolum fuit strenui Viri Domini Johannis Viroti, Signiferi Montisbelgardici, quem appellant Pannerhern. Ad hoc Symbolum apposuit hujus Consilij Author sequentia verba Gallica.

Si à quel-

Si à quelqu'un Dieu fait la grace de parvenir à quelque richesse, il faut, qu'il s'arreste, & mette son but à la tresheureuse suffisance, qui est le comble de richesses.

Idest:

Si alicui Deus hanc facit gratiam, ut ad aliquas perveniat divitias, oportet ut pedem sistat, & ad metam tendat felicissimæ sufficientiæ, quæ cumulus divitiarum dicitur.

Et mediocritas cum bona fama & bona conscientia conjuncta semper stetit.

Et siquidem tres sint Politici partes, una divitum, altera tenuium, tertia mediocrium. At mediocrium omnium optimam esse conditionem variis argumentis Politici docent, & probant.

De felici sufficientia notavit hujus Consilii Author Parisiis hoc Carmen Gallicum.

De moins que rien l'on peut à peu venir

Qu'assez ne face à assez parvenir

Ce luy, qui veut avoir la suffisance:

Mais si au trop (de malheur il s'avance)

Ne recevant d'assez Contentement

En danger est sa folie inconstante

De retourner à son commencement.

Paucis verbis dicunt Galli:

Il vit bien, qui se contente de ce, qu'il a.

Benè admodum vivit ille, qui contentus est eo, quod habet, vel possidet.

Et Nobilis ille Beutrichius Montisbelgardicus, de quo multa scribit in 3. suis Decennalibus Laudismannus, scripsit hæc ad Nobilem Hectorem

384

Doctrina Ethica.

385

*Mediocritas semper benè stetit
duobus prædiis
munita.*

386

Beutrichius.

387

*Mediocre vitæ ge-
nus optimum*

Voglmannum Cancellarium Montisbelgardicum.
Mediocre vitæ genus omnibus amplitudinibus, &
majoribus dignitatibus non commutarim.

Item Strenuus ille Beutrichius albo amico-
rum hoc alicui inscripsit.

Non pete grandia, lautaq; prandia lite parata

Si dat oluscula, mensa minuscula pace referta.

*J'estime plus l'honneur de Dieu tout puissant, que l'
honneur du Monde.*

Pluris facio honorem DEI omnipotentis,
quàm honorem mundi.

388

*Symb. Jacobi Rat-
geb. Secretarii*

Symbolum est præclari Viri Jacobi Ratgebij,
olim Secretarij Montisbelgardici, nunc Stutgar-
diani.

389

*Symb. Thevenoti
Secretarii Mon-
tisbelgardici.*

Avec Dieu, & le temps. Cum Deo, & tempore.
Symbolum olim fuit Thevenoti Secretarij
Montisbelgardicæ curiæ, cui hoc apposuit Laudis-
mannus.

390

*Tria gubernant
vitam humanam*

Tria sunt, quæ omnia in mundo gubernant.
Deus, qui est invocandus, Industria, quæ adhi-
benda, & occasio, quæ non est negligenda.

Omnis vero humana actio suam exposcit tem-
pestivam occasionem, quam nisi mordicè retine-
amus, res ipsa elabitur.

391

*Magnus Erasm.
Roterodamus.*

Et Magnus ille Erasmus (cujus statuam vidit
Roterodami in Hollandica peregrinatione hujus
Consilij Author) Chiliad. 1. Cent. 7. Prov. 70. dicit.

392

*Symbol. Zeckeri
Theaurarii Mon-
tisbelgardici.*

Nosce tempus.

Au Besoing l'on cognoit l'amy.

In necessitate cognoscitur amicus.

Hoc

Hoc dictum Gallicum inscripsit albo amicom
rum præclarus Vir Michael Zeckerus, olim illustris-
simi Principis, Dn. Friderici, Principis Wirtember-
gici in illustri Montisbelgardo Thesaurarius.

A Symbolis illustrium, & egregiorum transit
Laudismannus hujus Consilij Author ad illustrium,
Generosorum, nobiliorum & egregiorum viro-
rum inscriptiones, in quibus usus Latinæ, Gallicæ &
Italicæ Linguae conspicitur.

Laudismanno hujus Consilij Authori in illu-
stri Lipsia anno 1613. inscripserunt illustrissimi, &
cellissimi Duces Saxoniae, Cliviae, Montium, &c.

Illustriss. Princeps & Dn. Dn. Johannes Philip-
pus, Dux Saxoniae, almae Academiae Lipsicae Rector
Magnificentissimus inscripsit sequens pium dictum.

Initium sapientiae timor Domini.

Illustrissimus & cellissimus Princeps, & Dn.
Dn. Fridericus Dux Saxoniae sequens pium dictum,
inscripsit.

Conserua me Deus in verbo tuo.

Illustrissimus Princeps, & Dn. Dn. Johannes
Wilhelmus Dux Saxon. sequens pium dictum in-
star Symboli inscripsit.

Rege me Domine verbo tuo.

Illustrissimus denique & piissimus Princeps &
Dn. Dn. Fridericus Wilhelmus hoc inscribere con-
suevit dictum pium & sacrum.

Pietas ad omnia utilis est.

Illustrissimus, & cellissimus Princeps, & Do-
minus, Dn. Johannes Christianus, Dux Lignicensis &

393

Inscriptiones illu-
strium.

394

Inscriptio illustr.
Ducis Sax. Dn.
Johannis Philippi

395

Dn. Friderici Du-
cis Sax. inscriptio

396

Dn. Johannis
Wilhelmi Duc.
Sax. inscriptio.

397

Dn. Friderici
Duc. Sax. inscri-
ptio.

398

Dn. Johannis

*Christiani Ducis
Bregensis inscrip-
tio.*

Bregensis, Dynasta ex Regio Polonico sanguine
descendens in illustri Argentina Laudismanno
hujus Consilij Authori hoc modo inscripsit.

I 6 0 7.

J. E. R. C. M.

Quæ literæ Celsi ipsius Symbolum denotant.
Integritas & Rectum custodiant me.

399

*Symbolum illust.
Ducis Bregensis.*

Et hoc Symbolum explicabitur Latinè, Gallicè
& Italicè à Laudismanno hujus Consilij Authore
unà cum Cæsaris hodierni Symbolo.

400

*Aliud Symbolum
illust. Ducis Bre-
gensis.*

Aliud Symbolum jam honorificentissimè di-
cti Ducis & Dynastæ Regij, Domini Johannis Chri-
stiani olim fuit.

Integritatem colam, Deum semper laudabo, e-
genis benefaciam.

401

*Du. Johannis Ul-
rici Schaffgotsch
L. Baronis inscri-
ptio.*

Laudismannus hujus Consilij Authoris libro,
qui amicorum sinceriorum Inscriptionibus conse-
cratus est, quos illi exteris in Regnis & Provinciis
spacio 40. annorum conjunxit Pietas, Constantia
& virtus, in illustri Lipsia inscripsit illustris & Ge-
nerosus Dn. Dn. Johannes Ulricus Schaffgotsch L.
Baro in Trachenberg sequens dictum, ab ejus Ge-
nerositate instar Symboli usurpatum.

Virtute, & Fortuna.

Et hoc Symbolum Dynastæ Kemnitiani expli-
cabitur à Laudismanno unà cum illustrium Dyna-
starum Silesiacorum Symbolis.

Reveren-

Reverendus & Doctus Vir, Dominus Vincen-
tius Schmuck, S.S. Theol. D. & Professor, & Eccle-
siæ ad D. Nicol. in illustri Lipsia Pastor vigilantissi-
mus 15. Novembr. Anno 1613. sequens Græcum
Laudismanno inscripsit.

Παντὸς δυνάτωτέρα ἡ εὐσέβεια.

In eadem illustri & famosa Academia Lipsica
& civitate inscripsit 27. Maij. Anno 1613. Laudis-
manno Reverendus & doctus Vir, Dominus Chri-
stophorus Wilhelmus Walpurger, S.S. Theol. Li-
cenciatus sequens Hebraicum.

יהוה מית ומחיה פורר שאור
ועל

Nobilissimus Dominus Johannes à Petra Ma-
gnificentissimus Dolanæ Regis Hispaniarum Aca-
demiæ Burgundicæ Rector anno 1586. Laudisman-
no Lutetiam Parisiorum proficiscenti Dolæ inscri-
psit.

Virtus instar omnium.

Item:

Le radici della virtu sono amare: Mai frutti dolci.

Hoc quod sequitur inscripsit Dolæ Burgun-
diæ, anno 86. Generosus Dominus, Dn. Carolus de
Lamberg, Liber Baro in Ortteneck & Ottenstein.

Longo Prudentia surgit ab usu.

Eidem Laudismanno inscripsit Generosus Do-
minus, Dn. Christophorus de Lamberg Dolæ Se-

402

Dn. Vincentii
Schmuck Theol.
D. Inscriptio.

403

Dn. Christophori
Wilhelmi Wal-
purgeri S. S. Th.
Licentiati inscri-
ptio.

404

Dn. Iohannis à
Petra Inscriptio

405

Dn. Caroli de Lã-
berg Lib. Bar. In-
scriptio.

406

Dn. Christopho-
ri de Lamberg
inscriptio.

Bb

3

quano-

quorum, anno 86. 24. April. sequens Gallicum
& latinum.

*Il n'est vie, que de faire bonne chere, mais la fin n'en
vaut rien.*

Nil melius letam quàm semperducere vitam,
Ultima sed multum tempora fellis habent.

Dolæ Burgundiæ Dn. Claudius Clemens 26.
Aprilis Anno 1585. Laudismanno inscripsit hæc
Gallica.

*Dieu vous doit heureuse allée à paris, & que vostre
retour vous soit aussi prospere, & à vostre contentement.*

Deus tibi largiatur felix iter versus Lutetiam
Parisiiorum, & faxit Deus, ut reditus tuus etiam fe-
lix sit atque prosper, & tuo voto, & voluntati re-
spondens.

Et hæc felicioris itineris precatio Domini
Claudii Clementis Burgundi, Viri excellenter do-
cti, & in Parlamento Dolano Regis Hispaniarum
nunc Advocati continetur in 3. Decennialibus mun-
danæ peregrinationis.

Azaniastek nem jobit hattia megaz loar.

Hungaricum hoc inscripsit hujus Consilij Au-
thori anno 1586. 13. Mart. in Academia Bituricæ
si Gallica ingenuus, & præclarus Johannes Lanferus
Hungarus Comarominianus, Homo excellentio-
ris doctrinæ, Emerico Regio Peckzelio Hungaro
Comarominiano, qui Epigrāma in librum Laudis-
manni (qui Hoffstylus inscribitur) scripsit per Ana-
grammatismum, qui inferius legitur.

En ad-

470

Dn. Claudii Cle-
mentis inscriptio
felicitis itineris ver-
sus Lutetiam Pa-
risiorum.

408

Hungari doctissi-
mi Dn. Johannis
Lanferi inscri-
ptio.

En adversité constance.

In Adversitate Constantia.

Hoc dictum instar Symboli usurpatum à Nobili & præclaro Viro . Domino Erasmo Mauritio, Patricio Magdeburgensi Laudismanno ab eo inscriptum est in Dolano Regis Hispaniarum Parlamento anno 1584.

Et Magdeburgensium proprium est Symbolum:

In Adversitate Constantia.

Quia tempore Caroli V. Imperatoris potentissimi, per totum annum obsidionem passi Magdeburgenses in illa adversitate inauditam Constantiam præstiterunt, & infinitis Hostibus animosè resistenterunt cœlesti auxilio adjuti. Et Magdeburgum egregium fortalitium Saxonicum cum variis, & egregiis particularitatibus describit hujus Consilij Author in 3. suis Decennialibus.

In illustri Spira anno 87. 18. Octob. Laudismanno hujus Consilij Authori, tunc filia Nobilis Hectoris Voglmanni Cancellarij Montisbelgardici sponso, & in augustissimo Camera Imperialis Judicio addiscendæ praxeos causa feliciter degenti inscripsit sequens Gallicum Nobilis Adamus Rudenschid.

*Du monde c'est la plus grande lieffe.
D'accoller la nuit sa doulce maistresse
Mais pourtant n'est il dommage albe.
Si du iour on face le semblable.*

Parisiis

409

*Dn. Erasmi Mauritij Patricii
Magdeburgensis
inscriptio.*

410

*Magdeburgensium
proprium Symbolum.*

411

*Nobilis & præclarus
Viri Dn. Amadi Rudenschid
Gallica inscriptio
in illustri Spira
Laudismanno
sponso facta.*

412

*Dn. Christophori
Ilfungi inscriptio*

Parisijs 21. Maij Anno 1586. Laudismanno
inscriptu Nobilissimus Christophorus Ilfungus
hoc Italicum.

Non commincia Fortuna, mai per poco.

Fortuna non à paucis incipit elargitionibus.
Quando Fortuna affluit luculenter & copiosè sup-
peditat. Fortuna, si parùm ex malignitate hominũ
ab ingenuo, pio & docto Viro discedit, ad eum ex
favore cœlesti & gratia tandem revertitur.

Et Fortuna uno in loco Noverca in alio Ma-
ter existit Viro literatori.

Animosus sit & cordatus Vir literatus, & ad-
versam aliquam Fortunam non curet. Resistat illi
animo forti, quia secundum Italicum verè dicitur.

413

Italicum dictum

Cuor forte, rompe cattiva sorte.

Animus fortis adversam infringit Fortunam.

Si tribulatio obveniat à perversis, illud Gal-
licum in consideratione habeat quis, quod ita
sonat.

414

*Pium dictum
Gallicum.*

*Il faut entrer au Royaume des cieux par les tribulati-
ons & facheries.*

Intrandum est Regnum cœlorum per tribu-
lationes & offensiones maligni scilicet mundi.

Ornatissimo Viro Domino Blasio Franco Li-
plico, liberalium artium Magistro, & J. U Candida-
to in illustri Lipsia inscripserunt Illustres aliqui.

415

*Inscriptio illustr.
Ducis Schlesvici
& Holsatiae, Ma-
gistro Blasio Frã-
co facta.*

In Dextra Iehovæ Sortes Meæ.

Hoc ei inscripsit illustrissimus, & celsissimus &
piissimus Princeps, & Dominus. Dn. Ulricus, hæ-
res Norvvegiæ, Dux Slesvici, Holsatiae, illustris

Acade-

Academiae Lipsicae Rector Magnificentissimus Anno 1595.

Pietas, & Justitia Principatus Columna.

Hoc ei inscripsit illustrissimus, & celsissimus Princeps, & Dominus, Dn. Adolphus Fridericus, Dux Megapolitanus Lipsicae Academiae Rector Magnificentissimus 10. Augusti an. 1605.

Pietas ad omnia utilis est, habens promissionem hujus, & futurae vitae.

Hoc pium dictum à pio atque piissimo Principe & Dn. Dn. Johanne Alberto, Duce Megapolitano in illustri Lipsia 10. Augusti anno 1605. ceteris dictis appositum est.

Laudismannus hujus Consilij Author in libro suo omnium saniorum judicio excellenti & pretioso, qui Spiritualis peregrinatio inscribitur, ponit consolationem à piissimo Principe & Domino, Domino Johanne Alberto, Duce Megapolitano Heroe Christianissimo triennio ante obitum, qui in annum 1576. incidit manu propria animae suae scriptam omnium Christianorum jam jam morientium corda erigentem & corroborantem.

Gaude mea anima: quid (inquàm) mea? imò Christianima. Hujus enim precioso sanguine redempta es. Gaude (inquàm) anima, & latere in DEO salutari meo. Caelo nata es, caelo electa, & sanctificata es, caelo deberis.

Reliqua in Laudismanni libro de spirituali peregrinatione cum hac conclusione leguntur.

Cc

Nunc

416

Dn. Adolphi Friderici Ducis Megapolitani inscriptio.

417

Consolatio animae à Johanne Alberto Duce Megapolitano scripta, Laudismanni libro de spirituali peregrinatione inserta.

418

*Laudismanni de
Duce Megapolita
no judicium.*

Nunc tempus est, ut in eundem portum, ex quo egressus sum magna jactatus tempestate confugiam.

Quàm diu rerum universitas stabit, hujus piissimi Ducis Megapolitani (cujus pietatis & heroicæ virtutis atq; magnanimitatis vestigiis hodierni Duces Megapolitani, qui antehac in illustri Academia & civitate Argentin. splendidè vixerunt, insunt) in omnib. angulis mundi extabit memoria.

Tendit ad ardua virtus.

419

*Illustris Principis
& Dn. Dn. Rad-
zovili dum Birha-
rum ex Littavæ
Lipsia facta in-
scriptio.*

Hoc in illustri civitate Lipsia Domino Blasio Franco inscripsit illustris Princeps, & Dominus, Dn. Radzovil Dum Birharum è Dubinhis in Littavv, Anno 1602.

Qui duxit, perficiet.

D. O. M.

Hoc in sæpè dicta illustri Lipsia an. 1600. supra dicto Dn. Blasio Franco inscripsit Antonius Scherleius Anglus, Princeps legationis, quæ invictissimo Cæsari à Magno Rege Persarum mandata fuit.

*Il ny a plus belle Harmonie, que de la bouche à Vecle
coeur.*

420

*Magnifici & No-
bilis Dn. Bernhar-
di à Bôlnitz in-
scriptio.*

Nulla melior, & jucundior Harmonia est quàm cordis, & oris.

Hoc egregium dictum Gallicum cuidam egregio in illustri Dresda inscripsit Magnus, & Nobilis Dominus Bernhardus à Bôlnitz, hodierni Serenissimi Electoris Saxonici Consiliarius & Cancellarius.

Quòd

Quòd autem Germanorum Linguae & Corda pari passu ambulent, dicit gravis Author Gallicus Belleforest in Historia mundi Gallicà de qua re inferius dicitur.

Commenda Deo opera tua, & erunt firma Consilia tua. Prov. 16.

Pium hoc dictum ex sacris literis depromptū inscripsit in illustri Dresda hujus Consilij Authori Nobilis, præclarus & consultissimus Vir, Dominus Martinus Aichmannus, antehac illustrissimi, & cellissimi Principis & Domini, Dn. Ludovici, Ducis Wirtembergici Cancellarius, nunc Serenissimi Electoris Saxonici Consiliarius, quem uti seniore unà cum præclaro Viro Domino Ludovico Wilhelmo Mosero Consiliario, & Secretario Electorali Saxonico seniore viribus corporis corroborare, & diu sospitem esse velit.

Je ne Sçache homme qui durer

Au Monde puisse, qu'il n'endure

Et ne Sçache homme à fin qu'il dure

Qui vveille en ce Monde durer.

Id est:

Nescio hominem, qui in hoc mundo durare queat, qui non patiatur.

Et non scio hominem, qui ideo, quòd in hoc mundo patiatur, in eo durare velit.

Hoc dictum egregium Nobilis & egregius Vir Dn. Johannes Entzelius J. U. D. & supremi Dicastrij Electoralis Saxonici Advocatus cuidam politico-

421

*Germanorum,
corda, & linguas
pari passu am-
bulare.*

422

*Nobilis & præcla-
ri Viri Dn. Mar-
tini Aichmanni
inscriptio.*

423

*Moserus Consilia-
rius & Secretar.*

424

*Nobilis & præcla-
ri Viri Dn. Jo-
hannis Entzelij
inscriptio.*

ris literaturæ Homini in illustri Dresda inscripsit, quod alibi à Laudismanno hujus Consilij Authore latinè redditum est.

425

*Clariss. Viri Dn.
Andreas Doerari
inscriptio.*

Πῶς σὺ ζήτητὸς τῆς αἰῶνος τῆς τέττα ; ἔχῃ ἐμώρην οὐ θεὸς
τὴν σφίαν τὴν κόσμῳ τέττα.

Pium hoc dictum ex sacris literis 1. ad Corinthios 1. desumptum inscripsit in illustri Lipsia Domino Blasio Franco Lipsensi J. U. Candidato clarissimus & excellentissimus Vir Dn. Andreas Doerarus, serenissimi hodierni Electoris Saxonici Ἀρχι-ατρε, cui cœlestis μεσότης, καὶ ἰκέτης sanitatem corporis largiri velit. Cœlestis ille μεσότης καὶ ἰκέτης hodierno serenissimo Electori Saxonico, & serenitatis ejusdem Herili Filio, Dn. Johanni Georgio in illustri Dresda anno 1613. 31. Maij inter 5. & 6. hor. genito, & Provinciis Misniacis divinitus dato (cujus nativitatis Festivitatem in sæpe dicta illustri Dresda huius Consilij Author descripsit) longævam & à morborum accessionibus liberam vitam in multorum piorum Solamen largiri velit.

426

*Herilis Filius Se-
reniss. Electoris
Sax. quando na-
tus fuerit.*

Christo nil triste recepto.

427

*Inscriptio Nobilis
Viri Dn. Sebastia-
ni Fabri,*

Hoc egregium & pium dictum egregio Viro inscripsit in illustri Stutgardia (cui urbi nomen conveniens hortus equusque dedit, & Græcè ἡ πόλις καὶ παράδεισος dicitur) Nobilis & præclarus Vir Dominus Sebastianus Faber J. U. D. Procancellarius Wirtembergicus.

428

*Stutgardia & Li-
psia quare Para-
disus dicatur.*

Ad vocabulum παράδεισος & uti Stutgardia propter amœnitatem loci Paradisus dicitur Terris, ita Lipsia propter elegantem structuram, & lo-

cili-

ci situationem & amantatem Germanorum Studiorum Paradisus Terrestris à Laudismanno in 3. Decennalibus suis de mundana peregrinatione, in quibus cum particularitatibus suis Dresdam & Aulam Electoralem, & Lipsiam, & in ea aliam Academiam describit, appellatur.

Ad dictum Christo nil triste recepto.

Pius Rotundator in hoc mundo perverso per-versa sustinens dicere solet.

Jesum amans habeo salutem.

Item.

Si fuero Christum cordis complexus amore.

Est mihi perpetuo tempore parata salus.

Item.

Jesum Christum Heroem habeo.

In omnibus actionibus tuis memento te Mortalem.

Et sapius pij in latissimis campis, & sylvis Rotundatores fiunt nocturnis temporibus, non tamen tristantur, qui Jesum Christum Heroem habent, & in cordibus suis circumferunt. Obveniunt etiam illis sapius Polonorum, Hungarorum, & exterorum in illis nocturnis Rotundationibus minùs sperata solamina, & auxilia. Aliàs cessante humano divinum incipit auxilium.

In tutte L'opere tue ricordati c'hai à mori.

Hæc inscripsit Laudismanno Nobilis Dominus à Gemmingen, cujus matrem Viduam Nobilissimam Catharinam in illustri Montisbelgardo Nobilis Hector Voglmannus Cancellarius Montisbel-

429

Pius in hoc mundo Rotundator.

430

Nobilis Dn. à Gemmingen Laudismanno facta inscriptio

gardicus Socer Laudismanni, qui Anno Domini 1593. piè in Christo defunctus, & honorificè in jam dicto illustri Montisbelgardo terræ mandatus est, in matrimonium duxit, anno 1591.

431

*Præclari Viri Dn.
Christophori Hed-
vigeri inscriptio.*

Sola salus servire Deo, sunt cætera fraudes.

Hoc 3. Maij anno 1607. in illustri Argentina. inscripsit Laudismanno præclarus Vir, Christophorus Hedvvigerus eidem Laudismanno semper fidelis & sincerus Amicus existens, nunc illustrissimi Ducis Lignicensis & Bregensis Consiliarius.

Sunt duo quæ faciunt, ut quis sit Nobilis
Ars, Mars.

432

*Friderici à Kreck-
vitz in illustri A-
cademia Lipsica
inscriptio.*

Major ab arte venit gloria, Marte minor.

Hoc inscripsit Nobilis Equ. Siles. Fridericus à Kreckvvitz & Joppendorff, in Austen hæreditarius. Et quidem inscripsit in Alma Lipsica Academia. Nobiliss. Equ. Sil. Johanni Christophoro à Gersdorff, & Sehe.

433

*Reverendi Viri
Dn. Georgii Eich-
leri in illustri Gor-
litzio facta inscr.*

Supradicto Domino Blasio Franco in illustri superioris Lusatiæ Civitate Gorlicensi, inscripsit Thema cœli Theologorum Reverendus & doctus Vir, Dn. Georgius Eichlerus, antehac in illustri Gorlitzio Ecclesiæ Christi Pastor vigilantissimus.

Thema cœli Theologorum
cor Cœli.

434

*Thema cœli Theo-
logicum.*

Jesus Christus.

Et in circulo artificiosè facto ordine posita, & numeris distincta sunt hæc sequentia hominis pij officia.

- I. Vitæ integritas.
- II. Lucri Sinceritas.
- III. Fratribus *σοφυν*.
- IV. Parentibus superioribus obedientia.
- V. Liberis educatio, & institutio.
- VI. Valetudini temperantia.
- VII. Uxori fidelitas, & amor.
- IIIX. Morti Perseverantia.
- IX. Religioni puritas.
- X. Vitæ generi pietas.
- XI. Amicis Sinceritas.
- XII. Inimicis Patientia.

De Patientia alibi dicit *Laudismannus* hujus
Consilij Author, quòd sit herba, quæ non crescat
in omni horto; at plantanda in animo hominis
Christiani.

Vn souuenir souuent mon coeur tormente.

Vn souuenir souuent mon coeur contente.

Unius rei memoria & recordatio cor meum
sæpè dolore afficit.

Unius rei memoria & recordatio cor meum
sæpè contentum reddit.

Hoc Gallicum inscripsit quidam Domino
Blasio Franco Juris Candidato.

Ex his illustrium & egregiorum inscriptioni-
bus manifestum fit, quantus usus sit linguarum
exoticarum, Gallicæ & Italicæ apud Germanos &
in Aulis, & in Academiis & in conversatione Poli-
ticorum.

Et di-

435

*Dn. Blasio Franco
Gallicum dictum
inscriptum.*

Et diligenter notare debent Exoticarum linguarum Gallicæ & Italicæ Studiosi illustrium virorum egregia dicta Gallica & Italica, & ea memoria mandare.

436

*Silesiaca Parisiis
à Laudimanno
ex Historia mundi
Gallica dili-
genti studio no-
tata,*

A Symbolis & inscriptionibus illustrium trāsit jam Laudimannus hujus Consilij Author ad ea, quæ Anno 1586. Parisiis in ædibus illustrissimi Ducis d'Espèrnon ex Historia mundi Gallica de Magna Silesia, Regia, & illustri Provincia & de illustribus Dynastis Silesiacis, qui ex Regio Polonorum sanguine & Prosapia descendunt, de eorum Prædecessorum heroicis factis, & quæ de Metropoli Civitate Vratislaviensi Gallicis literis expressa, in honorem patriæ diligenti studio notavit.

437

*Ducatum Silesia-
corum Civitates*

Antequam autem ad deductionem rerum Silesiacarum Gallicis literis expressarum perveniret hujus Consilij Author, voluit omnium Ducatum Silesiacorum Civitates ordine recensere, quibus ille Consilium hoc suum integrum, absolutum, & perfectum in debitæ observantiæ signum, & in amorem patriæ, uti & illi contiguis, & vicinis Regnis & provinciis submissè dedicat, cum omnium saniorum judicio tale sit, quæ propter varias doctrinas, & varia de personis, & rebus illustrium notabilia quæ continet, politicum hominem mirum in modum informet, & instruat.

In Ducatu Vratislaviensi (in quo cor Silesiæ uti Gallica Historia mundi loquitur situm est) Civitates sunt hæ, quæ Germanicè ita appellantur.

Breslavv.

Breslavv.

Neumarct.

Namslavv.

Lissa.

De Metropolitana Regiæ & amplissima Provincia Silesiæ Civitate Vratislaviensi quædam notabilia inferius à Laudismanno, uti & in ipsius 3. Decennialibus de mundana peregrinatione ponuntur.

In Ducatu Lignicensi hæ Civitates sitæ sunt.

Lignitz.

Lignitium Fortalitium Silesiæ olim oppugnatum à Tartaris. Et Residentia est illustriss. Ducis Lignicensis.

Goldberg.

Goldberga vetus est Musarum Domicilium, in quo 3. Rectores inclaruerunt, Trozedorfus, Doctor Paxmannus, & Thaburnus, de quibus multa refert Laudismannus in 3. suis Decennialibus de mundana peregrinatione.

Hayn.

In Hayn residet illustrissima, celsissima, piissimaque Principissa, & Domina, Dn. Anna, Ducissa Wirtembergica; & Comitissa Montisbelgardica, Principissa Gratiola, Vidua illustrissimi & celsiss. Principis, & Domini, Dn. Johannis Georgij, Ducis

438

Ducatus Vratislaviensis civitates.

439

Ducatus Lignicensis civitates.

440

Lignitium Fortalitium Silesiæ.

442

Goldberga.

443

In Hayn quæ & qualis Principissa residet.

Silesiæ Lignicensis, & Bregensis piissimæ memoriæ
Principis, olim Laudismanni Mecœnatis & promo-
toris benignissimi.

444

Φιλοσοφία.

445

Sarepta Goldber-
giacæ in qua olim
Divus Lutherus
divertit.

Huic piæ viduæ & Principissæ mansuetæ S.
Sanctus inspirare velit *Φιλοσοφίαν*, & eam in ea auge-
re, ut miseræ & afflictæ Goldbergæ Sareptæ (in qua
olim, ut alibi dictum est, Divus Lutherus divertit,
& in ea sanam doctrinam sparsit) commiseretur, &
placidum, benignum & mansuetum Ducem Li-
gnicensem, Dominum Georgium Rudolphum, Sa-
reptæ Goldbergicæ directum Dominum ad ean-
dem *Φιλοσοφίαν*, & commiserationem ad reparan-
dam & restaurandam Sareptam illam Goldbergia-
cam incendiō destructam, & ut Musas in ea Sarepta
nunc exulantes hospitio excipiat, benignè foveat, &
alat in illustrationem loci, Musis commodissimi
commovere velit & impellere.

Parchvitz.

Luben.

Nickstad.

VValstad.

Gretzberg.

446

VValstad unde
dicatur.

Walstad. Locus à cæde sine omni dubio dictus est,
quod fortassis ibi neci datus fuerit à Tartaris Heros
ille incomparabilis, Henricus Beneficus, qui se Tar-
taris opposuit.

Gretz.

Gretzberg.

Fortalicium est præminens, in monte rotundo extructum ad defensionem patriæ commodissimum Goldbergæ vicinum.

Ducatus Bregensis Civitates sunt hæ,

Brieg.

In Bregensi Civitate eleganti & præclara Residentia est Principis elegans, & magnifica, in qua Sacellum est elegantissimum, & ornatissimum arbore condecoratum, per cujus ramos distributa est tota illustrissima Ducum Lignicensium & Bregensium Familia, & ejus Dynastæ denominati.

In illa Civitate Schola satis illustris est, & numerosa, in qua particularitates nonnullas, uti & in aula notatu dignissimas Laudismannus Anno 1612. ex Anglia in Silesiam reversus conscripsit, inferendas in honorem Principis & Loci 3. Decennialibus mundanæ peregrinationis.

In illustri & frequenti Schola Bregensi in Rectoratu successit Laubanus literatissimus literatissimo Schikfusio, qui in numerum Consiliar. illustriss. Ducis Bregensis, Dynastæ Silesiaci, postquam Gradum Doctoratus in illustri Francofurdiana ad Oderam Academia assumpsisset, ascitus. Et ei surrogatus Laubanus in illustri Dantisco egregiam laudem post se reliquit quæ Laudismanno ibi locorum in Dantiscano Gymnasio prædicata est.

448

Fortalicium Silesiacum in monte Gretzberg.

449

Ducatus Bregensis Civitates.

450

Residentia illustr. Ducis Bregensis.

451

Schola Bregensis satis illustris, & frequens.

Et major est quæ ab illo ibi relictæ est laus ob eruditionem, quàm illa erit, quam hujus respectu Zoilus & Momus quis Poeta parùm Polonifans & parùm Gallifans, & parùm Poetifans post se in hoc mundo relicturus est.

Et lapidem stupendæ magnitudinis penes Stagnum latissimum à Divo Georgio Duce Bregensi optimo patrefamiliàs, & patre patriæ erectum vidit Laudismannus, cui insculpta vel incisa sunt hæc duo Disticha.

Straverunt alij nobis nos posteritati :

Omnibus at Christus stravit ad astra viam.

Ohlavv.

VVolavv.

Strelen.

Rauden.

VVinzig.

Hernstad.

Stenia.

Kreutzberg.

Ritschen.

Pitschin.

Nimbtisch.

Et hic Ducatus habet fertilissimam terram, & abundat Forestis, Piscinis latissimis : Lignicen-
Territorium bullulantem circumjacentem terrā
habet.

452

Lapidi penes Sta-
gnum Bregense e-
recto, quæ disticha
scripta sint.

454

Bullulans circum-
jacens terra in
terioris Ducatus
Lignicensis.

habet, & colonos & Rusticos ditissimos, quorum
Cavali sunt phalerati.

In Ducatu Olsnensi civitates sunt.

O L S.

In hac civitate Residentia est optimi Ducis,
pij Caroli, Ducis Olsnensium, & Munsterbergen-
sum, Romani Imperij Principis, & supremi superio-
ris & inferioris Silesiæ Capitanei, Patris Patriæ, &
primariæ provinciæ Silesiæ Columnæ, quem to-
ta Silesia veneratur, & pro ejus longæva vita vota
facit quotidiana, & non immeritò. Et Deus scit
causam. Pro hoc optim. Principe, & pro ejus lon-
gæva vita quotidiana vota facit Laudismannus hu-
jus Consilij Author, & pro Deum quotidie in-
vocat.

Trupen.

Trebnutz.

Festenberg.

In Ducatu Jägendorfensi hæ sunt
Civitates.

Jägendorff.

Beuten.

Lubschutz.

In Jägendorff Residentia est illustrissimi Bran-
denburgici, cujus Cels. Symbolum huic Consilio
Laudismanni insertum est.

454

*Ducatus Olsnensis
civitates.*

455

*Residentia illu-
striss. Ducis Ols-
nensium, &c.*

456

*Laudismannus
pro pii Caroli Du-
cis, Olsnensium
longæva vita vo-
ta faciens.*

457

*Ducatus Jägen-
dorfensis Civita-
tis.*

458

*Residentia illustr-
iss. Brandenbur-
gici.*

459

*Ducatus Schvidnicensis Civitates*Ducatus Schvidnicensis Civitates
sunt hæ,

Schvveidnitz.

In egregia hac Schvidnicensi Civitate hujus Consilij Authori ex Anglia in Silesiam (quam spacio 40. annorum non vidit) anno 1612. Reduci facto ex permissione præclari, & literati Viri, Dn. Caspari Frise Consulis Armamentarium apertum fuit, in quo magnum illud Tormentum olim ad oppugnandas & expugnandas Arces & Civitates adhibitum reservatur.

Habet optima & egregia Civitas nonnulla egregia ornamenta, armamentarium multiplici armaturâ, & magnis tormentis & machinis bellicis instructum, curiam satis ornatam, & Rempub. benè cōstitutam, in qua egregia Nobilitas Ducatus Svidnicensis conventus suos celebrat: Scholam item habet satis à Nobilib. frequentatam,

Strigavv.

In hac Civitate habitant & degunt Optimi Patricij Floriani dicti, quorum unus literatissimus olim Laudismanno in aula pij Maximiliani Cæsaris optimè notus fuit.

Reichenbach.

Polckelhayn.

Landshut.

Fride-

461

Floriani Patricij

Frideberg.

Fridland.

VValtberg.

Gotsberg.

Luben.

Johansberg.

*Jauraviensis Ducatus Civitates
sunt.*

Jaur.

Lemberg.

Buntzlavv.

Schonavv.

Greiffenberg.

Lahen.

Friedberg.

Hirschberg.

Lubenthal.

Schmidberg.

Naumburg am Qvveis.

Kupperberg.

462

*Ducatus Jauravi
ensis Civitates.*

Quæ

Quæ in singulis his Civitatibus, in curiis, in templis, & Scholis, in Hirsbergensi vero præclara Civitate de egregij Viri, Domini Thilesij Senatoris optimi Monumento, sive Epithaphio hujus Consilij Author Anno 1612. ex Anglia in Silesiam Redux factus diligenti studio notârit in 3. ipsius Decennalibus, de mundana peregrinatione continentur.

Ducatus Glogoviensis has continet Civitates.

Glogavv.

Freistad.

Guhravv.

Sprottavv.

Grunberg.

Schvvibissen

Polkvvitz.

Beuten.

Schlavva.

VVartemberg.

Neustad.

Primkavv.

Raben.

463

Ducatus Glogoviensis Civitates.

464

Ditissima & numerosa Nobilitas in Ducatu Glogoviensi.

In hoc Ducatu frequens est, & Ditissima Nobilitas, & habet egregia Urbs Magna Glogovia appel-

lata,

lata, omnis generis commoditates ratione victus. Habet & Capitulum, & Collegium Canonorum optimum.

Deus optim. max. hanc civitatem Silesiacam florescere faciat in pace, & tranquillitate, & ut magistratus sit Nutritius optimus Scholarum, cum Scholæ verarum Ecclesiarum sint fundamenta, & incrementa.

Historiæ Notabiles, quæ olim in illustri Glogovia extiterunt, referuntur à Laudismanno in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis.

Ducatus Nissaviensis has habet civitates.

NEI S.

In hac Residentiam suam habet Episcopalem Carolus Austriacus, quem Laudismannus in illustri aula Bregensi Anno 1612. circa festum Divi Martini cognovit benignum, gratiosum & affabilem. Et imitatur sereniss. ejus cell. omnium Archiducum Austriacorum humanitatem, clementiam & benignitatem. Et cum corda Magnatum Deus in manu sua habeat & foveat, hujus Magnatis Austriaci animum ad crescentis Ecclesiæ Evangelicæ salutem & commoditatem promovendam dirigere velit, ut Regnum Christi amplificetur in veris membris Christi, & Deus glorificetur & in hoc, & in futuro seculo. Civitates reliquæ sunt.

Grotga.

Otmachavv.

Ee

Patichka.

465

Ducatus Nissaviensis.

466

Residentia Caroli Austriaci Episcopi Vratislaviensis Archiducis & Principis benigni

467

Crescentis Evangelicæ Ecclesiæ salutis promovenda.

Patichka.
 Javernick.
 Zigenhals.
 Zugmantel.
 VVeida.
 VVanfen.
 Hoheplotz.

468

*Ducatus Saganæ
 Civitates.*

Ducatus Saganus has continet Civitates.

Sagan.
 Prebus.
 Naumburg.
 Freyvvald.

469

*Ducatus Monſter-
 bergensis Civi-
 tates.*

Ducatus Monſterbergensis ſunt Civitates.

Monſterberg.
 Franckenſtein.
 Reichſtein.
 VVarte.
 Silberberg.

470

*Ducatus Bernſta-
 diensis Civitates.*

Ducatus Bernſtadiensis Civitates.
 Bernſtad.

Rhien-

Rhienstad.

Civitates Ducatus Crossaviensis.

Crossen.

Zollich.

Bobersberg.

Ducatus Troppensis Civitates sunt.

Troppavv.

Oder.

Holtshin.

Kunsberg.

Neukirchen.

Lasla.

Kranovvitz.

Magstad.

VVigstad.

Freidenthal.

Ducatus Oppelnensis Civitates sunt.

Oppeln.

*Oppeln Primaria Ducatus est Civitas in
commodo loco sita.*

471

*Ducatus Crossavi
ensis Civitates.*

472

*Ducatus Troppen
sis Civitates.*

473

*Ducatus Oppelnē
sis Civitates.*

Klein Glogauv.

Rosel.

Beuthen.

Gleibitz.

Toft.

Neustad.

GrosStrelitz

Falckenberg.

Lubinitz.

Schirgast.

Krapitsch.

VVeisKrottscham.

Lefnitz.

Gorsoba.

Steinavv.

Fridland, &c.

Ducatus Rathorensis Civitates sunt.

Ratbor.

Oderberg.

Sora.

Ribenck.

474

*Ducatus Ratho-
rensis Civitates.*

Pillavitz.

Ducatus Teschenſis Civitates ſunt.
Teſchen in qua Civitate reſidet Dux.

Freiſtad.

Schkozavv.

Miſchkavv.

Bilitz.

Fredeck.

Strumen.

Jablunka.

Ditiones ſingulares ſive particulares Ma-
gne illius Sileſie ſunt hæ.

Ditio Pleſſ.

PLESS. Civitas primaria huj9 Ditionis.

Mikolavv.

Berohn.

Miſhlovvitz

Ditionis VVartenbergensis Civitas pri-
maria eſt.

Brallin.

475

Ducatus Teſchen-
ſis Civitates.

476

Ditiones Sileſiæ

477

Ditionis Pleß
Civitates.

479

Ditio VVarten-
berg.

Ditio

479

*Ditio Miltz.**Ditio Miltz has continet Civitates.*

Miltz.

Freihan.

Zulauff.

480

*Ditio Trachen-
berg.**Ditionis Trachenbergensis Civitates
sunt.*

Trachenberg.

Prausnitz.

481

Populositas Silesiæ

Ex hac denominatione tot Ducatum & Civitatum Silesiacarum, & numerosissima Nobilitate ejus, cujus pars saltem aliqua superius denominata respectu literaturæ excellentioris, animadvertit benignissimus Lector, quanta Magnæ illi Silesiæ Regiæ Provinciæ latissimæ sit populositas, & quot millia Equitum & Pedestrium Militum suo Regi in casu necessitatis, & ingruente aliqua belli tempestate subministrare possit, uti semper subministravit contra Turcam acerrimum nominis Christiani hostem Hungaricas Ditiones multis militibus truculentissimorum militum invadentem.

482

*Gens de liste se-
lectiores Milites,
qui Magna nu-
mero conscribi
possunt in Silesia.*

Et non in minimum solatium cedit Magnæ illi Silesiæ, quod selectiorum Militum (quos Galli appellant *Gens de liste*) ingruente minima aliqua tempestate belli, vel collectione militari adversæ alicujus partis, tot millia in promptu habere possit ad debilitandas adversæ partis pacem publicam per-

turban-

turbantis, vel membrum aliquod in latissimo illo Silesiaco corpore lædenti Vires non solummodo, sed expellendum etiam eum ex patria, qui ejus pacis perturbator existit.

Quantum autem Magna illa Silesia pecuniæ annuatim ad alendum in Hungaricis Fortaliciis & Castris militem præsidarium Cæsari vel Regi Hungarico suppeditet, & suppeditare possit, refert inferius hujus Consilii Author, & cognovit illud in pij Maximiliani Cæsaris, & Rudolphi I I. Imperatoris Aula.

Audivit etiam hoc & percepit id hujus Consilii Author ipsemet in Fortaliciis & Castris Hungaricis Comarominiano, & Jauriniano, ubi olim anno 1577. & 1578. habitavit, & contra Turcam quotidie excurrentibus Silesiacis, Saxonis & Brunsvicensibus Equitibus se adjunxit cum maximo sapius vitæ periculo, & Turcarum exclamationes Bre Bre Bre audivit.

Nunc à Magna illa Silesia descendit hujus Consilii Author ad Regiam illam superiorem & inferiorem Lusatiam, cum illa & ratione vicinitatis & confæderationis magnæ Silesiæ conjuncta sit, & annexa, uni eidemq; Regi & Domino addicta.

*Superioris autem Lusatiae Civitates
sunt hæ.*

Budissin.

Gorlitz.

483

Laudemannus
an. 77. & 78. Hun-
garicæ militiæ in-
terfuit.

484

Superioris Lusa-
tiæ Civitates.

Gorlitz.
 Zittavv.
 Camentz.
 Luben.
 Lebavv.

In præclara Budissina civitate, quæ Scholæ a-
 scripta sint, & quæ in illustri Gorlicio de sepulchro
 Christi artificiosè extructo, de Nobilissimi Georgij
 Emerici Equ. Cenotaphio, in Sagana Civitate de
 Henrici Rhetelij senioris Consulis Monumento
 hujus Consilij Author anno 1612. ex Anglia in Sile-
 siacam Regionem, quam spacio quadraginta anno-
 rum non vidit Redux factus notavit in ipsius III.
 Decennalibus mundanæ peregrinationis recen-
 sentur.

Hujus superioris Lusatia nomine Cæs. Majest.
 Gubernator existit. illustris, & Generosus Dominus,
 Dn. Hannibal, Burggravius à Don, quem Deus opt.
 max. optimæ provinciæ Lusatice diu sospitem ef-
 se velit.

485
*Inferioris Lusatia
 Civitates.*

Inferiores Lusatia Civitates sunt.

Guben.
 Cotbus.
 Spremberg.
 Lube.

Lucka.

Lucka.
Sommersfeld. &c.

Hujus autem inferioris Lusatiae nomine Caesaris Gubernator felicissimus existit Generosus Dominus, Dn. Henricus de Promnitz, Cæs. Maj. Consiliarius, quem Deus optimus max. optimae provinciae in Auxilium, & solamen diu superstitem esse velit.

Et has Silesiacas Civitates in honorem patriæ huic suo Consilio inferere voluit Laudismannus, nihil aliud quam laudem optimae patriæ quærens, & in hoc Consilio, & in aliis libris, quos in lucem emissurus est.

Nea. literatorum virorum, qui in magna illa Silesia, & ejus Metropoli, illustri Civitate Vratislaviensi, nec non in illustri Goldberga inclaruerunt, oblivisceretur idem Laudismannus, sequentia in honorem clarissimorum Silesiacorum, antequam ad illustrium Dynastarum Silesiacorum heroica facta Gallicè deducenda accederet, præmittere, voluit.

Magnus ille Zvingerus in suo Theatro mundi de Cratone Vratislaviensi ita scribit.

Crato à Crafftheim Johannis Baptistæ Montani Discipulus, præceptore non inferior, ad supremum artis medicæ fastigium (ad quod paucis Germanis per multos jam annos pervenire non contigit) virtutis, & eruditionis commendatione evectus, uti de Repub. Christiana in Ferdinandi primi,

466

Literatorum virorum in magna Silesiaca provincia Recordatio & celebratio digna.

487

Crato Vratislaviensis Sil-

& Maximiliani II. & Rudolphi Imper. valetudine tuenda præclarè est meritis. Hactenus Zvingerus.

Clarissimus Herlicius, Philosophiæ, & Medicinæ Doctor magni nominis Vir, & hujus seculi alter Ptolomæus, in egregia Stargardia Pomeraniæ Civitate degens, & feliciter vivens, cujus celebre nomen ad omnes mundi angulos pervenit, in illustri Sterino in Rhetiana Typographia inter pocula præsentè hujus Consilij Authore, magni illius Cratonis Silesiaci Consilia Medica, & Magni Peuceri librum de divinatione, nec non magni, & eminentissimi Bauhini Basiliensis Medici Anatomiam valde commendavit.

488

*Crato Laudis-
manni in aula
pij Maximiliani
Cæsaris promotor*

Crato autem in aula pij Maximiliani Cæsaris summa authoritate pollens, anno 74. hujus Consilii Authorem Odam Horatianam Integer vitæ scelerisq; purus non eget Mauri jaculis neq; arcu, &c. publicè in Academia explicantem in eadem aula Cæsarea benignè promovit, & inclarescendi occasionem ei in illa præbuit. Deus opt. max. largiatur optimo, & literatissimo, & benè merito Viro æternam pacem.

489

*Monavian Musæi
inscriptio.*

Monavij Vratislaviensis Musæi Inscriptio, quæ in III. Decennalibus mundanæ peregrinationis Laudismanni continetur.

Domino Deo nostro Jesu Christo, unico Regi, Sanctorum Hæredi, perenni vitæ fonti, triumphanti Mortis Victori, æterno beatarum animarum hospiti sacr.

Sum-

Summa in his terris tùm sapientia, tùm felicitas est, posse quiescere, & sua potiùs agere, & propria, quàm aliena.

Deinde utraque fortuna, & sive agendum, sive patiendum in Deum potius, quàm in homines respicere, & ab eo solo pendere.

Mortem deniq; suam perpetuò sic meditari, ut peccatum potius fugiatur, quàm illa nimis metuatur.

Mundum præterea quæq; sunt illius despiciere simul & odisse.

De vita perpetua magis, quàm de hac fragili, & caduca sollicitum esse, animæque curam gerere majorem, quam corporis, & ita se comparare, ut anima prius læta, lubensq; hinc in cœlos evolare cupiat, quàm è tabernaculo suo evocetur.

Tam præclaros, & tam pios excellenterque doctos magna Silesia viros producit.

Quòd autem olim per Silesios jam illustris, & famosa Academia Lipsica incrementum sumpserit, refert reverenda dignitate conspicuus Vir, Dn. Georgius Weinrichius, SS. Theologiæ D. Hirspergensis Sil. Ecclesiarum Lipsensium Superintendens in oratione sua, quam de rebus gestis Electorum, & Ducum Saxoniae in alma Academia Lipsica antehac publicè habuit.

Quidam ex Professoribus Theologiæ D. Johannes Hoffmannus Silesius, patria Suidnicensis SS. Theol. Doctor, ac Professor (qui unà cum D. Johanne Ottone Monsterbergio sacrae Theologiæ

490

Johannes Hoffmannus Sil.

491

Johannes Otto Sil.

D. Academiae Lipsicae Rectore Magnifico Silesiorum, & Polonorum Catervam Pragâ Lipsiam adduxit) Episcopus Nissenensis creatus est, eamq; dignitatem magna cum laude, & utilitate capituli sustinuit.

Hactenus Dn. Weinrichius Theologiae D. & Superintendens Lipsicus.

Quid autem possit literata virtus in jam allegato exemplo Silesiaco conspicuum est, uti fuit in D. Gerstmanno Silesio Boleslaviensi, qui ad illud principalis dignitatis fastigium in Silesia evehctus fuit.

Studeat modò quis diligenter & assidue in juventute, & Exoticas linguas addiscat, quòd exterarum Nationes commodius frequentare possit, & peregrinationes, quibus prudentia, & experientia acquiritur instituere queat, & non sit sollicitus de conditionibus, quibus dignitates annexae sunt, quæ sine omni dubio ex coelesti favore ei obvenient, quibus in hoc mundo semel inclarescere possit.

Inclarescunt autem hominem politicum politica Illustrium officia, ad ea si semel rescribitur.

Inter Historicos autem Silesiacos non minimus est Curæus, qui Annales Silesiae scripsit cum variis Notabilibus de personis & rebus Silesiacis.

Inter politicos, qui politica scripserunt non postremum locum tenet Georgius Schönbornerus J. U. D. Consiliarius, & Cancellarius Zollerinus.

Inter peregrinatores qui Itineraria scripserunt non infimus est Dn. Paulus Hentzlerus, illustrissimi

Mon-

*Literata virtus
in nonnullis Silesi-
acis quid possit
prestare.*

*Admonitio Lau-
dismanni ad Stu-
diosam juventutē*

492

*Curæus magni no-
minis vir.*

493

*Schönbornerus
Cancellarius Zol-
lerinus.*

494

Hentzlerus.

Monsterbergensium & Olsnensium Ducis, pij Caroli, Romani Imperij Principis Consiliarius.

Richterius Silesius Axiomata scripsit Oeconomica, Politica, & Historica eximia, & docta politicum hominem mirum in modum in Oeconomicis, politicis, & Historicis informantia.

Habuit antehac Magna illa superior, & inferior Silesia Viros claros, & excellenter Doctos Trocedorsium, Thaburnum, Cratonem, Monavium, Gerstmannum, Peucerum, Lischvvitium, in aula Imperatoris Maximiliani II. Lobschutzium dictum Schönvalderum, & plures alios Viros doctissimos, & adhuc habet, qui in Theologia & Jurisprudentia excellunt, divinis ingeniis præditi. Et non facile reperitur provincia in Germanico Imperio, quæ tot viros literatos, & doctos, & in tanta copia politicos, & peregrinatores suppeditet, uti suppeditat Magna Silesia.

Quantum ad exoticas linguas excellunt in illis multi Equites Silesiaci, Juris Dd. & Licentiati, qui egregia scripta tam in terso idiomate Gallico, quàm Italico edunt. Nonnulli Drolī Gallici, intertes Asinī & Bavarici Poetæ parū Polonifantes, & parū Gallifantes, nihil aliud sciunt quàm Silesios contemnere, & irridere. Utinam autem illi non superciliosi irrisores, sed literatorū Silesiorum in politiori literatura verī imitatores existerent, & ea ratione per varias peregrinationes veram prudentiam, & experientiam acquirerent, qua ratione Silesij literatiores eam acquisiverunt,

& ea ratione editione librorum Reipub. literaria fructificarent, qua ratione literatiores Silesij ei fructificant.

Contemptio, & irrisio facilis est, atque facilima, sed imitatio politioris literaturæ, & excellentiorum editio & salubriorum Consiliorum scriptio difficilis est, atque difficilima. Literatior autem vir & politicus homo lividulos Dulos Gallicos, & Bavaricos nonnullos Poetas parum Polonifantes, & parum Gallifantes non curat, sed pergit in eo, quod literariæ Reipub. causa semel suscepit.

Deus autem ex iis faciat bonos Christianos, & eorum odia in amores, & tristitiam, quam ex felicitate aliorum in clarescentium habent in gaudia convertat. Et optimum hoc est votum optimo, & sincero Christiano conveniens, & laude dignum.

495

Epitaphij D. Trocedorfii inscript.

Transit nunc Laudismannus ad inscriptionē Epitaphiorum, Rectorum illustris olim Scholæ Goldbergensis. Epitaphij Trocedorfiani inscriptio. Dn. Valentino Fridelando Trocedorfio, Viro integerrimo, & ingeniorum Formatori fideliss. & feliciss. Rectori, & Amplificatori Scholæ Goldbergensis laudatissimo, & laborum patientissimo, veritatis divinæ cōtra Fanaticos defensori, & propugnatori acerrimo, per annos 44. Lignicij cum Psal. 23. precatione inter sanctissima Opera vocationis piæ mortuo anno ætatis 67. 6. Calend. Maj. Anno Domini 1556. Præceptori optimè merito, Discipuli quidam animum gratum declarantes hoc monu-

mentum

mentum posuerunt, Anno Domini 1566. Goldberga Silesiorum in templo cathedrali.

Epitaphium Goldberga in tumulo Thaburni.

Clarissimo viro pietate, eruditione, & doctrina multiplici, autoritate item, & humanitate præstantiss. Dn. Martino Thaburno trium linguarum Theologiae, & Philologiae peritissimo, qui cum Rectorem hujus Scholæ per integros 33. annos fideliter egisset, eamque conservasset piè, & placidè agens annum 55. die 15. Aprilis Anno Christi 1579. dulci quasi somno consopitus fatali concessit necessitati.

De exercitamentis tersæ latinitatis, & de Judiciis Scholasticis, de Resignationibus officiorum, item de Declamationibus, Valedictionibus, item de pietatis Exercitiis, quæ præclarus & pius ille Vir instituit, dicturus est hujus Consilij Author in 3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, in loco communi de an. 74. relicta tunc illustri Goldberga.

Item dicturus est Laudismannus hujus Consilij Author de Goldberga, quod olim tempore Laudismanni tantum numerum literatorum virorum & quidem Goldbergensium suppeditavit, qualem vix metropolis ipsa Silesiæ, vel alia aliqua primaria Silesiæ Civitas suppeditavit, quorum numerus in primo Decennali mundanæ peregrinationis de Silesia in loco communi de Goldberga exprimitur.

Et in

496

*Epitaphium in
Tumulo Thaburni.*

497

*Exercitia olim in
illustri Schola
Goldbergensi quæ
fuerint.*

Et in eo numero comprehensus est Laurentius Circklerus, & Johannes Feigius hodiernus Cōsulo Rector Aurimontanus, nec non Laudismannus hujus Consilij Author. Cum autem superius Monavij Vratislaviensis Musæi inscriptio in hoc Consilio expressa fuerit, voluit Laudismannus per occasionem hac vice Musæo suo ascripta verba latina hoc loco apponere, ita sonantia:

Amice quisquis es, qui huc ad meum Musæum venis, agito paucis, aut me Reipub. Literaria causa laborantem adjuva. Item:

Uti non omnibus vigilo, ita non omnibus domi sum.

Sequitur

Sequitur nunc Monu-

menti

LAUDIS MANNI

JC. post fata in loco Sc.

pulturæ erigendi inscriptio.

IN

PErpetuam memori-
am CASPARI LAUDIS
MANNI JC. qui in Illustri

Goldberga Silesiorum anno reparatæ
Salutis humanæ M. D. LII. natus
Anno LXIIII. relicta prædicta in-
clyta Aurimontana Civitate VVien-
nam versus ad Aulam Divi Cæsaris pij
Maximiliani Secundi profectus in ea

Gg

nobili-

499

Monumenti Lau-
dismanni JC. in-
scriptio Auri-
monta. Silesij.

nobilitatus, tandem Divi Rudolphi II.
 Romanorum Imperatoris Augustissimi
 in arduis causis, & negotiis Commissa-
 rius & Friderici I. Romani Imperij Prin-
 cipis celeberrimi, Ducis VVirtember-
 gici Aulicus Consiliarius factus, exte-
 ris in Regnis & provinciis per XL. an-
 nos extra magnam Silesiam Patriam
 versatus, Terreſtri Germanica, Gallica,
 Italica, Hungarica, Turcica, Bohemica,
 Polonica, Burgundica, Lotharingica,
 Flandrica, Brabandica, Frislandica, &
 Maritima, Hollandica, Selandica, An-
 glica & Danica peregrinatione varia, &
 sæpius in Bellis, nec non procellis Maris
 extremo vitæ cum periculo expertus,
 3. Decennalia mundanæ peregrinatio-
 nis, varia Notabilia de Personis illustri-
 um & rebus in exteris Regnis & provin-
 ciis, & Aulis Cæsarum, Regum & Prin-
 cipum ab eo visis, continentia, uti & sa-

lutaria

lutaria Theologica de Spirituali, & Po-
litica de mundana peregrinatione rectè
instituenda, de Exoticis item Linguis
intra limites Germaniæ rectius & ele-
gantiùs brevi tempore addiscendis, nec
non Juridica Consilia de avocatione
causarum, item Commissionum nomi-
ne Illustrium penes magnates in arduis
causis, & negotiis Latino & Gallico ab
eo expeditarum, nec non tam Germani-
ci, Latini, quàm Gallici tersi styli & Elo-
quij literaria Monumenta omnium sa-
niorum judicio egregia, pretiosa, & sin-
gularia literatæ posteritati post se reli-
quit, & laudis nomen posteritati
consecravit.

DE hoc Monumento LAUDIS-
MANNIANO, quid antehac sense-
rit, & literis expresserit Strenuus Equ.
Silesiacus Adamus à Stang, illustrissimi
& celliss. Principis & Domini, Dn. Johannis Chri-
stiani, Ducis Silesiæ Lignicensis, & Bregensis ante-
hac aula Magister, exprimitur ipsius verbis in Con-
silio Laudismanni de mundana peregrinatione
contentis.

502

*Submissa petitio
Laudismanni di-
recta ad magistra-
tum Silesiacum,
vel exterum.*

Submissæ autem rogat sæpe dictus Laudismā-
nus hujus Consilij Author, cum Magistratum Si-
lesiacum, vel exterum, in cujus territorio vitam cū
morte est commutaturus, ut curare velit, si vivus
adhuc extans is erigi non curet, quò post fata ejus
ex relictâ ejus substantia in honorem & perpetuam
ejus recordationem tanquam de Repub. literaria
omnium saniorum judicio benè meriti Monumen-
tum cum præcedente inscriptione erigatur, cum
Angelo ex orichalco fuso in dextera manu galeam
apertam, cui corona sub aurata, uti in signia fami-
liæ Laudismannorum continent, imposita sit, te-
nente.

503

*Angelus ex ori-
chalco fusus in
monumento Lau-
dismanni in dex-
tera manu quid
gerere debeat.*

Et dubium non est (quamvis miseri nonnulli
Gallici Gallicæ Linguæ Informatores, & Bavarici
nonnulli parùm Polonifantes, parùmq; Gallifan-
tes Poetæ ex mera malevolentia, & invidia, illud
impossibile esse statuunt) quin hujus Consilij Au-
thor ex 24. Librorum editione, reiterata eorum
impressione (quos idem Laudismannus hujus Cō-

siliij

fili; Author propriis sumptibus typis mandari curaturus est) eorum dedicatione, & inter tot, & illustres Germaniæ procures, & tot celebres ejusdem Germaniæ civitates distributione, & eorum versus Cracoviam, Lipsiam, & Francofurtum ad Mœnū distractione, & venditione tria illa mille florenorum, quæ spacio 40. annorū in perlustrationem totius Germaniæ, & quadraginta peregrinationes exterarumque linguarum expolitiones, & varias tot annorum curriculo de rebus Politicis in aulis Cæsareis, Regiis curiis, & Parlamentis notationes, & res visas impedit, cum nonnulli eorum librorum ducentos, nonnulli trecentos taleros important, recuperaturus sit.

Ad illa verba in inscriptione Monumenti Laudismanni posita, sæpius cum maximo vitæ periculo, &c. sequentem periculorum specificationem idem Laudismannus hic apponere.

Anno 77. in Hungaria constitutus hujus Consilij Author, inter Comoram & Jaurinum in Heudones Hungaricos incidens, in maximum vitæ periculum venit.

Sunt autem Heudones in Hungaria pecudum custodes, & plerique sunt latrones, latrocinia in peregrinatores incautos, & minus armatos exercentes, qui magno numero congregati Turcis pecora abigere tentantib. fortiter resistunt.

Anno 1586. in Campania Gallica, inter Schalon & Troye, Trojam Gallicam in latrones crude-

454

Specificatio periculorum Laudismanni interrestri & maritima peregrinatione.

lissimos unà cum quibusdam egregiis Germanis, & Gallis Studiosis, qui corpora sua relaxatione sclopetarum & bombardarum contra latrones animosè, & viriliter defenderunt.

Anno 1587. hujus Consilij Author in Regno Gallicæ inter Aurelias, & Bituriges Galliæ incidit in milites Domini de Joyeuse, qui Regis nomine aliquot civitates in causa Religionis illius Maj. minùs obediens, obsidione cinxit.

Anno 1588. durante obsidione Guysica egregiæ Civitatis Montisbelgardicæ hujus Consilij Author, tunc Commissarius Montisbelgardicus, maximo cum vitæ periculo, inter Lisle, & Besançon Bisontinam civitatem in incendiarios Guysij in Ditiones Montisbelgardicas irruentes incidit.

Et tunc cognoscebatur, qui optimo Principi, Domino Friderico, Principi Wirtembergico, & Romani Imp. Principi laudatissimo fidelis minister esset, & Consiliarius. In necessitate enim cognoscitur ministri erga Dominum ipsius fidelitas.

Anno 1595. in Lotharingia inter Baccara, & Luneville, in Sylva, quæ Gallicè dicitur Le bois des mondons, incidit hujus Consilij Author in Hispanos, & Gallos milites, qui hæc verba Gallica ad eum protulerunt. Rendez Vous: Rendez Vous: Captivum te reddas: Captivum te reddas. Et sclopetum sive bombarda ad emittendum globum paratissima corpori ejus à malitioso Hispano, caprarum amatore, tunc apposita fuit.

Anno

An. 1603. in Westravia inter Buckenum, & Heilgemeer incidit hujus Consilij Author in Freibeiteros, qui cum monstrasset un visage de bois ligneā faciem, id est januam & clandestinē se itineri versus Litzelstein cum suo servo sive famulo versus 12. noctis horā accinxisset, cum hostiliter insecuti sunt.

Rotundationes in latissimis campis, & pernoctationes in latissimis, & densissimis sylvis in Germania & Gallia quæ Laudismanno obvenerint, alibi enarrantur.

Quantum ad pericula, quæ ei in maritimis peregrinationibus, & navigationibus obvenerunt.

Anno 1612. in Anglica peregrinatione inter Flissingen & Gravissent, non solum propter nauseam maritimam fuit debilitatus, sed in illa navigatione ob versus dimidiam noctem exortas horridas tempestates, & procellas, (quæ in altitudinem altissimarum ædium excreverunt) in extremo vitæ periculo fuit constitutus hujus Consilij Author, clamores, & lamentationes nonnullarum domicellarum Hollandicarum Selandicarum, & Anglium eum tunc valdè commoverunt.

Et seriùs Orationem Dominicam nunquam oravit hujus Consilij Author, quàm in Danica peregrinatione, nō procul ab Hølschenør, & deinde penes Dantiscum in loco periculoso, quem appellant, den Strang.

In quantum autem periculum vitæ ob exortasibi tempestates maritimas venerit hujus Consi-

lij *Author*, sciunt nonnulli probi Viri Dantiscani, qui in ea navigatione maritima socii ei extiterunt.

Fuit quidem sæpius hujus Consilij *Author* in navigatione Rheni in locis periculosis beyrn pinger Loch: & in navigatione Danubij im Strudel vnnnd Wirbel / & in navigatione latissimorum lacuum & Stagnorum, in der Costenzer / vnnnd Lusanner See in magno periculo, at in tali vitæ periculo nunquā fuit constitutus, in quali constitutus fuit periculo in navigatione Anglica anno 1612. & Danica anno 1614.

Et hæc de periculis nonnullis, quæ interrestri, & maritima peregrinatione ei obvenerunt dicere, voluit hujus Consilij *Author*.

Et cum ejusdem præstantis libri, qui Stylus Curia Germanicæ inscribitur, crebra facta fuerit mentio, voluit hujus Consilij *Author* sequens Epigramma cum originali *Authoris* inscriptione hoc loco inferere.

EPI-

EPIGRAMMA

IN

Stylum curiæ Germanicæ

extrajudicialis Nobilis, & præclari Viri

Domini

C A S P A R I

L A U D I S M A N N I

Aurimontani Silesij J.C. Anno 1609.

ad Electoralis Palatinatus Aulici Dica-

sterii Advocatorum ordinem

rescripti,

Elaboratum

IN

Archipalatina Academia ab

E M E R I C O R E G I O

P E C Z E L I O Comarominiano

Ungaro,

Hh

Per

Per

Anagrammatismum.

CASPAR LAUDISMANNUS
 AVRIMONTANVS SILESIVS.
 LAVS DVTRANS A MVLTIS
 AMARI, SIC NON SVPINVS EAS.

Fœlix, cui Divi patet aurea Cæsaris aula:
 Fœlix Principibus, quique placere potest.
 Quisquis & Æstræam redolentia dicta sub illis
 Nec non Legiferi colligit acta fori.
 Illaq; solerti studio, curaq; tenaci
 Publicat, ut multos ritè juvare queat.
 Adde quot & procerum turbæ Themidosq; peritis
 Qui charus, fœlix, terq; quaterq; reor.
 A multis siquidè, & præclaris semper amari,
 Laus durans pariter gloria magna viris.
 Hinc bellè vivit conatus dirigit isthac
 Qui omnes ut cunctis utilis esse queat.
 Præclaros inter fulgenti nobilis ostro
 Altera collucet ceu Venus ille viros.
 Ast quia non cuivis datur hæc fortuna, nec omnis
 Est potis hac dignus conditione frui.
 Et cur? Nam virtus decorat non quemlibet ipsa,
 Pervia, cui quævis fit via ad astra vehens.
 Jure igitur fœlix, fœlix ac laudibus amplis
 Hic Laudismannus dignus in orbe viget.

Strenua

Strenua cui virtus, prudentia, sacra, Themisque,
Ac gravitas celebrem ritè dedere locum.

Huic etenim in varijs Legato Principis oris
Induperatorum celsa theatra favent.

Testes sunt libri, quos is versatus in aulis,
Europæ claris texuit, atq; dabit.

Quos inter præfens (titulus cui curia) codex
Eloquium prudens fundet in ora Virum.

O quàm dexter homo patriam qui munit, & auget
Utilibus scriptis Caspar ut iste suis.

Gratulor ergo tibi Respublica Teutonis alma
Gratulor istius commoda tanta libri.

Et tibi vir laudis, quem mons dedit aureus orbi,
Gratulor exultim, te vehemensq; colo.

Vive igitur fœlix, vir Consultissime laudis,
Laus tua cum fama pulset utrumq; polum

Tu quoq; quisquis aves à multis semper amari
Sic preme laudis iter, nonq; supinus eas.

Omnis enim Sophiæ, & virtuti addictus amore
Dignus adest, & sic laudis honore micat.

Cum autem multi præclari in Germania, tam superiori, quàm inferiori, in primis Hollandia, & Selandia, uti & in Italia, Gallia, Anglia, & Lotharingia scire desiderent, quos, & quales Libros huius Consilij Author, in lucem emissurus sit, voluit sequentem denominationem eorum librorum, quos successivè in lucem emissurus est, hoc loco apponere.

505
Denominatio 27
librorum quos
Laudemannus
in lucem mittit.

I

*Modus docendi &
addiscendi Lin-
guam Gallicam.*

Primo in publicum prodibit modus docendi, & brevi tempore addiscendi Linguam Gallicam, qui ab eodem & olim in informatione illustrium, & generosorum, & proximè præteritis annis Londini in Anglia, Amstelodami in Hollandia & Lipsiæ in Misnia, observatus est, & ab eo in illustri Stetino in frequentissimo Auditorio publicè in præsentia clarissimorum & doctissimorum virorum, & aliquot aulicorum latina oratione declaratus & expositus est, in qua declaratione dictum est, miseros Gallos Gallicæ Linguæ Informatores Germanos Studiosos diligere ex eo latere, ex quo illis crumena dependet, & eos in studio linguæ Gallicæ diu detinere, & in terfa latinitate corrumpere.

2

*Catechesis Minor
Divi Lutheri qua
tuor Linguarum
Germanicæ, lati-
næ, Gallicæ, &
Italicæ,*

Catechesis Minor Divi Lutheri, Germanico, Latino, Gallico & Italico correctiore idiomate expressa, ex vero zelo, & singulari juventutem Scholasticam Silesiacam amore, in magnæ Silesiæ Scholarum usum in lucem edita.

3

*Oratio, qua Sym-
bola illustrium
latinè, Gallicè, &
Italicè, Theologi-
cè & politicè ex-
plicantur,*

Oratio Academica, qua explicantur ab hujus Consilii Authore Hodierni Imperatoris, Regis Angliæ, Serenissimi Electoris Saxonici, Ducis Brunsvicensis, Ducis Wirtembergensis, & Procerum, & Dynastarum Silesiacorum, ex Casarea Stirpe, & Regio Polonico sanguine, & prosapia descendentium Symbola & quidem latinè, Gallicè, & Italicè, Theologicè, Ethicè, & Politicè.

Eloquia illustrium, & politiorum aulicorum (quos curtisanos appellant) diligenti studio Pari-

siis

sis inter Nobiliores aulicos, & Biturigibus Galliae inter doctiores Studiosos Gallos, & politicos ab hujus Consilij Authore notata variis floribus tersæ Eloquentiæ Gallicæ ab eo adaucta, in locos communes civili conversationi inservientes distributa, & variis Notabilibus hinc inde ab eo ornata.

Elegantiora Doctorum virorum dicta Gallico idiomate expressa, & latinè versa secundum seriem alphabeti, quò facilius pro contingentia materiarum, & negotiorum, in veniantur, & adhibeantur diligenti studio Parisiis, & Biturigibus Galliae, & in Regis Hispaniarum Academia Dolana ab hujus Consilij Authore notata.

Usitatoria item Gallorum proverbialia latinè reddita Parisiis diligenti studio ab eodem notata.

Stylus Curiae Gallicæ varia Regum, & Principum Scripta, Parlamentorum Gallicorum Decreta, item libellos supplices illustrioribus in tergo Gallico idiomate oblatos, ex quibus Stylus Curiae Gallicæ addiscitur.

Varij item contractus inter Reges Galliae, & Principes Germaniae initos continens, diligenti studio Parisiis uti & in Regis Hispaniarum Dolana Curia ab hujus Consilij Authore notatus, & conscriptus.

Item.

Modus rectè frequentandi Parlamenta & officinas justitiæ publicas in florentissimo Regno Galliae, optimis Germanis Studiosis Juris Parlamenta

Elegantiora Doctorum virorum dicta Gallico idiomate expressa.

Proverbia Gallorum usitatoria.

Stylus Curiae Gallicæ.

Modus rectè & maxima cum utilitate frequentandi Parlamenta Gallica.

Gallica

Gallica maxima cum utilitate frequentare, & merita causarum in iis ventilatarum, quæ illis vocabula nonnulla in praxi Gallica usitata obscura reddunt, intelligere desiderantibus uti & Anglicis & Hollandicis Studiosis à sæpe dicto hujus Consilij Authore præscriptus, continens latinam explicationem juridicorum vocabulorum, in praxi Gallica usitatorum.

Et hi octo præcedentes libri optimos Germanos in lingua Gallica, uti & Gallos ipsos studiosos optimè & facilè informabunt, uti & sequentia duo Consilia facient.

6
*Consilium integrum, & perfectum
de exoticis Linguis intra limites
Germaniæ rectè
et elegantius addiscendis.*

Consilium integrum, & perfectum de exoticis linguis intra limites Germaniæ, vel Galliæ rectè & eleganter addiscendis, antehac nullibi cum Theologicis, Oeconomicis, Ethicis, Politicis, Juridicis, Militaribus, Personalibus, Seriis, Jocosis, Enigmatibus, æquivocis, & tot doctrinis, & Notabilibus de Personis, & rebus illustrium, alloquiis, salutationibus, adventuum gratulationibus, elegantiorum Epistolarum, tam illustrium, quàm literatorum scriptionibus & tot Gallicis, & Italicis dictariis, & diversarum Nationum idiomatibus, & diversis dicendi Generibus neque in Germania, neque Gallia à doctiore quodam in lucem editum, sed recens in utilitatem juniorum Principum, Baronum, Nobilium, Patriciorum, aliorumque studiosorum Germanorum, & Anglicorum ex sincero erga eos amore, cum tot ampliationibus in illustri Stetino

publi-

publicatum, & in lucem ab ejus Authore emis-
sum.

Et prodeat Drolus aliquis Gallicus lividulus
Gallicæ linguæ in Germania informator, & tale Cō-
siliū cum tot doctrinis, & Notabilibus de perso-
nis & rebus illustrium conscribat in utilitatem Ger-
manorum, & Gallorum studiosorum, & ei, si hoc
præstiterit palmam, non virgam præbebit hujus
Consilij Author.

Consiliū de Spiritualī peregrinatione, in
quo docetur, qua ratione quisque in hoc mundo
verè Spiritualiter peregrinari debeat, quò post fa-
ta ejus ad *πολιτευμα* cœleste rescribatur.

Consiliū de mundana peregrinatione re-
ctè instituenda, sæpius continuanda, & sæpius ab-
brevianda, & in eo docetur, qua ratione Germani
exteris in regnis & provinciis Labyrinthos (in quos
nonnulli ex improvidentia, nonnulli ex malitia
incidunt) vitandi & declinandi sint. Et cum nullus
facile de Extricatione Labyrinthorum scripserit,
penes nonnullos gratos gratiam Laudismannus me-
rebitur.

Consiliū Juridicū gravem aulicū ca-
sum continens, in quo variis allegatis Juris, & præ-
judiciis Laudismannus Consilij hujus Author do-
cet, qua ratione causæ civiles ex aulis illustrium e-
vocari, & in augustissimo cameræ Imperialis judicio
intentari queant. Nunc ad denominationem pro-
cedit hujus Consilij Author quæ tam Theologos,
quàm politicos, juniores illustrium Cancellarios,

7

*Consiliū de spi-
rituali peregrin.*

8

*Consiliū de mun-
dana peregrina-
tione rectè insti-
tuenda, inchoan-
da, sæpius conti-
nuanda, & sæpi-
us abbrevian-
da.*

9

*Consili. Juridicū
de advocati one
causarum*

Secre-

Secretarios, Rerumpub. Syndicos & juniores illustrium Legatos, & Commissarios, juniores item Principes peregrinatores mirum in modum omnium saniorum judicio in formabunt.

10

*Logica ad sobriam
Philosophiam re-
data.*

Logica ad sobriam Philosophiam deducta, varia exempla dispositionum Rhetoricarum ad materias Theologicas & politicas doctissime applicatarum, uti & argumentationum de rebus Theologicis & Juridicis cum doctissimis doctiorum virorum resolutionibus continentia olim in illustri Schola Goldbergensi sub Rectore ejusdem Domino Thaburno, Schumanno, Domino Katio Scholæ Viennensis ad Divum Stephanum Rectore diligenti studio ab hujus Consilij Authore notata.

11

*Liber de Spirituali
peregrinatione*

Liber de Spirituali peregrinatione, in quo deducitur, qua ratione in stadio hujus vitæ currere debeamus, ut sub leni jugo Christi metam æternæ salutis attingamus.

Varia in libro continentur de Viatico animæ, & de Bonis substantialibus Novi testamenti, in ara crucis oblatis, & in Novo testamento à Christo legatis: de *πληροφωρία*, & certitudine fidei, de Martyriis, & persecutionibus piorum, & de provocatione ad tribunal Jesu Christi continet, item varia Eloquia illustrium, & ante exitum ex hac vita, pronunciata, ex quibus animadversum quoddam gustum futuri cœlestis gaudij in his terris (siquidem Regnum Dei in iis rectè inchoarint) perceperint.

Varia item de Triumphante Ecclesia Christi.

Et va-

Et varia in eo libro continentur egregia dicta
Latina, Gallica, & Italica.

Et hic liber in Germanicum sermonem trans-
feretur.

Notabilia de Personis, & rebus in III. De-
cennalia, ratione temporis, & in diversis Regnis &
provinciis à Laudismanno spacio 40. annorum
habitæ peregrinationis ab eo distributa.

In quibus continentur varia Ethica, Politica,
Juridica, Militaria, Personalia & Historica. Variæ
item Politicæ Quæstiones, uti & Juridicæ, Varia
Progymnasmata Academica, à Designatoribus A-
cademicis Facultatum diversarum Candidatis in
Germanicis, & Gallicis Academiis proposita.

Item.

Descriptiones particularitatum, & singulari-
tatum in primariis civitatibus, castris, atque fortali-
ciis Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Daniæ, Bohemiæ,
Hungariæ, Lotharingiæ, Burgundiæ, Hollandiæ,
Selandiæ, Flandriæ, &c. & rerum in aulis Cæsarum,
Regum, Electorum, Principum, item in templis in-
curiis, in Academiis, & Scholis spacio 40. anno-
rum à Laudismanno peregrinatore diligenti stu-
dio notatarum.

Variæ item Jocosa in aulis, & mensis illustri-
um, ab aulicis, & politicis doctissimis, ad recreandos
animos assidentium in medium prolata, animum
peregrinatoris mirum in modum recreantia.

Quartum Decennale mundanæ peregrinatio-
nis Anglica & Hollandica continens notata.

12

13

14

*Quatuor Decen-
nalia mundanæ
peregrinationis a
liquot millia no-
tabilium de per-
sonis & rebus con-
tinentia in III.
Libros distributa*

15

Appendix III De
cennialium mun-
dana peregrinat.

Appendix 3. Decennialium mundanæ peregrinationis, varia, & egregia notabilia de Personis, & rebus Italicis continentia, tam à Nobili Hectore Voglmanno, antehac Cancellario Montisbelgarico, quàm Laudismanno hujus Consilij Authore diligenti studio notata.

Et hoc Appendice, uti & 4. Decennialibus mundanæ peregrinationis continentur Varia dicta Latina, Gallica, Italica, personis, & rebus de quibus in discursu aliquo fit mentio aptè convenientia, & quadrantia.

16

Stylus Curie Ger-
manicæ extraju-
dicialis.

Stylus curiæ Germanicæ extrajudicialis, in LXX X. Classes distributus, spacio XL. annorum, in aulis Cæsarum Regum, & Principum, & in Parlamentorum curiis à Laudismanno collectus continens egregia scripta Germanico, & Latino terfo, & eleganti Stylo aulico à præstantissimis elaborata, nec non continens egregiorum Oratorum diversa Eloquia pro diversitate materiarum, & negotiorum politicorum juniores illustrium Cancellarios, Secretarios, civitatum Syndicos, & omnes politicos, qui aulas frequentant mirum in modum informantia.

Et vix obveniet politico homini politicum aliquod negotium, cujus exemplum elegantioris styli aulici in eo libro non inveniat.

17

Appendix Styli
curiæ Germanicæ extrajudicialis.

Appendix Styli curiæ Germanicæ continens varios libellos supplices in diversis causis elaboratos, & scriptos varias item compromissorum, & transactionum formas.

Termi-

Termini merè politici elegantiores secundū
seriem alphabeti distributi in compositione mate-
riarum politicarum ad conformitatem Styli curiæ
Germanicæ extrajudicialis commodè adhibendi.

18
*Termini merè
politici.*

Termini item merè Juridici eadem ratione
secundum seriem alphabeti distributi, in compo-
sitione materiarum juridicarum ad conformitatem
Styli curiæ Germanicæ Judicialis pro diversitate
rerum & negotiorum adhibendi.

*Termini merè
judiciales.*

Commissionum Casarearum, aliarumq; rectè
coram illustribus expediendarum processus varia
continens præcepta, juniorem Regis Legatum, & ju-
niorem Principis Commissarium informans, qua
ratione ille commissionem penes extraneum ma-
gnatem expedire debeat, ut inde gloriam reporta-
re possit.

19
*Commissionum
Casarearum alia-
rumq; rectè expe-
diendarum processu*

Varia instrumenta asssecurationum inter illu-
stres, & contractuum inter eos initorum cautionum
judicio sisti, & judicatum solvi, appellationum in
causis feudalibus coram paribus curiæ, protestatio-
num, in variis extrajudicialib. gravaminib.

20
*Varia instru-
menta asssecura-
tionum, &c.*

Cameralia Relationes, & vota, in causis reci-
proca substitutionis, item acta in magis arduis cau-
sis, causis simplicis querelæ, causis appellationis,
causis restitutionis in integrum cōtra sententiam,
causis fractæ pacis, pignorationis, litigiosæ posses-
sionis, &c. in augustissimo Cameræ Imperialis judi-
cio per aliquot annos diligentis studio ab hujus
Consilii Authore notata, & breviter conscripta.

21
Cameralia, &c.

22

*Varia excellentio-
rum nonnullorū
Germaniæ supe-
rioris & Galliæ
J.C. juris respon-
sa.*

Varia juris responsa in arduis causis & negotiis, ab illustrioribus Germaniæ superioris, & Galliæ J.C. doctæ, & juridicè reddita, quibus accessere in causis criminalibus hujus Consilij Authoris juris responsa.

23

*Epistolæ Germa-
nicæ, latinæ &
Gallicæ.*

Epistolæ Germanicæ, Latinæ, & Gallicæ, ab illustribus nonnullis Principibus, & literatioribus Germaniæ & Galliæ viris, spacio 40. annorum exteris in Regnis, & provinciis extra Silesiam magnā ad hujus Consilij Authorem exarata, & scripta, quibus annexæ sunt hujus Consilii Authoris Responsoriæ Epistolæ.

24

*Varia illustrium
& literatiorum
dicta latina, Gal-
lica, & Italica.*

Varia illustrium, & literatiorum dicta personis & reb. arduis in causis aptè applicata, latino Gallico, & Italico idiomate expressa, notata ab hujus Consilij Authore in Cæsareis & Regiis, & Principum aulis, & quidem spacio 40. annorum.

Et tot librorum editione omnium saniorum judicio mirum in modum Reipub. literariæ fructificaturus est hujus Consilij Author, & nomen suum æternitati consecraturus.

Et cœlestem bonitatem devotè rogat sæpe dictus hujus Consilij Author, ut ei tanta vitæ spacia largiri velit, quò pensum illud Anno 1574. Wiennæ in aula Cæsaris Maximiliani feliciter Reipub. literariæ causa susceptum, & inceptum, in ejusdem Reipub. literariæ emolumentum, & commodum feliciter, & ad complementum desiderij ejus absolvere queat.

Nunc

Nunc transit hujus Consilij Author ad ea, quæ de magna illa Silesia Parisiis Gallico idiomate expressa ipse diligenti studio in honorem dilectissimæ patriæ notavit, & huic Consilio inferere voluit.

Qua ratione autem olim magna illa Silesia inter hæredes Boleslai divisa fuerit sequentia Gallica docent.

Boleslas chassé de son pays, & Mieslas son frere estant Roy de la haute Poloigne, les filz de Boleslas eurent de leur oncle pour tout leur lot, & partage la seule province de Silesie, laquelle lors commença d'avoir les Ducs particuliers & iceux estant trois en nombre la divisèrent aussi en trois parties : de sorte, que Boleslas l'aîné eut la Region, qui est sujette à la Cité d'Vratislavie, qui est comme le coeur de tout le pays Silesien.

Le Duché de la haute Silesie, qui tend vers Cracovie, & la Moravie, ou sont les villes Opelen, Ratibor, & Teschen escheut à Mieslas, & Conrad eut la basse Silesie, qui avoisine la grande Poloigne, & la Marche de Misne, & établit son siege, & a demeuré principalement à Glogau, Cité assise sur le fleuve d'Odere, & cependant ilz n'eurent point la Silesie: ains les Princes de Misne en eurent partie, & les Bohemois eurent le reste, & de ces trois enfans Royaux sont issus tous les Princes, qui ont commandé en Silesie.

Id est:

Boleslao ex patria sua expulso, & Mieslao fratre in superiori Polonia Rege existente, Filij Boleslai ab eorū patruo pro quota sua, & hæreditaria portione habuerunt solam provinciam Silesiacam, quæ

506

Recitatio, quæ olim de magna Silesia Gallico idiomate expressa fuerunt.

607

Silesia inter hæredes Boleslai olim divisa.

508

Vratislavia cor Silesie.

521

Silesia superior versus Cracoviā pendens.

508

Boleslaus.

523

Mieslaus.

tunc temporis incepit habere particulares *Duces*, & iis in terno numero constitutis, in tres etiam Silesiam diviserunt partes, ita ut Boleslaus primogenitus habuerit Regionem, quæ subjecta est civitati Vratislaviensi, quæ civitas totius patriæ Silesiacæ cor est.

Ducatus superioris Silesiæ, qui versus Cracoviam & Moraviam tendit, in quo sitæ sunt Civitates Oppeln, Ratibor, & Teschen in portionem hæreditariam venit, vel cessit Mieslao: & Conradus habuit inferiorem Silesiam, quæ majori Polonia vicina separat Marchiam à Misnia: & in Glogoviensi civitate ad fluvium Oderæ sita suam sedem collocavit & residentiam habuit.

Et tunc non integram Silesiam possederunt, sed Principes Misniæ unam, Bohemi verò alteram illius partem occuparunt.

Ex tribus autem his Filiis Regalibus descenderunt omnes Principes, qui tunc Imperium in Silesia habuerunt.

NB. Et diligenter notandum quòd ex illis Regalibus Filiis residui saltem sint hodierni illustrissimi *Duces Lignicenses & Bregenses* Dynastiæ ex Regio Polonorum sanguine, & prosapia descendentes.

Nunc in notatione sua Gallica transit *Laudis-*mannus hujus Consilij. Author ad Henricū Dynastam illum Silesiacum, ex eodem Regio Polonico sanguine, & prosapia descendentem, qui Gallicè

Doulx

*Ratibor, Oppeln,
Teschen.*

509

*Præclara Glogo-
viensis civitas ad
Oderam sita.*

510

*Duces Lignicen-
ses, & Bregenses
residui ex Poloni-
co sanguine &
prosapia descen-
dentes.*

Doux de nature & de Bonaire dictus fuit mitis, benignus, graciosus, & clemens in cujus corde omnes gratiæ residerunt.

Henry le Barbu, fut es leu Roy de Poloigne, & son Filz Henry fut Duc de Silesie, qui succeda au pere, & en ce Duché, & Royaume de grande Poloigne, la ou Boleslas le chaste portoit le tiltre Royal aussi bien, que Henry, ce pays estant divisé en factions.

Id est:

Henricus Barbatus in Regem Poloniae electus fuit, & filius ipsius Henricus Dux Silesiae fuit, qui patri successit, & in Ducatu, & Regno magnae Poloniae, ex quo Boleslaus cautus dictus gessit titulum Regalem, tam æquè, ac Henricus. Et Regio illa, & provincia tunc in magna fuit dissensione & seditione.

Conrad eut partie de la basse Silesie, ou est la Cité de Crossen, & Sagen, & la haulte Lusacie, & fianca la fille du Grand Duc de Saxe: mais il n'ayma onc les Alemans: & Henry eut le reste de Silesie, de quoy marry Conrad feist la guerre non tant pour se sentir fraudé du partage, que pour voir la Noblesse Allemande formilleses maisons de sa mere, & son frere.

Grandduc de Saxe

Et combatièrent les freres entre Lignitz, & Goldberg, villes assieses sur la riuere de Katzbach.

Id est:

Conradus possedit, & occupavit partem inferioris Silesiae, in qua sita est Crossensis, & Sagana

civitas,

¶

Henricus Barbatus in Regem Poloniae Electus.

civitas, & unà possedit superiorem Lusatiam, & in matrimonium duxit filiam Magni Ducis Saxonici; sed ille Germanos non amavit, & Henricus possedit, & occupavit residuam Silesiam.

Hinc Henricus valdè offensus, & in hæreditatis divisione se deceptum sentiens, bellum fratri movit, non solum modò ex causa defraudatæ hæreditatis paternæ, sed & quòd videret Germanicâ Nobilitatem in Regia Domo Fratris, & Matris delitescere, & incrementa sumere.

Ad illa verba Gallica superius posita,

Et fiança la fille du Grand Duc de Saxe.

In matrimonium duxit Magni Ducis Saxonici filiam.

Itali, Galli, & Hispani appellant Duces Saxonicos Magnos Duces.

Et in ore frequens est dictio penes Gallos Le Grand Duc de Saxe.

Ratio autem hæc est, quare dicantur ab exteris DUCES SAXONICI Magni DUCES idèò fit quòd olim, & hodiernis temporibus exteris Nationibus vis & potentia illorum satis superq; nota sit.

Et pergit in Gallica narratione Laudismannus, & ad Henricum Dynastam, & Heroem Silesiacum incomparabilem, qui anno 1241. Tartatis se opposuit, pervenit.

Henry fut celuy, qui s'opposa aux Tartares, courans la Pologne l'an 1241. & les combatit pres de VVolstad, ou

le bon

512

*Duces Saxonie
quare ab Italis,
Gallis & Hispanis
Magni Duces
appellentur.*

513

*Henricus Anno
1241. Tartaris
se opposuit, & occu-
buit.*

le bon Prince fut occis pour la defense de son pays, & avec le Grand Maistre de Croise de Prusse, & la plus part de la Noblesse de Poloigne, & Silesie, quoy que les Tartares eussent la victoire, si perdirent ilz tant d'hommes, qu'ayant saccagé la Moravie, ilz se retirerent, en portant la teste de Henry en triumphe.

Id est:

Henricus fuit ille, qui se Tartaris anno 1214. per totam Poloniam grassantibus opposuit, & prelium cum iis inivit penes civitatem Wolstad, quo in loco bonus & benignus Princeps, pro defensione suæ patriæ, unâ cum Magno Borussiarum Sanctæ Crucis Magistro & numerosa Nobilitate Polonica & Silesiaca fortiter occubuit.

Et quamvis victoria penes Tartaros tunc extiterit, perdiderunt tamen illi maximam hominum copiam, Moraviam insuper hostiliter invadentes, in signum victoriæ caput Henrici Herois occisi lanceæ affixum circumtulērunt, & in Tartariam secum adduxerunt.

Sequentia addidit Laudismannus hujus Consilij Author olim Hungariæ militiæ addictus.

NB. Quemadmodum autem Anno 1241. hujus Herois incomparabilis & Dynastæ Silesiaci laudatissimi caput lanceæ affixum in signum victoriæ à Tartaris in Tartariam fuit transportatum, ita anno 1566. incomparabilis Herois Hungarici Domini de Serin caput lanceæ affixum, post ex-

514

Wolstad, quo in loco Henricus anno 1214. occubuit.

515

Domini de Serin caput lanceæ

K k

pugna-

*affixum An. 66
in castra Maxi-
miliani Caf.
allatum.*

516

*Laudismannus
quibus temporib.
in Hungaria vi-
xerit.*

517

*Turcorum cla-
mores Bre, Bre,
Bre.*

518

*Laudismannus
hujus Consilii Au-
thor duplici respe-
ctu sibi gaudet.*

pugnatum Sigetum à Turcis in castra Divi Maximiliani II. Romanorum Imperatoris penes Jaurinum Fortalicium posita in terriculamentum Optimi Cæsaris, optimorumque Germanorum & Hungarorum militum allatum fuit.

In iis locis vixit hujus Consilij Author, & anno 77. sæpius vidit penes portas fortalicij Jauriniani affueribus affigi sanguinolenta Turcarum capita & quidem affigi in terriculamentum excurrentium Turcorum, & Cohortes Germanicas, & Hungaricas invadentium. Sæpius interfuit hujus Consilij Author Silesiacorum, Saxoniorum, Pomeranorum, & Brunsvicensium Equitum ex Comarominiano, & Jauriniano Castro Hungarico excursionibus, & in Turcas invasionibus, eorumque Turcarum vociferationes Bre, Bre, Bre, Defende, Defende, Defende te, audivit.

Gaudet etiam sibi idem Laudismannus Author hujus Consilij, quòd agnatum, & patruelem ejus nominis habuerit, qui cum Turcis Strenuè sæpius, & maximo cum vitæ periculo in Hungaria dimicavit, quem ornatissimus Joachimus Feigius, Aurimontanus Silesius, Juris Candidatus in Illustri Lipsia degens suo Carmine ita luge.

O luctum, ô lacrymas fatis concessit acerbis,
Spes nostræ patriæ, Gloria, Fama, Decus.
Laudismanniades, Turcarum terror, & omnis
Sarmaticæ terræ fulmen, onusq; fera.

Gaudet præterea sibi propterea hujus Consilij

Aut or

Author, quòd eum Romanorum Imperator augustissimus, Divus Rudolphus II. in authentico & Cæsareæ ipsius Maj. secreto autorisato Rescripto suum delectum, & Romani Imperii fidelem appellavit, & quòd Cæsareæ ipsius Majest. Commissarius extiterit.

Ad Silesiam iterum revertitur sæpe dictus Consilij hujus Author.

Et anno 1574. in aula pij Maximiliani Cæsaris hæc de Silesiis Bohemis, & Lusatis notavit Laudismannus hujus Consilij Author quæ in 3. ipsius Decennalibus mundanæ peregrinationis in loco de Silesia continentur.

Silesii Anno 1570. pio Maximiliano Imperatori ad sumptus bellicos, & præsidarium in Hungaria militem alendum 70000. millia penderunt, & totidem sequenti anno optimo Cæsari Hungarorum & Bohemorum Regi exolverunt.

Bohemi autem eodem anno ad eundem præsidarium in Hungaria militem alendum optimo suo Regi Divo Maximiliano II. promiserunt 75000. & totidem anno proximè insequenti se soluturos esse stipulati sunt.

Lusati superiores 15000. Inferiores autem Lusati eo anno 10000 Cæsari in supra dictum finem exolverunt.

Ex certa autem aliorum relatione in illustri Praga anno 1613. Laudismannus percepit Silesiam

519

*Silesii quantum
an. 70. Imperatori
penderint ad
sumptus bellicos.*

520

*Bohemi quantum
promiserint Regi
suo.*

521

*Lusati superiores
quantum Cæsari
exolverint.*

522

*Silesia quot ci-
uitates contineat.*

in se continere 411. Civitates tam magnas, quam parvas.

Arces satis benè extructas 863.

523

*Bohemia quot ci-
uitates contineat*

Pagos 5112.

Bohemiā vero continere 100. Civitates,
Vicos 310.

Arces 150.

524

*Moravia quot ci-
uitates contineat*

Pagos 30363.

Moraviā autem continere 100. Civitates
tam magnas, quàm parvas.

Vicos 410.

Arces 500.

Pagos 30360.

Has tres populosas provincias unitas quàm
numerosum exercitum conscribere, & quid in casu
necessitatis, & ingruente aliqua belli tempestate
præstare queant, faciliè ex supra posita specificatio-
ne Civitatum, &c, colligitur.

525

*Votum Laudis-
manni pro unio-
ne & corrobor-
atione 3 provin-
ciarum RegniBo-
hemici Silesia &
Moraviae.*

Deus opt. max. has 3. unitas provincias in u-
nitione conservare, & in ea eas corroborare velit,
ut conjunctis viribus omnibus illis, qui eis insulta-
re volunt resistent, & intenta eorum irrita fa-
ciant.

Cum autem superius in notatione Gallica, à
Laudismanno hujus Consilij Authore Parisiis fa-
cta Vratislavia cor Silesia appellata fuerit, voluit
idem Laudismannus in honorem illustris, egregia,
& potentis Civitatis Vratislaviensis sequentia ap-
ponere.

Magnus

Magnus ille Crato Vratislaviensis Sil. hæreditarius Dn. in Crastheim dum vixit Maximiliani Cæsaris intimus Consiliarius, & Α'ρχιαρχιδὲς, anno 74. Viennæ Austriæ, in ædibus generosi Domini Wilhelmi de Rogendorff, Provincialis Mareschalli Austriaci in convivio inter cætera retulit, Divum Maximilianum II. post introitum in civitatem Vratislaviensem dixisse, se credere, quòd Architectus unica die civitatem Vratislaviensem delineaverit, disposuerit, & ædificaverit.

Quamvis impossibile sit, quòd tam magna, & lata civitas unica die delineari, disponi, & ædificari possit: tamen pius, & prudens Cæsar hoc propter pulchrum ordinem, & elegantem seriem ædificiorum, & dispositionem platearum, quā in Nobili illa & egregia civitate Vratislaviensi Maj. ipsius vidit, & admirata est, dixit.

Et de æquali altitudine, pulchro ordine, & eleganti serie ædificiorum civitatis Vratislaviensis loquitur Magnus ille Gaillius, Rudolphi II. Romanorum Imperatoris Referendarius, in libro 2. observationum Cameralium observat. LXIX. Quòd ad æmulationem, & injuriam alterius ædificare non liceat.

Et ita dicit in secunda limitatione.

Secundo limitatur, si statuto, vel consuetudine loci certus ædificandi modus, & ædificia altius tollendi præscriptus sit: Quia hujusmodi Statuta ad unguem servanda sunt, sicut in multis civi-

526

Crato quid retulerit de Diso Maximiliano Cæsare quid dixerit de Vratislavia.

527

Gaillius in observationibus suis Cameralibus, quid dicat de civitate Vratislaviensi.

528

Vratislavia ædificia æquali altitudine, pulchro ordine, & elegantissime constructa

tatibus videmus ædificia æquali altitudine, pulchro ordine, & eleganti serie constructa esse, ut passim in Ducatu Bavarix, & Vratislaviæ per tex. in l. i. C. de ædifi. privat. Gloss. notab. in verbo usitatum. Facit tex. in d. l. ibi contra veterem formam C. de Servit. & aqua. Et in l. præses ibi contra statutam consuetudinis formam C. eod. tit. Gloss. in d. l. qui luminib. in verbo forma ff. de servit. urb. præd. Chassaneus in consuetud. Burgundix rub. 13. §. y num. 4.

529

Circumjacens terra in territorio Vratislaviensi bullulans dicitur

Circumjacentem bullulantem terram, & fertilitatem hujus Consilij Author est admiratus.

530

Vratislavia ob summam elegantiam, & situm commendata est à Friderico Duce Wirtembergico.

Et omnes exteri, & peregrinatores situm, & elegantiam hujus Vratislaviensis civitatis admirati sunt, & eam illustrissimus Dux Fridericus Wirtembergicus ob summam elegantiam, ob amplissimam Foram, ob pulchrum ordinem ædificiorum, & æqualem altitudinem commendavit dicendo.

531

Regia Vratislaviensis civitas ab Adriano Romano commendata.

Breslaw mag wol ein Stadt sein. Und ist zu sehen wirdig.

Adrianus Romanus in Theatro Urbium dicit, de illustri, & præclara civitate Vratislaviensi, his verbis.

NB.

Mercatura Vratislaviensis in Poloniam, Bohemiam, Transsylvaniam, & Borussiam se extendit.

Si quis urbis hujus situm, splendorem, ædificiorum, turrium, atque templorum structuram, atque convenientem platearum ordinem intueatur, item & soli circa Urbem fertilitatem, mercaturam, & rerum omnium abundantiam, quæ in hac provincia circa Urbem nascuntur, & ex diversis par-

tibus

tibus Orbis in urbem advehantur, consideret, cum præcipuis eam Germaniæ certare dixerit, paucas, aut nullas præferendas esse.

Et hæc Adrianus Romanus.

Laudismannus autem hujus Consilii Author Germanicus peregrinator, & totius Imperij Germanici perlustrator dicit, in 3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, Vratislaviam Silesiacam, & Augustam Vindelicorum Suevicam, & Venetias illas duas Germanicas Hamburgum, & Amstelodamum Hollandicum qui vidit, egregium & excellēs quiddam in Germania vidit.

Due Venetie Germanicæ Hamburgum & Amstelodamum Hollandicum.

Et Dantiscum, Vienna Austriæ, Dresda, & Argentina propter munimenta visu sunt dignæ, atq; dignissimæ, in primis vero Vienna Austriaca, cum illa sit Reipub. Christianæ clavis, & egregiè munita.

Cum a. maximo post hominum memoriā apparatu 18. Sept. an. 1611. in eam civitatem illustrem in victissimus Hungarorū & Bohemorum Rex, hodiernus Imperator augustissimus, cū augustissima sua Regina Maximo, & in Germania vix viso tot millium Equitum apparatu, & tot millium Civium Vratislaviensium armatorum disposito militari ordine ingressus fuerit, voluit Laudismannus hujus Consilij Author ea, quæ ædibus Nobilis Domini Friderici Ormanni Patricij, in quibus Rex augustissimus cum Regina Augustissima divertit, ascripta sunt & quæ diligenter notavit idem Laudismannus

532
*Inviſſimi Mat-
thia Hungaro-
rum, & Bohemo-
rum Regis hodi-
erni Caesaris ma-
gnificentissimus
in civitatem Vra-
tislauiensem in-
gressus.*

ex An-

ex Anglia in Silesiam Anno Domini 1612. Redux factus hoc loco inferere.

533

*Dictum egregium
Vratislaviae adib
Nobilis Dn. Fri-
derici Otmanni
ascriptum.*

**Gloriam Deo.
Amorem Patriæ.
Fidem amicis.**

534

*Portæ triumphan-
ti Vratislaviæ
an. 1611. 18.
Sept. ascriptum
Carmen votivum*

Portæ Triumphanti, per quam Rex augustissi-
mus ingressus est, ascriptum fuit hoc Distichon.

**Ingredere o' foelix, Mat-
thia dive, sub alis
B R E S L A diu sospes
stet, maneatq; tuis.**

535

*Exuberantia gau-
dij in populo Vra-
tislaviensi*

Exuberantiam gaudij, & lætitiā populi Vra-
tislaviensis ob ingressum Regis nulla lingua huma-
na efferre potest.

Voluit autem Laudismannus hujus Consilij
Author in honorem Regis, & eam Gratulationem,
quæ optimo & invictissimo Regi Hungarico Matthia
Austriaco anno 1608. in Regia Domo Posoniensi à
communi populo Hungaricè facta, huic Consilij
inferere.

Ellien

Ellien az io Matthias
Kyraly.

Ellien az io Matthias
Kyraly.

Vivat Rex Kiral' Mat-
thias,

Vivat Rex Kiral' Mat-
thias

Similem autem superiori Hungaricæ Gratulatio-
ni & acclamationi anno 1603. post pascha Nancæi in
Lotharingia in pij Caroli Magni Ducis Lotharingi-
ci Curia audivit hujus Consilij Author serenissimo
Regi Gallix Henrico IV. factam.

Et sub ingressum pij, & gratiosi Regis à choro
symphoniaco serenissimi & reverendissimi Cardi-
nalis Lotharingici ex utraq; parte clandestinè dis-
posito dulciter, atque dulcissimè canta-
tum fuit.

LI

Vive

536
*Populi Hungarici
Acclamatio.*

537

Acclamatio &
gratulatio Regi
Gallie facta.

Vive le Roy.
Vive le Roy.
Vivat Rex.
Vivat Rex.

538

Rex Gallie Hen-
ricus IV. Carolū
Ducem Lotharin-
giae quando fra-
trem appellavit.

Et hanc jucundissimam acclamationem, &
Gratulationem Laudismannus Argentinensium
Commissarius cum cæteris astantib. Commissariis
Germanicis magno cum gaudio & lætitia percepit.

Rex Serenissimus pium Carolum Magnum
illum Ducem Lotharingicum fratrem appellabat,
& amplectebatur.

Et Rex hæc protulit verba.

539

Verba Gallica Re-
gis Gallie ad Du-
cem Lotharingia
dicta.

*Monsieur mon Frere Nous sommes bien aise, vous
voir en si bonne disposition, & santé. Dieu Vous veuille
maintenir en icelle.*

Domine Frater Maximo gaudio, & lætitia
afficior, quod te videam in tam optima corporis dis-
positione, & sanitate constitutum.

Deus te in ea diu conservare velit.

540

Responsio Ducis
Lotharingici Hen-
rico IV. Regi Gal-
lie facta.

Pius Carolus vero Dux Lotharingicus hæc
protulit verba.

*Sire, & ie suis aussi bien ioyeux, d'une si heureuse ren-
contrée, & que vostre Maesté se porte si bien.*

Lætitia summa afficior, quod Majest. reperi-
am ita benè dispositam, & incolumem.

Eodem

Eodem anno 20. Martij die Sabathi ante pascha circiter horam quartam post meridiem, ex Metensi civitate Nancæum adventante Domina Catharina Henrici IV. Regis Galliarum sorore unica, & Marchionis Lotharingici tunc conjuge dilectissima, in curia Nancæana ex curru descendente, ex ea quesivit pius Carolus Dux Lotharingicus, & quidem in præsentia Commissariorum Germanicorum.

Madame quelles nouvelles portez vous.

Quas quæso novitates nobis (ex Metensi civitate) affers.

Et respondebat gratiosissima Domina Catharina.

Monsieur ie porte fort bonnes nouvelles.

Exoptatissimas mecum affero novitates.

Cum autem non diceret, quales secum ex Metensi civitate in qua Rex aliquandiu mansit afferret Novitates, dicebat Pius Dux Carolus Lotharingicus ad Piam Navarenam.

Madame, dites (s'il vous plaît,) quelles nouvelles apportez vous.

Dicas quæso, quæ nobis nova affers.

Et respondebat Domina gratiosa.

Monsieur, la paix est accordée entre Monsieur Le Cardinal Vostre Filz, & Monsieur le Marquis de Brandebourg Al' Administrator de l'Esueché de Strasbourg.

Pax inita & conclusa est atque ratificata inter Dominum Cardinalem, & Dominum Marchionem

541

Catharina Henrici IV. Regis Galliarum Soror unica quando Nancæum ex civitate Metensi appulerit.

542

Ex Catharina Navarena ex parte Ducis Lotharingici questum quas Novitates ex Metensi civitate secum afferret.

543

Responsio Catharina Navarena.

544

Pax quando conclusa fuerit inter Cardinalem Lotharingicum & Dominum Administratorem Brandenburgicum.

Brandenburgicum Episcopatus Argentinenſis Ad-
miniſtratoreſ.

Quibus verbis à Domina Navarena Domina
gratioſa prolatis, pius & paſificus Dux Carolus Lo-
tharingicus hæc dixit verba.

545

Verba prolata à
Pio Duce Carolo
Lotharingico.

*Madame ces ſont (urayement) bonnes nouvelles, les-
quelles vous portes.*

Revera novitates illæ, quas nobis affers, admo-
dum bonæ ſunt.

546

Pax Nancci in
Lotharingia an.
1673. ſummo
cum gaudio pro-
clamata.

Et paulo poſt per totam civitatem Nancea-
nam (uti hujus Conſilij Author in libro ſuo omni-
um ſaniorū judicio pretioſo & excellenti, qui Cæſa-
rearum aliarumque commiſſionum coram illuſtri-
bus rectè expediendarum, proceſſus inſcribitur re-
fert) pax ſummo cum gaudio proclamata fuit.

547

Elſas q. Edler ſas

Et tunc ceſſante bello Alſatico Episcopali re-
ſpiraverunt coloni provinciæ Nobiliſſimæ Alſati-
cæ, quæ Elſas quaſi Edler ſas vulgariter dicitur.

548

Titulus Regine
Navarene à Lau-
diſmanno Nan-
cei in curia Lo-
tharingica nota-
tus.

Regis autem Galliæ Henriſ IV. Sororis unica
titulus talis fuit à Laudisſmanno in illuſtri illuſtris
& potentis Ducis Caroli, Ducis Lotharingici cu-
riâ notatus.

549

Catharina Na-
varena 13. Nov.
anno 1599.
Colloquio Nan-
ceano interfuit,
& illud exordita
eſt eleganti elo-
quio.

Catharine Princeſſe de Navarre, Duchefſe
de Bar, & d'Albert, comteſſe d'Armanac, & de Ro-
dais, yicomteſſe de L'imoges, &c.

Hæc Catharina Navarena 13. Nov. a. 1599. Nan-
cæi in curia Lotharingica colloquio in cauſa Religi-
onis, inter Jacobum Cuetum miniſtrū Pariſienſem,
& Comeletum Jeſuitā Pontemoffanū, in præſentia
Ducum Lotharingicorum, pij Ducis Caroli, Mar-

chionis

chionis Lotharingici, Domini de Vademont & Caroli Cardinalis Lotharingici nec non in præsentia Generosi Domini de Salm, Mareschali Lotharingici, & Domini de Maillanne Superintendentis, Episcopatus Metensis, aliorumque Commissariorum, tam Germanicorum, quàm Gallicorum præsentia instituto interfuit, & ei exordium fecit, ad pium Carolum Lotharingicum Ducem dicens.

Monsieur vous sçavez, que ie ne suis point cause de ceste assemblée, & que ie n'ay point requis, qu'elle se fust, &c.

Domine probè scis, quòd in causa non sim, quod hìc conventus institutur: & quod nunquam requisierim ut iste institueretur, &c.

Exstitit tunc rarum atque rarissimum Exemplum in muliere, quòd in confesso tot magnatum & illustrium colloquio exordium fecerit.

Et notavit hujus Consilij Author, illius Reginae, uti & Pij Ducis Caroli Lotharingici, inprimis autem Henrici IV. Regis Galliae eloquia, quæ alibi ab eo notantur, & leguntur.

Quòd autem varia in aula, potentissimi Ducis Lotharingici notarit sæpe dictus hujus Consilij Author (qui in ea varias commissiones nomine Argentinenfium Gallico idiomate expedivit) docebunt tria ejus Decennalia de mundana peregrinatione.

Dicitur vero Lotharingia quasi Lothaire Regne, Regnum Lotharij & se in longitudine extendit

550

Verba Catharinae Navarena in colloquio Nanceano ad Pium Carolum Ducem Lotharingiae dicta.

551

Rarum exemplum sexus muliebris in Regina Navarena.

552

Lotharingia unde dicatur.

ad XL. milliaria Germanica, & salinas habet fertilissimas, egregiasq; civitates.

553

565

*Duces Lotharingi
ci bella sæpius gra
vissima cum Regib
Gallia gesserunt.*

Et Duces Lotharingici sæpius gravissima Bella cum Regibus Gallia (uti Historiæ testantur) gesserunt, & sæpius victoriam reportarunt.

554

*Laudismannus
Lotharingicorum
militum crudeli
tatem sæpius ex
pertus.*

Et crudeles habet Ducatus Lotharingici milites, qui crudelitatem Hispanorum militum imitantur, & eam exercuerunt in multos Argentinensium subditos.

Et ab Anno 1592. quo bellum Alsaticum Episcopale exarsit, & incepit, usque ad annū 1603. quò per amicabilem compositionem sopitum est, sæpius hujus Consilij Author Argentinensium Commissarius Lotharingicorum militum crudelitatem expertus est: at nullum unquam vas, cui irreperet, uti ex inani terriculamento timidus, atque timidissimus Alsaticus Procurator doliò irrepsit, in Lotharingia quæsivit,

555

*Guyssius Tyrannus
in arce Gray com
moratus.*

Nec quæsivit dolium cui irreperet penes arcem Gray in comitatu Burgundia sitam tunc, quando Guyssius Tyrannus in illa arce juravit se Commissarios Montisbelgardicos neci daturum esse.

556

*Deus fortes & a
nimosos Commis
sarios corroborat*

Deus pios & animosos Commissarios semper corroborat, & manus illius abbreviata non est, quin eos ex manibus Tyrannorum eripiat, & ad loca secura ducat, eos in primis Rotundatores, qui Jesum Christum in cordibus suis circumferunt.

557

Pii Rotundatores

Quoties a tēpore obsidionis Guyssicæ in illustri

Mon.

Montisbelgardo civitatē nocturno tempore rotundavit, & circumverit hujus Consilii Author, sciunt illi Cives Montisbelgardici qui illi in ista nocturna rotundatione vigilantissimi, & fidelissimi Socij extiterunt.

Et animosos reddidit ceteros, qui excubias egerunt.

Ronder autem, sive faire rond significat Rotundare, sive circumire civitatem.

Et faire la sentinelle à la ronde d'aucuns, sive faire le guet alentour deux significat excubias agere.

Et de his infra in loco rerum militarium dicitur.

Nunc descendit Consilij hujus Author ad alloquia illustrium, & ad nomina pro diversitate personarum attribuenda: Et quibus modis, quibusque Verbis Gallicis penes Magnates investituræ Feudales nomine vasallorum petendæ: Qua ratione item servitia magnatibus & illustribus Gallico idioma te offerenda: Qua ratione gratus animus Gallicè declarandus.

Et reciproca officij oblatio facienda, item qua ratione adventui alicujus illustris gratulandum, & qua ratione consolationes afflictis & ærumnosis dicendæ.

Qua item ratione gratiarum actiones & valedictiones Amicorum, & quib. floribus Gallicis institutendæ.

Et in

558

Ronder quid significet.

559

Continuatio ordinis in Consilio Laudumanni.

Et in his omnium saniorum iudicio maximus est tersæ, & elegantis linguæ, tam latinæ, quàm Gallicæ usus.

Alloquia illustrium.

560
Alloquia illustriū

In Eloquiis illustrium Gallorum, quæ hujus Consilij Author Parisiis in Aula Regis, & Biturigibus Galliæ diligenti studio notavit, comprehensum est inter vulgaria Alloquia Gallica hoc, quod sequetur.

Antequam autem ad illud accessus fiat, voluit Laudismannus hujus Consilij Author ea Nomina, quæ illustribus personis tam masculis quàm foeminis Gallico sermone attribuuntur præmittere, & quidem sine longa explicatione, quæ apponitur his dictionibus sequentibus in eloquiis illustrium Gallorum.

561
Sire,

Sire hæc dictio attribuitur Christianissimo Regi Galliæ. Aqua Græca dictione autem derivetur, dicitur in eloquiis illustrium Gallorum.

562
Majesté,

Majesté. Hæc dictio attribuitur Regi Hispaniæ, qui Catholicissimus appellatur.

563
Alteze,

Alteze. Hæc dictio attribuitur Duci Lotharingiæ, Duci Sabaudia, & reliquis Ducibus Regni Gallici.

564
Excellence,

Excellence. Hæc dictio attribuitur Baronibus, & Equitibus Auratis.

566
Seigneur.

Seigneur. Hæc dictio cum apposita dictione Mon. Mon Seigneur attribuitur illustribus Principibus humiliationis gratia.

Monseigneur,

Monſieur. Hæc dictio bonis amicis & familiaribus attribuitur.

Hanc autem dictionem multi Germani Studiosi malè pronunciant. Nonnulli quando in singulari numero dicendum est Monſieur, dicunt Mōſchier: in plurali cū dicendum est Meſſieurs, dicunt Meſſchieres. At intenti eſſe debent Domini Germani Studiosi in dictionem Mon, quæ meum ſignificat: & in dictionem Sicur, quæ Dominum notat.

Meſſire. Hæc dictio attribuitur Perſonæ Eccleſiaſtica primariæ dignitatis uti Canonicis. A qua Græca dictione dictio Meſſire derivetur in Eloquentiis illuſtrium Gallorum dicitur.

Quòd autem præbyter à Græco πρεσβύτερος, non quòd præ cæteris bibat ter, ſed quòd tanquam ſenior cæteris iter ad cælum præbeat, ibi dicitur.

Maître. Hoc vocabulum convenit vulgarioribus ſacriſculis & parochis.

Et quando ſacerdoti loquor, cui nomen eſt Clemens vel Jacobus, dico Maître Clement. Maître Jacque.

Dominatio. Hæc dictio frequenter adhibetur in Hungaria, & Polonia.

Hungarus dicit ad literatum. Dominatio tua veniat mecum in Stubam, & dabo illi bonam mercedam, allium, Butyrum, Caſcum, & bonum Vinum, de qua invitatione Hungarica dicit alibi hujus Conſilij Author.

Reginæ Galliæ attribuitur dictio Madame. Et

566
Monſieur.

567
Dictio Monſieur à nonnullis Germanis malè pronuntiatur.

568
Meſſire.

569
Maître.

570
Dominatio.

571
Madame.

in eloquiis illustrium Gallorum ponitur Exemplum ab hujus Consilij Authore cujusdam Provinciae Gallicae Gubernatoris, qui Reginae Galliae Parisiis libellum supplicem obtulit, ut reconciliaretur Majestati Regiae, penes quam à malevolis nonnullis traductus fuit.

572
Falsa suggestio.

Et ibi de falsa Suggestione scribitur. Quod nulla ratio patiatur ad nudam suggestionem alterius nulla causae cognitione praevia, quem inauditum, & indefensum condemnare.

573
Damoiselle.

Damoiselle. Quod haec dictio Damoiselle conveniat matronae Nobili, quam mitellatam vel mitrophoram matronam appellant, ibi dicitur.

574
Dame.

Dame. Haec dictio Dame attribuitur civium uxoribus, & derivatur à dictione Graeca δάμαρ, quae uxorem significat.

575
Madame.

Madame autem gratiosè interpellanda non est ea Domicella de Verona: sed de Placentia nata, & cujus amores non in Britanniam secesserunt.

576
*Verba Gallica quibus Laudis-
mannus allocutus
est Nancei Car-
dinalis Lotha-
ringicum in pri-
ma audientia ei
assignata.*

Sequuntur nunc verba formalia, quibus Laudis-
mannus hujus Consilij Author Nancei in Lo-
tharingia anno 1603. allocutus est reverendissimum
Principem, & Dominum, Dominum Carolum Ro-
manae Ecclesiae Cardinalem, Ducem Lotharingi-
cum, Episcopum Metensem, & Argentinensem.
nomine nobilis Viri, Domini Botzemij Argenti-
nensis, investituram Feudalem à reverendiss. ejus
celitudine gratiosè impetrandam.

Mon Seigneur en toute humilité ie me presenté icy devant Vostre Reverendissime Seigneurie, au nom d'un de voꝝ plus affectionnez Vassaulx, qui reside en la Ville de Strasbourg, qui appelle Sieur de Botzhem, & c'est pour la reprise d'un fief, qui depend de L'evesché de Mets, duquel fief à esté par cy devant investy l'Honorable Sieur Matthias Wicker L'ammaister du dict Strasbourg, lequel fief est maintenant par legitime succession devolu audict Sieur de Botzhem.

Et prie bien humblement icelle Vostre Reverendissime & Illustrissime Seigneurie, qu'il luy plaise d'investir dudict fief le dict Sieur de Botzhem, & benignement recebuoir de Moy en son nom le Serment de la fidelité en ce cas requis, & accoustumé.

Versio Latina Laudismanni sic sonat.

Reverendissime, celsissime, clementissimeq;
Domine, coram reverendiss. & illustriss. cels. T. appareo ego mandatarius præclari & Nobilis Viri, Domini Botzhemij, Civis Argentinensis Vasallorum reverendiss. cels. T. fidelissimi, cujus nomine humilimis precibus penes reverendiss. cels. T. sollicito renovationem investituræ illius Feudi, quò olim gratiosissimè à prædecessoribus reverendiss. cels. T. investitus fuit Nobilis, & præclarus Matthias Wicker Argentinensis, Vir Consularis, quod feudum dependet à Metensi Episcopatu, nunc per legitimam successionem ad supra dictum Nobilem Virum, Dominum Botzhemium devolutum.

Et submissè rogo reverendiss. illustrissimamque cels. T. dignetur illa ei Nobili Botzhemio gra-

578

*Responsio serenissi-
mi Cardinalis
Lotharingici.*

tiosissimè conferre feudum illud, meque ad juramentum fidelitatis hoc in casu requisitum, & usitatum consuetis clausulis ipsius nomine præstandum clementissimè admittere.

Responsio reverendissimi & serenissimi Domini Cardinalis Lotharingici in prima audientia aulica Laudismanno mandatario facta.

579

*Renuoy, Remissio
ad consilium
Episcopale in Vic.*

*Veu que ledict fief (duquel l'investiture vous deman-
dez au nom du Sieur Botzhem) depend de Nostre Evesché
de Metz, & non point de Nostre Evesché de Strasbourg,
Vous aurez un Renuoy à Nostre Conseil estably en Nostre
Ville Episcopale de Vic, pour avoir aduis dudit Conseil.*

580

*Latina Laudis-
manni versio.*

Siquidem Feudum, cujus investituræ renovationem nomine honesti Viri, Domini Botzhemij à nobis petis, non de Argentinensi, sed de Metensi nostro Episcopatu dependeat, literas remissorias habebis ad Consilium nostrum Episcopale, constitutum in Vic civitate nostra Episcopali, ad habendum eorum hoc in casu & re feudali iudicium, & in-formationem.

581

*Difficultates &
disputationes Lau-
disman anno Nan-
cæi motæ.*

Quot difficultates objectæ fuerint Laudismanno & disputationes hujus in Vic feudi causa & Civitate Episcopali, & Nancæi in residentia serenissimi Cardinalis Lotharingici in confessu reverendiss. ejus cels. & Consiliariorum motæ, & qua ratione objecta ex fundamentis Juris & rationibus Gallico, & Latino sermone diluerit, & refutarit, testabuntur omnes, qui illi tunc contradictiones fecerunt.

Et de-

Et demonstrat liber Laudismanni qui Cæsarearum, aliarumque commissionum expediendarum processus inscribitur.

Intervenit etiam in illa civitate, in qua residet Nobilis Botzhemius Pilati Procurator, qui alterius nomine Feudum illud instanter sollicitavit, & optimum Botzhemium eo privatum iri speravit, & se optima Schmiralia, & assaturas infernales ab altero acceptaturum esse.

Et quamvis feudum illud Domino Aubertino Cancellario ob benè merita à reverendiss. Domino Cardinali compromissum fuerit, tamen ob vivas & prægnautes in altera audientia in medium propositas rationes à Consilij Authore, cum multorum, & in Argentina Nobili civitate & Nancæi degentium DD. Juris admiratione, tandem Feudi illius renovatio, & investitura penes reverendiss. Cardinalem Lotharingicum à Laudismanno obtenta fuit.

Et discent Deo volente omnes juniores Advocati, Mandatarii, & Commissarii ex libro Laudismanni, qui Cæsarearum aliarumque commissionum expediendarum processus inscribitur, quo modo & qua ratione honestæ cautelæ rationibus juris & optimis fundamentis nixæ, in talibus arduis negotiis (qualia sunt feudalia, & hæreditaria negotia controversa) adhibendæ sint, & qua ratione Sophistis obviandum, non argutiis, sed vivis & prægnaantibus rationibus.

§ 82

Procurator Pilati assaturas infernales querens.

§ 83

Feudum illud ob rationes prægnautes in medium deductas à Laudismanno obtentum.

§ 84

Cautelæ honestæ adhibendæ.

§ 85

Sophistis quomodo obviandum.

Sequitur nunc initium investituræ feudalís à Laudismanno penes serenissimum Cardinalem Lotharingicum obtentæ.

585

Initium investituræ Feudi à Laudismanno obtenti

Charle par la divine Providence, & du Sainct Siege Apostolicque, Cardinal de Lorraine, Evêsq. de Strasbourg, & Mets Prince du Sainct Empire, à tous ceux, qui ces presentes lettres verront, Salut.

Carolus Divina Providentia, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Cardinalis Lotharingicus, Episcopus Argentinenfis & Metensis, Sancti Imperij Princeps, omnibus, qui presentes has literas legunt, S. precatur.

587

Laudismanni nomen à Carolo Cardinali Lotharingico expressum,

Sçavoir faisons, que Caspar Laudisman, Licentier aux loix, residant à Colombier, Nous à saict entendre, comme parcy devant il a pleu à feu d'heureuse memoire, Monsieur le Cardinal de Lorraine, Nostre trescher bien aymé cousin, par grace speciale à la requeste de feu Matthias Wicker Ammeister de Strasbourg luy changer un fief, qu'il tenoit masculin, situé es bans, & confins de Colombier, & Türckheim.

Nous apres avoir veu, & entendu le contenu de tout, & sur ce pris l'advis de nostre conseil privé, estably en nostre dict Evesché de Metz, avons déclaré, & déclarons par ces lettres les filles, & petits filz. descendants dudit Matthias Wicker estre inhabiles à succeder audit fief, à cause de l'alteration d'icelluy. Nous estant ledict fief par là desuolu: Toutesfois desirant favorablement traicter Noz subiects, & Vassaulx, à fin de leur donner occasion de continuer leur fidelité, & debvoir enuers Nous, & Nostre dict Evesché de Metz, ainsi que bons, & loyaulx doibuent, de Nostre grace,

plaine

plaine puissance & autorité souveraine, avons de nouveau investy, donné, & donnons par ces presentes, &c.

Id est :

Notum facimus per has literas, quòd Casparus Laudismannus *LL.* Licentiatus in Colmariensi civitate residens, nobis aperuerit, & declaraverit, qua ratione antehac placuerit beatissimæ memoriæ Domino, Domino Carolo, Cardinali Lotharingico Agnato nostro dilectissimo, ex speciali gratia, & ad humilimas preces, atq; sollicitudines Matthiæ Wickeri Consulis Argentinensis alterare, & ei conferre Feudum, quod merè (Ecclesiasticum) & masculinum fuit, cujus bona sita sunt in territoris, & confinibus civitatis Colmariensis, & Turckheimensis. Nos viso & intellecto tenore investiture Feudalis, & super illo in Consilium adhibitis Consiliariis nostris in Episcopatu nostro Metensi constitutis, declaravimus, & declaramus per has literas, filias, & nepotes ex eo descendentes in prædicto feudo nullo modo ad succedendum idoneos, & capabiles esse supra nominatæ alterationis causa, & ideo nobis immediatè devolutum esse feudum illud: Nihilominus tamen desiderantes benignè, & gratiosè tractare subditos nostros, & Vasallos, & eis præbere cupientes occasionem continuandi eorū erga nos & Episcopatum nostrum fidelitatem & officium, uti bonis & fidelib. subditis, & vasallis convenit, & speciali nostra gratia, & suprema, atque absoluta potentia, & autoritate investimus feudo

prædicto

prædicto petitores, & contulimus iis illud, & conferimus ad preces & sollicitationes eorum nomine Agentium.

588

Attestatio reverendissimi Cardinalis Lotharingici.

Et ita reverendissimus Cardinalis Lotharingicus ex speciali gratia, plena potestate, & suprema autoritate ad sollicitationem, & preces Laudismanni Argentinenſium Commissarij & Mandatarij prima vice successori Domini Matthiæ Wickeri Heumonathio anno 1595. altera vero vice Nobili Domino Botzhemio feudum petatum, & serenissimæ cels. ejus devolutum ob rationes, & motivas à Laudismanno ex jure feudali in audientiis publicis ei assignatis in medium productas contulit.

589

Nobilis Botzhemius.

590

Liber Laudismanni excellens & pretiosus.

Et leget benignus Lector in libro excellenti & pretioso, qui à Laudismanno in lucem prodibit, qui Cæsarearum Commissionum rectè expediundarum Processus inscribitur, rationes prægnantes, & causas ex jure deductas, quare Feudum illud Ecclesiasticum merè olim Masculinum, at alteratum in naturam foemininam commutatū fuerit successoribus Matthiæ Wickeri Consulis Argentinenſis amplissimi, non à tentata prætentione reverendissimi Domini Cardinalis Lotharingici Feudum illud Serenissimæ ejus Celsitud. devolutum esse, à Laudismanno obtentum fuerit.

591

Feudum Ecclesiasticum merè masculinum alteratum.

592

Ordo Consilij

Nunc post alloquia illustrium & petitiones feudales descendit Laudismannus hujus Consilij Author optimo ordine ad oblationes officiorum, quæ illustribus fiunt à literatissimis Viris. Et sequē-

ti For-

ti Forma idem Laudismanus hujus Consilij Author, an. 1594. humilima sua servitia obtulit Nancæi in Lotharingia serenissimo & potenti Duci Lotharingico, Dn. Carolo, Principio pio, & Pacifico ad expedienda penes Cæsarem, & alios Romani Imperij Principes sereniss. cels. ipsius nomine Commissionum negotia.

En toute humilité fait remonstrer Caspar Laudisman, Licentier aux loix, résident à Sainte Marie, comme pour le bon zele, & tres humble affection, que luy a tousiours porté à l'illustrissime maison de Lorraine, il desire d'avoir c'est honneur, & faveur, que de parvenir au nombre de tres-humbles, & fideles Serveurs de vostre Alteze, pour rendre à icelle tout humble, & agreable service, en telle sorte d'affaires, qu'il plaira à icelle l'employer en Commission tant vers la Maïesté de L'empereur, que d'autres Princes en Allemagne, mesmes aux propres affaires, & expeditions, concernant le service de Vostre Alteze suppliant icelle en toute humilité recevoir, & accepter en bonne part ses tres-humbles services, quil offre à icelle avec toute humble obeissance, priant le Createur de Vous maintenir, en sa celeste grade.
A Nancy le 26. iour de Mars. l'an. 1594.

Latina versio à Laudismanno, hujus Consilij Authore apposita ita sonat.

Summâ cum humilitate celsit. vestræ exponit, & declarat Laudismannus J. U. Licentiatus in valle Divæ Mariæ cels. V. Ditione residens, quod pro illo vero zelo, & sincero cordis affectu, quem habet erga illustrissimam Domum Lotharingicam hacten-

593

Oblatio servitii
à Laudismanno
magno Duci Lo-
tharingico Galli-
cè facta.

Latina versio
Laudismanni.

nus nihil aliud desideravit, nec adhuc desideret, quàm penes cels. V. eam obtinere gratiam, ut numero fidelissimorum Celsit. ejusdem Ministrorum ascribatur, ad præstanda eidem fidelia & grata servitia, ad expedienda tam penes Cæsaream Majest. quàm alios Romani Imperij proceres Commissio-num negotia.

Et submissè rogo cels. V. dignetur oblata servitia in bonam partem acceptare, quæ offert cum plenaria obedientia. Deum optim. max. rogans, velit cels. V. in cœlesti sua protectione conservare. Nancæi 16. Martij, Anno 1594.

C.

V.

Addictissimus

Casparus Laudismannus J. U.
Licentiatus in Valle Divæ
Mariæ Residens.

Et hac

EThac Forma offerendi Illustribus humilima servitia mutatis mutandis uti possunt omnes juniores politici in ditionibus Gallicis, & Lotharingicis habitantes.

Tales autem & stylo curiæ Gallicæ congruos supplices libellos parvi Drolī Gallici linguæ informatores scribere nequeunt, Quia illis Stylus curiæ Gallicæ ignotus est.

Placuit autem hujus Consilij Authori hoc loco inferere eam officij præstandi sollicitationem, & grati animi significationem, quæ ab eo inserta est eloquiis illustrium Gallorum in loco communi de officij oblatione, quæ Gallicè ita sonat.

Monsieur ie vous prie bien humblement de m'assister de vostre faveur en cest endroit, ie le recognoistray enuers vous, en sorte, que ie puis estre reputé pour un homme gratif.

595
Officii præstan-
ti sollicitatio Galli-
ca,

Humiliter & officiosè à te peto, ut tuo favore & gratiâ hac in re & negotio mihi assistas. Et hoc humanitatis officium ita recognoscā, ut à te pro homine grato haberi queam.

Nonnulli hanc animi grati apponunt declarationem, & officij præstiti compensationem.

Quoy faisant, me donnerex occasion de recognoistre par tout le service, qui me sera possible.

596
Grati animi
Declaratio.

Et hoc ita faciendo occasionem mihi præbebis recognoscendi id, per omnia servitia, quæ mihi possibilia erunt.

Nonnulli Curtifani, five civiliores Aulici Gal-
li, dicunt.

597

Ad reciprocationem quando quis se offert.

A la premiere occasion, qui se presentera, ie vous rendray le reciproq.

Prima occasione quæ se mihi offeret, recipro-
cum tibi præstiturus sum officium.

Alias officij recompensationes legent Domi-
ni Germani Gallicæ linguæ Studiofi in eloquiis illu-
strium Gallorum Parisiis à Laudismanno notatis,
quæ in lucem prodibunt.

Et tales terminos Gallicos, qualis sequens est,
inveniet Lector in iis, qui à Curtifanis aulicis civi-
lioribus adhibentur.

598

Reciproca officii oblatio.

*Et s'il est chose, qu'il vous pfaise commander, soyez tout
assuré, qu'en moy avez un A my infallible.*

Si causa est, & negotium, in quo tibi placer
mihi mandare, omnino certus sis, quod in me ha-
beas, vel habiturus sis amicum certum, fidelem, at-
que fidelissimum.

599

Gratulationes adventuum.

Nunc transitum facit Laudismannus hujus
Consilij Author ad Gratulationes Adventuum ab
eo Gallico idiomate expressas.

Antequam autem ad eas accedat, voluit prius
brevem & succinctam orationem latinam, quâ 1.
Novemb. Anno 1612. incampo, & territorio Bre-
genfi in Silesia nomine illustrissimi, & celsissimi
Principis, & Domini, Dn. Johannis Christiani, Du-
cis Bregensis adventui illustrissimi Principis, & Do-
mini, Dn. Georgij Rudolphi Ducis Lignicensis gra-
tulatus est tunc temporis, quando illustres hi duo

Dyna-

Dynasta Silesiaci ex Regio Polonorum sanguine ,
& prosapia descendentes convenerunt, ut Ducatus
eis annexas civitates dividerent.

Et brevis illa latina oratio Laudismanni ita
sonat extempore facta, & dicta.

Illustrissime, celsissime, piissime, clementissi-
meque Princeps, quod cels. T. ex cœlesti favore,
& gratia cum suo comitatu salva, & incolumis ad
hæc loca, & territoria appulerit, gaudet ex animo
illustrissimus, & celsiss. Princeps, & Dn. Dn. Johan-
nes Christianus, Dux Silesiæ, Lignicensis & Bregen-
sis, cels. T. frater dilectissimus hic personaliter præ-
sens: gaudet & illustrissima & piissima Principissa
cels. ipsius cōjux dilectiss. gaudent & sorores cha-
rissimæ: & gaudet item tota cels. ipsius Aulica No-
bilitas hic circumstans: gaudeo & ego recens ad
has terras Silesiacas ex Anglia Redux factus, quod
videam Principem optimum, & Principem patriæ
meæ, & Principem ab omnibus dilectum, in tam
optima corporis dispositione florentem, & so-
spitem.

Et Deum opt. max. ardentibus votis rogo, ut
cels. T. annorum multitudine ornet, & diu sal-
vam, & incolumem conservet, & ut hic conventus
cedat in salutem patriæ, & in continuationem fra-
terni amoris.

Nunc cels. T. commendo in tutelam τῆ μεγί-
στη καὶ κατ'ἰσχύ, καὶ παναρίστη τῆ θεῶ. Dixi.

Ad hanc adventus gratulationem in hunc
fermè modum Germanicè nomine illustrissimi

600

Brevis oratio Lau-
dismanni, quæ ad
ventum illustriss.
Ducis Lignicen-
sis gratulatus est.

Ducis Domini Georgij Rudolphi respondit Nobiliss. Equ. Silesiacus Dn. Adamus à Stange.

601

*Responsio Adami
à Stange Eq. Sil.
ad adventus gra-
tulationem facta*

Hanc adventus gratulationem & omnium felicitatum exoptationem lato animo acceptat illustrissimus, & celliss. Princeps, & Dn. Dn. Georgius Rupolphus, Dux Silesiæ Lignicensis, & Bregensis, & reprecatur celliss. Duci, Domino Johanni Christiano Fratri suo dilectissimo diuturnam vitam, & omnis generis felicitates.

Gaudet etiam sibi Cell. ipsius, quod saluum & incolumem, ex Anglia Reducem videat eum virum, quem videre diu multumq; desideravit. Dixi.

Hæc adventus gratulatio inseritur excellenti, & pretioso Libro Laudismanni, qui Stylus Curia Germanicæ Extrajudicialis inscribitur, Germanicè Hoffstylus, in qua classe exprimitur, & refertur, qua ratione invictissimus Hungariæ & Bohemiæ Rex hodiernus Imperator Augustissimus Vratislaviam magnificentissimo post hominum memoriam apparatu ab illustrissimis Principibus, & statibus Silesiacis ferè sex millibus Equ. exceptus fuerit.

602

*Henricus III. Rex
Galliæ & Poloniæ
Venetiis quomodo
exceptus fuerit.*

In ea classe etiam refertur, qua ratione 14. Cal. Augusti, Anno sal. 1571. Henricus 3. Galliæ & Poloniæ Rex Venetiis ab Alyfio Mocenigo Serenissimo Venetorum Principe, & omni hujusce Reip. magnificentissimo apparatu atq; alacri Italiæ propè universæ summo Principum concursu exceptus fuerit.

603

*Mauritius Nassovius
quomodo Spi-
nolam penes Ris-
sig exceperit.*

Et ibi etiam refertur, quibus verbis magnus ille Auraniæ, & Nassoviæ Princeps, Mauritius in-

Hollan-

Hollandia penes Risvvig Spinolam exceperit, & quid Spinola Mauritio responderit, quæ gratulatio adventus, & Responsio Laudismanno anno 1612. Hollandico & Anglico peregrinatori in Hago Comitatus vulgo Sgravenhaeg communicata est.

Sequitur nunc brevis felicioris adventus Gallica gratulatio, quæ extat in Consilij hujus Authoris, & Publicatoris eloquiis illustrium Gallorum, in qua gratulatione adventus excusatio fit, quòd quis quæ pro dignitate personæ in ædibus suis tractare non possit.

Monsieur croyez, que vous estes fort bien venu en ma maison & voudrois, que mes moyens fussent assez suffisantes pour vous recevoir ainsy, que vous merites. Mais vous prendrez (s'il vous plait) ma bonne volonte en recompense.

Id est:

Domine credas velim, quòd adventus tuus mihi sit omninò gratus, atque acceptus: & optarem vires meas sufficientes esse ad recipiendum te, & tractandum in ædibus meis pro merito tuo, & dignitate. Sed bonam meam volutatem in vicem recompensationis tuorum in me meritorum & servitiorum acceptare velis.

In Loco communi de Mensa dictavit in illustri Lipsia hujus Consilii Author nobilioribus quibusdam & Patriciis auditoribus suis hanc adventus gratulationem amico ad cœnam ex improvviso veniente.

Monsieur,

604

Hago Comitatus
Sgravenhaeg.

605

Gratulatio adventus in ædibus honesti Viri, Galli cè quomodo instituenda.

66

Adventus gratulatio hospiti ex improvise adventanti dicenda.

Monsieur, si vous voulez estre content de nostre ordinaire, vous serez, le bien venu.

Domine si contentus esse velis domesticâ ordinariâ, sive quotidiana tractatione, exoptatissimus eris hospes Noster.

Et dicit alter.

607

Responsio inbitati

608

Monsieur le principal.

Pen suis bien content. Bene admodum contentus sum vel ero ordinaria & domestica tractatione, si modo adsit *Monsieur le Principal, qui est un fort honest Homme, qui tient la cave en sa sauuegarde. Qui cellam in sua habet protectione.*

Et hæc & similia jocosa sæpiùs adjiciuntur ab invitatis ad prandium, vel cœnam.

609

Vulgaris flos Gallicus quo adventui alicujus gratulantur.

Adventus Gratulationi hæc vulgaria in Eloquiis illustrium Gallorum loco communi de adventus Gratulatione apposita hîc inferenda fuerunt, & Galli dicunt ad Amicos, quorum adventui gratulantur.

Le bien venu Monsieur. Adventus tuus gratus mihi est, & exoptatus.

Nonnulli respondent.

Et vous le bien trouvé.

610

Responsio.

Et quod te salvum & incolumem reperiam gaudeo.

Ellipticè autem subintelligitur in hoc, Le bien venu verbum Soyez.

Et nonnulli integrè proferunt: Soyez le bien venu Monsieur.

Sed brevius dicitur & frequentius. Le bien venu Monsieur.

Reduces

Reduces autem & advenientes Græcè his formis excipiuntur.

συνήδομαί σοι καλῶς ἐπανελθόντι.

Gratulor tibi bonum reditum.

Aliter.

χαίρω, ὅτι καλῶς ἐπιδεδήμηκας.

Gaudeo te prosperè advenisse.

Breviter Græcè dicitur.

Εἰς κάλλιστον ἦκας.

Per opportunè venis.

Nunc progreditur Laudismannus ad Consolationes, quæ dicendæ sunt Clarissimis Viris, quando obveniunt illis Tristia, & Ærumnosa.

Et his sequentibus Verbis Gallicis Biturigibus Galliæ an. 87. Laudismannus hujus Consilij Autor, & Publicator Consolatus est Magnum illum Cujacium ob obitum dilectissimæ conjugis ipsius.

Monsieur ie suis bien marry du defastre, qui vous est advenu par la mort, & deces de Madamoiselle vostre Femme. Mais il faut prendre patience, veu que les pleurs, & lamentations ne servent de rien, puis que c'est la volonté de Dieu, que nous departions une fois de ce monde.

Il faut, que tous prenions quelque iour le mesme chemin. Dieu vueille que ce soit pour estre mis aussi en si bon repos, que ie croy, qu'il le est maintenant.

Et sequens hac Latina versio apposita à Laudismanno inserta est 3. Decennalibus de mundana peregrinatione ita sonans.

Domine vehementer doleo infortunium, quod tibi obvenit per mortem & discessum ex hac

O o

vita

Reduces quibus
verbis Græcè exci-
piantur.

Consolatio à Lan-
dismanno magno
Cujacio Biturigi-
bus Gallia salta.

Versio latina
Laudismanni.

vita dilectissimæ conjugis tuæ. At Patientia adhibenda est, siquidem lamentationes, & ploratus nostri nihil omnino proficiant, statuente ita Dei voluntate, ut ex hac misera vita per mortem commigremus ad veram, & cœlestem patriam.

Et insistendum nobis quoque erit viæ huic & itineri, faxit Deus opt. maxim. ut id fiat cum ea salute, & ea quiete ad quam pervenit, & quâ nunc beatè fruitur dilectissima Conjunx tua in curia cœlesti.

613

Domicella Cujaciana.

Et Laudismannus inter cætera hoc dixit. Quòd deplorandi non sint ij, quos cœlestis aula lætificans inclusit. Domicella Cujaciana non de Verona, ut ita dicam, sed de Placentia nata fuit, quæ ita animum suum cum mariti animo conjunxit, ut ferè unus ex duobus affectus videretur.

Magno illi Cujacio Gallo juvenculam Domicellam in matrimonium ducenti gratulatus est hujus Consilij Author per Epistolam anno 1588. ex illustri Curia & aula Montisbelgardica latino stylo ei Bituriges Galliarum ab eo transmissam, in qua continentur hæc Verba.

614

Gratulatio à Laudismanno Magno Cujacio facta.

Cum non obscura, sed certa quorundam voce ad me perlatum sit, te sub ingruente vespera atatis ad secunda vota accessisse, tibi (Magnifice Vir, & Præceptor) ut par est & debeo ex animo gratulor, quòd ea tibi contigerit socia, quæ formæ elegantia, modestiâ, & gratiositate non faciliè cedat in Bituricensi illustri Civitate cuiquam Domicellarum.

Deum

Deum opt. max. precor, ut concordiconnubio Nestorios annos transigatis, plurima sobolis propagine & aliquot junioribus Cujaciis thorum fœcundetis, quô non modo natos, sed nepotes etiam (quorum blanditiis refoveamini) videre possitis.

Nunc progreditur sæpe dictus hujus Consilij Author ad eos Flores latinos & Gallicos, quibus Gratia in Academiis Germanicis & Gallicis benignis Promotoribus, & aliis officiosis Amicis aguntur, qui Flotes Eloquiis Illustrium Gallorum, nec non 3. Decennalibus mundanae peregrinationis in Loco communi de Academiis, & Academicis Designatoribus inserti sunt.

Et inter Gratiarum Actionum Formas, quæ in Eloquiis Illustrium Gallorum extant hæc quæ sequi Prima est.

Et est Gratiarum Actio pro præstitis officiis, cui annexa est reciproca officiorum oblatio, & compensatio.

Monsieur ie vous remercie bien humblement des biens, & faveurs, quil vous a pleu me conferer, sans l'avoir mérité enuers vous, à la premiere occasion, qui se presentera ie vous rendray le reciproc.

Domine gratias ago tibi pro beneficiis, quæ in me conferre tibi placuit, & quidem sine merito: tibi quàm primum occasio se obtulerit reciprocum fiet.

Responsio ad dictam Gratiarum Actionem.

615

Felicitioris conjugij precatio.

616

Gratiarum Actio pro præstitis officiis.

617

*Responsio ad di-
ctam Gratiarum
actionem.*

Monsieur il n'est pas besoing de me remercier. Car vous n'avez receu de ma part aucune chose, qui merite le mercy: ie vous prie de prendre ma bonne volonté pour le fait.

Id est:

Supervacanea est hæc tua Gratiarum actio. Nihil n. à me accepisti, quod Gratiarum Actionem meretur. Et habere velis optimam & bonam voluntatem meam pro facto.

Inter Gratiarum actiones, quæ in illustrium Gallorum Eloquiis continentur hæc est secunda ita sonans,

618

*Alia Gratiarum
Actio.*

Monsieur ie vous remercie de ce, que vous avez esté si bien affectionné en mon endroit, ou i'auray moyen de m'employer pour vous, ie m'efforceray de bien bon coeur.

Id est:

Domine gratias ago tibi, quòd in me ita benè & amicè affectus fueris, facultatem ubi nactus fuero tui causa aliquid facièdi, totis viribus enitar, ut grata, atque gratissima tibi servitia fiant, & præstentur.

Alia.

619

*Alia ad Gra-
tiarum Actionem*

Monsieur ie vous remercie de ce, que vous estes si bien affectionné en mon endroit, que si vous avez à faire de chose, qui soyt en ma puissance, ie vous prie en disposer comme du vostre.

Id est:

Dn. gratias tibi ago, quòd tam benè in me fueris affectus, si tibi opus fuerit re aliqua, quæ in mea consistit potestate, de ea disponere velis uti de tua propria.

In.

Inter Gratiarum Actiones, quæ in Academiis Germanicis & Gallicis à Candidatis Facultatum in promotionibus diversimodè tempore Laudis manni adhibita, & ab eo notata sunt hæc prima est ita sonans latinè, & græcè.

Dominis Promotoribus mutuam benevolentiam, & qualibet humanitatis Officia αὐτῶ τῶ μέτρῳ, καὶ λαῶν juxta Talionis legem pollicemur.

Alia.

Operam daturi sumus, ut collatum nobis beneficium si non pari officij genere, at mente grata ubicunque, & quodocunque occasio dabitur rependamus.

Gratiarum actio à Laudismanno hujus Consilij Authore adhibita an. 1587. in illustri Academia Bituricensi & dicta Magno Cujacio, Dn. Mercerio, Dn. Raguello, & Designatoribus Academicis & Examinatoribus, uti & Cancellario Dn. Francisco Guardo pro collato Gradu Licentiatus, & in Academiis docendi libertate.

Hoc officium Vobis non grave, Nobis vero acceptissimum memoriâ grata reconditum ad perpetuam vestri observantiam, & gratam ac fidam Talionis legem nos obstringet. Εὐχαριστίας in familiaribus Epistolis nonnulli talem adhibent.

Et si meæ facultates multò tenuiores sunt, quâ ut merita tua minima ex parte æquare possint: tamē si quid est in me judicij, officijq; id omne libenter ad declarandam animi gratitudinem erga te

620

Gratiarum Actio
nes Promotoribus
Academicis L. bi-
ta.

621

Gratiarum Actio
Laudismanno in
Academia Bituri-
censi publicè dicta

622

Εὐχαριστίας
Forma vulgaris.

conferam. Alia grati animi declaratio cum officij oblatione notanda.

623

Grati animi Declaratione cum oblatione.

Nihil magis in votis habeo, quàm me tuis officiis omni officiorum genere paratus, & voluntarius exhibeam. Qua in re sin minus debito præstitero, scias mihi non voluntatem, & conatum, sed rependendi facultatem, deesse.

Tui autem candoris & humanitatis erit, quando id quod volo præstare haud licet, id gratum acceptumq; habeas, quod pro occasione facere possum, cum usu rerum, & civili consuetudine edoctus scias conatu & voluntate, si aliter non liceat, pensari posse, hætenusq; ut fecisti, me tibi commendatū perpetuò esse permittas.

Tales animi grati declarationes & officiorum oblationes diligenter notare debent Studiosi tam in lingua Latina, quàm Gallica.

624

Quare pleriq; Gallicæ Linguae Informatores nulla singularia Discipulis suis proponant

Et mirum est Gallos Gallicæ Linguae Informatores in Academiis Germanicis tales Formas Discipulis suis non dictare. Sed causa in promptu est, quod nulla singularia uti Ethica & Politica nulla Eloquentiæ Gallicæ tersæ & elegantis primaria Ornamenta illis dictent, quòd ipsimet illa ignorent. Vulgaria enim & ea quæ inter vulgares addidicerunt, proponunt Discipulis suis, nulla vero singularia. Quia aulas Regum, & curias atq; Parlamenta nunquam frequentarunt.

Nunc conclusivè in his Materiis quæ continuata serie, & optimo ordine propositæ fuerunt ponere voluit hujus Consilij Author duo Exempla, quæ

in

in Discessu ab Amico instar Valedictionis ab eodem
hujus Consilij Authore adhibita fuerunt.

Primus Flos Gallicus ab eo Parisiis adhibitus
fuit in discessu, tunc temporis, quando à Domino
Gosio Curtifano & civiliori aulico anno 1587. di-
scessit.

*Monsieur ie m'en vois prendre congé de vous, vous
baisant bien humblement les mains, vous priant disposer de
Moy, comme de l'un de voz plus fideles Serviteurs, qui est,
& sera tousiurs prest à recebuoir voz commandements.*

Id est:

Domine nunc à te discedo, & osculando ma-
nus tuas peto à te humiliter, velis de me disponere,
uti uno ex numero Amicorum tuorum fidelissimo-
rum & fervorum, qui promptus est, & erit in poste-
rum ad recipienda & expedienda mandata tua.

Aliàs autem in Accessu Gallicis his verbis ple-
rumque salutatur Amicus.

Bonne vie & longue Monsieur.

Felicem & longavam vitā tibi largiatur Deus.
Indiscessu vero valediceus Amicus Amico ple-
rumq; dicere solet.

*Monsieur ie me recommande bien humblement à voz
bonnes graces.*

Bonis tuis Gratiis me recomendo.

Nonnulli breviter dicunt in discessu.

*Ie me recommande, & subintelligitur à vos bon-
nes graces.*

Et respondet alter.

Et Moy à la Vostre.

Et

625

Valedictiones A-
micorum.

626

Flos Gallicæ Elo-
quentiæ à Laudis-
manno Parisiis
adhibitus, in
discessu ab amico.

627

Salutatio amici
in accessu.

628

In discessu quæ
Verba amico di-
cenda.

629

Responsio alterius
à quo discessio fit
amici.

Et me tuæ Gratiæ commendo.

Et de his in Eloquiis Illustrium Gallorum uti annexis hujus Consilij materiis agit hujus Consilij Author.

Et placuit sæpe dicto Laudismanno illa verba, quæ Magn9 ille Thaburnus olim Illustri Scholæ Rector dignissimus, Vir summæ Eruditionis, & Astro-nomus egregius an. 1574. 4. Augusti ei relicta Goldberga in Austriam ad aulam pij Cæsaris Maximiliani proficiscenti, & ei valedicenti post valedictionem dixit, & protulit translata Parisiis à Laudismanno in Gallicum sermonem, quæ inseruntur etiam 3. Decennalibus mundanæ peregrinatione in loco Communi de Illustri Goldberga.

Et præmissis nonnullis exhortationibus de retinenda vera Doctrina Christi à cujus Professione & veritate se avelli non pateretur neque minis, neque subtilitatibus Philosophiæ, sed eam profiteretur, & vitæ innocentia ornaret in aula Cæsaris. Et hæc tandem Magnus ille Thaburnus protulit latina Verba.

Nunc verò cum à conspectu nostro divellendus videaris, recessurus à Nobis, & profecturus ad Metropolim Austriæ Civitatem Wiennensem, & Aulam Cæsaris, faxit Deus, ut peregrinatio hæc tua felicibus auspiciis ineat, felicioribus procedat, & felicissimis exeat, sisque vas & organum non iræ, sed gratiæ, non ignominia, sed honoris, non damnationis sed salutis per quod grata gerantur cum Reipublicæ Ecclesiæ Christianæ.

Deus

629

Verba Magni
Thaburni post valedictionem ad
Laudismannum
pronunciata.

Deus opt. max. tibi adsit cœlesti tutela, & Angelorum præsidio munitum, te ad locum exoptatū transferat, teq; aliquando saluum & incolumem, & eruditione, & Virtutibus auctam ad nos reducat.

Et hæc Laudismanni Gallica Verborum Magni illius Thaburni est Translatio.

Or maintenant, qu'il vous fault departir d'avec Nous, & quitter nostre hantise, & conversation, pour vous acheminer aux terres estrangeres & loingtaines. & principalement en la Metropolitaine ville de tout le pais d'Autriche, à sçavoir à Vienne, ie prie à Dieu, que Vostre voyage, & peregrination se commence heureusement, qu'il s'advance, concordes mieux & en fin qu'il reussisse & sorte son effect. selon vostre contentement, & desir, & aussi vous puissés estre faict l'organe & vaisseau, non de couroux: mais de grace de Dieu, & bien veillance, non d'ignominie. & honte: mais de tout honneur, & louange, non de perdition, & ruine: mais de grace, fault, a fin que par ce moyen vous servies tant à la Republique, quant toute l'Eglise de Serviteur, & Vassal bien utile, leur apportant prouffit, & avancement par vostre science, & labeur.

Nereste donc plus autre chose, si non que ie prie la bonté de Nostre Dieu de Vous assister tousiours par my les chemins de garde celeste, & en fin vous reconduise vers nous sain, & sauf augmenté de toutes sciences, doctrines, & Vertus.

Verba Magni illius Thaburni instar Testimonij posita respectu Laudismanni hujus Consilii auctoris in Epistola Latina anno 74. nomine sæpè dicti Laudismanni exarata, & inscripta à Thaburno

630

Translatio Laudismanni Gallica Verborum Magni Thaburni.

Pp

Recto-

Rectore nobili & præclaro Viro, Domino Benjamine Lobschützio Aurimontano Silesio pij Maximiliani Cæsaris Medico.

631

Testimonium Laudismanno an. 74.
à Magno Thaburno attributum.

Doctrinam veram de Deo, suis distinctam articulis rectè & probè cognovit, & artes tersæ Romanæ Eloquentiæ ità excoluit in patria Schola, ut dubium non sit, quin alios in ijs utiliter informare possit.

Mores si spectes modestus, verecundus, sobrius, sedulus, verax, & officiosus est.

Fuit tam mihi, quàm cæteris Scholæ Professoribus, in patria dum vixit, consuetudo ejus semper jucunda.

Et officiosè rogo, ut eum cum propter parentes honestos, tum propter suam ipsius probitatem, doctrinam & eruditionem, multarumque Virtutum præclarata indicia in aula Cæsaris illustribus Viris commendes.

Et voluit Laudismannus. hujus Consilij Author ea verba, quæ in ejus valedictione 4. Augusti An. Domini 1574. ad eundem præclarus & doctus Vir Dn. Sacharias Bart tunc Consul in illustri Goldberga protulit, hoc loco inferere.

Hic (Goldbergæ) fuisti tanquam in angulo mundi, ibi (Wiennæ) eris in ipso mundo. Gallicè ita sonant. Vous avez esté icy comme en un petit coin du monde: mais là vous serez au monde même.

Idem :

Hic nil nisi spretas musas vides, ibi nil nisi Cæsarea sceptræ & Christiani nominis Monarcham, & primaria mundi lumina videbis.

In loco Communi Personalium, qui ampliori Consilio de exoticis Linguis Gallica, & Italica inseretur continetur Vocabulum preud homme.

Hæc Dictio Gallica sumitur pro Homine valido, forti, & Virili.

Italus dicit Prode, pro vaillant & Prodesse pro vaillance, quod Galli vocant Provesse, & Hispanus Proesa.

Sumitur autem pro Homine ingenuo, & probo, qui est (ut Gallus loquitur) de bonne vie. Homo habens Testimonium à præclaris honestioris vitæ.

Et gaudet sibi hujus Consilij Author, quod ratione & respectu vitæ per 12. annos in illustri Argentina actæ tam luculentum, & egregium Testimonium à Magistratu Argentinensi cum hac clausula in Originali Testimonio expressa. *Sich bey uns auffrichtig/redlich/gebürlich/und vnflagbar verhalten/* anno 1608. acceperit.

Gaudet in primis autem sibi Laudismannus hujus Consilij Author, quod Rudolphus II. Romanorum Imperator Augustissimus in Authentico Scripto Cæsareæ Majestatis Secreto munito eum suum & Romani Imperij Dilectum & Fidelem appellarit, uti alibi dictum est.

Et talia Attributa supremi legitimi Magistratus pariunt præsumptionem Juris, & de Jure pro Honestate probi Viri.

Et non immerito ad personalia referenda sunt ea, quæ Nobilis Dominus de Casal, Stephanus Guaz-

632

Preud homme ingenuus & probus.

633

Testimonium Laudismanno à Magistratu Argentinensi ratione vitæ honeste actæ communicatum.

634

Attributa vel Testimonia supremi

magistratus qui a-
lem præsumptio-
nem pariant.

635

De malitia mun-
di.

zo Italus in suo libro (qui inscribitur Civilis conver-
satio qui ex Italico in Gallicum sermonem trans-
latus est) de Malitia mundi scribit, quæ Gallicè ita
sonant.

*Nous sommes maintenant venuz à tel point, que
vous ne pouvez si bien faire, que vous ne receviez mille
torts, si non en la vie, laquelle n'est pas mesmes assurée à
tout le moins en la renommée, & est avjourd huy tant gran-
de la malice des hommes, que l'on n'esparne pas l'honneur
de qui que soit, ou Prince, ou Privé & le prennent en mauvai-
se sens, & à rebours toutes les bonnes oœures.*

Id est:

In ea incidimus tempora, quòd nihil tam be-
nè facere queas, quin mille recipias injurias, si non
in vita, quæ ipsa etiam minus secura est, tamen in
fama, & honesta nominis æstimatione.

Usque adeo enim malitia hominum excrevit,
ut non parcatur etiam honori Principum & rapiun-
tur in reprobum sensum, & malam partem omnia
bona opera.

636

Opera & libri li-
teratiorum non
dū sibi contemnū-
tur.

Opera, & libri literatiorum virorum Reipub.
literariæ utilissimi nondum visi & lecti sapius à je-
junis & minus expertis irridentur, & contemnun-
tur ideo, quod jejuni & minus experti talia, & tam
utilia & salutaria Consilia & Scripta Politica ede-
re, & nomen suum æternitati consecrare (ut o-
mnes illi faciunt, qui egregia literarum monumen-
ta edunt, & post se relinquunt) nequeant.

637

Ac monitio.

Pergat modo Vir Literatior fructificare Reip.
literariæ, & conetur talia literaria monumenta post
se re-

se relinquere, quibus nomen suum æternitati consecret, & nullo modo respiciat ad nonnullorum lividulorum Drolorum Gallicorum & Poetarum parum Polonifantium minus sincera, & minus corroborata judicia: sed intenti sint in illustrium & literationum Testimonia.

Et uti illi, qui ad Reipub. Gubernacula sedent, saltem in id intenti sunt, quod Reipub. utile est, ita etiam Literatiores Viri intenti esse debent saltem in id, quod Reipub. literariæ expedit.

Et placuit hujus Consilij Authori Leonis Imperatoris verba in Illustri Sterino ædibus Domini Christiani Ludeken Advocati ascripta hic apponere.

Pium admodum, religiosumq; est communibus in negotiis privatarum inimicarum recordationem deponere, neque propter proprium commodum, aut privatam offensionem communem rem impedire: sed in Repub. procuranda, omnia ejusmodi abjicienda sunt, tum quod ad personas, tum quod ad res attinet, & solum in id, quod Reip. utile est intuendum, atque id agendum.

Si literationi Viro Germano ab inerti Asino quodam Gallico irrisio fiat, verba apri Æsopici indignantis ad Asinum inertem prolata ad irrisorem proferre debet.

Diffama, & irride Asine, impunè tibi licet ob inertiam tuam Imitatores autem literationum virorum non irrisores debent esse omnes illiterati & jejuni, cum nullum majus ornamentum Reipub.

638

Leonis Imperatoris verba.

639

Literationum virorum irrisores quomodo reprehendendi.

sit quàm literatior Vir exteris imprimis Linguis excultis.

Et exterarum linguarum cognitio hominem politicum reddit perfectum, uti & peregrinatio, quæ (ut sæpe dictum est) hominem ab homine discernit. Et Antiqui Germani dixerunt.

Ein vngewandert Kind/

Ist bey Fremdden geacht wie ein Kind.

640

Turca quale proverbium habeant de Viris aliquot linguas callente.

Et Turcæ re ipsa linguarum summam utilitatem videntes, quot linguas quas calleat, totidem viris illum valere vulgari proverbio dictitant.

Igitur exteras Linguas addiscere debent politici, & peregrinatores, ut sermonem cum exteris gentibus communicare queant. Ornant enim, & non onerant Linguæ exterae Hominem politicum.

Et seniores Literatiores Linguis excultos, & terra marique jactatos juniores respicere, & amare debent.

641

Italicum omnibus respectu seniorum observandum.

Italicum hoc omnes ingenui studiosi respectu Senioremem diligenter observare, & praticare debent.

Levarsi in piedi à far riverenza ai vecchi.

Senibus assurgendum, & illis reverentia exhibenda. Attentamente udirgli. Attentè illis auscultandum, Iqualli hanno fatto acquisto della prudenza per longo uso delle cose.

A quibus ob diutinum rerum usum collecta est prudentia.

Quam reverentiam autem hodiernis temporibus nonnulli juniores & illiteratiores senioribus

exhi-

exhibeant, & quàm attentè seniores terrâ marique
jactatos de personis & rebus exteris doctè differen-
tes, & ob diutinum rerum usum experienciâ & pru-
dentia ornatos audiant experientia testatur.

Legunt quidem hæc Italica in præceptis Lu-
dovici Vives latinè translata.

Viros magni ingenij, magnæ eruditionis, pro-
bos suspicere, admirari, colere.

*Osservare, ammirare, corteggiare gli huomini di gran-
de ingegno, di gran doctrina.*

Benè illis cupere.

Desiderar loro benè.

Et amicitiam illorum & familiaritatem expe-
tere, ex qua magni fructus reportantur.

*Et cercar l'amicitia & l'intrinsi chezza loro. Dalla
quale assai frutti raccorre ne possono.*

*Ma questo specialmente, che noi diventiamo loro si-
milli.*

Et sine omni dubio præclari & ingenui Studio-
si familiaritatem seniorum literatorum secuti, &
in eorum Dicta intenti similes eorum fiunt progres-
su temporis, & respectu prudentiæ, & doctrinæ, quâ
acquisiverunt Seniores per varias peregrinationes,
& exoticarum Linguarum cognitiones.

De falsitate & infidelitate hominum Exclama-
tio Italica.

*O Giove, tu hai monstrato al mondo, come si possa co-
noscere la falsità dell'oro: ma non hai monstrato nel' huomo
alcun segno, onde si possa conoscere la falsità sua.*

642

*Viros magni in-
genij & probos
juniores suspicere
debent.*

643

*Senioribus litera-
toribus ut junio-
res similes fiant
exhortatio Itali-
ca.*

Id est:

O Jupiter, tu com monstraſti mundo rationem
cognoſcendi auri improbitatem: ſed nullum in ho-
mine ſignum oſtendiſti, unde falſitas, & improbi-
tas dignoſci poſſit.

645

*Inimicitie cautè
fugiendæ, &c.*

Quòd inimicitia cautè fugiendæ, patienter
perferendæ, & ſtatim finiendæ, vel deponendæ ſint,
docet ſequens Italicum.

*L'inimicitie ſe deb bono fuggir cautamente, ſupportar
patientemente & finir preſtamente.*

646

*Invidia virtute
parta non invidi-
dia ſed gloria.*

Quòd invidia Virtute parta non invidia, ſed
gloria dicenda ſit, docet ſequens Italicum.

*L'invidia acquiſta la con virtu, non è invidia, ma
gloria.*

647

*Juſtiſſima invidia
in caput Autho-
ris redundans.*

Quòd juſtiſſima ſit invidia, quæ in caput Au-
thoris redundat, dicunt Itali.

*Juſtiſſima è l'invidia che l'autore toſto puniſce, & li
conſuma il core.*

Id est:

Juſtiſſima eſt invidia, quæ in caput Authoris
redundat, & corejus conſumit.

De invidia dicunt Itali.

*L'invidia genera roſna, ne penſieri, & ſtridor ne
d'enti.*

648

*Invidia ſcabiem
in cogitationibus
& ſtridorem in
dentibus gene-
ratis.*

Id est:

Invidia ſcabiem in cogitationibus, & ſtrido-
rem in dentibus generat.

P. æterea Itali dicunt.

*Quanto lo ſcarabeo ſi paſce del l'altrui ſterco, tanto
l'invidioſo ſi paſce d'elle altrui ſciagure.*

Id

Id est:

Quemadmodum scarabæus alieno stercore
pascitur, ita invidus alienis malis, & infortunis.

Itali autem dicunt.

*Male per colui che non è invidiato, perche ove non è
lume, iui non è ombra, & ove non à felicità, iui non è in-
vidia.*

Id est:

Malè cum eo agitur, cui nemo invidet. Ubi
enim non est lumen; ibi nec umbra est: & ubi nulla
felicitas, ibi nulla invidia.

In Illustri Stetino (ubi Laudismanni libri im-
primuntur) ædibus præclari viri Christiani Ludeci
Advocati ascripta carmina legit hujus Consilij Au-
thor, & notavit.

Conscia mens recti morsus non curat iniquos
Invidiæ, fidit speq; fideq; Deo.

Despicit humanos ausus Patientia victrix

At renuit Pietas improba, proba virum.

Placuit hujus Consilij Authori hoc Italicum
apponere.

Tre cose cacciano l'huomo fuora di casa.

Il Fumo.

L'acqua.

Et la cattiva Donna.

Tria hominem domo expellunt, Fumus. Aqua
& mala Mulier.

Itali autem dicunt, *Chi in Donna se fida di libertà
se spoglia.*

649

*Similitudo Itali-
ca à scarabæis
sumpta.*

650

*Malè cum eo agi-
tur cui nemo in-
videt.*

651

*Stetini qualia
carmina ædibus
Domini Ludeci
ascripta Laudis-
mannus legerit,
& notavit.*

652

*Tria Hominem
domo expellunt.*

653

*Mulier qui se to-
tum credit liber-
tare spoliatur.*

Q q

Mulie-

Mulieri qui se totum credit, & illi fidit, libertate se spoliatur.

Adamum, Davidem, Samsonem, mulier decipit. Quis modò tutus erit.

654

*Domicella non
de Placentia, sed
de Verona nata
maritos bonis spo-
liantes,*

Appellant quidem Domicellæ nonnullæ non de Placentia, sed de Verona natæ maritos suos in literis, quas ad eos scribunt charos, & dilectos Maritos, at paulo post eos amore conjugali, & bonis spoliant, & mala bonis maritis machinantur.

Galli autem dicunt.

*Qui machine tromperie contre autrui, il forge à soy-
me du mal.*

655

*Fallacias alteri
struens sibi ipsi
malum struit.*

Fallacias alteri qui struit sibi ipsi malum struit, & fabricat.

Fallaciæ autem Mulierum erga bonos honestos, & probos maritos commissæ in hoc mundo graviter puniuntur. Et adeo Deus (secundum dicta patrum) idoneus sequester est, penes quem si veris precibus Fallaciæ, & injuriæ deponantur is Vindex est.

656

*Deus idoneus se-
quester.*

Cum supra de malitia Mundi dictum sit, voluit hujus Consilij Author Quintum παράδοξον Generosi Domini Johannis Bernhardini in Regia & illustri Dantiscana Civitate terræ mandati Oriæ Marchionis, quod in libro Laudismanni (qui Spiritualis peregrinatio inscribitur) continetur à sape dicto hujus Consilij Authore Gallicè expositum est hoc loco inserere, quod ita sonat.

657

*παράδοξον
Generosi Dn. Jo-
hannis Bernhar-
dini Oriæ Mar-
chionis,*

L'amitie Du monde est inimitie de Dieu.

Amicitia mundi est inimicitia Dei.

Et post hæc Italica & Gallica dicta optimo ordine procedit hujus Consilij Author, & exemplis docet, quomodo Galli variant per Duo, per tria, per quatuor, &c. item per Sex:

Et nonnulla Ethicæ & Politicæ habent usum, quæ studiosè observanda sunt, & addiscenda, uti & proverbia nonnulla Gallica, quæ non obscura sunt, sed aperta uti & Italica, & quæ usum aliquem habent.

Nonnulli scioli linguam Gallicam, & Italicam ignorantes sæpius obscura aliqua proverbia Gallica, & Italica, quæ nullum usum habent colligunt, notant, & non rectè pronunciant, & iis alios doctiores etiam tentant, quibus si non ex tempore respondent eos insimulant declamant, & penes alios deferunt ipsos linguam Gallicam, vel Italicam non rectè callere.

Variant autem Galli per Duo hoc modo.

Et duas tantum in mundo esse mulieres sequens Gallicum docet.

Il y a seulement deux bonnes Femmes au monde, l'une est perdue, l'autre on ne scauroit trouver.

Id est:

Duæ tantum in mundo bonæ Mulieres sunt, una quæ perdita est, & altera quæ reperiri nequit.

At plures in mundo, & quidem bonas mulieris esse credunt multi boni viri, quorum amores nondum in Bretaniam Gallicam secesserunt.

659

Ordo quem observat Laudismannus in Consilio suo.

660

Galli quomodo variant per Duo, per Tria per Quatuor, item per Sex. exemplis variis declaratur.

661

Duæ saltem in mundo (ut Galli dicunt) sunt Mulieres.

662

Deformes mulie-
res amore conju-
gali etiam dignæ.

Et deformes etiam mulieres, quæ præter con-
suetudinem deformes sunt, quas Galli appellant
Femmes Richement laides & difformes, amore conjuga-
li dignæ sunt.

Aliàs in proverbiiis Gallicis ab hujus Consilij
Authore notatis in litera A dicitur.

Nulles Laides Amours.

Id est:

Nulla in amore deformitas.

Et insuper dicunt Galli *Ce que chascun ayme, il
ne luy semble laid.*

Id est:

Quod unusquisque amat illi non videtur esse
deforme.

Uterius Galli dicunt *A L'amour toutes choses
cedent.*

Id est:

Amori cedunt omnia.

Et jura Nostra dicunt de vero amore, quare æ-
stimandus sit.

665

Amori cedunt o-
mnia Gallicè di-
citur.

666

Verus Amor se-
cundum jura qua
re æstemsur.

Verus amor (inquiunt) solis animis æstiman-
dus est, ne concordia pretio comparari videatur l.
hæc ratio 3. ff. De donat. inter mar. & Uxor.

Quod autem amores vertantur, & inconstantes
sint sequens distichon docet.

Omnia vertuntur certè vertuntur Amores.

667

Amores facillè ver-
tuntur in Dômi-
cellis, & mulie-
ribus de Verona
natis.

Vertuntur autem facillè in quibusdam mulie-
ribus, non de Placentia, sed de Verona natis, quæ
suos extra ædes ipsarum commodi causa consti-
tutos maritos charissimos in literis earum ad eos

exa-

exaratis appellant deinde eos bonis spoliant. Quod autem annosæ mulieri non de Placentia, sed de Verona natæ cum suppellectili ejus liber transitus concedendus sit, docet sequens Gallicum.

DONNEZ (S'il vous plait) passage à une vieille femme avec son meuble.

Id est :

Annosæ mulieri des & concedas (si tibi placet) una cum suppellectili liberum transitum.

Per TRIA variant Galli, hoc modo:

Trois choses sont tout d'un accord.

L'Eglise, la court, et la mort.

1 L'Eglise prend du vif, et mort.

2 La court prend le droit, et le tort.

3 La mort prend le foible et le fort.

Id est :

Tres Res, sunt unius ejusdemque consensus, & voluntatis.

Ecclesia curia, & Mors.

Ecclesia capit de vivis, & mortuis.

Curia capit rectum & obliquum.

Mors capit debilem, & validum.

At non curat hujus Consilij Author, qua ratione Curia Gallica rectum & obliquum capiat, sed curat solummodo id, quod annosas mulieres, quarum amores ex Verona Italica in Britanniam Gallicam secesserunt atra mors ad coreas Basilienses citius trahat.

Magna enim lætitia afficiuntur Boni Mariti si annosæ, contentiosæ & infideles Uxores citius ad

668

Annosæ mulieri
de Verona natæ
liber transitus
cum suppellectili
ipsius conceden-
dus.

669

Per
Tria quomodo
Galli variant.

670

Tres Res unius e-
jusdemq, consen-
sus, & voluntatis.

eam requiem, quam boni mariti iis exoptant perveniant, ne eos amplius perturbent, & molestant.

671

*Quando Boni Viri
magno gaudio, &
lætitiâ afficiantur.*

Majori autem afficiuntur gaudio & lætitiâ Boni Viri Deus iis diu superstites esse sinat Uxores pacatas, pias, & fideles, non de Verona sed de Placentia natas.

Annoſis autem & moroſis Uxoribus nihil commodius obvenit quàm tranſitus iſ, qui illis à bonis maritis exoptatur, & quidem ex bono corde, & ſincero affectu.

672

*Galli Quomodo
Garienc per ternum
numerum variando.*

Galli dicunt per ternum numerum variando.

Trois paticiers.

Trois Telliers.

Trois chapeliers ſont neuſlarrons.

Id eſt:

Tres Dulciarij.

Tres Textores, &

Tres pileorum confectores conſtituunt novem fures & latrones.

In Gallia autem conſtituunt novem fures, & latrones non verò in Germaniâ.

De Dulciario Pariſienſi, qui artocreas ſuas ex carnibus eorum quos neci dedit factas & hoſpitibus ad manducandum exhibitas narrat Laudismannus hujus Conſilij Author in 3. ſuis Decennialibus mundanæ peregrinationis in deſcriptione particularitatum Civitatis Pariſienſis.

673

Tres Res inſatiabiles.

Galli de tribus rebus inſatiabilibus ſcribunt, & dicunt.

Les

Les prestres.
Les Femmes. &
La mort.

Id est:

Tres res sunt insatiabiles, presbyteri.
 Foeminae, &
 Mors.

Utinam autem mors ita fame laboraret ut omnes annosas mulieres de Verona, & non de Placentia natas cito devoraret, ne maritos suos molestarent.

De tribus rebus dicunt Galli, qui nisi verberibus coerceantur, nihil rectè faciant.

Il y a trois choses, qui ne font iamais bien sans estre batuées,

- 1 *Le Noyer.*
- 2 *L'Asne.*
- 3 *Et la femms.*

Nux.

Asinus. &

Fœmina.

Et huic rei quadrat Carmen sequens.
 Nux asinus mulier simili sunt lege legati
 Hæc tria nil rectè faciunt, si verbera cessent.

Domicella tamen de placentia nata, & in cuius corde multæ resident gratiæ & qui amat, & respectat maritum nullo modo verberanda est. Quia gratiosam & fidelem, & humanam & piam, atque modestam conjugij sociam qui verberat amore conjugali dignus non est.

Qui-

674

*Tria verberib.
 coercenda.*

675

Domicella de Placentia nata nullo modo verberanda.

676

*Tria que tange-
re non licet.*

Quidam Gallus dixit satis Ethicè & doctè.

Il y a trois choses, que Nous ne devons iamaïs toucher.

1 La premiere est, que nous ne devons iamaïs faire tort
à la femme d'autrui.

2 La seconde, que nous ne devons iamaïs alterer ou
blesser la bonne renommée de quelqu'un.

3 La troisieme est, quil ne faut iamaïs toucher aux
yeux de quelqu'un.

Id est:

Tria sunt, quæ tangere non licet.

Primum est, quòd facienda non sit injuria
fæminæ, vel uxori alterius.

Secundum est. Non alterandam, sive lãden-
dam esse alterius bonam famam & æstimationem.

Tertium est, non tangendos esse alterius oculos.

Hoc dicitur à Laudismanno hujus Consilij au-
tore in 3. suis decennalibus mundanæ peregrinatio-
nis, in loco communi de Aula Cæsaris Maximiliani,
quòd ibi occasionem quæsierit inclarescendi, &
quod nemo literatior desperare debeat, si modo
Deum verè invocet, occasionem studiosè quærat,
& diligentiam adhibeat.

Et hæc Parisiis Gallicè ab eo versa sunt.

*Il y a trois choses, lesquelles gouvernent toutes choses
en ce monde.*

1 Dieu, lequel il faut invoquer.

2 L'occasion, laquelle il faut chercher.

3 La diligence, laquelle il faut employer.

Id est:

677

*Tria sunt, quæ o-
mnia gubernant
in hoc mundo.*

Tria

Tria sunt quæ in hoc mundo omnia gubernant.

Deus, qui est invocandus.

Occasio, quæ quærenda.

Diligentia, quæ adhibenda.

Tria esse in hoc mundo quæ investigari nequeunt sequens Gallicum docet.

1 *L'auteur du ciel.*

2 *La profondeur de la terre.*

3 *Et les cœurs des Roys.*

Id est :

Altitudo cœli.

Profunditas terræ.

Et corda Magnatum & Regum.

Aliàs dicitur, quod corda Magnatum Deus in manu sua habeat, & ea dirigat sapius non ad vota malevolorum, sed ad commodum eorum, qui probi viri sunt, & pro probis viris ac illustribus & generis habentur.

Et cedunt in bonum omnia ad versa bonis, & literatorib. viris ex dispositione, & favore cœlesti.

Et fiunt sapius ex inimicis amici, Deo ita volente, & disponente.

Galli dicunt tria esse, quæ faciant vitam beatiorē, & voluptuosiorē,

La poitrine à table.

Le dos au feu.

Et dormir à son aise.

Vitam faciunt delicatiorē.

Affidere mensæ, & convivari.

678

Tria in hoc mundo investigari nequeunt.

679

Quatuor in omni
negotio conside-
randa.

Affidere foco, & se calefacere.
Et placidè dormire.
Vitam faciunt beatiorem.
Quatuor esse, quæ in omni negotio conside-
randa sint, docet sequens Gallicum.

Il y a quatre choses, qui sont à considérer en toute
affaire.

- 1 Ce qu'il fault selon la necessité.
- 2 Ce qu'il est licite selon L'Equité.
- 3 Ce qu'est canuenant selon l'honesteté.
- 4 Ce qu'est expedient selon utilité.

Id est:

Quid oporteat secundum necessitatem.

Quid liceat secundum æquitatem.

Quid deceat secundum honestatem.

Quid expediat secundum utilitatem.

680

Sex res, in quib. ni-
mis faciles non
esse debemus.

Sex autem sunt res, in quibus non nimis faci-
les esse debemus. Et Ethica sunt hæc, & diligenter
ab omnibus notanda & studiosè observanda.

- 1 Acroire.
 - 2 Accorder.
 - 3 Apromettre.
 - 4 Juger.
 - 5 AConverser avec les hommes.
 - 6 Ase colerer.
- Ad credendum.
Ad accordandum.
Ad promittendum.
Ad judicandum.

Ad

Ad conversandum cum hominib.

Ad irascendum.

In his sex rebus evidens est damnum, quod obvenire solet iis, qui in iis sex rebus nimis faciles sunt.

Et levitas cordis arguitur in eo, qui facile credit.

In parvo quodam Drollo Gallico, & misero Gallicæ Linguæ Informatore Anno 1614. magna cordis levitas cognita fuit, & in eo reprehensa, quod falsis alterius relatis contra Germanum facile crediderit, & turbas instituerit: major vero levitas in parvo illo Drollo Gallico reprehensa fuit, quod falsas literas supposito falso nomine in illustri Academia Germanica scripserit, pro quo misero Drollo Gallico Magnus Rector penes offensum Germanum (ut culpam illi remitteret) intercessit.

At poena Magistratui est adhuc reservata, in eum finem, ut talis Drolus Gallicus Germanorum perturbator puniatur.

Præterea libertatem perdit, qui facile promittit, & facile accordat.

Et plerumque habet pedissequam, quæ poenitentia dicitur, is, qui facile promittit, & facile accordat.

Et periculum incurrit is, qui facile iudicet, rem, vel personam non probe consideratis reipensantibus, & circumstantiis.

Et qui facile conversatur aliis, contemptum sibi acquirit.

Et qui facile irascitur stultitiam suam manifestat.

681

Conversatio facilis, & ad iram inclinatio.

De conversatione facili dicunt aliàs Galli. Facilitè en la conversation est cause de mespris, & facilitè de cholere est indice manifeste de sotise.

Id est:

Facilitas in conversatione causa est contemptus, & irascendi facilitas indicium manifestum stultitiæ.

Non nimium familiarem se reddat vir majoris ætatis, junioribus, & literatis, quia ex nimia familiaritate nihil aliud quàm ludibrium, & contemptum acquireret.

Atque ita à Laudismanno hujus Consilij Authore facta Demonstratio quomodo Galli variant per duo per tria per quatuor optimo ordine transit idem hujus Consilij Author ad Theologica.

In iis autem substantiam religionis non tangit, sed saltem egregia Dicta Theologica in iis ponit ab eo Parisiis Biturigibus Gallix, & Montisbelgardi in concionibus Gallicis nonnullorum Episcoporum & excellentissimorum Theologorum diligenti studio notata.

In primis autem ponit exemplum Theologicum, quod continetur in libro ipsius omnium saniorum Theologorum judicio raro, pretioso & excellenti, qui Spiritus peregriatio inscribitur, in quo exemplo Ratio redditur, quare Deus non omnia puniat in hoc mundo, & non omnia recompenset in hoc mundo.

682

Deus quare non omnia puniat in hoc mundo, nec omnia recompenset ratio exponitur.

Galli.

Gallicè autem sic sonat.

Dieu ne chastie tout en ce monde, pour autant, qu'il s'est reservée la vengeance en l'autre siècle: à l'opposite, Dieu ne recompense totalement les biens en ce monde, pour leur conserver un salaire en l'autre monde.

Id est:

Deus non omnia punit in hoc mundo, propterea quòd sibi reservârit vindictam in alterum seculum: e contra Deus non recompensat totaliter in hoc mundo bona ideo, quòd sibi reservârit salarium eorum in alterum mundum.

Quòd autem sæpius lento gradu divina procedat ira: at tarditatem supplicij gravitate compenset alibi dicitur.

Et quòd Deus adeò idoneus Sequester sit, si quis veris precibus penes eum injurias perversorum hominum deponat, certus, atque certissimus Vindex sit futurus.

Et in exemplo Guysij probavit Laudismannus Commissarius Montisbelgardicus, qui postquàm Ditiones Montisbelgardicas Ericourt, Estobon, Chastelon, Franckemont, Blaumont, &c. mense Decembri anno 1587. hostiliter invasisset, miseros subditos miserè excruciasset, bonis omnibus spoliasset, & Commissarios Montisbelgardicos neci dare tentasset, eodem mense Decembri insequenti anni 1588. in comitiis Gallicis à Bloys miserè vita privatus, & interfectus pœnam luit divinitus ei constitutam.

683

*Carmen de clade
Montisbelgardica
& Guyssica Ty-
rannide, plusquā
barbarica in mi-
seros subditos Di-
tionum Montis-
belgardicarum
exercitata.*

Et de hac vindicta divina in Guyssy persona animadversa loquitur sequens Carmen in Elegia funebri de pio obitu amplissimæ matronæ Sabinae Schochianæ Nobilis Hectoris Voglmanni tunc Cancellarii Montisbelgardici Uxoris dilectissimæ I. Julij anno 88. in illustri Montisbelgardo piè in Christo defunctæ & honorificè terræ mandatæ à Paulo Cherlero Ecclesiæ Pincemienfis in superiori Marchia Ministro scriptum, ita sonans.

Insuper insanis feruent nunc omnia bellis,

Viciniq; Duces horrida bella crepant.

Et mala vidisti, quæ Montisbelgardica tellus,

Sensit in humanis dilacerata modis :

Cum trucidis experta est crudelia militis arma,

Qui posuit sævum tota per arva pedem.

Passa feras cædes, incendia, damna, rapinas

Sensit ut extremas rustica turba vices.

Et miseri exhausti penitus periëre Coloni,

Nullum flagitiis hoste tenente modum.

Hinc grave vulnus adhuc sentis : declinans per æ-
vum,

Nec potes horribilis non meminisse mali.

Sed Deus ulcor erit. quamvis vindicta moretur,

Sera tamen tacito post venit illa pede.

684

*Piorum vota cœ-
lorum nubes pe-
netrantia.*

Pœna Divina in persona Guyssij Tyranni non emanavit. Et miseri subditi ad Deum clamantes ex auditi sunt. Penetrant enim piorum & afflictorum vota cœlorum nubes, & exaudiuntur : & Tyrannis termini constituuntur, quos transilire nequeunt.

Quod

Quod Deo opt. max. nihil occultum sit, docet sequens Gallicum in concione Gallica Reverendi Dorothei Suffraganei Bisontini, Episcopi Nicopolitensis, in illustri Bisontina Civitate in summo templo (in quo Sudarium Christi quotannis die veneris ante Pascha monstratur) ab hujus Consilij Authore anno 85. notatum, quod ita sonat.

Quand nous (dixit Reverendus Dorotheus suffraganeus) *pensons, combien Nous sommes attenuz. & obligez à ce bon eternal. & commun pere, & quelles griesues peines aussi sont proposées à ceux, qui contaminent la beauté, & ornement de leur ame (qui est l'effigie de Dieu) par crimes meschans, & scelerez, & d'avantage, que nous entendons qu'il ny a nulle cachette, tant soit elle occulte qui puisse fuir les yeux, & veve de celui, qui de son throne celeste contemple tout. (Et addidit Reverendus Dominus Dorotheus) majori diligentia vitaremus peccata, & occasiones peccandi.*

Huic Dn. Dorotheo Episcopo Nicopolitensi, & suffraganeo Bisontino anno 85. Laudismannus ad Academiam & parlamentum Regis Hispaniarum Dolanum proficiscentem commendavit per doctissimas literas Nobilis Johannes Bauhinus, illustrissimi Principis Wirtembergici, & Romani Imperij Principis, Domini Friderici aulicus Medicus Nobilis Caspari Bauhini Medicinæ Doctoris & Anathomici cujus (nominis mentio in Italia à Doctis viris capitis nudatione & reverentiâ colitur) frater dilectus, & Laudismanni olim Affinis Charus atq; charissimus & adhuc ei charus, cui Deus opt. max.

cui

685

Deo nihil occultum.

686

Anima effigies Dei contaminatur à peccatoribus per crimina, & enormia peccata.

687

Dn. Dorotheo Episcopo Nicopolitensi Laudismannus à Nobili Bauhino commendatus.

688

Nobilis Bauhinus olim Laudismanni Affinis charus atq; charissimus.

cum lumen sit medicorum Germaniæ, & alter Felix & Crato longa, atque longissima vita spacia largiatur.

Et faxit idem Deus ut idem Laudismannus ex Italia Redux factus in illustri Basilea eum semel adhuc videat.

Parisiis in summo templo Divæ Mariæ, quod Gallicè dicitur Le temple de Nostre Dame (in quo à quodam olim cantando quæsitum fuit quis est in hac ecclesia. Et alius cantando respondit. Sancta Maria) in concione cujusdam doctissimi Gallici concionatoris sequens Gallicum dictum notavit hujus Consilij Author.

C'est chose horrible d'enchoir es mains du DIEU vivant.

Id est:

Horrendum est incidere in manus DEI viventis.

Et hoc Dictum extat Hebræor. 10. vers. 30. & omnibus ebriosis, scortatoribus, Blasphematoribus & malitiosis peccatoribus sæpius inculcandum ne incidant in manus DEI viventis & in pœnas in hoc & futuro seculo luendas.

Et scribit hujus Consilij Author in suo omnium saniorum Theologorum pretioso libro de Spirituali peregrinatione, Quòd unius cujusq; hominis ex hac vita exitus, sit aut introitus in æterna & coelestia theatra, aut in æterna Tartara, quibus præsidet Asmodeus infernalis.

Cum

689

Parisiis in summo templo quomodo quæsitum & cantatum fuerit.

690

Horrendum incidere in manus Dei viventis.

cum autem Deus dicat uti te invenio, ita te judico, elaborandum est Christianis hominibus, ut Deus eos in hoc mundo reperiat in exitu vitæ, sobrios, castos & pios, & ut regnum Christi in hoc mundo inchoent, de qua re in sæpè dicto libro de Spirituali Peregrinatione scribit hujus Consilij Author.

Dictum sequens Gallicum Biturigibus Galliarum in concione Episcopi Bituricensis notatum, ita Gallice sonans.

Ce qui delecté n'est qu'un moment: ce, qui tormente est éternité.

Id est:

Momentaneum quod delectat, Æternum quod excruciat.

Episcopus Bituricensis Biturigibus Galliarum pro concione dixit, quod ab hujus Consilij Authore diligenter est notatum ita Gallicè sonans.

Et præmissis his verbis Gallicis dixit.

Fuillette toutes les écritures saintes, & prend garde, si tu trouveras une autre Sentence plus souvent répétée que celle cy.

Id est:

Percurras (dixit) totam sacram Scripturam, & non reperiēs sententiam magis in ea usitatam quàm hanc.

Ce que l'homme semera: cela il recueillira.

Id est:

Quod quisq; seminat, illud colliget.
Et hæc pius Episcopus adjecit verba.

691

Montaneum quod delectat, æternum quod excruciat.

692

Sententia in sacris literis frequentius usitata.

Deus rendra à chacun selon ses oeuvres.

Id est :

Deus unicuique redditurus est secundum merita ejus.

Item :

La fin de chacun sera conforme à la vie.

Id est :

Uniuscujusque finis & exitus erit conformis vitæ ipsius.

Item :

La justice du juste sera sur sa teste, & la meschanceté du mechant sur la sienne.

Id est :

Justitia justī veniet super caput justī, & malitia impij veniet super caput ejus.

Aliàs Itali de invidia dicunt.

Giustissima è l'invidia che l'autore tosto punisce, & li consuma il core.

Id est :

Justissima est invidia, quòd in caput Authoris redundet, & cor ejus consumat.

Reverendus Vir Dominus Maclerus Concionator Gallicus in illustri Montisbelgardo de Luxuria pro concione anno 1589. in templo Divi Martini, quòd cum novo magnificè extructo collegio illustrissimi & liberatissimi Principis, & Domini, ni Friderici Ducis Wirtembergici ibi extru n
est dixit, & quidem cum hac exclamatione.

Seigneur Dieu ie ne croy point (dixit pius Maclerus) que de puis l'incarnation de nostre Seigneur Iesus Cl

luxure

693

Invidia pœna Italico Dicitur expressa.

694

De Luxuria, quòd illa ab incarnatione Christi non ita regnarit, uti

luxure ayt autant regné en tout le monde, qu'elle regne maintenant.

hodiernis temporib, regnat.

Id est:

Non credo (dixit Maclerus) quòd Luxuria ab incarnatione Drmini nostri Jesu Christi magis in mundo regnarit, quàm hodierno tempore.

Ou sont (dixit Maclerus) les ordonnances de Dieu.

Id est:

Ubi sunt nunc ordinationes, & mandata Dei.

695

Aliàs de Luxuria dicitur, quòd sit ignis infernalis, cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immundicia, cujus finis gehenna.

Luxuria ignis Infernalis.

696

Videndum igitur ne luxuria ad gehennam ædificemus, & ne ad illud A. modei hypocauftum perveniamus, ex quo (ut olim in concione dixit in templo Argentinensi Flinnerus concionator severus per cujus fenestras flammæ infernales micant.

Admonitio ne ad Gehennam ædificemus per Luxuriam.

Ab isto hypocaulsto & igne infernali custodiat nos Christus Dominus.

Luxuriam omnes vitare debent, & temperantiæ studere. Moderatus cibi potusque usus non improbat.

697

Et quadrigiis secundum Horat. petimus bene vivere: at vita nostra moderata esse debet & in cibo, & potu, & ita institui, ne facilè excessus in illa fiat, qui interfectionem & damnum animæ inferat.

Horat. Quadrigiis bene vivere petimus.

698

Et propterea Sexagenarij, & Literatiores viri aulica officia illustrium recusant, & aulas propter

Sexagenarij literatiores quare aulas fugiunt causa exponitur.

Biberones aulicos, & in aulis in bibēdo vitandos excessus fugiunt, & se quietioribus Musis consecrant, & pietatis Exercitiis se devovent & se ad pium ex hoc mundo transitum praparant.

Et hac ratione Regnum Dei in hoc mundo inchoant, & sine omni dubio ad cœlestem curiam post fata eorum rescribuntur.

699

De sapientia mundi
& sapientia
Dei.

De sapientia mundi, & de sapientia Dei scribit Divus Apostolus Paulus ad Corinth. 2. capite, quæ Gallicè ita sonant.

Affin que vostre foy ne fust point en la sagesse des hommes, mais en la vertu de Dieu.

Id est:

Ne vestra Fides in hominum sapientia, sed in Dei virtute, & potentia sita foret.

700

Philosophia mera
stultitia in Schola
Christi.

Aliàs dicitur quod Sapientia humana, & Philosophia mera sit stultitia in Schola Christi.

Item: Quod simplex fides certior sit omnibus demonstrationibus & Physicorum & Dialecticorum Regulis.

701

Simplex fides certior
Physicorum
& Dialecticorum
Regulis.

Et securiùs est simplici fide acceptare ea quæ Deus nobis in hoc mundo mysteria esse voluit, penitus revelanda in altera Schola cœlesti, quàm ea in dubium, & in controversiam vocare.

Et Gallicè non incommodè dicitur.

702

Mysteria Dei rationi
humana nō
subjicienda.

Si nous voulons raisonner les Misteres selon nostre sens, & entendement, nous tombions en un tel labyrinthe, du quel nous ne pouvons jamais sortir.

Id est:

Si volumus mysteria Dei rationi, & iudicio nostro

stro

stro subicere, & in ea scrupulosè inquirere, incidimus in labyrinthum ex quo nos extricare non possumus.

Et in libro hujus Consilij Authoris, qui Spiritualis peregrinatio inscribitur, ex probatis Authoribus refertur, in monte Sinai 7. fuisse Tabernacula, & horum uni ascripta fuisse hæc verba:

De Divinis rebus non Disputa.

Et quare Disputationes in causa Religionis in exteris Regnis & provinciis vitandæ, & omittendæ sint, item quibus verbis Gallicis in Gallia declinanda Disputatio, ne quis in labyrinthum incidat, docet hujus Consilij Author in Consilio de mundana peregrinatione rectè instituenda, sapius continuanda, & sapius abbrevianda.

In mundo nihil firmum & ratum, atque stabile esse ex primi capitis Salomonis Eccles. sermonis paraphrasi Gallica desumpta verba docent.

Ceux se trompent lourdement, & à leur confusion (enormiter errant, & ad eorum confusionem, & reprobationem) qui considerans le monde mesme dessus, & dessous, ou eux mesmes dedans, & dehors, ou ce qui se fait au monde, esperent pouvoir rencontrer quelque chose si ferme, qu'en la possession d'icele ils trouuent un assésuré contentement. A l'opposite il ny a rien de mundain du monde, qui ne soit inconstant, sans arrest, ombratile, & vanité tresuaine.

Id est:

Mundus forsùm deorsum consideratus, nihil aliud est quàm ipsa Vanitas, & Vanitas Vanitatum.

703

*In monte Sinai 7
fuisse Tabernacula,
quorum uni
quid ascriptum
fuerit.*

704

*In mundo nihil
firmum, ratum,
& stabile.*

705

*Mundus totus in-
vidiâ plenus.*

Quòd mundus totus perfidia plenus sit sequens
Gallicum docet.

*Le monde est plein de perfidie.
De puanteur, de Tragedie
Et au comble d'iniquitez.
Les champs, les deserts, les Citez
Sont pleins d'angoise: & faut qu'on die
O Vanité des Vanitez.*

706

*Diabolus mun-
dum duobus gla-
diis oppugnat.*

Quòd Diabolus Asmodeus infernalis in hoc
mundo duobus gladiis dimicet, & nonnullos in cer-
tamine illo adoriatur, tentet & vincat, docet se-
quens Gallicum ab hujus Consilij Authore in con-
cione notatum in nobili Troia Gallica Campaniæ
Gallicæ vicina.

Et dixit concionator Gallicus.

*Le Diable a deux espèces en sa main, par lesquelles il
bataille à l'encontre des hommes pour les tenter, & sur-
monter en ce monde, à sçavoir la prosperité, & Adversité.*

Id est:

Diabolus in manu sua gerit duos gladios, qui-
bus pugnat contra homines ad tentandum, & vin-
cendum eos in hoc mundo, qui sunt prosperitas, &
Adversitas.

Divus Paulus autem Ephes. 4. inquit.

Nolite locum dare Diabolo. Idem Paulus 1.
Tim. 2. dicit.

Orate sine ira, & dubitatione. Primo autem
gladio maximè oppugnat Diabolus in hoc mundo
homines prosperitate nimirum.

Et

Et dicunt sacrarum literarum Interpretes,
Magna virtutis est cum felicitate luctari ne illiceat,
ne corrumpat, ne ipsa subvertat felicitas.

Item.:

Prospera hujus mundi asperitatem habent,
veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, in-
certam voluptatem, durum laborem, timidam qui-
etem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis
inanem.

Item.:

Glossatores sacrarum literarum dicunt.

Difficile, imo impossibile est, ut præsentibus,
& futuris quis fruatur bonis, ut hic ventrem & ibi
mentem impleat: ut à deliciis ad delicias transeat,
& in utroque seculo primus sit, ut in terra, & in cœ-
lo appareat gloriosus.

Et dicit quidam sacrarum literarum inter-
pres.

Iustis amplius placet ex adversitate mala per-
peti, quàm ex prosperitate terrenæ dispensationis
curâ fatigari.

Et alibi dicit Laudismannus hujus Consilij
Author, adversi casus patienter ferendi, & cum
prudencia declinandi.

In nostra autem potestate situm non est mu-
tare tempora, & eventus. Cogitandum, & eniten-
dum, ut vitemus, ut prævideamus, ut denique a-
versemur.

Et masculum modo habeat cor ingenuus, &

vir-

707

*Magna virtutis
cum felicitate lu-
ctari ne illiceat.*

virtuosus homo, quando aduersitates aliqua ei ob-
luctantur.

Egregium dictum
Italicum.

Aliàs Italicè dicitur.

*L'humo sanio non dee mai perdere la speranza nelle co-
se, che dipendono dalla Fortuna.*

Id est:

Vir prudens iis rebus, quæ ex Fortunæ arbitrio
dependent nunquam animum despondere debet.

Alterationem aliquam Fortunæ literatissimus
non facilè extimescit, neque in juvenili, neque se-
nili ætate qui egregios libros quibus egregiè Reip.
literariæ fructificatur scribit & in lucem emittit,
quibus inclarescit in mundo.

Ad patientiam adhibendam Latino, Gallico,
Hispanico, & Anglico idiomate fit exhortatio.

708

Exhortatio ad
patientiam.

Latine.

Gallicè,

Italicè.

Hispanicè,

Anglicè.

Sitis patientes.

Soiez patient.

Habiate patientia.

Teneys pacience.

Be you patient.

De Patientia sapius dixit hujus Consilij Au-
thor quod sit herba, quæ non crescit in omni hor-
to, sed quæ plantanda, sit in unicujusque hominis
Christiani corde.

Idem :

Hujus Consilij Author alibi dixit Italicè.

Haver pazienza è la Chiave Della Allegressa.

Habere patientiam clavis est alacritatis.

VIR-

Virtuosi, & literatiores Senes alacriores fiunt si à parvis Drolis Gallicis vel aliis parum Polonifantibus, parum Gallifantibus, parumque Juridifantibus Poetis *χερσιναντοῖς* in Academiis Germanicis perturbentur.

Et dicere solet homo virtuosus, pius, & prudens, doctus & discretus à Scoticis Drolis Gallicis, & Poetis parum Polonifantibus in illustri aliqua Academia perturbatus dicere. Converto me ad patientiam, quæ malorum omnium victrix esse solet.

Parvum, & exiguum autem est malum, si homo virtuosus, pius, & prudens, & doctus à parvis Drolis Gallicis indoctis, & vulgaribus nonnullis Poetis perturbetur.

Italicè autem dicitur satis commodè.

Per nostra salute babbi amo bisogno, & di buoni amici ò d'acerbi n'emici.

Salutis nostræ causa, aut bonis amicis, aut inimicis indigemus.

Et hæc sententia Italica alibi ab hujus Consilij Authore allegata est.

Mavult autem hujus Consilij Author severum Adversarium apertum, quam minùs apertum Amicum.

Deo omnia committenda esse sequens Gallicum ab hujus Consilij Authore compositum docet.

Il faut tout mettre sous la main de Dieu tout puissant lequel gouvernera sans faute le tout, & le conduira à bonne fin.

T r

Id

709

Deo omnia committenda.

Id est:

Omnia potenti manui Dei committenda, qui sine omni dubio gubernabit, & perducet omnia ad bonum finem.

710

Regula vitæ à Ma-
gno Thaburno in-
star Symboli, ad-
hibita.

Regula vitæ olim à clarissimo Thaburno illu-
stris Scholæ Goldbergenſis Rectore exercitij loco in
illa celebri Schola proposita, & inſtar Symboli ab eo
uſurpata, ab hujus Conſilij Authore Pariſiſis Galli-
cè verſa, ita Gallicè ſonans, quæ libro de Spiritua-
li peregrinatione inſerta eſt.

*Vivons ainſi en ce monde, ne nous tombions hors de
la grace de Dieu, & ne perdions la vie éternelle: mais ache-
vons religieuſement noſtre cours, afin que nous ſoyons à la
par fin ioyeuſement reſuſcitez, & obtenions les biens du ciel.*

Id est:

Ita hîc vivamus, ne gratia Dei excidamus, nec
vitam alteram amittamus: ſed piè curſum pertexa-
mus, ut tandem lati reſurgamus, & bona cœli ob-
tineamus.

Ad hanc regulam vitæ apponere voluit hujus
Conſilij Author Theologica hæc ſequentia de pœ-
nitentia Idiomate Italico expreſſa.

*E vano il pentimento della ſequenti colpa contaminato:
la piaga rinovata più tardi ſi riſana: chi ſpeſſo pecca, &
ſpeſſo ſi duole à pena merita perdono, nè giovane punſto, ila-
men: i quando ſi raddoppiano i peccati.*

Id est:

Irrita eſt pœnitentia, quæ in ſequenti peccato
contaminatur, vulnus renovatum difficilius ſana-

tur,

tur, qui sæpius peccat, & sæpe dolet, vix veniam meretur, & vani sunt fletus, si peccata duplicantur.

Quòd nimis tardè remedium quærat mor-
tis articulo præfente sequens Italicum docet.

*Tardi ſi cerca il remedio della ſalute, quando è preſen-
te il pericolo della morte.*

Quod vero converſio ad Deum non pro-
ſtinanda ſit ſequens Italicum dictum docet.

*Non tardar à convertirti à Dio, ne andar prolungan-
do d' hoggi in domani perſhe ſubitamente viene l'ira ſua, &
in tempodi vendetta timandera in diſperſione.*

Id eſt:

Conversionem tuam ad Deum noli protrahe-
re, neque ex hodierna die in craſtinum differas. Su-
bitò enim venit ira ejus & tempore vindictæ ſuæ
non diſperget.

Apponendam autem cenſuit hujus Conſilij
Author optimam ſimilitudinem Italicò idiomate
expreſſam, quæ Italicè ita ſonat.

*Optima ſimilitu-
do Italicò Idiomate
te expreſſa.*

*Come la nave è chiuſa verſo il mare, & aperta verſo il
cielo, coſi l'anima del Chriſtiano dee eſſer chuiuſa al mondo,
& aperta à Dio.*

Id eſt:

Quemadmodum navis adverſus maris fluctus
undique clauſa, verſus cœlum vero aperta eſt: ita
anima hominis Chriſtiani mundo clauſa eſſe, Deo
vero patere debet.

Varia Italica Dicta ſacra leget Lector beni-
gnus cum explicatione latina à Laudismanno appo-

sit in libro ejusdem qui Spiritualis peregrinatio inscribitur.

711

*De Regno Diaboli
destruendo.*

Reverendus, & excellenter doctus vir, Dominus Jacobus Maclerus, in illustri Mōtisbelgardo cōcionator Gallicus, de Regno Diaboli destruendo in concione hoc sermonis incremento usus est.

Il faut travailler, & mettre toute peine à ce, que les remparts, & fortresses de Sathan soient demolies, son arrogance abbatue, sa grandeur rabaisée, son courroux ravallé, sa hayne amorty, estainné l'ardor de son ire.

Id est:

Omnibus viribus enitendum, ut munimenta, & fortalitia Diaboli destruantur, arrogantia ipsius, & insolentia reprimatur, ira ipsius debilitetur, & ardor iræ ipsius extinguatur.

712

*De Malitia
Mundi.*

De malitia mundi dixit Biturigibus Gallia Episcopus Bituricensis his verbis Gallicis.

Ce ne seroit de merueille, si la terre s'ouvroit pour nous englutir.

Car il y a tant de vilenies, tant d'abominations, & tant de Vanitez.

Id est:

Mirum non esset, si terra dehiscens nos deglutiret.

Quia tot sunt, & committuntur turpitudines, & tot fiunt abominaciones, & tot videntur vanitates, quibus homines mundani delectantur.

713

*De postposito honore
Dei.*

Quod is, qui honorem Dei postponit miserè pereat in hoc mundo, & quod illud eveniat iusto

Dei

Dei iudicio docent sequentia Gallica à Laudismanno Aureliis in Gallia notata.

Il aduient par le iuste iugement de Dieu, que qui post pose l'honneur de son fils nostre Seigneur à son propre proufit, honneur, & commodité, il meurt à la fin mal heureusement, & pert biens, dignitez, honneur, & chevance: au contraire, qui mesprise ses biens propres, sa vie ses commoditez, son estat pour maintenir la gloire de Dieu, il acquiert de grandes richesses, augmen e sa dignité, & vient à la fin au comble de toute gloire, & honneur. Car il se faict, & acquiert en cela pour amy, pour patron, pour defenseur ce grand, & hau Seigneur, qui n'abandonne iamais les siens.

Id est:

Iusto Dei iudicio pereunt, & puniuntur in hoc mundo, qui propriis commodis postponunt honorem Christi: E contra verò, qui vitam, & temporales commoditates propter gloriam DEI perdunt, acquirunt in cælo divitias, quæ non perduntur. Et hac re sibi defensorem acquirit, & patronum potentem illum cælestem Dominum, qui suos nunquam deserit. Et tales materias Theologicas tam in concionibus Gallicis, quàm extra eas diligenti studio studiosi linguæ Gallicæ notare debent, & eas sapius repetere, & memoriæ mandare.

Quod is, qui in hoc mundo Regnum Christi non inchoat Asmodei infernalis mancipium fiat docet sequens Gallicum in Libro Laudismanni de Spirituali peregrinatione extens, & ita Gallicè sonans.

714

Regnum Christi
hoc in mundo nō
inchoans, Asmo-
dei infernalis fit
mancipium.

Celui, qui ne commence en ce monde le Royaume de Dieu, il est abymé en enfer.

Id est:

Is qui in hoc mundo Regnum Dei nō inchoat ad gehennam ædificat, & infernalis Asmodei mancipium fit.

Ædificant autem omnes ij ad gehennam, qui vera pietate Regnum DEI in hoc mundo non inchoant.

715

In hoc mundo prius peccatis moriendum, antequam corpore moriamur.

Quòd in hoc mundo prius peccatis moriendum sit antequam corpore moriamur docet sequens Gallicum, ita sonans.

Stuylà devant qu'il meure meurt.

Ne meurt pas alors quand il meurt.

Id est:

Ille qui antequam moritur, non moritur tum, quando moritur.

Et hoc attribuit suo Domino Laudismanus hujus Consilij Autor, Domino Friderico Principi, & Duci Wirtembergico in libro de Spirituali peregrinatione, & in oratione, in qua pia illustrium Symbola Latinè Gallicè, & Italicè, Theologicè, Ethicè, & Politicè ab eo explicantur.

716

Polonicum Dittu cgregium.

Et huic quadrat sequens Polonicum à Laudismanno in Polonia notatum.

Ktorz czo wtek kiedy umiera.

Al stad sie indzey preez ubiera /

Aluz trzdtim dawno Gwiatu umra

Łokotky marnosczy opusse Zialä

Tenez

Tenez umtera iucz me amiera

Alie za Smecz swazywoth biera.

Querela pij cuiusdam, quòd omnia in peius ruant, in Gallicum sermonem ab huius Consilij Authore translata, quæ ita sonat.

Toutes choses vont de pis, en pis, & voit on tous les iours quelque vicissitude, & changement nouveau.

Id est:

Omnia in peius ruunt, & videtur singulis ferè diebus nova quædam alteratio, & vicissitudo rerum.

Item:

Toute fidelité (qui deburoit estre le lien pour nous entretenir en amitié les uns avec les autres) s'en va à demy morte, & presque toute esteinte.

Id est:

Fidelitas ligamen illud, quòd invicem junguntur, & ligantur amico: um corda quasi emoritur, & extinguitur.

Item:

Les riches s'ont seulement en credit, & elevez, & les pauvres sont soulez aux pieds.

Id est:

Elevantur solummodo divites, pauperes vero pedibus conculcantur.

Et concludens felices esse dicit, qui per mortem ad alteram vitam cœlestem vocantur.

Heureux donc (encores dyie) plus heureux ceux qui sortent de ceste sale, & orde prison de ce monde, & de ceste vallée de toutes pauvretés, & miseres sont par la mort glo-

rien-

717

Pij cuiusdam querela, quòd omnia in peius ruant.

718

Fidelitas emoritur.

719

Felices qui sunt in hoc mundo.

rieusement portez en celeste, & triumpante Eglise du sou-
verain Seigneur de tout cest univers.

Id est:

Felices igitur, atque felicissimi sunt ij, qui à
squalido hujus mundi carcere per mortem liberan-
tur, & ex hac miseriarum Valle transferuntur ad
triumphantem in cœlis DE I omnipotentis Ec-
clesiam.

719

*Ardua questio Di-
vi Lutheri pro-
posita.*

Quæstio Divo Lutheri olim à nonnullis pro-
posita, & à Laudismanno hujus Consilij Authore in
illustri Montisbelgardo loco pietati veræ conse-
crato Gallicè ad petitionem junioris Principis
Wirtembergici Domini Ludovici Friderici cathed-
ralis Ecclesiæ Argentinenfis Canonici dignissimi
versa.

Num in altera cœlesti vita cognituri, simus
prædecesores, & parentes nostros, quos in terrestri
hac vita non cognovimus, nec vidimus.

Et pia & docta est Q. & piè & doctè ex tempo-
re soluta à Divo Lutheri.

*Luther estant demandé pour répondre, si en la vie
eternelle nous reconnoissons, & mesmes les Ancestres ou
noz parens, lesquelz nous n'avons jamais veu en ce monde*

*Et comme les Assistans desirassent grandement d'oïr
son advis, respondit.*

*Qu'est il advenu à Adam. Il n'auvoit jamais veu
Eve, mais quand Dieu la formoit, il dormoit profondement.*

*Estant resueillé il ne demanda en la voyant qui elle est.
Mais dit, que c'est la chair, & los des ses os. Comment le
pouvoit il sçavoir? Certes il parloit ainsi étant plein du
sainct*

ſainct ſprit, & ayant uraye cognoiſſance de Dieu En ſemblable nous ſerons renouuellez, en l'autre vie par Chriſt, & cognoiſtrons noz parens femmes, & en fans plus perſaictement, qu'Adam, ne cognoiſſant lors EVE.

Et dicit Lutherus nos poſt reſurrectionem renovatos melius & perfectius recognituros eſſe, parentes, uxores, & liberos noſtros, quàm recognovit Adamus Evam ſuam.

Psalmus 46. à Divo Luthero in vulgarem ſermonem translatus Gallicè redditus extat in Libro Laudismanni hujus Conſilij Authoris de Spirituali peregrinatione, qui incipit his verbis Gallicis.

Dieu nous eſt une forterefſe, & boulevert imprenable.

Id eſt:

Firma nobis DEUS eſt arx, & propugnaculum, &c.

In Oratione Academica Laudismanni, quam habiturus eſt vel in illuſtri Lipſia, vel alibi, in qua oratione hodierni Cæſaris aliorumque Regum, & Principū Symbola latinè, Gallicè, & Italicè, Theologicè, Ethicè, & Politicè explicaturus eſt, ubi varia dicturus eſt hujus Conſilij Author de magno, & magnanimo Duce Saxonico, Johanne Friderico, conſtantiffimo Chriſti Diſcipulo, & Cōfeſſore, & illi Italicum illud Saffo Piedra, & Hiſpanicum Piedra Roſca attribuit, à Saxonico nomine derivatum, & ibi allegat Laudismannus ſequens Carmen, quod illi quadrat ita ſonans.

721

Psalmus 46 Gallicè redditus in libro Laudismanni de Spirituali peregrinatione.

722

Oratio Academica Laudismanni.

723

Johanni Friderico Saxonico illud Saffo piedra attributum.

In Christo posuit Firma hic est Petra.
Salutis.

Spem fidei, & totum Religionis opus.

In Vocabulo autem Scopus quo hodiernus Serenissimus Elector Saxonicus utitur, dicit Laudismannus hujus Consilij Author, quòd hodiernus serenissimus Elector Saxonicus hodiernis temporibus vera fide collimet, & tendat ad eundem Scopum, ad quem collimavit, & tendit tempore Caroli V. Imperatoris potentissimi magnanimus, & in illa causa propter quam salvamur, & glorificamur constantissimus Johannes Fridericus Saxonicus,

Et rarum, & inauditum constantiæ in eo conspectum fuit Exemplum, quod omnes proceres & magnates imitari debent.

Et pro hodierno Serenissimo Electore Saxónico, & Cels. ipsius longæva vita quotidie vota facit Laudismannus hujus Consilij Author, quòd Cels. ipsius eum anno 1614. ita favore amplexa fuerit, ut eum ad Academiam suam Lipsicam respectu professionis Linguae Gallicae gratiosis literis prima vice remiserit, altera vero vice ipsius causa ad eam scripserit, ut eidem in jam dicta Academia Auditorium aperiretur, ad perorandum publicè, & Latine, Gallicè, & Italicè, Theologicè, Ethicè, & Politicè explicandum hodierni Cæsaris, Regis Angliæ, & Cels. ipsius Symbolum, & ut ei omnia humanitatis officia præstarent, & eum respectarent.

Vota

724

Scopus Nomen
hoc in Symbolo
Sereniss. Electoris
Saxonici adhibi-
t. m.

Vota item facit quotidiana idem Laudis-
mannus hujus Consilij Author pro magnanimo illu-
stris & literatissimo Principe & Domino, Dn. Phi-
lippo hujus nominis II. Stetin. Pomeran. & Cassub.
Duce & pro longæva ipsius Cels. & ejusdem Celsit.
Fratrum dilectissimorum vita.

Deus optimus maximus eos in veræ Ecclesiæ in-
crementum tanquam verarum Ecclesiarum Nutri-
tios diu sospites esse velit.

Et vel in supra honorificentissimè dicti Ele-
ctoris Soxonici Domini sui clementissimi illustri
Civitate Lipsica propter praxin Juridicam & Advo-
catiam, vel in inclyto Stetino Pomeraniæ Metro-
poli (cum in ea omnes suos Libros & Consilia im-
primi curaturus sit) vitam cum morte Deo volen-
te commutaturus est sæpè dictus Laudismannus hu-
jus Consilij Author, si eum Magna illa Silesia Patria
dilecta, & chara benignè non susceperit. De
benigna receptatione autem nullum est dubium.

In Theologicis itaq; concludens Laudisman-
mannus Consilij hujus Author apponit. 7. Opera
Misericordiæ sex diversis idiomatib. expressa, in
quorum egregio Exemplo demonstratur quam co-
gnitionem Linguae diversæ habeant.

S E P T E M
Opera Misericordiæ talia
sunt.

714
Septem Opera Mi-
sericordiæ

¹
Latine.

Gallicè.

Italicè.

Hispanicè.

Anglicè.

German.

Esurientes cibare.

Paistre ceux, qui ont faim.

Gli a famati pascere.

Mantener les ambrientes,

To fede the Hongrye.

Die Hungerigen speisen.

²

Sitientes potare.

Abreuer ceux, qui ont soif.

Li assediati dare, bere.

Dar de beuer a los sedientes.

To gyuethe tharsty dryncke.

Die Dürstigen trencken.

³

Nudos vestire.

Vestir les nudz.

I nudi vestire.

Vestir los desnudoe.

To cloth the Naked.

Die Nacketen kleyden.

⁴

Agrotos visitare.

Visiter les malades.

Gli

Gli infermi visitare.
Visitar los en fermos.

Te vysyt the Sicke.
Die Krancken heimsuchen.

Incarceratos consolari.
Conforter les prisonniers.
Confortare prigioni.
Conforter les encarcelados.
To comforte the prysoneurs.
Die Gefangenen trösten.

Mortuos sepelire.
Enseuelir les morts.
Seplire Di morti.
Enterar les muertos.
To burye the dead.
Die Todten begraben.

Pegrinos Hospitari.
Recebuoir les estrangiers.
Albergare li pelegri.

Acoger los pelegrios.

To logde the Strangers.

Die Frembden beherbergen.

Præcedentibus 7. Operibus misericordiæ, quibus gratiam penes Deum & homines meremur, apponere voluit hujus Consilij Author tres virtutes, quarum alis ad cælum evolamus.

725
Tres virtutes quarum alis ad cælum evolamus.

Il faut embrasser ces trois Vertus, la charité, la Vérité, & la Foy, ces sont les ailes, dont les hommes volent au ciel.

Id est:

Amplecti oportet has tres virtutes, charitatem, veritatem & fidem, quarum alis ad cælum evolumus.

Nunc pulchro ordine transit Laudismannus à Theologicis ad Oeconomica, Ethica, Moralia & Politica, &c.

726
Quomodo gubernanda sit Res familiaris.

Oeconomicum hoc Gallico Idiome expostitum notavit Parisiis hujus Consilij Author, quod omnes observare debent, ita sonans.

Il faut si prudemment gouverner son ménage, & moderer les fraix, & despens, n'est ce, que nous les puissions continuer, & par mesme moyen soubvenir à nous mesmes en cas de nécessité, & ayder nostre prochain.

Car ayant faict passer tous biens par le gosir, & amoindry noz facultés apres la nécessité, & disette nous faict rugir, laquelle bien souvent ferme la porte à toutes prerogatives, & commodités de ce monde.

Et le

*Et le proverbe est véritable. Le pauvre est le, plus
fouillé, & chargé.*

727
Proverb. Serum.

Id est:

Ita prudenter gubernanda est res familiaris,
& sumptus ita moderandi, ut eos continuare, & no-
bis ipsis auxilio esse, & egenis manum auxiliatri-
cem præbere queamus.

Nam dilapidato patrimonio, & sumptibus ex-
cessivis diminuta re familiari, tandem egestas, & pe-
nuria nos rubore suffundit, sæpius etiam viam in-
tercludit, quò minus ad prærogativas, & tempora-
les commoditates perveniamus.

Et proverbium verum atque verissimum est,
pauper plerumque pedib. culcatur, & premitur.

Quilibet igitur in rem suam intentus sit, &
sumptus non excessivos, sed moderatos faciat.

Provisio autem pecuniæ tollit necessitatem,
in Hospitio.

Aliàs Gallicè non incommodè dicitur.

*Qui n'a point d'argent en la bourse, il faut qu'il aye
le miel en la bouche.*

Id est:

Argentum in marsupio qui non habet, in ore
suo mel habeat necesse est.

Solatium autem præbet literato viro & docto
in senectute ejus politior literatura, & variorum li-
brorum pretiosorum editio, quæ multos aureos &
Taleros subministrat, & seniores exhilarat, & cor-
roborat.

728
Pecunia carens
dulci Eloquentia uti-
tatur necesse est.

729
Quid præbeat so-
latium literato
viro in senectute.

Et li-

Et licet aliquid adversitatis illis obveniat, propterea animum non remittunt, sed corde masculo adversitates superant, secundum illud Italicum.

730

Italicum Dicitur

Conor sorte, rompe cattiva sorte.

Et licet parum à literatiore viro Fortuna mater discedat, revertitur tamen tandem ad eum ex favore coelesti, & incipit eum non paucis & minimis, sed multis & maximis sæpe bonis, & elargitionibus compensare, secundum illud Italicum.

731

Italicum Dicitur.

Non commincia Fortuna mai per poco.

Id est:

Fortuna non incipit à paucis, sed à multis Elargitionibus.

Studeat modò quis diligenter in juventute sua, & peregrinetur, & prudentiam acquirat, & sollicitus non sit de Fortunæ Elargitionibus, & de inclarescendi occasionibus, quas Deus opt. max. subministrat piis, in piorum & illustriorum Cæsarum & Principum curiis, & aulis.

732

Noverca Fortuna non extimescenda

Et novercam fortunam adversam non extimescat, sed eam animositate, pietate, & constantia superet.

Ad Ethica nunc transit hujus Consilij Author, & ne nimis excrescat Consilium ejus de Exoticis Linguis, saltem unum atque alterum Exemplum Ethicum inserturus est, & de Officiis prudentiæ acturus.

733

Præceptum Ethicum.

In primis verò Ethicum hoc præceptum omnibus studiosè notandum præmittere voluit hu-

jus

hujus Consilij Author, quod Gallicè ità sonat ab eo compositum.

Il faut cheminer en equite & rondeur devant Dieu, & les hommes.

Id est:

Ambulandum est coram D E O, & hominib. in æquitate, & sinceritate.

Deus totum, non dimidium requirit hominem in cultu suo dicit idem Laudisman. in libro suo de Spirituali peregrinatione.

Item:

Il faut parler d'une pure, & simple affection, comme doit faire un homme loyal, & chrestien.

Id est:

Loquendum est affectione pura & simplici, uti facere debet homo fidelis, & Christianus.

Toutes nos actions doivent estre accompagnées non de legereté, mais de prudence.

Id est:

Omnes Actiones nostræ nihil levitatis continere debent, sed prudentiâ gubernandæ sunt:

Il ne se faut pas gouverner par passions: mais par raison.

Id est:

Non affectibus indulgendum, sed rectæ rationis judicium sequendum.

Officia prudentiæ his floribus Gallicis exprimentur, à Laudismanno Parisiis notata.

Et primum prudentiæ officium his terminis Gallicis describitur.

734

Ambulandum coram Deo & hominibus in æquitate & sinceritate.

735

Præceptum Ethicum.

736

Quomodo loquendum.

737

Actiones nostræ quales esse debent

738

Præceptum Ethicum.

739

Officia prudentiæ

Primum prudentiæ officium.

C'est prudence de Sçavoir gouverner sa langue conformément aux loix, & circonstances, & entendre bien, ce qui se doit dire, & ce qui se doit taire.

Et le temps de l'un, & le temps de l'autre, pource que (comme dit Salomon) il y a deux temps, de parler, & temps de se taire.

Id est:

Prudentiæ est scire gubernare linguam suam, ut legib. & circumstantiis quadret & conveniat, & intelligere quid dicendum, & quid tacendum: & rectè scire tempus, quando loquendum, quando vero tacendum.

Quia secundum Salomonē tempus est loquendi, & tempus tacendi.

Et rectè & Ethicè dicitur Gallicè.

Le sage se tait avec plus grande loyange, qu'il ne parle.

Id est:

Sapiens & prudens Homo majori cum laude tacet quàm quòd loquatur.

Ad primum prudentiæ officium Laudismanus hujus Consilij Autor apponere voluit hæc Gallica, & Latina, Gallicum.

Qui garde, & reprime sa langue, garde son Ame.

Id est:

Linguam qui reprimat, custodit animam suā.

In Aulis illustrium sæpius incitatores sunt ad aliquid dicendum at semper respiciendum ad id, quod tertio Æneid. apud Ovid. extat Eloquar an Sileam.

Et exemplum est διαμειψέως, sive ἀμείψας, quando simulamus non querere unde incipiendum, ubi

deli-

740

Linguam suā reprimens custodit animam suam.

741

Exemplum
διαμειψέως.

definendum, quid potissimum dicendum sit, aut denique cujusmodi dicenda.

Et cum hæc duo loqui & tacere sint omnium difficilima, sequens Ethicum Gallico Idiomate expressum instar præcepti observandum.

Il faut, que nostre maladie se dispose de refrener son appetit, faisant resistance à soy mesme, & s'accoustumant peu à peu à tenir la bouche plus close.

Id est:

Oportet ut morbus ille noster se disponat ad refrenandum appetitum suum, ad resistendum sibi ipsi, & pedetentim assuescendum ad comprimendum os nostrum.

Taxantur autem sequenti Gallico dicto illi, qui minus sciunt, tamen plus in aula illustrium loquantur.

Toujours ceux, qui sçavent le moins, veulent parler le plus.

Id est:

Semper illi, qui minus sciunt, cupiunt plus loqui.

Secundum prudentiæ officium sequentibus terminis & floribus, exprimitur.

C'est à faire à un homme sage de ne se fier pas de tout, & de ne laisser incontinent sortir tout son esprit avec la chaleur, & abondance de coeur, puis que (comme dit le sage) L'ignorant, & Idiot laisse couler tout son esprit: mais le Sage se retient, & regarde les choses pour l'aduenir.

Id est:

Prudentis Hominis est, ne quis fidat omnibus,

742

Duo in hoc mundo omnium difficilima.

743

Præceptum de frenanda lingua.

744

Taxatio multa loquentium.

745

Dictum Sapientis

& ne ex calore, & abundantia cordis ingenij sui vires prorumpere, & cordis secreta elabi patiatur, cū sapiens dicere soleat. Idiota, & ignarus prorumpere patitur, & ostendere ingenij vires, prudens verò eas reservat ad res futuras.

Tertium prudentia officium.

Tertium prudentiæ officium sequenti Gallico idiomate notatur, & exprimitur.

C'est prudence de sçavoir endurer les defectuositez d'autrui, & laisser passer les legeretez, & foiblesses des autres sans vouloir descharner les plages jusques aux os, se souvenant, que toutes choses humaines sont composées de parfait, & imparfait, & qu'il ne peut estre, qu'il ny ait une infinité d'imperfections, & defectuositez en ceste vie.

Id est:

Prudentiæ est scire, sufferre, sive pati imperfectiones aliorum, & silentio præterire levitates & imbecillitates aliorum, non refricare vulnera usq; ad ossa; sed recordari, quòd omnes res humanæ cõpositæ sint ex perfecto & imperfecto, & quòd nihil reperiatur in hoc mundo, in quo non sint, infinitæ imperfectiones, & imbecillitates.

Quartum prudentia officium.

Quartum prudentiæ officium sequentibus Galcis verbis exprimitur.

C'est une grande prudence à l'homme de cognoistre soy-mesme, & tout ce qui est dedans soy, c'est à sçavoir tous appetis sinistres, mauvaises inclinations, & finalement son peu de sçavoir, & le peu de Vertu, qui est en luy, en fin qu'il ne presume vainement de soy.

Id est:

Magna prudentia est in homine, si ipsum cognosce-

gnoscere & totum illud, quod in ipso est, nimirum omnes sinistros appetitus & prauas inclinationes, cognoscere posse, & frenare.

Item :

Parum scientiæ, & parum virtutis, quod in ipso est, probè cognoscere, & nevanè de se ipso præsumat.

Quintum prudentiæ officium in qua consistat, gallicè declaratur,

Quintum prudentiæ officium.

C'est grande prudence de descouurir, & connoistre les ars, & ruses de l'Ennemy, ses entrées, & ses saillies, & ses destours, & ne croire à tout esprit, ne se laisser aller à toute figure & apparence de bien, puis que souuentefois Satan se transforme en Ange de lumire, & met peine de tromper tousiours les bons sous espee de bien.

Id est :

Magna prudentia est, aperire & cognoscere artes, & astutias hostis, assultus ejus, & ejus auersiones, & non credere unicuique Spiritui, & se non pati decipi omni figura & apparentia, siue specie boni, cum Diabolus sæpius se in Angelum lucis transformet, & in id intentus sit, ut Bonos sub externa specie boni decipiat.

Sextum prudentiæ officium his verbis Gallicis exprimitur.

Sextum prudentiæ officium.

C'est encores prudence, & un grand bien de ne se mouuoir à tous vents & est l'office d'une prudence singuliere de sçauoir trouuer un moyen entre ce deux extremes.

Id est:

Summa insuper prudentia est, & commodissimum homini Politico, quod se non patiatur moveri omnivento. Et singularis est prudentia, inter duas extremitates invenire aliquod medium.

Officium hominis
prudentis.

Officium autem hominis prudentis primum sequentibus verbis Gallicis expressum, & Parisiis in ædibus doctissimi clarissimique Domini de Goy, ab hujus Consilij Authore diligenti studio notatum.

Le plus grand office de l'homme sage, est de donner lieu au temps, & obeir à la Necessité, ou comme succinctement dit L'orateur Romain, Vser de marche. C'est s'accommoder au lieu, au temps, aux choses, & aux personnes.

Id est:

Primum hominis prudentis officium est, locum dare tempori, & obedire necessitati, & ut succinctè, & breviter dicit Orator Romanus Uti Foro.

Id est:

Se accommodare loco, tempori, rebus, & personis.

746

Oratoris Romani
dictum.

747

Aliud prudentia
officium.

C'est prudence sçavoir, quand c'est gain, que de perdre: & quand c'est perte de gagner.

Id est:

748

Inter duas extre-
mitates Medium
tenendum.

Prudentia est scire, si lucrum, vel fructus aliquis ex aliqua re haberi possit, an verò damnum.

Inter duo autem extrema medium tenendum esse, & quod virtutis sit officiū semper fugere duas extremitates, nec nimis inclinare in unam, nec in

—alte—

alteram partem, sed Medium tenendum esse sequentia Gallica docent.

C'est l'office de Vertu de fuir tousiours les deux Extremitez, & se mettre au milieu. Car la Vertu, & la Verité s'es loignent tousiours des Extremitez, & mettent leur siege au milieu. Et partant il ne faut tout condamner, ny tout iustifier, tout nier, ny tout accorder, tout croire, ny tout mescroire, ny pour la faute de peu de gens condamner plusieurs.

Mais en toutes choses regarder tousiours le coeur de la raison, & ne se laisser emporter par l'impotuosité de la passion à aucune des extremitez.

Et cum hactenus de officiis prudentiæ dictum fuerit, nunc aliquid dicendum de Novercis prudentiæ.

Quatuor autem esse prudentiæ Novercas, & studiosè vitandas docet sequens Gallicum.

C'est commodè se garder de quatre Maraistres de la prudence, qui sont Precipitation, Passion, Obstination en sa propre Opinion, & Vanité. Pource que la precipitation ne peut deliberer: la passion aveugle: l'obstination ferme la porte au bon conseil, & la Vanité gaste tout ce dont elle se mesle.

Quòd quisque sui ipsius Secretarius esse debeat, sequens Gallicum docet.

Celuy est bien fol, qui de couure sien Secret à autrui, si la necessité ne le contrainct.

Id est:

Stultus est ille, qui Secreta sua alteri aperit, & communicat nulla necessitate cogente.

Et Ra-

749

Quatuor prudentiæ Noverca.

Precipitatio, passio.

Obstinatio, Vanitas.

750

Quisq. sui ipsius Secretarius esse debet.

751

*Ratio, quare quis
secreta sua alteri
aperire non de-
beat.*

Et rationem reddunt Galli, quare secreta quis
sua non aperiat, siue communicet.

*Car (inquiunt) celuy se rend serf d'autrui, qui dit son
secret à celuy, qui ne le sçait pas.*

Id est:

Quia is, qui alteri sua secreta manifestat, illius
se servum constituit.

Igitur Secretorum suorum quilibet fidelis cu-
stos esse debet.

752

*Sophista nodum
in circo quæren-
tes fugiendi.*

Præmissis autem Ethicis apponere voluit hu-
jus Consilij Author admonitionem de fugiendis
Sophistis nodum in circo quærentib.

*Nous devons fuir les chatuilleux, & sophistes, les
quelz à tous propos nous contredisent, en cherchent un noëud
en un ionc, comme l'on dicir.*

Id est:

Fugere debemus Sophistas, quibus inest hu-
mor aliquis perversus, & in quibus est præceptus ad
iram ingenium, & inclinatio nodum in circo (ut
dicitur) quærentes, qui nobis ad quemlibet sermo-
nem contradicunt.

Contra Sophistas agit hujus Consilij Author
tàm in libro suo de Spirituali peregrinatione, quàm
in logicis suis ad sobriam Philosophiam reductis.

Nunc ad Politica pervenit sæpe dictus hujus
Consilij Author, & cum varia in Repub. Bodini Po-
litica Gallico idiomate expressa, & alibi extent, &
ne exeresceret hoc suum Consilium de Exoticis lin-
guis, saltem hoc Politicum de Censura vel censori-

bus in

bus in celeberrima Repub. Genevonesium constitutis hoc loco apponere voluit.

La Reipubli que de Geneve au lieu de Censeurs, y a député dix Anciens, qui sont esleus comme Magistrats à savoir quatre du conseil de Soixante, & six du conseil de deux cents, qui tient les subjects de ceste Repub. la tellement en bride, qu'il demeure bien peu de forfaits impunis: & ne faut douter, que leur Repub. ne fleurisse en bonnes mœurs, tant qu'ils tienaront la main aux Anciens.

753

*Censores in Rep.
Genevensi consti-
tuti.*

Id est:

Genevates pro Censoribus Decemviros, quos ipsi Antiquos appellant, quatuor quidem ex Senatu sexaginta virorum, reliquos ex Senatu ducentorum creare solent, quasi magistros morum, qui tanta severitate vitia castigant, ut vix ullum scelus tam occultum sit, quod inultum reperitur. Nec verò dubitandum est, quin Rempub. si non armis, & opibus certè Virtutibus ac pietate florentem habituri sint, quamdiu censorum potestatem tuebuntur.

In illustri Electorali Palatinatu, in primariis Civitatibus tales Censores à Senatu Ecclesiastico constituuntur, qui in mores civium inspectionem habent, & tanta illorum est autoritas, quanta est Senatorij ordinis.

Et in egregia illa Crucenacensi Electoralis Palatinatus Civitate primaria, in qua olim per 6. annos feliciter vixit hujus Consilij Author, censorum certus constitutus est numerus, quem omnes timent, & respiciunt.

Plura Politica huc retulisset hujus Consilij Autor, si non timuisset, quod Consilium hoc excre-
sceret. At Politica Axiomata Richteri Silesij, & al-
liorum Silesiacorum Politica legenda sunt.

754
Juridica.

Nunc optimo ordine transit hujus Consilij Au-
thor ad Juridica, & quædam de Provisionali Sen-
tentia dicturus est, quibus in casib. illa in Parlamen-
tis Gallicis & publicis justitiæ officinis locum
habeat.

Antequam autem ad eam accederet, voluit
quædam Gallica præcepta præmittere Judicis per-
sonam informantia.

755
*Præceptum Judi-
cem informantis.*

Præceptum Judicem informans tale propo-
nere voluit Laudismannus hujus Consilij Autor,
quod ita sonat.

*C'est chose pernicieuse de juger à l'exemple d'autrui.
Car pour la moindre circonstance du lieu, du temps, des per-
sonnes, du fait proposé, il est nécessaire de varier les juge-
ments, & arrest. L. nemo Iudex C. de Senten. interlocut.*

Id est:

Res perniciofa est, judicare ex exemplo alte-
rius. Quia pro minima etiam rei circumstantia
loci, temporis, personarum, & facti propositi judi-
cium variandum, decernendum & judicandum.

756
*Pluralitas voto-
rum.*

In votando autem pluralitas, votorum atten-
ditur. Et Gallicè dicitur.

*Le plus emporte le moins, Major numerus excludit
minorem.*

757
Aliud Præceptum

Et sequendum id, quod plures statuunt.

Aliud præceptum studiosè observandum.

Il ne

Il ne faut pas juger à la volée : mais avec prudence & deliberation.

Id est:

Non temerariè, & inconsideratè, sed cum prudentia, & deliberatione judicandum.

Quòd judicium æquiparetur Scopò, ad quem erecto ligno, vel umbraculo albo omnes tendant & colliment, at medium non attingāt sequentia Gallica docent.

758

Judicium æquiparatur scopò.

Le jugement est semblable à un but, ou blanc, auquel chascun vise, & veut dresser fleches. Mais se trouuent peu, qui en approchent, moins qui touchent les environs, & en n'y a personne, qui donne ou frappe droit au milieu.

759

Judex quare in civilibus magis secundum conscientiam, quam in criminalib. judicare debeat.

Quòd autem Judex in criminalibus magis secundum conscientiam, judicare debeat ratio red-ditur, quæ Gallicè exponitur.

Il y a plus d'apparence, que les juges jugent selon leur conscience en cas criminel, que ne pas en civil, veu qu'il y va souuent de la vie, & de l'honneur. Et pour ceste raison la preuue y est requise plus claire, que le iour.

Id est:

Plus rationis evidentioris habet, quòd Judex secundum conscientiam judicet in criminalibus, quàm civilib. Quia in criminalib. agitur de vita, & honore amittendo.

Et ideo probationes in his requiruntur luce meridiana clariores.

Nunc ad definitionem supradictæ provisionalis sententiæ accedit hujus Consilij Author.

760

Definitio provisionalis sententiæ.

Est autem provisionalis Sententia ea, quæ ex apertissimo jure petitoris, vel Actoris à Judice ante definitivam profertur, vel ex favore ipsius causæ, qualis est causa alimentorum, causa libertatis. Sunt enim multum favorabiles causæ illæ. Quia denegare alimenta est necidare: aliquem non libertate donare est proprium hominem, sive mancipium constituere: vel sit ratione personarum uti pupillorum, viduarum, quibus provideri oportet sententiâ provisionali.

761

*Casus in quibus
provisionalis sen-
tentia locum ha-
bet.*

Casus autem, in quib. Provisionalis Sententia locum habet voluit Laudismannus hujus Consilij Author specificare, cum dispositioni Juris congrui sint. Et hujus provisionalis Sententiæ mentionem facit idem Laudismannus in libro suo, qui in illustri Stetino paulo post imprimetur, qui Stylus Curia Gallicæ in scribitur, in eo loco, & consilio ejus, quomodo Germani Studiosi Juris Parlamenta Gallica, & publicas officinas justitiæ maxima cum utilitate frequentare debeant.

Sunt autem casus in quibus provisio adjudicari debet hi, qui sequuntur.

Primò locum habet.

En complainte en cas de saisine, & nouveauté.

Id est:

In querela, & in casu novitatis, & turbata possessionis.

Secundò locum habet provisio, vel provisionalis sententia.

En ma-

En matiere de garde simple de nouvelle succession.

Id est:

In materia manutentionis novæ successionis.

Tertiò locum habet En matiere de reintegrande.

Id est:

In materia, vel causis sive petitionibus redintegrandæ possessionis.

De qua Materia in Parlamento Parisiensi multa notavit hujus Consilij Author, uti & in Regis Hispaniarum Parlamento Dolano.

Quartò locum habet provisio, vel provisionalis sententia.

En matiere de recreance de bestes, & meubles, qui se consomment par longee garde.

Id est:

In materia fiduciariæ possessionis earum rerum, quæ longo temporis usu consumuntur.

Et de ea fiduciaria possessione scribit hujus Consilij Author in suo libro, qui Stylus curiæ Gallicæ inscribitur in Dictionibus Gallicis in praxi Gallica usitatis in litera R. In dictione recreance.

Quod autem super mobilibus provisionaliter sententiari, & pronunciari debeat in jure rationem habet, quòd nimirum servando servari nequeant, & longo usu consumantur, arg. l. Mediterraneæ ubi Bart. C. de annu. trib. Panor. c. 1. de dilat. Rebuff. in constit. regn. de sententia provisionali, in præfatione num. 139. tom. i. Quintò locum habet provisionalis sententia.

3

Casus.

762

Redintegranda
possessionis mate-
ria.

4

Casus.

763

Fiduciaria posse-
sio in quibus lo-
cum habeat.

Bart.

Panor.

Rebuff.

5

Casus.

En cas d'alimens, sous lesquels sont compris la nourriture de bouche, les vestimens, & la demurance.

Id est:

In casu ciborum, vestimentorum, domicilio, & habitationum.

Et hæc etiam in jure rationem habent.

Glos. l. legatis ff. de ali: & cibarij, legat. loco citato num. 29. Bart. in l. si cum dotem §. sin autem in savissimo ff. sol. matr. & in dicta l. legatis Jason.

Sexto habet locum provisionalis sententia.

En cas de dot d'assignat de mariage, ou de douaire.

Id est:

In casu assignata dotis, vel Donationis propter nuptias.

Et hoc in jure fundatum est.

Et Reipub. interest mulieres esse dotatas, & eis Dotes conservari. l. i. ff. sol. matrim. l. pen. ff. ut in posses, legat.

Septimò locum habet provisionalis Sententia.

En denonciation de nouvelles oeuvres.

Id est:

In denunciatione novi operis. De his materiis juridicis varia notavit hujus Consilij Author, quæ in suis cameralib. & Actis causarum continentur.

Nunc ponit Laudismannus hujus Consilij Autor punctum Juris, quod in Dolano regis Hispaniarum Parlamento augustissimo Appunctamento affirmativo comprobatum & decisum fuit de præ-

scriptione

Rebuff.
Bart.
Jaf.

6

Casus.

764

Reipub. interest
dotatas esse mu-
lieres.

7

Casus.

765

Denunciatio novi
Operis.

766

Punctum Juris
controversum de
prescriptione 30.
annorum.

scriptione XXX. annorum in re hereditaria vedita, cui contractui appositæ fuerunt Gallicæ hæc Dictiones,

Toutes, & quantes fois:

Toties, quoties.

Par plusieurs conventions de rachats est donné pouvoir, & puissance au vendeur de racheter & retirer la chose vendue perpétuellement, & toutes & quantes fois, qu'il lui plaira, & voudra racheter l'on fait doute, si l'action résultant de tel contract est prescriptible par le temps de trente ans, & si après ledict temps le vendeur, ou ses heretiers seroient admis au rachat.

Si actio resultans ex tali contractu, cui appositæ sunt hæc duæ dictiones toties quoties voluerit redimere rem hereditariam venditor spacio XXX. annorum sit præscriptibilis.

Et ex sequentibus Gallicis verbis percipitur, quod dubitetur, cum annui census certis preciiis empti & acquisiti & cum clausula toties quoties empti redimibiles sint.

Ceste doute, quant aux ventes voyageres & acquises à prix d'argent est uuidée, parce que lesdictes rentes ainsi achetées sont tousiours rachetables, non obstant quelques laps de temps encouru.

Quod annui census certis preciiis & pecuniis acquisiti sint redimibiles non obstante quocunque lapsu temporis.

Mais quant au heritages, & autres droicts, que rentes voyageres vendues se treuvent diverses opinions entre les interpreteurs du droict.

767

Dictiones toties, quoties contractui appositæ.

768

Actio ex contractu resultans.

769

Dubium unde oriatur.

770

Diversæ opiniones Glossatorum, & interpretum Juris

Sed

Sed quantum ad hæreditates, & alia jura vendita attinet reperiuntur inter se discrepantes Interpretum, & Glossatorum opiniones.

Les uns sont en ceste opinion, que au droit de reachapt donné perpetuellement Toties Quoties, ne peut estre aucunement prescript, voire apres trente ans.

Nonnulli in ea sunt opinione, quòd quando contractui apposita fuerunt hæc verba Toties Quoties quod jus & libertas redimendi in perpetuum concessa nullo modo per cursum XXX. annorum præscripta sit.

Fab.
Chass.

Et probatur hoc in jure Fabianus in tract. de empt. & vend. Q. 13. Chass. in consue. Burg. Tit. Def. rentes vendues à reachapt §. 1. num. 11. cum sequ.

Plures allegat Tiraqu. au retraict conventi- nel §. 1. glos. 2. nu. 15. usque ad nu. 23.

Opiniones aliorum

Les autres sont en ceste opinion, que tel droit est prescript par le temps, & terme de trente ans,

Cæteri in ea sunt opinione, quòd tale jus præscribatur per cursum 30. annorum,

Fab.

Jo. Fab. in l. cum notissimi, in Princ. C. de præscriptionibus 30. annorum.

Socy.
Tiraqu.

Socy. in Consil. 145. parte 1. plures allegat.

Tiraqu. loco præallegato nu. 6. usque ad 12. in l. sicut C. de præscr. 30. vel 40. annorum.

771

Opinio Mercet-
rij.

J'ay esté tousiours (dixit Mercetius) de tel advis, que la faculté donnée perpetuellement de reachapt, & toutes, & quantes fois qu'il plaira, est prescriptible par le temps de trente ans.

Fui semper in ea opinione, quòd facultate redimendi in perpetuum concessa, quando contra

Atui-

etui appositæ fuerūt hæ duæ dictiones Toties, Quo-
ties, res hæreditaria vendita per lapsum 30 annorū
præscripibilis sit.

*Car le droit de racheter en vertu de contract n'est
simple faculté ains prend sa force, & son origine du contract.*

Nam jus, siue facultas redimendi, virtute con-
tractus, non est simplex facultas, sed sumit vigorem,
& originem suam ab ipso contractu.

Nam jus redimendi virtute contractus, non
est simplex facultas, sed sumit vigorem, & originem
suam trahit ab ipso contractu.

*Et par ains celle action descendant de contract, peut
estre prescript par le temps de 30. ans, comme à toutes au-
tres actions personnelles, ou reelles.*

Et ita tali actioni descendenti ex contractu
præscribi potest spacio 30. annorum, quemadmo-
dum præscribitur aliis personalib. & realibus actio-
nibus.

Et probatur l. sicut. C. de præscript. 30. vel 40
annorum.

Dubitavit tamen supradictus Mercerius de
sua opinione.

*Car par arrest de la court confirmatif d'une Sentence
rendue par Messieurs les conseillers dicelle au decret de la
Seigneurie de Morelot, Le Sieur Maillane a esté admis au
Rachapt de la Seigneurie de morelot, qui par luy avoit esté
donnée à sa seur en payement pour la somme de quarante
mille d'escus deniers de son mariage, avec paction de la re-
racheter perpetuellement Toties Quoties, non obstant que le
temps de 30. voire de 40 ans fut passé.*

772

Ratio opinionis
Mercerij.

773

Appunctamentū
curie confirma-
tium.

Nam per Decretum vel appunctamentum Parlamenti lata alicujus Sententia confirmativum licet contractui appositae fuerint Dictiones Toties Quoties, & spacium 30. annorum intervenerit, tamen ad redimendam portionem paternae hereditatis Domini de Maillane Soror admissa fuit.

Et ex hoc exemplo vident Studiosi Juris, quomodo in punctis Juris diversae opiniones in medium proferantur, & quomodo Decreta, confirmativa Parliamentorum vel negativa super iis fiant.

Arrest autem dicitur Sententia, vel Senatus Consultum, à quo appellari non potest. Et derivatur à Gallica dictione arrester, quae significat sistere.

Inde arrest, quasi sententia causae, ultra quam progredi quis non potest.

Appunctamentum verò Curiae (quod Galli appellat L'appoinctement de la court) est decretum Judicis: Cum superius facta fuerit Dictionis Gallicae Rente, Reditus non incommodè quæritur, an Reditus Annui inter res mobiles, vel immobiles referantur.

Et inter res mobiles computandos esse text. est in Clement. 1. §. cum annui reditus.

Et ibi glo. in verb. Cumque, De verb. significat, l. Jubemus nulli, ubi Bart. in fi. notat. C. de sacros. Ec. gl. in §. Quoniam autem, versi. Si vero, & verb. Reditus in Auth. ut hi qui coll. 6.

Cum sæpius in Parlamento Parisiensi augustissimo, & Dolano Regis Hispaniarum Parlamento sæpius Laudism. hujus Consilij Autoris tempore facta fuerit mentio Usurae Palliatæ, quæ 3. suis Decenniali-

774

Arrest quid sit.

775

Appunctamentum
Curiae.

776

Dictio Rente.

777

Quaestio Juris.

778

Usura Palliata
quid sit.

nalibus mūdanz peregrinationis inserta est, voluit Idem Laudismannus illius descriptionem Gallicam conclusivè apponere, & exemplo declarare.

Vn qui faiēt train sur la mer, emprunte cent escus d'or, mais ilz luy font prestez du Tresorier à la charge, que si sa marchandise vient à bon port, oultre les cent escuz d'or il donnera la moytie du prouffit, sinon, il ne laissera de rendre pour le moins les cent escuz.

Et sic quoties ponitur capitale in lucro, & lucrum sub dubio, ibi est usura palliata. Quot rescripta autem & Mandata fiant in Angustissimo Parlamento Regio Parisiensi docet hujus Consilij Autor in libro suo, qui Stylus Curia Gallica inscribitur in litera M.

Et sunt:

Mandement Regatoire.

Mandement Requisitoire.

Mandement de Desistance.

Mandement de Complaincte.

Mandement de Nouvelleté.

Mandement de Garde.

Mandement de Recreance.

Fit autem lemandement de recreance pro retinenda possessione rerum mobilium, ex quarum possessione quis ab alio ejectus est.

778

Quot rescripta, & mandata fiant in Parlamento Parisiensi.

779

Le mandement de recreance quid sit, explicatur.

Talia & similia Vocabula Gallici Drolī & mi-
feri Gallicæ Linguæ Brorffiores, qui in Germani-
cis Academiis Licentiatos Juris se jactitant Latine
explicare nequeunt, propter ignorantiam quæ in
illis non est exigua.

Et ideo illi Drolī & Poetæ parū Polonisan-
tes, parū Gallisantes, & parū Juridisantes eo-
rum patroni Literatiores Germanos odio prose-
quuntur, & quidem inani.

Monstrent & illi optimis Germanis nec non
Gallis Juris Studiosis modum frequentandi Parla-
menta Gallica, & explicent illis Vocabula in praxi
Gallica usitata quæ & Germanis, & Gallis Studio-
sis Juris merita causarum, quæ in Parliamentis, & of-
ficinis justitiæ publicis ventilantur, obscura red-
dunt, quò minùs ea intelligant, uti iis monstrant
literatiores Germani Graduati, & laudem mere-
buntur.

In Libro suo qui Stylus Curix Gallicæ inscri-
bitur ponit in litera R. Vocabulum Relief. in praxi
Gallica usitatum.

Relief autem est jus quod competit Domino
Feudali, quoties mutatur feudum, & ab uno ad al-
terum illud transfertur, mediante consensu Domi-
ni Feudalis directi, fructus prædij beneficiarij ex
commutatione, vel novatione prædij Patrono ob-
veniente, de qua re Laudismannus hujus Consilij
Author in materiis suis Feudalibus & Politicis, quæ
antehac Parisiis imprimi curavit, & in Academiis
Gallicis publicè disputando defendit, scripsit tunc,
quan-

quando sub Magno illo Cujacio & Jurisconsultorum, & Glossatorum Juris Lumine Biturigib. Gallia Gradum Licentiatu assumpsit.

Relief, & Restitution en Entier vero significat Relevationem, sive restitutionem in integrum, & hæc Relevatio describitur Gallicè hoc modo.

Par un relief ceux, qui sont lésés en leur bien, ou par fragilité, ou minorité de leur âge, dol, fraude ou calumnie, de leurs adversaires, de leur absences, & autres justes causes sont remis en tel estat, qu'ils estoient au temps de la lésion, & deception.

Relevantur sive integrum restituuntur, qui læsi sunt in bonis ipsorum, aut fragilitate, aut minoritate, aut dolo, fraude, & calumnia adversariorum reponendi in eum statum, in quo tempore læsionis fuerunt.

Et probatur jure l. Quod si minor §. restitutio, ff. de minor.

Et si minorennis læsus fuerit ex contractu sive cum parentibus sive extraneis inito obtinet relevationem, sive in integrum restitutionem tam contra extraneum quam patrem, vel matrem ratione, & respectu adjuncti, & à ce, que la contenance de la cause ne fuisse divi-ée. Ne continentia causæ datur per l. Si communem ff. Quemad. servit. annul.

Et ea quæ tradit Feli. in c. placuit coll. 3. vers. pro pleniori gustu. De præscript.

In liiera habetur Dictio Renuoy, quæ Remissionem causæ significat.

781

Relief, & restitution en entier.

782

Continentia causæ non dividenda

Felin.

784

*Remissio causa in
ardua causa,*

Et remissionem causæ habuit Laudismannus Argentinenſium Commiſſarius in ardua cauſa hæreditaria Samſonis Kifferi Argentinenſis Canonici ab hujus Conſilij Authore anno 1693. Nancæi in Lotharingia verbali propoſitione, & variis rationibus juris (uti demonſtrabit Liber ipſius pretioſus, & excellens Commiſſionum rectè coram illuſtribus expediendarum proceſſus inſcriptus) deducta coram reverendiſſimo, & celſiſſimo Cardinali Lotharingico, Domino Carolo, dum vixit Epifcopo Argentinenſi, & Metenſi potentiſſimo coram quo, contra Jeſuitas Molzhemianos Legatarios (ſi quidem Sereniſſima ejus Celſ. majorem partem bonorum Samſonis Kifferi Argentinenſis Canonici in vivis dum extitit ditiffimi, Jeſuitis ad extruendum in civitate Molzhemiana magnificum templum legaverat) Ferto ſemel Epifcopo prædeceſſori exolutus, & quarta Canonica ab hujus Conſilij Autore antea hac Argentinenſium Commiſſario acriter diſputata fuit, demonſtrando, quæ inconvenientia ex illa cauſa originem tractura ſint, ſi illa cauſa non gratioſè determinetur.

Et inter cætera agitata fuit tunc in aula, & aulico Epifcopali judicio reverendiſſimi Domini Cardinalis Lotharingici Quæſtio ardua, & profundamento ex adverſa parte Argentinenſium Commiſſario mota. Num Romanæ Eccleſiæ Cardinalis & Epifcopus ob præminentiam ex plena poteſtate novam in Epifcopatum ſuum introducere poſſit conſuetudinem ratione & reſpectu Fertionis, vel

Quar-

Quartæ Canonicae, & liberè disponere possit in
iis, quæ relictas hæreditates clericorum & Cano-
nicorum concernerent.

Et respondit hujus Consilij Author Argenti-
nensium Commissarius, Episcopum ob præsulatum
& præminentiam Jura Canonica transgredi non
posse nec posse sine consensu Capituli in præ-
judicium cleri novam in Episcopatum suum intro-
ducere consuetudinem.

Et discretum, & pium Episcopum non facilè
decernere aliquid, quod in præjudicium vergat
cleri.

Et fuerunt nonnulli, quibus & propositio, &
fundamentorum Juris Canonici & Quæstionis pro-
positæ resolutio placuit.

Nonnulli Argentinenses timidè admodum, &
nudè sapius coram Reverendissimo, & illustrissimo
Cardinali Lotharingico, Domino Carolo, Episcopo
Argentinensi & Metensi in publica audientia Ar-
gentinensium negotia proposuerunt, nullis funda-
mentis, nullisque rationibus juris, nec causis præ-
gnantibus allegatis, & in medium productis, quibus
gratiosum aliquod responsum, & Decretum obti-
neri potuisset.

Hinc Magnificus, & excellenter doctus Do-
minus de Maillane Episcopus Metensis (vividus dum
extitit Dominus Cardinalis Lotharingicus) Gene-
ralis Superintendens nonnullos jejunos, & nudos
propositores appellavit, idè quod magna negotia
coram illustribus jejunè, & nudè admodum sine

ullis

ullis ex jure civili, & canonico depromptis rationibus proponerent, & tam pueriliter magni momenti causas, & nec juridicè, nec politicè agerent.

Anno 1595. in illustri Nancæo Lotharingico, coram Reverendissimo Cardinali Lotharingico verbalipropositione, & deductione obtinuit hujus Consilij Autor arduam causam, & difficilem, & intricatam nomine hæredum Domini Wickeri Ammeisteri, in qua causa Feudali de Alteratione Feudi objecta refutavit idem hujus Cōsiliij Author, & quidem ex jure Canonico, nec non Feudali ea ratione, ut contra omnium Doctiorum Argentinensium æstimationes, Feudum illud merè masculinum, & Ecclesiasticum in fœmininam naturam alteratum obtinuerit hujus Consilij Author.

Ex quibus autem fundamentis juris Canonici & civilis, & rationibus illud Feudum idem hujus Consilij Author obtinuerit, & duabus vicibus 500. florenos illa causa lucratus fuerit, docet liber ejus Cæsarearum aliarumque commissionum rectè expediendarum processus inscriptus.

Junior quidam Argentinensis Juris Doctor Kiglerus dictus, homo elegans, & doctus si super vixisset modum proponendi, & deducendi causas in aulis illustrium addidicisset.

Quidam Argentinensis satis literatus hunc modum ignoravit, & cum causa Feudalis nobilem Dominum in Wangen præfectum in Wantzenavv concernente illi Nancæi coram Reverendissimo Cardinali Lotharingico, & coram Paribus curiæ in
aulico

aulico iudicio agenda esset, & pertractanda, huius Consilij Authorem humiliter rogavit, & sollicitavit, ut intimationis, propositionis, & deductionis modum illi communicaret, quod huius Consilij Author ad preces ejus fecit, & illum ei in scriptis communicavit, in ipsa Argentinensium Civitate.

Quia omne initium grave est: At grave non est Eloquium coram illustri Viro Politico, si sit doctus, cordatus, & animosus, & non facilè admittat talem timidum socium, qui præcordia ejus occupet, & eum adigar, ut Dolo alicui irrepat.

Necessum autem est Studioso Juris, ut tam Juris Canonici, quam Civilis egregio studio egregiam operam navet in juventute, tersæ Latinitati studeat, & se quotidie latine loquendo exerceat, ut tersè, eleganter, & expeditè inter doctos loquatur, exterarum linguarum his temporibus in Imperio Germanico, in aulis Cæsareis, & Regiis, & Principum Curis maximè usitatas (quæ homini Politico eximium ornamentum præbent, & ad peregrinationes suscipiendas conducunt, & hominem informant, quæ ratione cum Exteris Nationibus conversandum sit, diligenti studio addiscat, quo præ cæteris ad officia promoveatur, quibus Dignitates annexæ sunt, & pecunias lucretur, quò se deficientibus viribus patrimonij (cum miserum sit ab alienis dependere viribus, cum propriæ deficient) & honestam conjugij Sociam honestè alere queat, ne opus sit, ut à parentibus, vel agnatis alatur, & sustentetur.

Et tum demum experitur literatus, si in juventute tersè latinitati studuerit quando illi inter Doctiores latinè loquendum sit, & an in Oratoria facultate se probè exercuerit quando illi incumbit negotium latino idiomate terso, & eleganti coram illustri expediendum, & qua ratione in juventute linguas exteras maximè necessarias Gallicam, & Italicam, quæ etiam primarios Theologos exornant, & non solummodò Politicos addidicerit, quæ ratione item Juri in juvenili ætate stupuerit quando illi necessitas incumbit causas forenses pertractare, vel Commissiones subire cogatur, in quibus Jura sæpius allegantur. Et laudem reportant plerumque illi, qui tersè, & eleganter, & expeditè latinè, vel Gallicè, & Italicè, & Politicè, & Juridicè pro diversitatibus materiarum, & negotiorum coram illustribus, eorum Consiliariis, & Politicis aptè & quadratè loquuntur, & modum sciunt, qua ratione negotia coram illustribus expedienda sint, qui modus sæpius juniores latet, & à Senioribus literatioribus, & in variis negotiis Politicis, & Commissionibus exercitatis addiscitur.

Et juniores à Senioribus literatioribus addiscere debent, & eos in doctrinis imitari, & honorare, & colere.

Honore enim afficienda est illa arbor, cujus umbra benignè fruimur.

Semper in aulis Cesarum, Regum, & Principum curiis, & Academiis Germanicis & Gallicis in

juvenili ætate honoravit, & coluit literatiores Senes hujus Consilij Author, & in doctissima eorum Eloquia de diversis rebus instituta, uti & in elegantissima dicteria semper fuit intentus, ea diligenti studio notavit & quidem in eorum præsentia, deinde ad locos communes retulit, & deinde in gravissimarum rerum deliberationibus, & Consiliis in aulis illustrium adhibuit. Quale illud fuit. Vacillante Capite Vacillant Membra Civitatis anno 88. in Ericurdianorum ardua, & difficili causa & in casu deditionis castri ab hujus Consilij Authore tunc Consiliario Montisbelgardico in aulico judicio, cū de punitione Ericurdianorum ageretur, ob deditionem castri Ericurdiani allegatum.

Et vacillante tunc Præfecto Ericurdiano vacillaverunt, & humidi redditi fuerunt Boni Senatores, & Cives Ericurdiani, & Consilio destituti, & intra spem, & metum constituti, & à Præfecto suo deserti ad castri deditionem profugerunt, quibus deinde egregia Privilegia annulata fuerunt, Montisbelgardenlibus Civibus animosis, & cordatis Guyssio Tyranno animosè, & viriliter resistentibus illustrissimus Princeps Wirtembergicus, Dominus Fridericus Romani Imperij Princeps & Princeps prudens & discretus Privilegia ad auxit, & ob constantiam, & virilitatem laudavit, Tantam virilitatem, vix vidit hujus Consilij Author in castris Hungaricis Jauriniano & Comarominiano annis 1577. & 1578. in Germanicis, & Hungaricis militibus, quā vidit anno 1588. in illustri Montisbelgardo in.

Civibus, & militibus præfidiariis Montisbelgardensibus.

Excurrerunt sæpe numero parvo, & exiguo numero Equites Montisbelgardici, & Guyssincautos invaserunt, & nonnullos in civitatem adduxerunt, qui deinde suspendio fuerunt puniti.

Et currente penna per occasionem proximè præcedentia hoc loco apponere voluit hujus Consilij Author. Nunc ad reliquas Gallicas Juridicas Dictiones progreditur.

786

Surceance.

In litera S. invenient Domini Studiosi Dictionem *Surceance*. Quæ Dictio *Dilationem* causæ significat, & fit ob justam absentiam.

787

*Salvations des
Temoings.*

In eadem litera S. reperient Domini Studiosi, Juris Candidati *Les Salvations de Tesmoings*.

Testium productorum *Salvationes*.

Et fit *salvatio Testium*, quando quis probat Testes productos non esse suspectos, sed legitimos, & omni exceptione majores.

788

*Confrontatio
Reorum.*

De *Confrontatione Reorum* dicitur in litera C.

Reliqua diligenti studio legere velint Studiosi Juris in libro hujus Consilij Authoris, qui *Stylus Curiae Gallicæ* inscribitur, insuper legere velint hujus Consilij Authoris *Consilia*, & *Juris Responsa*, quæ cum *Excellentiorum superioris Germaniæ*, & *Galliæ J. C.* in arduis causis, & negotiis redditis *Juris Responsis* in publicum prodibunt, & in illustri *Stetino typis* mandabuntur.

Dubi

Dubitant quidem de illa Editione Poeta nonnulli parum Iuridifantes, & egregij in Iure Dubitatores literatorum virorum Osores.

Deus autem largiatur illis parum Polonifantibus, & parum Iuridifantibus Poetis magnam in Iure scripto scientiam, ut melius Iuridifare, & multos Taleros Saxonicos lucrari, ambursare, & crassas suas & mitellatas Domicellas parum Polonifantes melius careffare, & angrossare queant.

Embourser autem significat pecunias in loculos mittere vel in crumenam condere. *Careffer* aucum est blandiri alicui.

Engrossir vero significat crassescere, pinguiorem reddere, & ita crassam Domicellam parum Polonifantem facere, ut vix eam lectus aliquis largus capiat.

Damoiselle autem Domicella & uxor est nobilis cujusdam, vel Præsidis in Gallia, non vulgaris alicujus Poetae uxor, Femme qui porte coquille, & chaperon pendant de velours. Mitellata matrona, vel capitata.

Ut autem Studiosus Iuris evadat citius in Bonum Iuristam non sit in Studiis vagabundus, non multorum lectioni implicitus, sed certis atq; paucis atque præstantioribus inhæreat Authoribus, in primis assidue legat Erotemara Institutionum Conradi Wolffij I. U. D. Minfingeri & Schneidevvinii Instituta, deinde Paratitla Wesenbecij, & Commentarium in Codicem Iustinianum Sichardi, quem omnes Galli, & Germani commendant, & laudant.

Votum Laudimanni pro nonnullis Poetis Bavarick, parum Polonifantibus, & parum Iuridifantibus.

Embourser.

Careffer.

Engrossir.

Mitellata matrona.

propter legum doctissimam explicationem, & casuum applicationem, nō in nube fictorum: sed quotidie in Romano Imperio contingentium.

Deinde ut paulatim se ad praxin Iuridicam, (sine qua studium Iuris minus fructuosum existit) pręparet, legat diligenter magni illius Zasij librum de Actionibus, & Actionum Classes Oldendorpij: & ut perveniat & quidem magno cum emolumento ad praxin in Augustissimo Camerę Imperialis iudicio usitatā, studiosē, & diligenter legat Magni illius Gail. Colonienſis, nec non Mynſ. Obs. Camerales & ut attingat materias successionis ab intestato, quę satis difficiles sunt legat Studiosē Forsterum, qui de successione ab intestato doctissimē scripsit: de Substitutionibus autem diligenter legat magnum illum Zasium, qui de iis doctissimē scripsit.

Et ne Feudalia ignoret legat Feudalia magni Zasij in parvo libro contenta: Et ne Matrimonialium prorsus sit ignarus legat Beustium, qui de matrimonialib. doctissimē scripsit.

Pluralitatem librorum fugiat Studiosus Iuris, quia non doctum, sed confusum reddunt multi Libri.

Et tumultuarius Lector rarō, atque rarissime in virum doctum evadit.

Et sit, Studiosus Iuris *φιλήκοος*: *ζητιτικός* & *φιλόπυγος*, Flagret amore discendi, & sit cupidus audiendi, nec non interrogandi.

Et ut non sit futuri seculi Advocatus, uti sunt multi Theorici, & legum interpretes, sed ut in

foro

foro utiliter causas agere possit, & multum pecuniae lucrar, varia Acta Judicialia & Doctissimorum Advocatorum Scripta & tam in judicio Imperialis Camerae quam in Electorum, & Principum Dicasteriis judicialiter ventilatarum causarum producta diligenti studio legat.

Et cum pauci inveniantur qui in Camerae Imperialis judicio, vel in Electorum, & Principum Dicasteriis primariarum, & difficiliorum causarum Acta, & doctissimorum Advocatorum Scripta junioribus Advocatis communicant, notavit, & conscripsit tam in Camerae Imperialis judicio, quam in Electorum & Principum, in primariis & difficilioribus causis, & controversiis, Acta hujus Consilij Author, & in publicum emittet ea, quod juniores Advocati & Stylum Curiae Judicialis (qui illis plus facessit negotij, & plus difficultatis parit, quam ipsum studium Juris, quod non ita ingeniosum est, quam est laboriosum) ex iis addiscere, & videre queant qua ratione Jura in gravissimis causis & quidem aptè allegare, qua item ratione Antagonistas juridicos doctos & subtiles refutare debeant.

Et legere velint Domini Studiosi Germani Epistolam doctissimam à JC. clarissimo Domino Doctore Tuschelino celsissimi Ducis Bipontini consiliario aulico nomine filij Ruberti Tuschelini, nunc illustrissimi Marchionis Badensis Consiliarii Aulici anno 85. ad hujus Consilij Autorem doctissimè scripta, quæ superius in hoc Consilio continetur, in qua rogat hujus Consilij Autorem, ut studium Juris, &

studium

cilié, & un iour, qu'il se promenoit avec celuy, auquel il la portoit, se trouuant en un lieu à l'escart, le prit par derriere & le renuersa: puis luy ayant présenté la dague à la gorge luy vient à dire, que s'il ne renioit son Dieu, il le tueroit.

Cestuy cy apres avoir faict grande difficulté de telle chose: toutes fois en la fin accorda plustost, que de mourir, tellement qu'il renonça Dieu: mais le malheureux ayant ce qu'il demandoit, luy mit dedans la gorge la dague, qu'il luy tenoit dessus, & puis se vanta de s'estre vengé de la plus belle vengeance, que iamais homme ayt eue, d'autant qu'il luy avoit faict perdre l'ame aussi bien, que le corps.

797

Historia Tragica de Hatone Archiepiscopo Moguntinensi à muribus corroso, & absumpto.

Historia Tragica de Hatone Moguntino à muribus corroso, & absumpto in turri, in fluvio Rhæni extracta, quàm Laudismannus anno 1612. ex Anglia redux factus, & Pingam versus tēdens visitavit, & eam in 3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, uti & Sacellum Bisontij penes aulam vel Residentiam Electoris Archiepiscopi Moguntini extractum describit.

Et Tragica illa Historia Gallico idiomate ita exprimitur.

798

Horreum ex mandato Hattonis incensum, in quo miserè perierunt igne mendici in eo congregati.

L'an DCCCCXLVIII. Hatton II. Duc de Franconie surnommé Bonosus, Abbé de Fulden, ayant acquis tesmoignage de pieté & de Vertu, fust esleu Archevesque de Mayence, une griesue famine estant survenue, & les pauvres n'ayant de quoy viure, il les fit assembler par trouppes en quelque grange, comme pour y recevoir du bled, & quelque prebende: puis y fit mettre le feu, dont ces pauvres furent consumez.

La

Là dessus survient incontinent une vengeance divine sur cest Archevesque, lequel fut exterminé d'un merveilleux, & estrange supplice. Car une armée de rats amassez, l'on ne scait d'où vint l'assailir si furieusement, qu'en quelq lieu, qu'il se retirast, ilz se rouyent sur luy.

Et quand il pensoit se sauver en quelque chambre haute, iceux entroyent soudain par les fenestres, ou si tout acces leur sembloit clos ilz entroyent par les plus petites crevasses, & en nombre infini le mordoyent, deschiroyent, & assayoyent de le devorer tout vif.

La foule y estoit si grande, que plus on s'efforçoit de les chasser, & moins y desistoyent, ains paroissoient plus furieux.

Le mal heureux prelat ne voyant lieu quelconque asseuré en la terre pour luy, resolut de chercher refuge en leau, & monta dedans un esquif pour se retirer en une tour bastie au mi lieu du Rhin pres d'une villette, nommée Bingen, servant iadis d'eschauguette au pays. Il se faisoit à croire, que les rats ne pourroient venir en ceste tour à travers les flots d'une si forte riviere: mais il n'y a lieu, qui puisse empêcher la puissance divine d'exercer ses arrest.

Car les rats en nombre infiny se iettent dedans le Rhin, & passent à nage jusques au pied de la tour grimpent par dessus les murailles, entrent dedans se ruent dessus L'Archevesque l'empoignent, mordent miserablement.

La tour se void encores aujour d'huy au mi lieu du Rhin pres de Pingen.

Has, & similes Historias notare debent Lingua Gallica Studiosi, & eas in latinum sermonem transferre, & hac ratione exercebunt tam Linguam Gallicam, quam Latinam.

Nuac à Laudismanno hujus Consilij Authore accessio fit ad Jocosa.

Et sæpe numero in aulis & mensis illustrium ad recreandos & exhilarandos assidentium animos, uti & in peregrinationibus Jocosa proponuntur & excitantur sæpe viri Politici & Literati ab illustribus personis ad Jocosa quædam dicenda, ne mutas personas in mensis eorum præsentare videantur, ut quando de tribus Monachis per Ænigma ab illustrialiquo Jocoso animo jocosum aliquid proferretur, Politicus & literatus ab illustri incitatus de Centum Monialibus, J O C O S U M aliquid dicere, & in medium ad exhilarandum illustrem, & assidentium animos proferre potest.

801

*Recitatio Jocosa
de duob. Jesuitis.*

Et quod Nonna à Gallico derivetur, Nonna: quæ non habet Socium, quæ eam careisset, & amplectatur, sed quæ devota est, & sacris rebus addicta, mundanis sociis exempta, qui eam caressant.

Recitatio Jocosa de duob. Jesuitis per Civitatem Metensem transeuntibus. Cum duo Jesuitæ transirent per Civitatem Metensem, & ex illis militum præfidiariorum Capitaneus & præfectus quæreret, qui essent, responderunt. Nos sumus ex Societate Jesu.

Præfidiariorum militum præfectus dixit, ad eos.

Vous estes donc larrons, & de la société de ces deux larrons, qui ont esté pendu avec nostre Seigneur.

Igitur Larrones estis, & de societate istorum duorum Latronum, qui cum Domino & Salvatore

re no-

re nostro suspensi sunt in cruce. Et quaesivit ex illis praefidiariorum militum praefectus.

Voulez vous aussi estre pendu, & martyrisé pour la foy de nostre Seigneur.

Vultis ne propter fidem Domini nostri, & Salvatoris suspendium pati, & martyrium subire.

Et responderunt illi *Il n'est pas encores temps.*

Nondum tempus advenit, quod martyrium subeamus propter fidem Domini nostri Salvatoris.

Et hi duo Jesuitae sine omni dubio martyrium subiissent, si necessitas illud requisivisset & quidem propter Sanctam Mariam, quam devotè colunt, & invocant.

De Augustinis Franciscanis & Carmelitis monachis gallicis, qui strenuè bibendo lacrymas emittunt, & deinde dicunt hoc fieri in recordationem & sanctam memoriam recens inhumatorum, quorum obitus, & transitus ad patres in purgatorio conscriptos deplorent.

Augustin, Cordelier, Carmes, En beuvant iettent les larmes.

Et puis disent, que c'est pour les Tresbassez,

Que Dieu leur vueille pardonner.

Et ad hoc Gallicum Strenuus quidam Equ. Silesiacus literatus atque literatissimus illustris cuiusdam Principis, & Dynastæ Silesiaci Marechallus inter pocula protulit sequens Distichon.

802

*De Augustinis,
Franciscanis, &
Carmelitis monachis Gallicis
bonis Biberonibus.*

803

*Missa quantum
pondus habeant
pro sepultis.*

Quantum pondus habent Miffæ pro morte,
sepultis,

Tantum pro vivis Pocula pota valent.

804

*Cerevisia Vratis-
laviensis bonitas
& excellentia.*

De bonitate Cerevisiæ Vratislaviensis, quæ Cere-
ris vis in Aqua non immerito dicitur hæc duo Disti-
cha inter pocula in illustri Civitate Argentinensi
protulit idem Equ. Silesiacus literatissimus, & joco-
sus aulicus.

O Scheps, Scheps te libenter bibit omnis
plebs,

Monachus cum Clero, hoc tibi dico sermo-
ne vero.

805

*Cerevisia Vratis-
laviensis effectus.*

De effectu autem Cerevisiæ Vratislaviensis dixit
& protulit hoc Distichon:

Scheps caput ascendit, nec scalis indiget ullis,
S effitat in Stirnis, mirabilis intus in hirnīs.

Idem:

806

*Quæstio de Car-
thusianis Mona-
chis.*

Equ. Silesiacus literatissimus, & jocosus aulicus
Quæstionem movit inter pocula in præsentia illu-
strissimi Principis Dynastæ Silesiaci.

Quare Chartusiani Monachi bibentes, utraq;
manu amplecterentur pocula,

Ad hanc Quæstionem Carminicè fuit hoc mo-
do responsum:

Perdiderat Monachus Carnes ne pocula
perdat,

Ergo bibens geminas applicat ille manus.

Idem:

807

*Tes Monachi à
tribus monialib.
panem petentes.*

Inter pocula de Tribus Monachis panem à Tri-

bus

bus Monialibus petentibus & Monachis dicentibus
jocose retulit.

Adsumus hic nos tres, vos tres pro pane ro-
gantes.

Quid autem Moniales responderint exprimitur
in hujus Consilij Autoris libro, qui Recreativus in-
scribitur, 3. Decennalibus mundanæ peregrinatio-
nis appositus, vel insertus.

De Monachis in quodam Cœnobio cantaris
Cerevisiaris sequentem versum inscribentibus no-
tavit in suis Decennalibus Laudismannus Germa-
nicus Peregrinator, quem versum omnis presbyter
præ cæteris bibens ter, & omnis Christianus so-
brietatem amans notare, & observare Cantaroque
suo Cerevisiario ascribere debet.

Sume merum modicè modico natura
fovetur.

Et in Cœnobio illustrissimæ Ducis Wirtem-
bergici in optimo, & fertilissimo ditissimoque Du-
catu Wirtembergico quod penes Nagultum situm
est, quod Hirsau appellatur, notavit hujus Consilij
Author Germanicus Peregrinator Exhortationem
ad Fratrem moribundum olim adhibitam, quæ in-
serta est ejus Laudismanni Libro, qui Spiritualis pe-
regrinatio inscribitur, cujus initium tale est.

Q. Frater latoris, quod in fide Christi mo-
rieris?

Et respondeas etiam.

Q. Fra-

808

*Cantaris cerevisia-
ris in cœnobio
quæ ascripta fue-
runt.*

809

*Exhortatio ad
Monachum fra-
trem moribun-
dum.*

Q. Frater fateris te non tam benè vixisse, sicut debuisses? R. Fateor, pœnitet te?

Etiam.

Q. Frater habes voluntatem emendandi te, si spaciū vivendi haberes?

R. Etiam.

Q. Frater credis, quòd propter te mortuus est Dominus, Jesus Christus filius Dei.

R. Etiam.

Q. Frater credis te non posse salvari nisi per mortem ejus.

R. Etiam.

Q. Frater agis ei de hoc ex corde gratias.

R. Etiam.

Ceteras apposuiſſet quæſtiones Laudismannus, si secum in illustri Stetino, in quo hoc Consil: auxil: & integritati restituit librum suum de Spirituali Peregrinatione, ad manus habuisset. At benignus Lector eas cum Responsionibus & in 3 Decennalibus mundanæ peregrinationis, & in libro Spirituales peregrinationis Deo volente lecturus est, & quidem cum pietatis, & prudentiæ Politicæ incremento.

Et semper summa diligentia (absit jaſtantia verbo) Laudismannus Peregrinator hujus Consilij Author spacio 40. annorum in diversis Regnis & provinciis in diversis cœnobiiis, & monasteriis, in quæ tanquam Peregrinator intromissus fuit multa pia, docta, lectu digna, & consolatione plena (quæ

in

in 3. mundanæ peregrinationis *Decennalibus*, & in libro de Spirituali peregrinatione continentur) notavit.

Et idem *Laudismannus Peregrinator* Anno 1612. ex Anglia Antverpiam, finita maritima Anglicæ peregrinatione reversus in monasterio Divi Michaelis in jam dicta Nobili & præclara Antverpiensi Civitate, in Epitaphio Reverendi Domini ac Fratris Cornelij Stan, quondam prioris istius Ecclesiæ notavit.

Pater cœlestis ad hominem loquitur.

Noli timere E G O sum primus, & novissimus, &c.

Homo ad Patrem: Pater optime, miserere mei, &c.

Homo ad Angelum, ô Angele Dei, qui es Custos mei, ne me propter delicta despicias, &c.

Angelus ad hominem. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, &c.

Reliqua ponuntur ab hujus Consilij Authore in peregrinatione Brabandica, quæ peregrinationi Anglicæ in 3. *Decennalibus* mundanæ peregrinationis annectitur.

Et *Peregrinator* non solum *Jocosa* ad recreandos & interrestri & maritima peregrinatione exhilarandos animos illustrium in exteris terris notare debet, sed & ea, quæ Religiosa sunt, & pia, & à Catholicis & piis hominibus scripta, & in Ecclesiis & templis, Epitaphiis & monumentis ascripta.

810

*Laudismannus
Anglicus peregrinator
quid Antverpia notavit.*

811

Homo ad Angelum loquitur.

812

*Historica, & Pa-
ceta Recitatio de
quodam parochio
Gallo.*

*Ad Jocosâ nunc revertitur Laudismannus.
Historica & faceta Recitatio de quodam Pa-
rocho Gallo, qui in lectione missæ in Epilogo ejus-
dem benedictionis loco adhibuit hæc verba, videns
quòd singulis diebus annosæ, & deformes Mulie-
res, quarum amores in Bretaniam secesserunt, Mis-
sas suas visitarent.*

Plus de laides, que de belles.

Id est:

Plures deformes, quàm formosæ.

813

*Femmas riche-
ment laides,*

*Visitaverunt quotidie Missas ipsius Annosæ, &
deformes mulieres, quæ fuerunt, ut Galli lo-
quuntur, richement laides. In supremo gradu de-
formes, quibus non immeritò dixit Parochus Gal-
licus Ite ite Missa est peracta, non propter annosas
mulieres, sed pecuniosas, & juniores Domicellas,
quæ Elargitiones pro Missis bonis Parochis facere,
consueverunt, & quarum Amores nondum in Bre-
taniam secesserunt.*

814

*Historica narra-
tio de Episcopo or-
dinante in testa-
mento, ut fere-
trum ipsius in
templo elevarer-
tur.*

*Historica Narratio de Episcopo Gallico, qui
in Testamento suo ordinavit, ut post obitum su-
um feretrum ipsius in templo elevaretur, ne Cano-
nici super caput ipsius mingerent.*

815

*De fatuo quodam
in meridie cum
lucerna, & in ea
lucente candela
per plateas Civi-
tatis currente.*

*Vn Evêsque ayant esté fort tormenté par proces par
ses chanoines, craignât qu'à pres sa mort ilz ne pissassent sur
sa teste, pour vengeance ordonna par sa dernière volonté, que
sa tombe fut élevée de bout en l'eglise.*

*De fatuo quodam cum in meridie cum lucer-
na & in ea ardente Candela per plateas in Divio-
nensi Gallica Civitate curreret & clamaret.*

Je cher-

Je cherche, ie cherche: & ie ne la trouue point.

Id est:

Quæro & iterum quæro, at eam non inuenio.

Nonnulli putaverunt eum annosam suam uxorem amisisse: at interrogatus quid amisisset, tandem respondit.

Je cherche la justice es maisons des presidens, & Advocats, mais ie ne la trouue point.

Id est:

Iustitiam quæro in ædibus præsidum & Advocatorum Parlamenti, at eam non inuenio. Quidam ei dixit,

Ea terras deseruit & ad cœlos profecta est.

Jocosa & faceta Recitatio de quodam Gallo marito homine jocosso, uxorem suam in humeros suos recipiente, & in dorso portante, & clamante, quod onus suum, quod Dominus ei imposuisset, patienter ferret, & alios maritos ad similia onera patienter ferenda exhortatus est.

816

*Jocosa & faceta
narratio de quodam
marito uxorem suam in dorso
portante.*

Quicumque inquit Gallicus maritus uxorem ducit in pœnitentiam fertur.

Quiconque prend femme en mariage, il va faire sa penitence, tesmoing celuy, qui ayant entendu en sa paroisse, un passage de l'Evangile, qui est telle.

Qui vult venire post me, abneget se ipsum, & gerat crucem suam, & sequatur me.

Qui signifie en François. Celuy qui voudra venir apres moy, disoit nostre Seigneur, qu'il prenne sa croix sur son dos, & qu'il me suyue, s'en retourna incontinent, en son logis, & prit sa femme

sur ses espauls, & cria tout haut disant, Messieurs ie fais le commandement de Dieu. Car ie porte ma femme patiemment sur mon dos, laquelle est ma penitence.

Hic maritus Gallicus uxorem suam in humeros suos non recepisset, & eam in dorso suo non portasset, si illi onus non fuisset. Portavit autem patienter illud onus, quod ei Dominus cœli & terræ in his terris imposuit.

A tali autem onere liberet omnes bonos maritos Christus Dominus.

817

*Annosa, rixosa,
& imperiosa mulier materia est
exercendæ pœnitentia.*

Aliàs annosa, rixosa, & imperiosa mulier, non de Placentia, sed de Verona nata materia est, in qua bonus maritus pœnitentiam exercet.

818

*Recitatio jocosæ
de osculatione Hospitarum in
Gallia.*

At à tali materia, exercendæ pœnitentiæ custodiat in hoc mundo omnes bonos viros Christus Dominus.

Quidam Germanus Graduatulus ex Gallia, reversus, in aula illustris Ducis Wirtembergici inter pocula jocosè retulit, quòd pro more Gallico civilitatis gratia unà cum cæteris peregrinatoribus in Civitate Parisiensi osculari coactus fuerit primo ingressu Hospitam Gallicam, & earum filias,

Quod autem osculum suum Hospite annosæ, & pituosæ præbere coactus fuerit, hoc illi nauseam peperisse dixit.

Et optimum esset, si consuetudo ferret in florentissimo Regno Gallia, ut oscula saltem præberentur junioribus Domicellis, non autem Annosis, & quarum amores in Bretaniam secesserunt, earum

in pri.

inprimis, quarum oculi rubicundi essent, & cera-
& pituita pleni.

Recitatio autem Gallica istius Germani Gra-
duati talis fuit.

*Les François, quand ils entrent en quelque maison, ou
logis, ont accoustume de baiser femmes & filles, qu'ilz trou-
vent, ce qui m'aduiet à Paris, ou estant entré avec quelques
Ecoliers dans un logis, qui commencerent à baiser par ordre
une troupe de Damoiselles, qui estoient là, de sorte qu'estant
avec eux, & voyant comme l'un apres l'autre ilz les baisoi-
ent, de peur d'estre estimé incivil, ay baisay, ce que m'estoit
assez agreable: mais ce qui me vient alors à regret fut, que
la dernière (que j'ay baisay) estant ia sur leage de trois vingts
ans avoit les yeux tout plains de cire, ce qui me causa un mal
de coeur.*

*Que si l'accoustume estoit de ne baiser que les ieunes,
il y auroit du plaisir: mais il faut, que le vieilles Lampes
soient du ieu aussi bien, que les autres.*

Recitationes jocosa inaulis & mensis illustri-
um sapius fiunt & instituuntur ad exhilarandos ani-
mos assidentium.

Et admodum jucundum est diversis exoticis
linguis de consuetudinib. moribus, & rebus exte-
ris audire politicos, & aulicos differere.

Dominus Bigenet in Regis Hispaniarum Par-
lamento Dolano Wirtembergicus caufarum sollici-
tator, homo iocosus narravit de quodam marito,
qui illi conquestus fuisset, quod uxor ipsius nimis
multos illi pareret liberos, & quale Consilium illi
Drolo & marito de nimis fecundo conjugio que-

819

Consuetudo Galli-
ca salutionem &
osculationem Ho-
spitarum conti-
nens.

820

Oscula praebere
annosis mulierib.
nauseam parit.

821

Consuetudo Galli-
ca corrigenda.

822

Maritus alteri
conquestus quod
uxor ipsius illi ni-
mis multos libe-
ros pareret, qua-
le medicamentū
adhibendum, ex
altero quaerens.

renti dedisset, ne uxor ipsius tot pareret liberos.

Un Advocat. de ceste souveraine Curt de Dole, devisant à table, disant, que sa femme luy engen droit trop d'enfans.

Le luy ay di (inquit Dominus Bigenetus) Monsieur ie vous enseigneray une recepte fort propre. Demandez d'un Apoticaire une recepte, qui s'appelle Liçt à part.

Conferas te ad aliquē pharmacopolam, & quæras penes eum de optimo medicamento, quod appellatur Lectus separatus.

Monsieur Frovalle Gallus, homo jocosus, videns in Convivio tardè afferri ex cella Vinum Aureliense, quod bonitate & excellentia prævalet ceteris Vinis Gallicis, dixit Gallicè Parisiis.

Il ne faut pas se mettre à table, que Monsieur le Principal ne soit venu.

Car c'est un fort honest homme, & un bon Drole, qui tient tousiours la cave en sa sauuegarde.

Id est:

Nunquam mensæ accumbendum est, nisi Dominus Principalis eam accesserit.

Quia honestus admodum est homo, & Bonus Drolus, qui cellam in sua custodia, & protectione habet.

Inter cætera autem quæsiuit à Germano Literatiore Wirtembergico Sollicitatore, & Consiliario, unde derivaretur Vitis, Gallicè *la Viegne*.

Et respondit Germanus Graduat, quod derivaretur à Vita, quia vitam homini suppeditaret, recrearet & exhilaret.

823

*Medicamentum
ne nimis multos
liberos pariat
uxor marito.*

824

*Dominus Principi-
palis qui sit in
domo alicujus
Hospitalis.*

825

*Vitis unde di-
catur.*

Aliàs Bonum Vinum Lac senum dicitur.

Hungaricum Vinum excellens, & pretiosum, quod crescit in Hungaria, in Ditione, quæ vulgariter Tuckei appellatur & Burgundicum, quod appellatur Darbosianum Le vin d'Arbois, & Rhenanum, quod vocatur Baccaracense, & Klingenbergicum quod ad Mœnum crescit, & illud quod appellatur in superiori Alsatia Rangwein, & in Electorali Palatinatu crescens Vinum, quod nominatur Gensfuser, & Aureliense Vinum in Gallia, quæ vina omnia gustavit hujus Consilij Author Senioribus lac maximè nutritivum præbent, & sæpius eos ad coreas, & saltationes Galliardicas faciendas incitant.

Rabalais Gallicus Poeta de liquore Bacchi in suo Carmine Gallico, Lutetiæ Parisiorum ab hujus Consilij Authore inter pocula notato, scribit,

Furieux est, de bon sens ne iourist.

Qui boit le vin, & ne s'en resjouyt.

Id est:

Rationis expers & insanus est ille, qui bibitione boni, & excellentis Vini non exhilaretur.

Dominus Chavellus anno 85. Laudismanni in Dolano Regis Hispaniarum Parlamento, & Academia in Gallica Lingua Informator diligentissimus, nunc in jam dicto Parlamento Advocatus celebris, & famosus, homo aliàs civilis, & jocosus, Dolæ in ædibus Domini parentis ipsius magni nominis viri inter pocula hæc protulit verba, & tristes convivas ad lætitiā est exhortatus.

826

*Bonum Vinum
lac senum,*

*Baccara ab Ara
Bacchi dicta.*

827

*Rabalais Gallicus
Poeta de liquore
Bacchi quid scri-
bat.*

828

Exhortatio ad

Messieurs

confidat ut hi-
lares sint.

*Messieurs resouïssons nous, ne contristons nous, la mort
nous contristera assez.*

Id est:

Hilaritati nos demus, & nullo modo contristemur. Quia Mors nos satis superque contristabitur.

Idem Dominus Chavellus de morte inter pocula, cum mentio fieret, dixit.

830

Mors fame caret.

La mort n'a point faim, Mors fame non laborat.

Et ex eo cum quereretur Dominus Froville, quare hoc diceret, Respondit ei Jocosè Dominus Chavellus.

Pour ce, qu'elle ne te prend par le bout du nez.

Propterea, quod illa (mors videlicet atra) te non capiat per extremum nasi tui. Et magnum nasum habuit Dominus Froville. Et ideo eum vexavit.

831

Votum cujusdam
mariti, ut mors
capiat per extre-
ma nasorum mu-
lieres non de pla-
centia, sed de Ve-
rona natas.

Ultinam mors atra caperet, per extrema nasorum annosas mulieres, non de Placentia, sed de Verona natas ad exhilarandos bonos Maritos, ne amplius ab iis in hoc mundo molestarentur.

832

Jocosus sermo de
infundendo vino.

Dominus Tossin Divionensis, homo politicus, & jocosus, Parisiis cum in hospitio siti laboraret, ad Hospitem Parisiensem hæc protulit verba.

Monsieur l'oste, versez (s'il vous plait) du vin pour rafraichir une pauvre ame, qui est par soif tormentée au purgatoire.

Id est:

Domine Hospes, infundas quæso Vinum, ad re-

ficien-

ficiendam animam siti laborantem & in ipso purgatorio languentem.

Quidam aliter jocosè & latinè dixit Parisiis.

Infundas quæso de oleo isto, ne lampades nostræ extinguantur. Per lampades intellexit bonus ille Biberon, & sac à vin alta pocula, quibus evacuandis quotidie in aula fuit occupatus, atque occupatissimus.

Dominus Tossinus Divionensis, Parisiis in ædibus Domini de Goy, altum poculum quo bonas gratias Domini Præsidis salutavit in dextera manu gestans, jocosè dixit.

Je m'en vois mettre cela sur ma conscience pour, saluer les bonnes grâces du Monsieur, de Goy.

Id est:

Hoc poculo meam gravare conscientiam, & illud evacuare non dubitabo pro salutanda Gratia Dn. Gosij.

Jocosus sermo Domini Bigeneti ad convivas suos habitus, & prolatus.

Messieurs ie vous supplie de n'oublier point à pourmener souvent le gobelet, & laver vos tripes.

Id est:

Vos Dominos rogatos volo, sinatis expatiari, & in rondum ire scyphum, vel calicem.

Dominus Tanchart originarius in Blaumont Fortalitio ditioni Montisbelgardicæ incorporato, & annexo dixit in illustri & egregia arce Montisbelgardicæ.

833

Jocosus sermo de evacuando alto poculo.

834

Jocosus sermo de obambulando poculo vino repleto.

835

*De Garaus sive
Evacuatione po-
culorum.*

*Messieurs bevons, & faisons Garaus breuius Garus
pour faire honneur à nos Parens, qui sont absens.*

Id est :

*Bibamus, & evacuemus pocula in honorem
parentum & agnatorum cognatorumque, qui jam
absentes sunt.*

836

*Vinum Darbosia-
num pretiosum,
& excellens.*

*Dominus Thevenotus Secretarius Montisbel-
gardicus, homo jocosus, in arce Montisbelgardica
Graduaturn, quem Fratrem appellavit, alto poculo
vino pretioso, & excellenti Darbosiano Burgundi-
co repleto salutavit, & ad eum jocosè dixit.*

837

*Sermo jocosus in
salutatione ami-
ci qua poculis fit.*

*Monsieur mon frere, ie m'en vois saluer une espee,
de voz bonnes graces, que si d'avanture il n'est permis d'en-
trer en la ville, ie salueray le faulxbourg de voz bonnes
graces.*

*Tossinus Divionensis, Biturigibus Gallia ad su-
am Hospitam dixit, alto poculo salutans eam.*

*Madame ie vous prie de m'excuser, que ie prens la har-
dieffe de saluer l'humanité de vostre caractere.*

Idem:

*Tossinus altum poculum vino repletum in
dextera manu gestans, ad amicum suum jocosè
dixit.*

*Monsieur voulez vous rien demander à Soison, voi la
qui s'en va à la valée.*

*Dicens, quòd vinum descenderet in vallem, vel
fundum ventriculi sui. Soison est nomen Civitatis
Gallicæ.*

Idem Dominus Tossinus Parisiis inter pocula,

in

in convivio, cui interfuerunt nonnulli præclari Viri ex Parlamento, jocosè de anima illius tripartita dixit, & protulit hæc verba Gallica.

Mon ame est divisée en trois parties,

La premiere est consacrée à Dieu.

L'autre est dediée à moymesme.

La troisièsmie partie à mes amys.

Anima mea (inquit Gofius Gallus homo jocosus) divisa est in tres partes.

Prima pars Deo consecrata est.

Atera dedicata mihi ipsi.

Tertia verò pars amicis meis est attributa.

Aliàs Carmen à quodam compositum sequētis tenoris melius sonat.

Sors mihi prima Deus, sors altera fidus amicus.

Hæc duo sunt vitæ, gaudia summa meæ.

Idem:

Tossinus homo jocosus, ad quendam amicum Parisiis, in familiari colloquio dixit.

Monsieur, quand ie feray mon Testament, ie vous laisseray dix mil graines de moustarde.

Testamentum (inquit Tossinus) quando facturus sum, legabo tibi in eo decem millia granorum Synapi.

Idem:

Monsieur Tossin, homo jocosus, Parisiis Domino Frouaille Sternutanti, jocosè dixit.

Dieu vous doint santé, cent ans

Cent mil escus tous les ans,

838

Jocosus sermo Tossini de tripartita ejus anima.

839

Sermo Tossini Galli ad amicum prolatum, quid ei per Testamentum suum sit ordinaturus.

840

Sternutanti quale jocosum dixerit Tossinus Gallus.

Deus tibi largiatur centenariam sanitatem: & singulis annis centum millia coronatorum.

Aliàs Sternutanti dicunt Galli,

Dieu vous soyt en ayde.

Deus tibi auxilio sit.

At Ruckutiatori, & Eructatori Rustico salus dicenda non est, sed illi (uti alibi dicitur) dicendum, Turpitudine ubi Creschcasti.

Et verè turpis dicendus est ille, qui inter pocula in præsentia honestorum Ruckutiatur, & eructatur,

In illustri Nancæo in Lotharingia, in diversorio publico à petit Sainct Nicola, ad parvum Sanctum Nicolaum, anno 1603, hujus Consilii Authori Argentinenfium Commissario jocose dixit, magnificus, & Nobilissimus Dominus Aubertinus, Reverendissimi Cardinalis Lotharingici intimus Consiliarius, & Cancellarius, cum ei hujus Consilij Author valediceret.

Je prie (inquit Cancellarius) Monsieur Sainct Blanchard, pour vous.

Id est:

Sanctum Blanchardum rogo pro te, ut tibi (in itinere tuo) serenum tempus largiatur.

Nullus unquam in rerum natura extitit Sanctus, qui Blanchard Gallicè & Latinè Blanchardus dictus fuit, uti nec in rerum natura unquam extitit, qui Sanctus Gryfius dictus fuit, per quem juravit Henricus IV. Rex Galliae hac forma verborum, Ven-

tre

841

Sanctus Blanchardus ob serenitatem temporis Nancæi invocatus.

tre Saint Gry, est il ainsy. De qua jurandi formula alibi in hoc Consilio dicitur.

Nunc descendit hujus Consilij Author ad Ænigmata, & ad Æquivoca, quæ in Lingua Gallica etiam usum habent, uti Anagrāmata, de quibus agitur in loco communi Personalium.

Ænigma Gallicum:

Trois poires pendirent.

Trois Moines passerent.

Chascun en print une.

Combien demeura?

Tria pira in arbore penderunt,

Tres Monachi penes arborem istam transierunt, Et quilibet ex istis tribus Monachis unum pirum decerpit. Quæritur quot pira supermanserint in arbore ista.

Et notet Lector, in dictione Chascun, Ænigmati Resolutionem positam esse, cum unus trium horum Monachorum, Chascun appellatus fuerit.

Ad Æquivoca nunc transit hujus Consilij Author. Æquivocationes in Gallica Lingua sunt usitatae. Prima Æquivocatio ab hujus Consilij Autore Parisiis notata est, quæ consistit in Dictione Normandie. Et illa est de paupere quodam, ex quo quæsitum fuit, unde esset? Respondit miser. Se ex Normandia oriundum esse.

842

Ænigma Gallicū.

Æquivoca.

843

Æquivocatio in dictione Normandiae.

*Un pauvre Garçon, qui demandoit passade, interrogé
d'ou il estoit, respondit.*

Je suis de Normandie.

Vrayement dicait l'autre.

*Vous avez raison, Qui n'aye argent soyt de Nor-
mandie.*

Qui aurum, & argentum in sua crumena non
habet non immeritò dicitur, quòd ex Normandia
sit oriundus.

844

*Æquivocatio in
dictione Serviette*

Quidam Hospes Gallicus, Lutetiæ Parisiorum
male, & exigue admodum hospites suos tractans,
lusit in vocabulo serviette, & dixit.

Excusez moy si mal vous servez estes.

Id est:

Excusetis me quæso, si vos minus laute tracta-
ti estis.

Serviette autem significat mantile. Mantilia
autem pura, & munda, in Regno Gallia omnibus
hospitibus singulis cænis, & prandiis uti & ientacu-
lis, ad purganda ora subministrantur.

845

Personalia.

Ad Personalia debito ordine progreditur
Laudismannus hujus Consilij Author.

Et Gallico Idiomate in 3. suis Decennalibus
mundanæ peregrinationis, sequentibus verbis Gal-
licis exprimit id, quod anno 86. die pentecosteos, in
facello Borboniano, ipse vidit & à Rege fuit per-
actum.

*Entre toutes les choses, qui se trouvent admirables en
France, est la premiere, que le Roy apres s'estre preparé par*

quel

quelques bonnes oeures, ad iustant quelques Ceremonies, peut guerir au seulement toucher ce mal, qu'on appelle les escruelles.

Id est :

Iter res omnes, quæ in Gallia sunt admirabiles, & singulares, primaria est illa res, quod Rex præcedentibus quibusdam præparationib. & ceremoniis, solo tactu sanare possit eos, qui Strumâ infecti sunt.

Est autem Strume Tumor cervicem infestans, Gallicè Apostume, qui vient sous la gorge, à cause de quelqu e mauvaïse eau, qu'on à beu, qu'on appelle les Escruelles.

Et Rex ad ægrotos & Strumâ infectos dextera manu tangens, dicit.

Le Roy te touche,
Dieu te Guerit.

Rex te tangit,
Deus te sanat.

An autem solo tactu Regis Struma infecti sanentur, an verò prius in Xenodochiis Gallicis præmissivè adhibitis quibusdam remediis curentur, & deindè à Rege sanentur, opinionem suam exponit, de hac re Parisiis conceptam, & ex aliorum relationibus corroboratam, exponit Laudismannus in 3. sus

Decen-

846

Struma.

847

Verba Regis
Gallia.

Decennalibus mundanæ peregrinationis in loco communi ge Lutetia Parisiorum, & eò remittit benignum Lectorem.

De primariis officiis in aula Regis Galliæ, varia Gallica, & Latina notavit idem Laudismannus hujus Consilij Author in dictis suis Decennalibus mundanæ Peregrinationis.

Le connestable,

L'officier de la Couronne de France, au quel le roy se repose des affaires d'icelle.

Regni Gallici Officiarius primarius, cujus fidei committit Rex totius regni negotia. Et dicitur *Connestable*, Quasi Fulcrum Regiæ Maj. statum Regis simul conservans.

Huic numero 848. non immerito apponitur Dictio Admiralis.

Admiral rectius Almyral & dicitur Hispanicè Almirante. Rei maritimæ Præfectus.

Nonnulli appellant Thalassiararchum rei classicæ, & navalis summam regens.

Derivatur autem Dictio Admiralis à Græco vocabulo ἀλμυρίς, quod saliginem significat, vel re maritimam.

Qua ratione autem Admiralis, de Aragonia (quem Hollandi, & Selandi appellant, den Admiranten von Aragonien) à Mauritanis captus fuerit referunt 3. Decennalibus hujus Consilij Authoris de mundana peregrinatione, in loco communi, de personis & rebus Hollandicis, Selandicis Brabandicis & Flandricis ab eo diligenti studio notatis.

Le

I

848

*Le Connestable
quale sit
officium in Regno
Galliæ.*

2

848

Admiral.

Le grand Mignon du Roy.

Homo à latere Regis, pullus Jovis, primariae Authotitatis aulicus, qui astus aulicos, & casus mundi novit.

Et fertur, aliquando dixisse talem pullum Jovis, vivente adhuc Henrico Duce Guysio & Cardinale Guysio.

Il faut faire bonne mine, comme eux usant de leur mesme industrie.

Id est:

Simulare oportet amicitiam, & quidem eo artificio & industria, quâ illi amicitiam fingunt, & simulant.

At simulata Amicitia duplex est, inimicitia, & nequitia.

Et nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij.

Mignon Gallicus, uti supra dictum, est homo astutus, & Gallicus.

Hominem astutum Galli vulpi æquiparant, & dicunt.

Il est un fin Renard, il est plus fin, qu'il n'est pas beste.

Vulpes est admodum astutus. Quando autem Galli aliorum, astutias cognoscunt dicunt.

Ce sont de finesse de Paris, l'on voit le iour par dedans.

Id est:

Astutiæ sunt Parisiensium, quæ luce diurnariiores sunt.

850

Le grand Mignon du Roy.

851

Astutia Parisiensis.

852

*Homines simplici
tatem simulantes*

De hominibus non adeo simplicibus, sed in rem suam intentis, & qui nihil gratis alicui faciunt, dicunt Galli.

O bonne gens de l'autre monde, donnez vous point du vin pour l'avoine?

O simplices homines de altero mundo, commutatis ne, vel donatis ne Vinum pro avena?

Et hæc dicta sufficiant de homine aulico à latere Regis sedente astuto, & cauto, & amicitiae Simulatore.

Aliàs *plaisenteur* dicitur jocosus, & facetus homo, captator risus.

853

Perlepidus.

Homme fort plaisant, & qui a fort bonne grace.

Latine dicitur Perlepidus.

854

*Tresorier despar-
gne Gazophilacij
custos.*

Tresorier d'espargne.

Thesaurarius, vel Gazophylacij custos.

De hoc multa notavit Parisiis hujus Consilij Author, in descriptione Aulae Regis Galliae ubi hæc notata legantur: Regnum sine Thesauro non esse Regnum.

855

*Regnum sine The-
sauro non est re-
gnum.*

Et ibi refertur ex Cuspiano teste Hedione in chron:

856

*Thesaurus incre-
dibilis à Maximili-
ano I. relictus.*

Maximilianus I. Imperator, licet ob penuriam rei pecuniariae magnas res prosperè inchoatas deferere coactus fuerit, tamen incredibilem Thesaurum reliquit.

857

*Quatuor Arca
à Maximiliano I
relicta.*

Quatuor enim arcas Argentinæ: quatuor Ulmæ: quatuor Augustæ Vindelicorum, & quatuor Norimbergæ habuit.

In

In his Thesauri conservabantur, relictī à Fīderico III. Alberto, Duce Burgundiæ.

De aliis officiis Regni Gallici scribit hujus Consilij Author in 3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis.

De iis, qui in Gallia justitiam non rectè administrant, dixit Parisiis in summo templo, quod vocatur le temple de nostre Dame, Templum Divæ Mariæ, in concione Episcopus Bituricensis, quòd Deus eos in hoc mundo sit puniturus.

Le Seigneur Dieu s'en prendra à eux.

Dominus Deus noster in eos pœnam statuet.

Idem:

Episcopus Bituricensis dixit.

*Leur conscience dort maintenant: mais ille s'eveille-
ra devant le Siege du grand Iusticier, qui viendra juger les
vivants, & les morts.*

Id est:

Dormit jam ipsorum conscientia: sed evigilabit in throno magni istius, & supremi Justiciarij, qui venturus est ad judicandum vivos, & mortuos.

De provocatione ad Tribunal Jesu Christi, scribit hujus Consilij Author, in libro suo, qui Spiritualis peregrinatio inscribitur.

Seigneur hæc Dictio Gallica venit à Latina Dictione Senior.

Seigneur autem significat Dominum, Optimum. Et quòd pro diversitate Regionum Hispaniæ, Galliæ, Portugalliæ, Italiæ, & Germaniæ Domino-

858

Injusti Judices.

859

*Dictio Seigneur
unde derivetur.*

860

*Dominorum in Hi-
spania, Gallia,
Portugallia,
Italia &
Germania misce-
ra Societas.*

rum misera sit societas, sequens dictum ab hujus
Consilij Authore Parisiis notatum docet.

Un Sennor en Espagne.

Un Maistre en Angleterre.

Un Monsieur en France.

Un Hidalgos en Portugal.

Un Evesque en Italie.

Un Braveur en Germanie.

Est pauvre compagnie.

Id est:

Un Sennor sive Dominus in Hi-
spania.

Un Maistre in Anglia.

Un Monsieur in Gallia.

Un Hidalgos in Portugallia.

Un Evesque sive Episcopus in Italia.

Un Braveur in Germania, miseram
omninò societatem, constituunt.

861
Brave.

Brave dicitur homo elegans, qui speciosè ince-
dit, & qui se aliis præfert.

Et Dictio Brave derivatur à Græco *Βαβέω*. Id
est prior sum.

In

In Phrasi Gallica dicitur faire le brave, speciosè ingredi, prærogativam præ cæteris desiderare.

Faire une bravade. Est Magnificentiam, & præminentiam ostendere.

De malitiosis obrectatoribus aliquando dixit in Academia Bituricensi, clarus vir, Dominus Mercerus, Juris Professor, ad virum clarum, & literatum Gallum Bituricensem, conquerentem, quòd Notarius quidam Gallicus obrectator de eo malè locutus fuerit.

Et hæc protulit verba Gallica Mercerus, vir excellenter doctus.

Si vous pensez clorre les bouches d'un chascun, ce seroit consumer vostre coeur.

Si omnium ora obstruere tentes, nihil aliud est, quàm quòd cor tuum absumas.

Entendez seulement (dixit vir prudens) à conten- ter les bons, & ne vous souciez que disent, & pensent de vous les, vulgaires, & ignorans.

Et ne soyez en pein (comme dit le divin philosophe) de ce que disent de vous plusieurs, mais seulement de ce, que dit celuy, qui a sàin, & juste entendement.

Id est :

Intentus sis solummodo in id, & in eo studiosè elabores, ut contentos reddas bonos, & non cures ea, quæ dicant, opinentur & judicent de te vulgares.

Et ne sollicitus sis (dicit Divinus Philosophus) & non cures id, quod de te dicant, & loquantur plu-

862

Malitiosi obre-
ctatores.

863

Omnium ora ob-
struere conantes
corda sua absu-
munt.

864

Non attendendū
in id, quid dicāt,
& æstiment de
Viro claro vulga-
res.

865

Philosophi egregi-
um dictum.

866

In id attenden-
dum, quid Sanio-
ris judicij homi-
nes de aliquo di-
cant.

res: sed attendas in id solummodo, quod dicatis, qui sanum habet iudicium.

867

Cic.

*Quid scripserit
ad Dolobellam
amicum suum.*

Cic. Eloquentiæ Romanæ parens, ad Dolobellam amicum suum scripsit.

Non tam laboro (inquit) ut si qui mihi obtrident à te refutentur, quam intelligi cupio, me à te amari. Utinam hodiernis temporibus literatiores viri in Academiis Germanicis, & Gallicis multos Dolobellas amicos, haberent, qui eorum commodam promoverent, & eos contra vulgares invidos, & malevolos nonnullos Poetas parum Polonifantes parum Juridisantes parumq; Poetisantes & parvos Drolas Gallicos inexpertos, literatiorum Germanorum perturbatores, defenderent, eos præsertim, qui politiori literatura, & Germanis, & Gallis mirum in modum fructificant.

Deus sanio rem mentem illis Poetis parum Polonifantibus, & parvis Drolis Gallicis parum Germanifantibus, & Latinifantibus impertiri velit, ut intelligant, qua ratione literatiores viros, quos Germanicæ Academiæ clarissimos, & Gallicæ Universitates Ornatissimos appellant, colere, honorare, & respicere debeant, & in excellentiori literatura eos imitari, ut eadem ratione tam Germanis quam Gallis præstantissimorum consiliorum, & librorum Editione fructificent, qua ratione illis fructificant literatiores Germani.

Et hac ratione nomina sua aternitati consecrabunt.

Alias

Aliàs vulgares Poetæ parum Polonifantes, nomina sua æternitati non facile consecrabunt. Taubmannus autem nomen suum æternitati consecravir, & vulgaris Poeta non fuit, ideo, quòd vulgares nonnullos Poetas variis doctrinis instruxit, & parum Polonifantes ob ineptias eorum taxavit, & reprehendit.

Quid autem Amiot Poeta Gallicus, non vulgaris, sed singularis, & excellens de Curtisanis aulicis scripserit Parisiis tempore Laudismanni, sequenti Carmine exprimitur:

*Baller, chanter, sonner, folâtrer, dans la couche
Avoir le plus souvent deux langues en la bouche.
Des Curtisans sont ieux ordinaires.*

Id est:

Saltare, cantare, sonos modelatos edere (Lã lã lã lã; Lã lã lã lã lã) Stultificare, ineptire, scurrari, in rheda vehi, & sæpiùs duas in ore linguas habere, & hi Curtisanorum sive Aulicorum, Gallicorum quotidiani, & ordinarij sunt Lusus.

Quidam Generosus, & apertus Germanus ad Gallum amicitiam exterius simulantem, Parisiis, in præsentia præclari viri, Domini Wageneri Norimbergensium in aula Regis Galliaë Sollicitatoris, & Wirtembergici Commissarij præsentia dixit.

*Monsieur, vous me faites beau semblent de l'amitié
à l'exterieur: mais le coeur est eslongné.*

Id est:

Exterius egregiam præbes amicitiaë speciem; sed cor tuum longè abest.

868

*Amiot Poeta Gallicus
quid scripserit de Curtisanis
Gallicis.*

869

*Curtisanorum Gallicorum qui
sint ordinarij Lusus.*

870

*Germani cujusdam Generosi ad
perversum simulatorem Gallum,
verba Parisiis pronunciata.*

Nobi-

871

*Verba Nobilis
Voglmanni de a-
nimi sui sincerita-
te ad quendam
protata.*

Nobilis Hector Voglmannus, antehac Cancellarius illustrissimi Principis Wirtembergici, Socer Laudismanni, vir apertus, & sincerus, ad Dominum Wernereamicum, Ditionis passauant Directorem, in illustri Curia Montisbelgardica hæc protulit verba Gallica.

Monsieur, tel, que vous me voyez par dehors, ie suis au dedans.

Id est:

Qualem me (inquit nobilis Hector Voglmannus) exterius vides, talis sum inuis.

Idem:

Voglmannus Cancellarius, vir doctus & sapiens hæc Gallica protulit.

Il s'en trouue quelques uns qui exterieurement sont vestus d'une peau de brebis, qui couure celle de loup.

Id est:

Reperiuntur nonnulli, qui exterius vestiti sunt, & induti pelle ovina, quæ illam, quæ lupina dicitur tegit.

873

Nobilis Voglmannus in Hispania quid viderit.

Ex Nobili Hectore Voglmanno Hispanicoregrinatore, quæsiuit illustris Dux Wirtembergicus, Dominus Fridericus, quid viderit in Hispania. Vidi inquit montem superbiæ, & vallem lachrymarum, beatus qui credit, & non vidit.

874

Nobilis Voglmannus de Germania quid dixerit.

Idem:
Voglmannus. In Germania vivimus, & commoditates ejus non agnoscimus.

875

Nobilis Voglmanni exclamatio Gallica.

Idem:
Quoque Nobilis Hector Voglmannus, Confiliarius

liarius intimus Wirtembergicus, & Cancellarius Montisbelgardicus, cujusdam falsitatem hac usitata exclamatione inter pocula notavit.

O que la nature n'a pas fait aux hommes en la poitrine une fenestre, qui par son ouverture puisse decouvrir les fraudes, jusques en son plus secret cabinet.

Et horum verborum Gallicorum Latina versio legitur in hoc Consilio alibi.

Voluit autem hujus Consilij Autor hoc loco apponere eam sinceri animi declarationem, ab eo diligenti studio notatam, quam fecit Serenissimus & Christianissimus hodiernus Rex Angliæ Jacobus I. in illustri Londino in Anglia, coram Statib. Anglicis his sequentibus verbis.

De me (dixit optimus, & sincerus Rex) hoc verè dicam, optare me tum illo, nescio quo, ut fenestra cordis mei esset præfixa, per quam intima animi mei penetralia, & cogitationes omnium oculis subjiciantur.

Sic enim profectò omnes perspicerent nullam ex hoc facto in animo meo extitisse alterationem.

Huic optimo, & benignissimo Regi optat Laudismannus hujus Consilij Author longa, atque longissima vitæ spacia, cum Serenitas illius voluerit, ut Libri ipsius Laudismanni in Regno Anglico per Typographos Regios imprimerentur.

Et deploratum fuit à multis tam Angliæ, quàm Germania, quòd ob Anglis nonnullis ejus Maiestati insidiæ sub introitu Gubernationis, Regiæ Angliæ tam nefariè & sceleratè structæ essent.

Quidam ex iis excusationes, in medium protulerunt aliundè petitas.

Et dixit Londini de iis quidam politicus ad hujus Consilii Authorem, cum eorum capita in ponte Londini affixa vidisset.

877

Excusationes frivola.

Ilz cherchoient des Alibi Forains, pour s'excuser, ne plg, ne moins, que les Juifs, quand ilz estoient arresté de crucifier nostre Seigneur, mais c'estoient excuses frivoles.

Id est:

Longè petitas excusationes in medium proferbant Rei ad purgandum facinus & excusandum factum, uti fecerunt Judæi, qui sibi proposuerunt Salvatorem nostrum cruci affigere.

878

Gallorum nonnullorum impia asseveratio.

De Asseveratione impia Gallorum nonnullorum.

Quidam Droli Gallici ex levitate animi dicunt.

Dieu me confonde, s'il ne parle la vérité.

Id est:

Deus me confundat, (inquit Gallus) si veritatem non dico.

Et ab his impiis Gallorum nonnullorum asseverationibus unusquisque sibi cavere debet, ne eas proferat.

Confundit aliàs Deus omnes, qui veritati nō student, & non vera in præjudicium bonorum in medium proferunt, uti fit quotidie.

879

Galli, & Itali Germanorum sumptibus in Germania ditescere cupiunt.

De Gallis, & Italis, quòd magni Domini fieri, & in Germania Germanorum sumptibus ditescere cupiant, Gallicè paucis verbis verè dicitur.

Les

Les François, & les Italiens n'ont autre soin, que de s'agrandiren Alemaigne au despens, & du bien des Alemans.

Parui nonnulli Droli Gallici totam Germaniam percurrunt, & commoditates, quibus frui debēt optimi Germani, intercipiunt, & extrema odio Litterationes Germanos prosequuntur.

De Henrico Guyssio, quod neci datus fuerit, retulit hujus Consilij Author Nancæi in Lotharingia, anno 1603, in hospitio à petit Saint Nicola, ad paruum Sanctum Nicolaum, causam quam sequentibus verbis Gallicis expressit.

Le Duc de Guyse à este mis à mort, qu'il eut à sa devotion la populace de paris.

Id est:

Dux Guyssius neci ideo datus fuit, quod in sua devotione, id est favore, populum Parisiensem habuerit, & ad coronam Regiam Gallicam clandestinè aspirarit.

Et sapius de Domo Guyssiana dictum est.

La maison de Guyse, Mettra le Roy en pourpoint, & le pauvre peuple en chemise.

Et hæc Gallica alibi ita Latinè ab hujus Consilij Authore reddita sunt. Domns sive familia Guyssiana, induet Regi thoracem, populo misero verò induet indusum.

Et de Guyssio dixit hujus Consilij Author anno 1587. Commissarius Montisbelgardicus Gallicè, quod omnes in illustri Montisbelgardo vivētes ne-

889

Guyssius quare neci datus fuerit, causa exponitur, & declaratur.

881

De domo Guyssiana quid dictum fuerit.

882

Guyssi intentio nefaria erga Montisbelgardicos.

ci dare tentârit, at exercitium malignitatis ipsius ex
cœlesti gratia & resistentia civium Montisbelgar-
densium fuit interruptum, & à longè deliberata la-
niena cives liberati.

*Il avoit deliberé mettre à mort tout à Montbeliard.
Mais à ce coup nostre bon Dieu (graces à luy) à rompu l'exer-
cice de la malignité de son cœur, & empecha son mauuois
dessein.*

883

*Comissariis Mon-
tisbelgardicis qua-
le periculum im-
minueris.*

Et Commissariis Montisbelgardicis penes spe-
luncam (arcem de Gray) in qua Leo Rugiens Guy-
sius quale parùm quievit, solummodo illa arbor e-
ligenda fuisset, quæ eorum suspendio præ cæteris
commodior visa fuisset, si speluncam illam in-
trassent.

Eam autem sine salvo conductu intrare no-
luerunt.

Fuerunt nihilominus Commissarij Montis-
belgardici ob magno numero hinc inde dispositos
milites, & dispersos tunc incendiarios Guyssios sum-
mo vitæ periculo expositi.

Et Deo opt. max. gratias agit, & acturus est in
residuo vitæ suæ curriculo hujus Consilij Autor, tunc
Montisbelgardicus existens Commissarius, quòd e-
um ab instanti tunc periculo liberarit.

Et laudata sit bonitas Dei, quòd eum à tot &
diversis periculis spacio 40. annorum, quò exteris
in Regnis, & provinciis extra magnam Silesiam vix-
it, liberarit.

Tot enim spacio 40. annorum in exteris Re-

gnis,

gnis, & provinciis expertus est hujus Consilij Autor, quod unquam expertus est jam in Imperio Germanico vivens homo Politicus.

Et licet jam in senili ætate plura, & majora onera & incommoda ferenda essent, tamen ea æquissimo animo sustineret.

Sæpe numero autem Bona Malis intermixta sunt, & cum illa mixtura, mala æquo animo perferruntur, secundum illud Italicum.

Ogniaggio porta seco il suo disaggio.

Omne commodum, secum affert suum incommodum.

Gallicè autem eleganter antehac ab hujus Consilij Authore dictum est.

Il faut entrer au Royaume des cieux par les tribulations, & fascheries.

Ingreduendum est in regnum cœlorum permolestias, & tribulationes.

De Homine indocto, & imperito Gallicè dicitur.

Il ny a rien plus injuste, qu'un ignorant, ou un homme indocte, qui pense rien n'estre bien, que ce qu'il faict, ou dict.

Homo imperito, & indocto nunquam quicquam iniustius, qui nisi quod ipse facit, & dicit, nihil rectum putat.

Vixit in illustri, & libera quadam Romani imperij Civitate quidam Notarius, juris ignarus à plebeis pro Doctore habitus, at ob maledicentiam

884

Homo indoctus & imperitus.

cum illustri quodam in labyrinthum incidit, & ut ex eo parùm extricaretur, Doctorum Juris opem, & auxilium imploravit, Tandem ex hoc mundo secessit, & ad patres in purgatorio conscriptus transit, ibi à maledicentia, & ab aliis peccatis purgatur, à quibus non ita facilè in primariis judiciis, & Dycasteriis Germaniæ purgari potuisset, si supervixisset.

Caveat sibi quisque à maledicentia, ne incidat in labyrinthos inextricabiles, & se ita modeste, & civiliter gerat ne extricatione Labyrinthorum indigeat.

De extricatione Labyrinthiorum scribit hujus Consilij Author in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis, & de vitandis iis exteris in regnis, & provinciis, in quos incidunt nonnulli ex ignorantia, nonnulli ex malitia.

885

*Triplex scientiæ
Gradus.*

In 3. Decennialibus mundanæ peregrinationis hujus Consilij Authoris Triplex scientiæ secundum doctrinam Innocen. Gradus ponitur.

Quædam eminens, quædam mediocritas, & quædam sufficiens.

*Scientia eminens
quæ dicatur.*

Scientiam eminentem ille habere dicitur, qui sine revolutione cartarum scit consulere, de qua loquitur text. in c. nisi cum Pridem. De renūc. & l. scire oportet, in versi: maximè disciplinatus homo, & in versi. Maxim. l. vertices ff. de excusa. Tut. Et de his tribus scientiæ gradib. alibi fusius agitur.

886

*Notariorum Er-
rores à quo descri-
bantur.*

De errorib. autem Notariorum tractat in peculiari libro Antonius Tessara Pataviensis.

De

De Poetis vero olim dixit Parisiis Dominus Gofius.

Je n'ay encor veu de Poetes, qui ne pensât exceller entre les autres.

Poetam (inquit) non novi, qui se cæteris præcellere non æstimet.

De dubitatione autem scribit in suis Decennialibus mundanæ peregrinationis hujus Consilij Author, in loco communi de studio juris cōmodè assumēdo, quod de singulis dubitare nō sit inutile. Et probat hoc glos. in verb. requirens in l. 3. C. de sum. Trin. Utilitas enim ex dubitationum solutione, quæ veritatis inquisitio dicitur, secundum Philosophos lib. 3. metaphysicorum oritur.

De Schönwaldero Goldbergensi Silesio, quæ hujus Consilij Authori anno 1608. commendavit, In præclara Argentinensium Civitate Nobilis, & præclarus Bauhinus, Medicinæ D. & Anatomicus Basiliensis præstantissimus, multorum clarissimorum virorum testimonio in Gallia dictum est.

Il estoit un homme autant bien accompli, qu'on scauroit desirer.

Ita ex omni parte scientiis, & doctrinis abundabat, ut nihil supra.

Aliàs dicitur Gallicè Homme complet, Homo nulla dote à natura fraudatus.

Et hic Schönvalderus Theses Medicas in illustri Basiliensi Academia publicè defensas dedicavit illustri Principi, ac Domino, Dn. Johanni Christiano, Dynastæ Silesiaco, ex Regio Polonico sanguine, &

887

*Dictum Gallicum
de Poetis.*

888

*Dubitare de singulis
utile, quæ ratione
dicatur.*

889

Nobilis Bohinus.

890

*Schönvalderus
Goldbergensis.*

891

*Drolus simplex
qui dicatur.*

ne, & profapia descendent. De homine simplici, qui astus mundi non intelligit, qui omnia credit, quæ illi dicuntur, & narrantur.

892

*Petit homme pa-
rue Staturæ Ho-
mo.*

Simple Drole, simplex Drolus, qui duos Testes in jure pro uno sumit, & intelligit in eo casu, in quo quinque requiruntur testes. Et hac ratione ignorantiam juris manifestat simplex aliquis Drolus Gallicus, petit Homme, dicitur Homo parva, aut exigua staturæ, Homuncio. Homunculus, & Homulus, dictus. Et Homuncioni Gallico-Gieffa parva staturæ Gallus in causa liquidi, atque liquidissimi debiti impertinenter astitit.

893

*Vituperatores al-
iorum laude non
digni.*

De Hominibus qui alios facile vituperant, & minus laude digni sunt, dicunt Galli.

Ceux qui ne meritent point de louange, ne peuvent ny louer, ny vituperer les autres.

Illi qui laudem non merentur, alios neque laudare, neque vituperare queunt.

De Lividulis nonnullis dixit aliquando in Bituricensi Academia Johannes Mercerus vir clarus, & Doctus, & Laudismanni hujus Consilij Authoris in jure & Disputatione juridica informator, & exercitator diligentissimus:

Les Enuieux merendent glorieux.

Id est:

894

*Lividuli Mercen-
rium efferunt
gloriosum.*

Lividuli, & malevoli me gloriosum efficiunt. Quanto magis illi me odio, & invidia prosequuntur, (dixit doctissimus Mercerus) tanto magis in re literaria elaboro, ut gloriam, & laudem penes illustres, & literatiores Viros acquiram.

Qui-

Quidam parvi Drolī Gallici, Gallicæ Linguae Informatores literatiores Germanos, quod eos odio prosequantur inani, gloriosos, & in re literaria operosos reddunt, & efficiunt. Gloriosos penes illustres, & gloria atque laude dignos viros, & ita gloriosos, quorum laus, & gloria ad posteros non immerito transfertur.

Excreent præ nimia invidia miseri, & lividuli nonnulli Drolī Gallici, ex miseris corpusculis suis animas odio intricatas, & linguas suas virulentas ex ore excreent, (uti Poetæ de iis scribunt, & propter odia in optimos Germanos eos taxant,) tamen talia Consilia, & tot doctrinis, sententiis & dictis Gallicis & Italicis, & tot Notabilibus de Personis & Rebus illustrium referta Consilia nunquam in lucem emittent, & se gloriosos penes illustres, & posteritatem efficiunt. Quia excellens literatura, doctrina, & experientia in illis non est.

Gallant dicitur scitus homo. Et de quodam Gallo semel dicebatur Parisiis.

C'est un fin Gallant, ruse, cauteleux, un fin Reinard, qui ne fait que gaudissierie, & moquerie de gens de bien.

Homo astutus, qui nihil aliud agit, quam quod scopticè invadat honestos viros.

Et dicunt Galli.

Il se faut retirer de la conversation d'icelluy.

Fugienda est ejus conversatio. Drolus Scopticos debet fugere quilibet honestus vir, & Colericus, ne in labyrinthos cum iis incidat.

895

Drolī nonnulli Gallici, Germanos literatiores efficiunt Gloriosos.

896

Gallant.

Et nulla omninò familiaritas cum iis est in-
unda, sed doctiorum, & literatiorum, & discretio-
rum amicitia & familiaritas expetenda.

897

*Eques in limine
ædium suarum,
animosus, & cor-
datus.*

*Vn Chevalier en sa porte de grand fort, & vaillant cou-
rage.* Eques in limine ædium suarum constitutus a-
nimosus, & cordatus, extra limen ædium constitu-
tus animo remisso existens.

Tremblecoeur.

898

*Tremblecoeur qui
dicatur.*

Est & dicitur is, cui cor præ nimio timore tre-
met, uti tremuit cor illius Alsatici Procuratoris, qui
ex inani tericulamento Nancæi in Lotharingia in
vituperium multorum Germanorum, qui ibi fue-
runt, Dolio irrepsit, cui imposita fuerunt, varia mi-
tia poma, & variorum colorum Pomerada, nec non
varia Aromata Lotharingica.

899

*Casanier qui di-
catur.*

Casanier. Galli eum vocant Casanier, qui
ne bouge de la case, qui à casa sua, & tiguriolo suo
nunquam discedit.

Et talis, qui à casa sua nunquam discessit, sed
sub tegmine patrio dulciter recubavit. Tityrus do-
mesticus appellatur.

Ad quendam provincialem hominem, alio-
quin ingenuum, & egregium, qui à casa sua nunquā
discessit, dixit aliquādo illustrissimus, & celsissimus
Princeps, & Dominus, Dn. Fridericus, Dux Wirtem-
bergicus Peregrinator, & variorum Regnorum,
& exterarum provinciarum perlustrator egregius.

*Hinauß/hinauß / der Popel wird dich hinder den
welschen Bergen nicht fressen / wie er vno auch nicht ge-
fressen hat.*

Et hæc

Et hæc verba Latina, apposuit jam honorificè dictus Dux Wirtembergicus.

Terrâ Marique non jactatus, & nihil exteris in Regnis, & provinciis expertus, quid sciret?

Alius peregrinator optimus verba Magni illius Lipsij retulit.

Semper Magni viri peregrinati sunt: plebeia animæ glebis inhærent suis.

Et omnium saniorum unanimis est conclusio, peregrinationem modum esse acquirendi prudentiam, & experientiam.

Quod autem peregrinatione, & variorum locorum perlustratione prudentia acquiratur, probat Laudismannus in Consilio suo de mundana peregrinatione rectè instituenda, & quidem auctoritate Poetæ, qui scripsit.

Scilicet haud uua capitur sapientia sede,

Sed variis terris, quæritur atq; locis.

Et in prædicto Consilio Laudismanni de mundana peregrinatione Gallicè ratio redditur, & exemplo probatur, quantum differat homo ab homine, verus peregrinator à Tityro domestico.

Et locutus est semel Gallus Gallico peregrinatori, & experto homini.

Vous, qui avez mané beaucoup de sel, hors vostre maison pouvez bien cognoistre, combien vous ont rendu sage. & accort voz voyages, & combien vous estes different des hommes, qui n'ovirent jamais son d'autres cloches, que de celles cy.

Id est:

Tu, qui extra ædes paternas multum salis insumpsisti, facile cognoscere poteris, quam sapientem, & prudentem te reddiderint peregrinationes tuæ, & quantum differas ab iis, qui nullum alium sonum campanarum perceperunt, quam eum, quem hic campanæ edunt.

Cum itaque peregrinationes inter modos acquirendi prudentiam omnium saniorum iudicio referantur, & nullus sit, qui huic conclusioni contradicat, admonet Laudismannus in Consilio suo de mundana peregrinatione omnes Studiosos, ad suscipiendas peregrinationes, si facultates patrimoniorum suorum id ferant.

Si autem illæ deficient, acquirant sibi tersam, latinitatem, & intra limites Germaniæ addiscant, exterarum linguas, quod cum magnatum & Generosorum liberis ad externa regna transmitti queant.

Quidam, qui à casa nunquam discessit, sed domi semper latuit, dixit quidem animo peregrinandum esse.

At responsum illi fuit (uti extat in Consilio Laudismanni de mundana peregrinatione) quod animo peregrinentur ij, qui longè remotas provincias, & exterarum Civitatumque formas animo contemplantur, vel earum situm in depictis tabulis percipiunt: sed realiter visa, auctoritatem homini politico, & peregrinatori conciliant.

Et uti sæpius dictum est, peregrinatio homi-

nem

900

*Peregrinatio
contemplativa.*

nem ab homine discernit. Distinguendum autem est inter veros peregrinatores, qui cum maxima Reipub. Literariæ utilitate, & ut prudentiam, & experientiam acquirant, & immortale nomen post se relinquant, ad longè remota Regna peregrinationes instituunt, & pecunias impendunt utiliter, & inter vagabundos, qui sine omni Reipub. literariæ emolumento & commodo peregrinantur, & tempus peregrinando inutiliter transigunt.

Numero verorum peregrinatorum ascribendi sunt, præclari nonnulli Silesiaci, & Pomerani Nobiles, & Graduat viri, qui variis peregrinationibus exteris in Regnis & provinciis institutis prudentiam, & experientiam acquisiverunt, egregia Itineraria scripserunt, in quibus continentur in exteris Regnis & provinciis visa, & in Cæsareis atque Regiis curiis, Parliamentis & Academiis notata.

Horum numero se omnium saniorum judicio ascribi sperat huius Consilij Author, qui tria millia florenorum magnis laboribus & officiis acquisita spacio 30. annorum ad singulis annis in exteris Regnis & provinciis æstivo tempore habitas peregrinationes impendit, & quidem in eum finem, ut Principalia in Cæsareis & Regiis Aulis, in Electorum, & Principum totius Germaniæ curiis, uti & exterorum Regum curiis & Parliamentis, in Academiis, in Civitatum primariarum Romani Imperij Curis, templis, monasteriis, in conversatione item illustrium virorum, varia Eloquia diligenti studio

notaret, in 3. Decennalia, cum variis Notabilibus de personis & rebus exteris referret, in publicum tandem emitteret, & *Laudis* Nomen immortalitati consecraret, & ita fructificando Reipub. literariæ pro vero peregrinatore haberetur.

Perstitit autem idem *Laudismannus* in maritima sua peregrinatione anno 1614. in illustri *Stettino* tempore hyemali, & *Nativitates* illustrium Ducum *Pomeraniæ* diligenti studio notavit, quas hoc loco in honorem optimorum Principum apponere voluit.

Philippus II. Princeps Magnanimus Anno 1573, 28. Julij. natus.

Franciscus Princeps benignus, natus Anno 1577, 24. Martij.

Bugislaus hujus nominis XIV, Anno 1580, 31. Martij natus.

Georgius hujus nominis III, Anno 1582, in lucem editus.

Philippus Julius, Princeps egregius, natus Anno 1584.

Ulricus Princeps discretus, & prudens natus Anno 1589. 12. Augusti.

Hos magnanimos, benignos, gratiosos, & discretos, & exteris linguis excultos Principes, & Duces *Pomeraniæ* Deus opt. max. in incrementum verarum Ecclesiarum, & emolumentum latissimæ *Pomeraniæ* provinciæ diu sospites esse velit, & in hoc, & in altero seculo beet.

Covard, dicitur Homo meticulosus, & timidus.

Nonnulli dictionem hanc Gallicam derivant à cauda, & quòd Covard dicatur, qui caudam trahit, & sibi post Principia cavet, ultimus in bello, aut acie, ut primus sit in fuga.

Caudatus autem non fuit Procurator ille Alfatius, qui Nancæi in Lotharingia ex inani terri culamento (ut sæpiùs dictum est) dolio irrepsit: sed saltem caudatus fuit timidus ejus socius, cujus superiùs in Carmine fit mentio. Qui præcordia, & interna cordis timido Procuratori Nancæi in Lotharingia ita occupavit, ut dolio irrepsit.

Der ihme also starck eingenommen hatte das Herrschämmerlein.

Mit ihme zufrichen in ein Wolrichendes Käselein.

Et plerumque fit, quòd ij, qui intra muros patriæ Civitatis elati, & animosi existunt exteris in locis sint animo omninò remissi, & timidi.

Animosus, & virilis autem homo, & quidem politicus, & verus peregrinator Germanicus non facilè exteris in locis pusillanimitatem ob inania terri culamenta assumit, sed virilem se exhibet, & dolium non quærit, cui irrepit.

Preud Homme (uti alibi dicitur) pro Homine probo, & ingenuo sumitur.

Et quilibet ita se gerere debet tam in patria, quam extra patriam, in Academiis, & extra eas, ut

pro

901

Covard quis dicatur.

902

Preud Homme qui dicatur.

pro homine ingenuo, probo, & honesto habeatur.

Quando autem illustris aliqua Academia Germanica quem clarissimum, & inclyta aliqua Academia Gallica quem ornatissimum & egregium appellat, pro eo militat præsumptio Juris, quod laudæ dignus sit, licet à vulgaribus non laudetur. Ab illustribus viris, & Academiis laudari Laus est vera, constans, & solida, à vulgaribus laudari laus est inconstans, instabilis, & minùs solida.

Veram autem & perpetuam, & solidam Laudem parat Laudis viro, qui literata virtute inclarescit penes illustres viros, & cujus nomen ad omnes Angulos mundi ob monumenta literaria pervenit, qualis est D. Herlicius Astronomus, Bauhinus Medicus Anatomicus, Crato, Peucerus, Sturmius, & is, qui egregia scripta & Consilia edit, & publicat, & sibi perpetuum nomen penes posteritatem acquirit.

Studeant igitur juniores tales viros laude dignos imitari, respicere, honore afficere, & prædicare, non irridere, non contemnere, sed uti superius Italicè dictum est. Osservare, ammirare, corteggiare gli huomini di grande ingegno, di grande dottrina, &c.

Viros magni ingenij, magnæ eruditionis suspicere, admirari, colere, &c.

Un Faictneant, dicitur homo desidiosus, & inutile pondus terræ, fruges & sales consumere natus, qui neque sibi, neque aliis prodest, & qui bona

magna

magno parentum labore, & sudore acquisita inutiliter infumit, & salutaria Seniorum Consilia contemnit.

In Dictione autem Gallica *Faiſtneant*. Dictio *Faiſtneant* ſignificat Nihil, Et Italicè dicitur *Niente*, Hiſpanicè *Nada*, Et nō immeritō *Deſidioſus*, Homo nihili dicitur, Homme de neant.

Un Homme Desbordé : Homo omnibus vitiſ deditus. Dictio Desbordé ſumitur pro lacu effuſo, Profuſus Nilus ex lacu dicitur Gallicè.

Le Nil ſe desborde. Effert ſe a lueo Nilus.

Ad Personalia hoc loco non immeritō referuntur ea, quæ de virtutibus Germanorum, de juſtitia, & de veritate eorum ſcribit Gravis Author Gallicus Belleforeſt, referens, quòd corda, & Lingua Germanorum pari paſſu ambulent. Et hæc alibi refert hujus Conſilij Autor.

*La Juſtice, & le Droit. la Verité conſtante
Giſent en leurs eſprits, & leur langue n'attente
De rien ſaindre, ou farder avec quelque couleur.
Marchans toujours enſemble, & la langue, & le
cœur.*

Et mirum eſſe quòd has virtutes Nationi Germanicæ & non Gallicæ, cum Gallus ſit, attribuat alibi dicitur, & ratio declaratur.

De Curtiſanorum Gallicorum, ſive aulicorum blandiloquentia, & ſermonibus, quibus aliis officia offerunt, qualis ſermo hic eſt, eorum proprius.

Tout ce qui depend de moy, eſt conſacré à voſtre Service.

H h h

Omne

904

Un Homme des-
bordé qualis ſit.

905

Germanis Belle-
foreſt Gallus at-
tribuit, quòd eo-
rum lingua, &
corda, pari paſſu
ambulent.

Omne quod à me dependet consecratum est
servitio tuo, dixit illustrissimus Dux Wirtembergi-
cus Fridericus I. ce ne sont que fadeuses frivoles, &
mots à la volée, parolles de bouche, mais le coeur
ny touche. Nihil aliud sunt, quàm frivoli Sermones,
verba nō in corde, sed in lingua nata. Et ulterius dixit.

Il n'est pas Curtisan François de nature, s'il ne
trompe, quand il assure.

906

Contentus ordinaria sua potus portione,

Curtisanus Gallicus non est, si non decipit,
quando asseverat.

Deco, qui ordinario suo potu & modico quidem contentus est.

Nobilis & præclarus vir, Stephanus Lorys, Juris utriusq; Licentiatus, olim Consiliarius Montis belgardicus, homo sobrius, dicere solitus est.

Je fais, comme la mule du Pape, qui ne boit oultre son ordinaire.

Facio (dixit præclarus vir) uti facit Mula Papæ, quæ ultra suum ordinarium non bibit.

907

Homo colericus.

De Homine Colerico scribit Gallicè, hujus Consilij Author his verbis.

J'ayme mieux un homme cholere, & qui dit tout, ce qu'il a sur le coeur, qu'un Melancolique, & qui cele, qu'il pense.

Car comme le mouvement du cholere est subit, & bouillant, aussi tost il est appaisé. Mais le Melancolique, & homme pensif garde long temps son courage, & ne digère si colere, que par long espace de temps, & qu'il ne se soit vengé du tort, qu'il estime luy estre fait.

Id est:

Id est:

Amo magis hominem Colericum, & apertum, quàm Melancolicum, & taciturnum. Colerici enim statim in affectus erumpunt, & citò irascuntur: sed eorum Colera non diu durat. Melancolici verò rancorem diu in corde suo foveant, & vindictæ sunt cupidi. Melancolicus coleram quam habet non ira facilè digerit, nisi per lōga temporis spacia.

De Generosis Naturis dixit Parisiis Monsieur de Goy.

Tous grands, & genereux de coeur sont faciles à s'emouvoir: mais tant plus facilement aussi ilz sont faciles à estre mitiguez, & appaisez.

Id est:

Magnates, & Generosi, quo facilius commoventur ad iram, eò facilius sedantur, & mitigantur.

Regis Gallix egregium Dictum.

Ce n'est pas au Roy de France, de vanger les quezeles du Duc d'orleans.

Regi Gallix non convenit, vindicare injurias, quæ Duci Aureliensi factæ fuerunt.

De Hospitalitate. *La courtoisie, & liberalité de recevoir, & festoyer les estrangiers en sa maison.*

Benigna receptio & tractatio extraneorum.

De ea scribit nonnulla hujus Consilij Author in 3, suis Decennialibus mundanæ peregrinationis.

Scribit autem Divus Lutherus, & ponit verba, quæ à Saxone quodam peregrinum in ades suas recipere recusante, & se excusante, quòd domi non esset uxor ipsius, prolata fuerunt.

908

Generosa natura facile commoventur, sed facilius sedantur.

909

Regis Gallix egregium dictum.

910

Hospitalitas.

911

Inhospitalitas à Dño Luthero reprehensa.

Hhh 2

Et

913

Saxonicum idio-
ma ad peregrinū,
& hospitē pro-
latum.

Live Gast/etc.

914

Galli valde Hospi-
tales propter
Sanctum Dena-
rium.

915

Eislebenfes Inho-
spitales.

916

In quibus relucet
Curtesia.

Et Saxonico idiomate talia protulit verba, uti
refert Divus Lutherus.

*Live Gast/ icke welt nit wat icke en tho etheven geven
schal / dat Wiffys nit dahemen / Ick kan yu nit her-
bergen.*

Nullius momenti est excusatio, & illius illibe-
ralitas taxanda est.

Les François sont en cela fort courtois.

Hac in re Galli valde sunt humani, benigni, &
officiosi, & libenter hospitio suscipiunt peregrina-
tores, & extraneos.

In Eisleben, in qua Civitate natus est Divus Lu-
therus, cives & hospites minus sunt Hospitales, ex-
traneos in plateis pernoctare patiuntur.

Il faut imiter la courtoisie Française.

Aliàs dicitur Gallicè.

Qui veut trouver courtoisie, doit estre courtois.

Qui humanitatem in se exerceri desiderat, o-
portet ut ipse sit humanus.

Et courtoisie reluit, & apparait es entendemens.

Illucet Comitas in ingeniis.

Exigua autem illucet comitas, & civilitas in
nonnullis Drolis Gallicis, & Poetis parùm Poloni-
santibus, qui aulas Regias nunquam frequenta-
runt.

Et talis Comitas reportatur ex aulis Regiis Gal-
licis, & illustrium Germanorum Curiiis.

Rapporter Courtoisie, & honesteté de la court du Roy.

Reportare ex curia Regis comitatem, huma-
nitatem civilitatem.

Et me-

Et meritò reportanda est ex curia civilitas, quæ moderatis, & non excessivis ceremoniis Gallicis fit, & præstari debet.

Quòd autem multum lucrentur homines Curtesia, & humanitate, & quòd illa exiguo pretio comparatur, docet sequens Italicum Dictum excellens.

La Curtesia è un guadagno che si fa con poca fatica.

L'homme indocte, & ignorant.

Homo indoctus & ignarus.

Nonnulli Notarij, & Procuratores à plebeis pro Doctoribus habentur & plus illis tribuunt auctoritatis, quàm ipsis Doctoribus Juris.

Deficit autem in illis iudicium, ità ut de Literatioribus viris, atq; Licentiatis, qui iisdem in jure, & in Academiis, & Civitatibus Privilegiis utuntur, & gaudent, non rectè judicent.

De Pilosis dicunt Galli. *Vn homme, qui est chargé de poil, ou il est riche, ou il est fort, ou amateur.*

Vir pilosus aut est (inquiunt Galli) dives, aut fortis, & animosus, aut luxuriosus amator.

Galli de iis, qui crines habent rubros, dicunt.

Vn Rousseau est tout bon, ou tout mauvais.

Rubros crines habens, aut totus bonus est, aut totus malus.

Reperiuntur tamen multi rubros crines habentes, qui toti boni sunt, toti gratiosi, toti officiosi, toti animabiles, toti delectabiles, & iis qui barbas nigras habent sæpius præferuntur.

De iis autem qui barbas nigras habent dicunt Galli,

917

Curtesia.

918

Homo indoctus
& ignarus.

919

Pilosi.

920

Crines rubros habentes, aut toti boni, aut toti mali.

921

Barbas nigras habentes.

*Barbe noire, & rous cheveux: Net'y sie, si tu ne
veux.*

Barbis nigris, & crinibus rubris ne nimium
(si tibi non placet) fidas.

De iis, qui prælongas habent barbas Galli di-
cunt. Et quod proluxa barba philosophum non fa-
ciat.

922

*Proluxas barbas
habentes.*

Si porter barbe longue au menton, nous fait
philosophe apparoitre, un bouc barbassé pourroit
estre par ce moyen, quelque Platon.

Si ille bonus Philosophus Platonius dicendus
sit, qui proluxam habet barbam, non incommode
hircus proluxam barbam habens Philosophus di-
cendus.

923

*Barba proluxa
non profunde de-
ctum Philosophū
facit.*

Alias dicitur Barba virum facit: sed non Philo-
sophum. Poeta Martialis depingens quendam invi-
dum, argumenta sumit à quibusdam externis, & in-
de colligit mala, & vitia interna, & dicit.

Crine ruber niger ore, brevis pede, lumine
læsus.

Rem magnam præstas Zoile, si bonus es.
Et Gallico Carmine versum est, ita sonans.

C'est merueilles de toy, rousseau, bicle,
boiteux.

Enueux, bazané, si tu es vertueux;

Stobeus in suo tractatu & discoursu dicit.

Ton ame a elle aussi mauuaise forme,
Que ton visage est maussade, & difforme.

Reverendus vir Dominus Anthonius Serrarius,

Mon-

Montisbelgardia ante transitum ad Francofurtenses ad Mœnum parum afflictus dixit, & ita exclamavit.

Que de maux en ce monde, & puis mourir, en fin rendre compte.

Heu quanta mala hoc in mundo nobis sustinenda sunt, & deinde moriendum, denique reddenda nobis coram Deo villicationis nostræ Ratio.

Idem Serrarius per misere mei tollitur ira
D E I.

Dominus Cusinus Advocatus Divionensis, ad filium suum dixit, qui Lutetia Parisiorum non Musas coluit, sed Domicellas sectatus fuit.

Vostre plaisir vous a il nourry.

Aluit, & sustentavit ne te Parisiis voluptas, & Delectatio Tua.

Galli quando personam aliquam suspectam habent, & quando illius astuta intentia percipiunt, dicere solent.

Je cognois fort bien cest homme là, ie scay bien, du quel bois il se chauffe.

Hominem istum satis benè novi, & scio, de quo ligno se calefaciat.

Nonnulli dicunt.

Je le cognoy de hors, & dedans.

Intus, & in cute illum novi.

De homine moderato, discreto, benigno, & qui omnium moribus se accommodat, dicunt Galli.

924

Exclamatio Christiani, quod tot mala sustinenda sint in mundo.

925

Cusinus Advocatus Gallus, ad filium suum delicias Parisiis viventem, quid dixerit.

926

Galli personam aliquam suspectam habentes, quid dicant.

927

Homo moderatus.

C'est un homme moderé, discret, & doux comme un agneau. On se comporte bien avec luy, il endure un chascun: il compatit avec tout le monde.

928

Homo simplex.

De homine simplici dicunt iidem Galli.

*Il ua à la bonne foy, & comme on dit par proverbe.
Qui se laisse mener par les nez.*

Contra quendam Gallum presbyterum, qui Ecclesiæ Christi nocivus fuit superbiâ sua, & simulata pietate, scribit quidam Poeta Gallicus.

*Ton erreur, tontureur, ton orgueil & ton fard,
Qui t'esgare, & t'insense, & te n'fle & te d'esguise,
Desuoyè, fol, superbe, & seinèt contre l'Eglise
Te rend confus, selon, arrogant, & casard.*

929

Patrimonij Dilapidatores.

Gallicus Poeta taxat sequenti versu Dilapidatores patrimonij.

Par faire Gaudeamus, & bonne chere.

Is ont dependuz tout leur bien hereditaire.

930

Adversa non expertus.

De illo, qui nullas adversitates passus est, dicunt Galli.

Celuy, qui n'a point expérimenté le mal ne peut juger du bien.

Qui malum expertus non est, de bono judicare non potest.

Aliàs dicitur.

Dulcia non meminit, qui non gustavit amara.

931

Malam conscientiam habens.

De eo, qui malam conscientiam habet, dicunt Galli.

*Il a la conscience large, comme la manche d'un cor-
delier.*

Ita

Ita larga est illi conscientia, uti larga est mantica Franciscani.

Galli quando vident aliquem in necessitate, constitutum, & pecunia carere dicunt.

Sa bourse est alterée, comme la bourse d'un Advocat.

Id est:

Crumena ipsius ita alterata, & sitibunda est, uti alterata, & sitibunda est Advocati crumena.

Galli item dicunt de quodam in cujus marsupio pecunia non facile remanet.

Sa, bourse est de la peau du Diable, la croix n'y peut arresler.

Id est:

Marsupium ipsius ex cute Diaboli factum est, sancta crux in eo manere non potest.

Et scribit huius Consilij Author in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis de quodam Bituricensi Studio Gallo, qui literis suis ad patrem suum Parisiis degentem exaratis, inscripsit.

Cito, Cito, quia necessitas in marsupio.

Idem huius Consilij Author in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis, de riguroso quodam Hospite Gallico scribit, qui talia protulit Gallica & Latina. Gallicum tale protulit.

Qui n'aura point d'argent, n'aura point à manger.

Pecuniam in ædibus meis qui habiturus non est, cibo, & potu in iis carebit.

Et Latinum hoc adjecit.

Præteritis quæcunq; carent, spoliabo supinis.

933

Homo pecuniâ
carentis.

934

Sermo rigorosi Ho-
spitis Gallici.

935

*Germani Studio-
si in Gallia plus
fidei habentes pe-
nes Hospites Gal-
licos, quam Galli
originarij.*

Majorem autem fidem habent Germani Studio-
siosi penes Hospites Gallicos in Regno Gallia, quā
habent penes ipsos Originarij Galli. Quia vilipen-
dunt Galli pecunias, & libenter ludunt, & pecuni-
as facile insumunt suas.

Quod autem quidam Studiosi Galli Laudis-
manni tempore ablegatos Tabellarios tanto desi-
derio expectarint Parisiis, quanto desiderio expe-
ctent boni Angeli animas ex piorum corporibus e-
migrantes, & ad cœlos evolantes, jocosè scribit hu-
jus Consilij Author in 3. suis Decennalibus de mun-
dana peregrinatione.

936

*Verba rigoroſe
Hospita Montis-
belgardica ad
Hospites prolata*

Quædam Hospita Montisbelgardica ad non-
nullos tenaces Hospites, cum illi tantum, quantum
insumpserunt exolvere recusarent dixit.

Messieurs il faut passer par là, ou par la fenestre.

Aut hæc, aut per fenestram vobis transeun-
dum erit.

Boni illi Socij, Dutzbruderj, & pecuniarum.
Corraschpelatores parùm se absentante Hospita fe-
nestras hypocausti aperuerunt, & per eas in plate-
am proximam transilierunt.

At manè Boni illi Socij, Dutzbruderj, & Boni
Biberones serotinam bibitionem excessivam, & e-
brietatem matutina repotione (uti boni Biberones
facere consueverunt) in eodem Hospitio curarunt, &
id quod vespertino tempore insumpserunt, Hospi-
tæ exoluerunt.

Quantum attinet ad vocabula non latina, sed
efficta hinc inde huic Consilio inserta, & personis

non-

nonnullis non nominatis apposita, qualia sunt boni Biberones, de iis admonet inferius post Errata hujus Consilij Author, ne illa à Lectore ita acceptentur, quasi latinitatis ignarus esset idem hujus Consilij Author.

Mocqueur. Est scoticus irrisor honestorum, & literatorum virorum.

Moqueurs appellantur Derisores, & Cavillatores, quales sunt nonnulli parui Drolī Gallici, Gallicæ linguæ Informatores, qui literatiores viros Germanos Seniores scoticis & falsis literis invadunt, digni, ut ad eum locum mittantur, in quo boves mortui incurfant homines vivos.

Et ex illis quærendum esset, ubi terrarum locus ille esset, in quo boves mortui incurfant homines vivos.

Aliàs convenit (secundum præceptum Italicum) viros magni ingenij, magnæ eruditionis, & probos suspicere, admirari, & colere.

Osservare, ammirare, corteggiare gli huomini di grande ingegno, di gran dottrina.

Item attenta mente adirgli,

Attente illis auscultandum.

I quali hanno fatto acquisto della prudenza per longo uso delle cose.

A quibus ob diutinum rerum usum prudentia collecta est.

Quàm attentè autem illis Senioribus, & literatoribus Germanis à quibus per longum usum prudentia acquisita est, nonnulli parui Drolī Galli-

937

*Mocqueur qualis
Homo sit.*

*Locus, in quo bo-
ves mortui incur-
fant homines vi-
vos.*

ci, & Poetæ nonnulli parùm Polonifantes, & parùm Gallifantes in Academiis Germanicis auscultent, experientia testatur.

Et sæpius in minimo digiti alicujus articulo Seniores, & literatiores viri plus habent prudētiā, & experientiā, quàm in toto suo corpore scoptici nonnulli Drolī Gallici.

Et tales scopticos Drolōs Gallicos, & Germanorum Seniorum, & literatiorum irrisores plerumque Deus paupertate punit in ipsa Germania.

Meritò autem præ cæteris respiciendi & honorandi sunt illi senes, & Sexagenarij, qui ab Academiis Germanicis clarissimi, & ab Academiis Gallicis Ornatissimi, & à Doctioribus Viris Eminentissimi publicis scriptis appellantur, & quos Galli, Itali, & Angli venerantur, & qui terra mariq; jactati sunt, & qui ad Illustrium officia, (quibus Dignitates annexæ sunt) rescripti fuerunt, & qui in Casareis, & Regiis aulis inclaruerunt, & qui Reipub. literariæ egregiè fructificant, & salutaria Consilia de Exoticis Linguis de Spirituali, & mundana peregrinatione scribunt, & in lucem edunt, & quibus plus est doctrinæ & experientiæ in uno eorum digiti articulo, quàm est in jejuni & in experti cujusdam irrisoris toto corpore.

Reperiuntur hoc perverso seculo multi Seniorum literatiorum irrisores: at puci in politiori literatura eorum imitatores.

Et quò indoctior quis est, eò paratior ad irridendos Seniores homines Raros.

Rarum

Rarum enim admodum est, atque rarissimum, ut literatorum quis sexagenariam ætatem attingat, & spacio quadraginta annorum extra Regna inuisat, Cæsareas & Regias aulas frequentet, & Tria, aut Quatuor Decennalia mundanæ peregrinationis aliquot millibus notabilibus de personis & Rebus exteris ornata, in informationem politico- rum in lucem emittat.

Et qui nihil scribunt, nec scribere possunt, quod est rarum, & singulare, illos contemnunt, qui rara & singularia in emolumentum Reipub. literariæ edunt. Scribant, scribant etiam Zoili, & Nasuti singularia, & rara, & nomina sua hac ratione immortalitati consecrabunt.

Brocardeur. Cavillator est, qui nihil aliud scit, quàm egregios, virtuosos & literatiores viros cavillari.

Et de tali cavillatore literatorum virorum Parisiis tempore Laudismanni dixit Dominus Gossius Parisiensis.

Il a une langue de serpent, il la vaudroit tailler en mille pieces.

Id est:

Linguam habet serpenteam, meritò in mille partes scindendam.

Parisiis idem Dn. Gossius dixit ad cavillatorem quendam Aureliensem, qui nihil aliud scivit, quàm literatiores viros contemnere, cavillari, & calumniari.

938

Brocardeur, qualis homo sit.

939

Verba Domini Gossij Parisiensis ad cavillatorem Gallicum dicta.

*Tu ne scaurois tenir autre propos, que de brocarder
honestes, & doctes gens, & les detracter.*

Id est:

Tu nihil aliud in medium proferre scis, quàm
odiosa Dicteria, quibus viros honestos, & doctos
perstringis.

De paruo quodam Drolò Gallico literatio-
rum virorum illusore, & scoptico irrisore, atque
perturbatore, dixit quidam literator & Gradua-
tus vir in illustri quadam Academia.

940

*Verba cujusdam
Germani Gradua-
ti contra parvum
quendam Drolum
Gallicum prolata*

*Je croy, que ce Drole sera damné plus profondement
en enfer, que Judas.*

Credo (inquit) quòd hic Drolus Gallicus pro-
fundiùs ex condemnatione in infernum descensu-
rus sit, quàm Judas.

*Poeta parvum Po-
lonisanti de pau-
pertate nonnullor-
um Doctorum vi-
rorum quid distu-
fuerit,*

Cuidam Poetae parvum Polonisanti in illustri
quadam Academia de paupertate quorundam Do-
ctorum virorum impertinenter loquenti, à litera-
tione quodam exhortationis, & reprehensionis
gratia dictum fuit, ut priùs suas facultates examina-
ret, & consideraret, quàm exiguae illae essent.

Eum enim nullas aedes, & nulla alia bona, ni-
si exiguam suppellectilem possidere, & non satis ef-
se pomposè ornamenta aliqua muliebria mon-
strari.

Gülden Armband vnd nichts dahinder

Steht mit der zeit sehr arme Kinder.

Et paupertatem non esse de genere malorum,
quæ vituperium merentur.

Plerum

Plerumque autem fit, quòd illi, qui exigua aut ferè nulla bona possident literatioribus viris, quorum Divitiæ inæstimabiles sunt in politiori literatura consistentes, paupertatem objiciant.

Obveniunt quidem sæpiùs literatiori viro quædam Accidentia adversa, quæ ejus substantiam aliquantum diminuunt, at tandem politior literatura, & excellentiorum librorum Editio eam iterum auget.

Sit modo quis virtuosus & in re literaria operosus, & non sit sollicitus de Divitiis, & bonis temporalibus, ea ex cœlesti gratia, si non opima, tamen mediocria ex quibus commodè vivere poterit, ei obvenient.

Et nullo modo tristetur, si substantiam ejus Accidentia quædam adversa parùm diminuerint.

Quòd autem Tria hominem prudentem reddant docet sequens Italicum Dictum, quod ita sonat.

Tre cose fanno l'huomo accorto.

I. P' Amore: II. Le Liti: III. Et le querele.

Tria hominem reddunt prudentem.

Amores, Lites, & querelæ, sive altercationes.

A lite autem, & altercatione liberet unumquemque Christus Dominus.

Quamdiu autem quieti sunt parvi Drolī Gallici in illustribus Academiis Germanicis, tam diu quieti sunt boni, pacifici & literatiores viri Germani.

943

*Tria hominem
prudentem reddunt.*

Et

Et omnes honesti, & ingenui Germani Studio-
si tales Dulos Gallicos Germanorum honestorum
& literatiorum Ofores, & Perturbatores meritò re-
spectu Germanicæ Nationis laudatissimæ odio pro-
sequi deberent, & eos coërcere, quò modestiores
essent in Germanos literatiores, qui nemini nocēt,
& quos Academia Germanicæ illustriores clarissi-
mos in Testimoniis Academicis illis datis & attri-
butis, & Gallicæ universitates ornatissimos & illu-
stres viri præclaros appellant, præsertim eos, qui
Reipub. literariæ mirum in modum & in linguis
exteris, & in aliis Disciplinis fructificant.

943

Homme fascheux.

Homme fascheux (dicitur) qui n'a point de dou-
leur, & qui ne se peut accommoder aux moeurs d'autres.

Homo refractarius, in quo nulla est jucundi-
tas, nulla delectatio, & qui aliorum moribus se nō
potest accommodare.

944

Homme à part.

Homme à part. Qui suus est, & suas opiniones
particulares habet.

Homme variable.

Homme (autem) variable, Homo variabilis,
inconstans, & desultorius, qui de sultoria levitate
ab una ad alteram rem profilit.

Equiparatur pinnulæ ventorum indici, quæ
Gallicè vocatur Girouette, Germanicè appellatur
Ein Wetterhan/qui se tourne à tous vens. pinnula,
quæ omni vento movetur.

Et derivatur Gallica dictio Girouette à Græco
vocabulo γυγής, quod circumvolutionem in orbem
significat.

De Gyroillo, qui est in fluvio Danubij, vulgari-
ter appellatur der Wirbel mentionem, facit hujus
Consilij Author, in 3. suis Decennalibus mundanæ
peregrinationis.

Et quantum periculi in navigatione Danubij
in periculosis illis locis Wirbel & Strudel, hujus Cō-
silij Author duabus vicibus sustinuerit, & expertus
fuerit, docent 3. ejus mundanæ peregrinationis De-
cennalia.

Courtois, dicitur homo civilis, graciosus, Ur-
banus, benignus, & humanus.

Aliàs Gallicè de Homine Urbano & civili
dicitur.

Jamais homme ne fut plus courtois.

Nemo unquam suavitate conditior fuit.

Courtoisie autem dicitur benignitas, comitas,
humanitas.

Et hæc saltem venit, & originem trahit, atque
à civilioribus Aulicis, & Politicis reportatur ex au-
lis Regum, & Principum.

Et huic Curtesiæ in Polonia maximè student
Generosi, Nobiles, & literatiores.

Nam nonnulli Generosi Nobiles, & literatio-
res eam ex Gallia in Poloniam introduxerunt, quā
etiam Domicellæ Polonicæ imitantur, tot Reveren-
tias, tot baisers les mains, manuum osculationes ad-
hibentes, quot in Gallia adhibentur à Generosis, &
nobilioribus Domicellis.

Et admiratus est hujus Consilij Autor in Polo-

945

*Gyrus Danubij à
Laudismanno
descriptus.*

946

*Courtois qui
dicitur.*

947

*Poloni Generosi
Nobiles, & litera-
tiores Curtesiæ
Gallicæ studentes*

nia tantam Curtesiā adhiberi à Nobilioribus. Et imitanda est illa Curtesia, quæ Urbanum, & civilem à minùs Urbano, & civili, discernit, uti discernit peregrinatio Hominem expertum à minùs expertò.

Illam Curtesiā Poeta quidam parùm Polonifans, cum in Polonia vulgares, non nobiliores frequentarit non imitatur. Igitur mores ejus à quodam civiliori Poeta taxati, & reprehensi dicuntur.

Ruckutationes, sive Eructationes inter pocula, cum multùm incivilitatis in se contineant, & nauseam pariant assidentibus, omninò vitandæ.

Et ad talem Ruckutiatores, sive Eructatores minùs Urbanum, & civilem non immeritò dicitur.

Turpitudine ubi Creschcasti.

Cum quidam superciliosus toruo vultu, parvus Drolus Gallicus Aureliensis Parisiis, quendam Germanum Graduatū Wirtembergicum, in aula Regis Galliarum Sollicitatorem anno 86. aspiceret, dixit ad eum Germanus Graduat. *Vors*

Tu me regardez de travers, tu ne me mangera pas: autant de toy, que de rien. Dieu me garde de tes enfans, ie n'ay guere peur de toy.

Tu limis oculis, & toruo vultu me aspicias, at tu me (Drole Gallice) non vorabis. Te non admodum curo. Deus me saltem custodiat à liberis tuis, tui causa non est, quòd metuum.

De eo qui elatis superciliis aliquem inspexit tanquam parvus Monarcha. Et ad talem dixit aliquando Graduat. *Vors*

948

Un homme regardant un autre de travers.

949

Parvus Monarcha elatis superciliis aliquem aspiciens.

Vous me regardez gro, comme si vous estiez un petit Monarque.

Aliàs dicitur Gallicè.

Il me regarde gros, comme s'il me voudroit manger.

Et hoc aliquando dictum est de quodam, qui olim calceos laceratos, & viminibus saligineis plantis pedum suorum alligavit (der selne Schuhe mit Widen gebunden hatte) & postquam ad divitias aliquas pervenisset, homines elato supercilio ac si parvus Monarcha esset, inspexit.

Cum in collatione vel in disputatione Notarius quidam Gallus nimis clamaret, ad eum dixit moderatus Germanus.

Vous ressemblez aux enguilles d'Ennelin, vous criez devant, que l'on vous escorche.

Anguillis Dennelinis similis es, quæ clamant antequam exoriantur.

Cum indoctis, & minus temporatis, minusq; expertis non est disputandum vonden Sensen/die in Schotland auff den Bäumen wachsen/de quibus anseribus scribit in Cosmographia sua magnus ille Munsterus.

Ad Personalia referendum fuit sequens Anagramma de Antonio Concio viro Docto.

Anagramma.

A Nagramma anno 1587. Biturigibus Gallia, in ædibus Domini Johannis Mercerij professoris Juris in Accademia Bituricensi celeberrimi ab hujus Consilij Authore notatum, cum concij Juris

Kkk 2

Pro.

950

Clamorus homo.

951

Anagramma.

Professoris in eadem Academia satis famosi mentio fieret.

Et quod Cujacius nobilissimus invenerit sub Concio Anagramma, relatio fieret.

Le Sçavant Cuius, qui à trouue caius sur son nom, se gaudiſſant d'un bon Antonius concius, trouua c'est Anagramme.

Si non vino Tactus, Doctissimus ille Cujacius, Laudismanni Consilij huus Authoris in Jure Promotor, nomen Caij in suo nomine reperiens de Antonio Concio hoc protulit Anagramma.

Si non vino Tactus.

Et eo significavit, quòd excellentiores ingenij vires in Concio, quàm in ipso Cujacio essent, si vino quotidie non tangeretur.

Magnus autem ille Cujacius altorum poculorum non fuit Evacuator, sed in bibendo fuit sobrius, & continens, æstimans ebrietatem pro enormi vitio, quo literatior quis contaminetur, & talis in jure non quidem practicus, sed Theoricus exiit in florentissimo, & amplissimo Regno Gallia, ut patrem non habuerit.

Et placuit hujus Consilij Authori siquidem uti alibi dictum est, sub Magno illo Cujacio, in illustri Academia Bituricensi, uti testatur illius Juridici Collegij authenticum Laudismanno anno 1586. communicatum Testimonium, Licentiatus Gradum assumpserit, illius Magni Cujacij Epitaphium à Petro Pithoeo scriptum hoc loco in honorificam recordationem præstantissimi Cujacij in jure Informatoris

952

*Concius non vino
tactus doctissimus*

toris & promotoris apponere, quod ita sonat.

Jacobi Cujacij Epitaphium à Petro Pirhoco scriptum.

Tolosæ illius dum quondam Palladia fuit
 Alumno subcinericio hærediq; exasse postumo
 Romani Juris à summis conditoribus interpreti
 Primo, & Ultimo; cui quoque puræ nativæque
 Lucis, & scientiæ undecumque accessit
 Etas sua debet, postera etiam si quæ
 Legum cura manet debitura est.

Ad verba illa primo, & ultimo posuit hæc verba
 Laudismannus hujus Consilij Author, quod quāvis
 hoc seculum sit seculum scientiæ, & futurum seculum
 sine omni dubio seculum ignorantia, citra injuriam
 tamen posteritatis dictum sit, nihilominus respectu
 hujus seculi literatissimi, & exculatissimi manebit
 Magnus ille Cujacius, si non primus, cū in hoc seculo
 novelli Germani, & Galli inter Theoricos primas
 omnium saniorum judicio tenent, tamen ultimus.
 Quia non facile in Galliæ Regno amplissimo talis
 existat Juris Theoricus, & Explicator, qualis
 Jacobus Cujacius fuit.

Viva in eo fuit memoria, & quasi Adamantina,
 & in disputatione valdè acutus, & Laudismanno
 in disputatione feudali nonnunquam contradictor.

Ad Duarenum, & Balduinum verò quod attinet,
 eos in admiratione habuerunt omnes propter
 excellentes eorum doctrinas & ingeniorum vivacitates.

953

Duarenus Bal-
duinus.

954

*Gallici Professores
quare injure ex-
cellant, causa red-
ditur.*

Aliàs Gallici Professores in summa sobrietate vivunt, & ideo quòd excellent, Ratio & causa hæc est, quod unus quisque Professorum in Juridicis materiis non vagetur, sed per totum vitæ cursum uni materiæ addictus sit, in qua enucleanda laborat. Et ideo Opera scribunt, non Fragmenta.

Reperiuntur tamen qui in tantum amant Bacchi guttas à vinea distillantes, quantum eas amant Germani nonnulli boni Biberones, & aliorum poculorum evacuatores, & qui faciunt Garaus.

Quòd autem Concius Gallicus Professor libenter biberit hoc naturali inclinationi, & bonitati ascribendum est.

Et dixit quidam Parisiis.

*Je croy, que la naturelle Sympathie du vin, qui a trois
F. F. F. Frais Fort, Friand luy a donne incitation.*

Id est:

Credo (inquit ille) quòd naturalis Sympathia vini, cujus Virtutes, & efficaciæ tribus literis F. F. F. denotantur, multum incitationis ei dederit.

Frais. Vinum vocatur recens, sive musteum.

Fort. Forte Vinum.

Friand. Delicatum.

Un Friand autem apud Gallos dicitur Cupes, qui delicatum palatum habet.

Parvus quidam Drolus Gallicus, Gallicæ Linguae, Informator, dictus fuit Friand, id est Cupes, ideo, quod delicatum habuerit palatum, & libenter biberit.

Et pro-

*Quid ad largius
bibendum Con-
cium incitavit.*

*Vini Virtutes &
efficaciæ tribus
literis F. F. F. ex-
primuntur Gal-
is.*

Et propterea satis miserè cum uxore, & liberis in omnibus locis vixit.

Tres autem Crateræ vino miscendæ.

Una valetudinis, & illa ebibenda.

Altera amoris, & hæc propter amorem amici ex haurienda.

Tertia saporis. Et ex hac fit cratera furoris, & clamoris. Et de hac re, & Vinis Gallorum baptizatis, id est aqua dilutis, alibi dicit hujus Consilij Author.

Nunc quædam de mulieribus scripturus est hujus Consilij Author tam Italica quàm Gallica.

Quòd Tria hominem domo expellant, & perturbent, docet sequens Italicum.

Tre cose cacciano l'huomo fuora de casa.

1 Il Fumo.

2 L'acqua.

3 Et la cattiva Donna.

Fumus, Aqua, & mala Mulier.

Idem quòd quis molestiarum, & dolorum nunquam expers sit, qui uxorem ducit docet sequens Italicum.

Chi piglia moglie non esce mai di dolie.

Dominus de Goy Parisiensis homo jocosus, & lepidus Parisiis deformem Hospitam habens dixit.

Nostre Hostesse est une Dame fort laide, si elle appelle à la court d'amours, elle perdera son proces.

Id est:

Nostra

955

Tres Crateræ vino miscendæ.

956

Tria hominem domo expellunt.

957

Sermo Dni. Goffi Galli de Hospita Gallica quæ admodum deformis fuit.

Nostra Hospita admodum deformis est, illa si ad curiam amoris provocarit, sive appellaverit, si ne omni dubio processum, & causam suam perdet. Et ideo quod præter consuetudinem deformis sit.

958

Ad perfectam formositatem Domicellæ Gallicæ quæ requirantur.

Dominus Frovaille Bisontinus in Electorali Palatina Curia jocosè dixit & regulit, quod ad perfectam pulchritudinem Domicellæ Tria requirantur.

Pour faire une Femme parfaite en beauté, il faut.

- 1 *La face de l'Angloise.*
- 2 *Le corps de l'Alemande.*
- 3 *Et le cul de la Parisienne.*

959

Mulieres quare imberbes sint, Ratio redditur.

Ratio autem quare mulieres imberbes essent jocosè à Nobili viro Domino Poynet Consiliario serenissimi Cardinalis Lotharingici, Viro jocosò inter pocula Nancæi in Lotharingia exposita fuit.

Quia tantum temporis silere, immotisque labris esse, quousque eis barba abscinderetur, non possent.

960

Preud Homme, qui appelleur.

Preud Homme, qui excelle en proesse sur tous aultres.

Homo, qui ceteris probitate, & honestate præcellit.

961

Votum Gallicè expressum.

Votum autem Gallicum tale est.

Dieu te face preud Homme.

962

Preude Femme, quæ dicatur.

Maëte nova virtute puer. Virgil.

Preude Femme, proba Mulier.

Proba Mulier, in cujus corde nullæ sunt latebræ, nullique recessus.

At in

At in illius mulieris corde multæ sunt latebræ, multiq; recessus, quæ ad maritum suum gratiosas scribit literas, & in iis eum appellat charum, & dilectum Maritum (ihren lieben Herrn vnd Hauswirth/) altera verò die post scriptas literas domum ejus spoliat.

A tali muliere non de Placentia, sed de Verona nata liberet unumquenque Christus Dominus.

Sæpe autem bona, & simplex de Verona nata, & viro bono, & honesto ultra viginti annos obediens Mulier, per alios corrumpitur, & seducitur in ipsius detrimentum, & perditionem, in mariti autem incrementum.

Unius enim malitiosa destructio alterius est generatio.

Destruere conantur sæpius bonum maritum cognati uxoris, at non maritum, cui Deus, & fortuna favet, & optimi principes illi favent, destruunt, sed pravo consilio destruunt uxorem.

Quòd autem is, qui mulieri fudit, se libertate spoliet, docet sequens Italicum dictum.

Chi in Donna se fida, de liberta se spoglia.

Mulieri qui fudit, libertate se spoliat.

Videat igitur quis, ne facillè fidat Mulieri de Verona natæ, ne se libertate spoliet.

Quando quis Gallorum dicit de mala aliqua muliere.

C'est une mauuaise Femme.

Mala admodum, & perversa est mulier.

Respondet alter Gallus.

963

*Mulieri qui fudit,
libertate se spoli-
at.*

964

*De mala mulie-
re quid dicant
Galli.*

Il la faut donc refondre.

Ideò in mortario contondenda, & de novo fundanda est.

965

De formosa muliere, quid dicant Galli.

Si mulier formosa sit, in Gallia dici solet Gallicè. Belle teste, meschante Beste.

966

Maritus à sua uxore deceptus, quæ verba protuleris.

Quidam maritus à sua uxore deceptus, hæc protulit gallica verba.

Il y a tant de ruses, tromperies, & finesse dans son coeur, qu'il y a de plus en sa robe. Id est

Tot in corde ejus astutiæ, & fallaciæ sunt, quot sunt in veste ejus plicæ.

Et à fallaci muliere, quando quis liberatus est, gaudet sibi liberatus, & fidelio rem quærit conjugij sociam.

967

Cognatorum, & cognatarum bonis inhiantes.

Incitantur autem sæpius Uxores ab earum Sororib. & cognatis ad exercendam erga bonos Maritos infidelitatem, & bonorum privationem, qui bonis illarum inhiant, & animas earum ex corporibus earum emigraturas tanto desiderio expectant, (*Comme les bons Anges attendent les Ames de bonnes gens uti Galli loquuntur*) quanto desiderio Boni Angeli expectant bonorum animas.

At Deus Opt. Max. ideo bonos Maritos non omnino deserit, sed iis solamina & Auxilia præbet, & illis benignos Principes & Magistratus subministrat, qui eos amore amplectuntur propter qualitates in eis hærentes, & modestæ, & piæ vitæ rationes.

Quòd autem Annosæ mulieri cum tota suppellectili marito ablata liber transitus sit cōcedendus, sequens Gallicum alibi etiam allegatum docet.

Donnes

Donnez passage à une vieille Femme avec son mesnage.

Quod vero mulieri, vel Uxori imperiosa totum imperium non concedendum sit, docet sequens gallicum Carmen in Troja Gallica Campana Gallia proxima Civitate optima, anno 1586. notavit hujus Consilij Author.

Ne permets à ta femme pour rien.

Qu'elle mette son pied sur le tien.

Car à la fin la bonne beste.

Le te vudra mettre sur ta teste.

Cato huic rei admodum quadratè dixit.

Nos (inquit) imperamus omni orbi terrarum, nobis vero Uxores.

Uxori imperiosa (dixit quidam præclarus, & literatus Vir) imperium si concedatur, tota fit imperiosa, tota pomposa, & tota malitiosa.

Quod autem probus, fidelis & honestus Vir malitiosam, infidelem, & juramenti conjugalis fidelitatis causâ semel corporaliter coram Ecclesia præstiti, penitus oblitam repudiare possit, adversa necessitate pressas, & ab ea liberari in jure cautum est. l. Consensus. §. 1. Cod. de Republica. Inquit enim ibi Imperator adversa necessitate pressus, quamvis infausus: attamen necessario auxilio cupimus liberari. Et hæc de variis personalib. latino, Gallico, & Italico idiomate dixisse sufficiat.

A D

Personalia autem pro ultima conclusione non immeritò refertur illud dictum Gallicum, quod cujusdam Albo amicorum in illustri Stetino inscri-

968

Mulieri imperiosa quare totum imperium non concedendum.

969

Cato quid dicat de Imperio mulierum.

plis præclarus Vir, Dominus Valentinus Winterus, J. U. D. Com. palat: & Aulæ Stetinenſis Conſiliarius, exteris Linguis probè excultus. Et ita ſonat Dictum Latinum ab eo inſcriptum.

Amicus in pectore, non in atrio, aut albo quærendus eſt.

Gallicum autem ab eo inſcriptum Dictum ita ſonat.

Amy du coeur, il eſt bien ſeur.

Amy du table, il eſt variable.

Martinus Marſtallerus, illuſtriſſimi, & magnanimi Principis, & Domini, Domini Philippi, hujus nominis ſecundi, Stetini Pomeran. &c. Ducis ante hac (dum vixit) intimus Conſiliarius, cuidam hoc in inſcripto Stetino inſcripſit.

Non vi Religio, ſed propagando docenda eſt.

De eo autem, qui in cauſa religionis ex utroq; latere Claudicat, dixit quidam magni nominis Vir, quòd ille neque Deo, neque hominibus, ſit fidelis.

Gallicè ita ſonat.

Qui Cloche de deux coſtez en matiere de la Religion, n'eſt pas loyal, ny a Dieu, ny aux hommes.

Et Deus in cultu ſuo non dimidium, ſed totum requirit hominem.

Nunc quædam Matrimonialia hujus conſilij Author ſuo Conſilio inſerit.

Et ſequentia Gallica docent, quòd non facile cum vidua matrimonium contrahendum ſit. Non intelligitur autem de omnibus viduis, ſed de pom-

polis

posis & sumptuosus, & quæ ex acquisitis bonis mariti se delicatè desiderant ali.

Au lieu de vous aider, elle vous nuira, elle vous menacera tous les iours de ses gros parens, en vous mettant deuant les nez le lieu, d'où elle est sortie : elle vous reprochera puis apres (qui est bien le pire) son argent, dont elle mesme aura mangé la moitié.

Id est:

Loco auxiliij tibi damno, & nocumento erit (Mulier nō de Placentia, sed de Verona nata) singulis diebus respectu ditiorum, & præminentiorum cognatorum, ut tibi imperium adimant, minas proferet, & familiam, ex qua originē sumpsit, quotidie tibi præfigurabit, & ob oculos ponet, & quod peius est, pecunias suas, & divitias quotidie tibi obijciet, licet earum dimidiam partem cum cognatis, & Affinibus suis consumat.

Sæpenumero fit, ut tales Mulieres non de Placentia, sed de Verona natæ fingant, & dicant, se olim ante contractum cum præsentî marito matrimonium, tantum pecuniæ à matre, à Sorore, ab Affine & aliis mutuò sumpsisse, & sæpius fictas, & falsas obligationes marito offerri curant, & bonos maritos ad compensanda ex hæreditate paterna, & materna compellunt.

Hinc portio hæreditaria paterna, & materna fit exigua, & de die in diem decrescit.

Deinde, quod maximum est, veniunt Rigorosi Scribæ uxoris Affines, qui magna debita prætendunt nomine uxoris ex hæreditate paterna & ma-

terna compensanda, instituunt in iudiciis actiones odiosas contra bonos maritos, eos perturbant, ex-cruciant, & eò adigunt, ut maximo eorum incom-modo sapiùs vina pretiosa, quæ in aliquot cellis per aliquot annos reseruarunt, vili pretio vendere co-gantur & eos nomine uxoris contentos reddere.

Hinc decrevit boni Mariti aliàs optimi Patris Familiàs substantia, quæ postea ex cœlesti gratia cessantibus iis Scribarum & Affinium uxoris quoti-dianis interpellationibus iterum per alios acquirè-di modos crescit, & augetur.

Sapiùs etiam boni Mariti à mulieribus de ve-rona natis persuadentur, ut pro scribis, Affinibus e-jus in arduis causis controversis judiciales cautio-nes præstent, deinde in iudicio condemnatis Scri-bis uxoris affinibus, boni mariti, illa loca, quæ per multos annos feliciter incoluerunt, & in quibus cautiones præstitæ sunt, antequam Definitiva fer-tur sententia, deferere, & ad alia loca se conferre co-guntur maximo sapiùs ipsorum incommodo, & da-mno.

Sit igitur bonus Maritus cautus, & providus, ne facilè sponsiones faciat pro Affinibus uxoris suæ, memor illius.

Sponde noxa præstò est.

Virgines in Gallia quando dicunt.

Je ne me marieray point, ie seray Religieuse.

Matrimonium nunquam contractura sum, sed religiosa mansura.

At respondetur illis Gallicè.

Vous

Vous dictes cela de bouche : mais le coeur n'y touche.
 Ore hæc profers quidem : at cor ab iis alienum est.

Ad officiosam autem Ancillam in diversorio publico sibi necessaria servitia præstantem dicit peregrinator.

Ma sienne vous estes trop serviable, ie vous serviray au iour de voz nopces.

Nimis officiosa es (Charissima filia) tibi ipso die nuptiarum tuarum inservire non dubitabo.

De Virgine potius in matrimonium ducenda, iudicium Gallicè exponitur.

Si vous prenez la ieune (moyenant qu'elle soit Vertueuse) elle vous respectera, & vous aidera.

Si juvenculam (modo virtuosa sit) in matrimonium ducis, illa te respectabit, & tibi auxilium præstabit.

Quare autem juvencula potius, quàm annosa mulier, & vidua in matrimonium ducenda sit, Ratio redditur Gallicis verbis talis.

Que la ieune cheure mange le sel: mais la vicille mange & le sel, & le sac tout ensemble.

Id est:

Quòd capella comedat salem saltem: sed capra & salem, & saccum simul consumat, & digerat.

Veteres pro re laudabili habuerunt, si quis matrimonium contraheret cum juvencula, sive puella.

Hinc ex Hesiodo, & Homero, hoc Epitheton Gallicum notarunt docti nonnulli Galli.

Estant

972

Quod Virgo potius in matrimonium ducenda sit causa exponitur.

973

Quare juvencula potius, quàm annosa mulier in matrimonium ducenda.

974

Veteres, quid pro laudabili re habuerint.

975

Gallicum Epitheton ex Hesiodo, & Homero depromptum.

Estant ieune, & vierge, non vicille, ne vesue soit mariée avec un homme.

Id est :

Non annosa, non vidua, sed iuencula matrimonio jungenda est.

Et quidam Philosophus dixit.

Vetulam non Cognoui.

Virgines autem dixit Nobilis Hector Voglmannus, Cancellarius Mōtisbelgardicus, citius elocandas esse matrimonio, cum sint de rebus, quæ servando, servari nequeant.

Et cui elocanda sit matrimonio nubilis Virgo viro pauperi, & probo, an vero diviti, & improbo, ex sequenti Demosthenis exemplo, & ejus Responsione, quæ Gallicè ab hujus Consilij Authore ex ipso Demosthene versa est.

Themistocles estant interrogé, auquel il donneroit plus volontiers sa fille, à un homme de bien pauvre, ou à un mauvais riche.

P'ayme mieux (dixit) un homme sans argent, que l'argent, sans un homme.

Id est :

Amo magis hominem sine argento, quàm argentum sine homine.

Aliter.

Malo (inquit) Themistocles viram, qui pecuniâ, quam pecuniam, quæ viro egeat. C'est à dire.

P'ayme mieux un homme Vertueux, que l'argent. Car la vertu demeure, & l'argent s'en va.

Virtus

976

Philosophus quid dicat de annosis mulieribus.

977

Virgines quæ citius matrimonio elocanda.

978

Cui elocanda sit Virgo Nubilis, exemplo ex Demosthene sumpto demonstratur.

979

Responsio Themistoclis.

Virtus enim manet, pecunia verò transit.

Duo nunc apponuntur præcepta, in contrahendo matrimonio diligenter observanda, quorū primum ita Gallicè sonat.

Gouvernez vous par la raison en c'est endroit, & faictez sans difficulté, tout ce que vous cognoistrez vous estre profitable.

Id est :

Gubernes te in hac re ratione, & sine dilatione & difficultate facias id, quod cogniturus es tibi fructuosum esse, & non nocivum.

Secundum præceptum est ne quis assumat negotium viribus suis impar, quòd ita Gallicè sonat.

Ne pernez jamais charge plus grande, que celle, que vous pourrez porter.

In te negotium non conjicias, cujus onus portare, & sustinere non possis.

Et assumitis magnum onus, qui cum vidua multos liberos ex primo matrimonio progenitos habente matrimonium contrahit.

Et expertò creditur Ruberto.

Multum enim incommoditatis & ægritudinis sæpe bono viro paritunicus filius ex primo matrimonio progenitus.

Martyrium sibi non acquirat exteris in locis vir literatus, quò facillè carere potest.

Si autem exteris in terris literato viro contingat annosa, imperiosa, nō de Placētia, sed de verona nata mulier, eam tam diu patienter ferat, donec e-

980

Præceptum in contrahendo matrimonio observandum.

981

Præceptum ne assumat quis negotium viribus ipsius impar.

am atra mors ad coreas Basilienses trahat. Quò citius autem illa ad eas pertrahatur, quotidiana pro ejus transitu apud Deum vota faciat.

Annosæ autem mulieri, & cujus amores in Bretaniam secesserunt, liberum transitum cum ejus suppellectili concedendam esse, docet sequens Gallicum.

Il faut donner libre passage avec son meuble, à une Femme de grand' age.

Quod verò conjugia in cœlis fiant, & in terris consumantur, docet sequens Gallicum Dictum, à Laudismanno Biturigibus Gallia in concione Episcopi Bituricensis notatum.

Les Mariages se font aux cieux, & s'accomplissent en la terre.

Id est:

Matrimonia in cœlis fiunt, & in terris perficiuntur.

Si alicui prædestinata est mulier, non de Placentia, sed de Verona nata, eam evitare non potest.

Magnus & eminentissimus Cujacius (sub quo Laudismannus hujus Consilij Author Gradum Licentiatus anno 86. assumpsit) matrimonium cum juvencula cum contraxisset, de mutatione, quam secundæ nuptiæ Senioribus afferant, dixit.

Quand nous sommes mariez les oreilles nous pendent, & les chausses tirent contre bas. Tel grand changement apporte le mariage.

Id est:

Pendent nobis (Senioribus) maritatis auricu-

la no-

982

Matrimonia in
cœlis fieri, & in
terris consumi
Gallico dicto do-
cetur.

983

De mutatione,
quam secundæ
nuptiæ secum af-
ferant, quid dixe-
rit magnus Cu-
jaci.

læ nostræ, & natant in laxa pelle crura nostræ. Et tantam mutationem secum affert secunda, aut tertia vice contractum matrimonium.

Tantam mutationem autem non extimescat Senior, & Literatior vir, sed cordatè matrimonium contrahat si non cum juvencula, tamen cum vidua, non rustica, sed benè morata, non ebriosa, sed sobria, non rixosa, sed pacifica, non de Verona, sed de Placentia nata, & quæ pluralitate librorum ex primo matrimonio progenitorum caret.

Caveat autem sibi Literatior vir, qui aliàs ex politiori sua literatura satis pecuniæ lucratur, ne cum pecuniosa, & imperiosa vidua matrimonium contrahat, & videat, ne sibi ob Sanctum Denarium Sanctam crucem acquirat.

Martyrium enim nemo acquirere debet, quo quis facile carere potest.

Aliàs Mulier imperiosa non de Placentia, sed de Verona nata optima materia est exercendi poenitentiam.

At à tali materia custodiat unumquemque Christus Dominus.

Quòd autem quis æqualem in matrimonium ducere debeat, docet sequens Gallicum Dictum.

Chascun se prenne à son pareil.

Quilibet suo se iungat æquali.

Quòd vero contra voluntatem nemo ad matrimonium contrahendum cogi debeat, monet hoc Carmen Gallicum.

984

Æqualis in matrimonium ducenda.

985

Contra voluntatem matrimonium non contrahendum.

986

Pauperem in uxorem ducens, quas in commoditates habiturus sit.

*Outre son gré prendre femme il convient:
Contre son coeur ne le proufit en vient.*

Pauperem si quis in uxorem ducit, quæ incommoda eum sequantur, Gallico Carmine exponitur à Philippo de portes Poeta Gallico.

*Si vous la prenez pauvre avec la pauvreté
Vous épousez aussi maincte incommodité.*

*La charge des enfans, la peine, & l'infortuné:
Le mespris d'un chacun vous fait baïsser les yeux
Le soing rend voz esprits chagrins, & soucieux
Avec la pauvreté toute chose importune.*

987

Formosam ducēs in matrimonium, quib. sollicitudinebus implicetur.

Formosam si quis ducat, quibus cogitationibus sit subjectus, & timoribus expositus, sequenti Carmine docet Poeta Gallicus.

*Si vous l'espousez belle, assurez vous aussi
De ne stre iamais franc de craincte, & de souci.
L'oeil de vostre voisin comme vous la regarde.
Un chacun la desire, & vouloir l'empescher.
C'est esgaler Sisyphe, & monter son rocher.
Une beaute parfaite est de mauuaise garde.*

988

Formositas absoluta, & perfecta difficulter custoditur.

In postremo versa dicit Poeta Gallicus, quod absoluta, & perfecta formositas difficulter custodiri possit.

Parisiis penes Studentes amabiles, & multum delectabiles formositas absoluta, & perfecta difficulter sæpius custoditur.

Quia ibi reperiuntur multæ elegantes, & formosissimæ Domicellæ Gallicæ, in quarum cordibus resident omnes gratiæ.

Et ulterius dicit Poeta Gallicus.

Vous aurez la maison pour prison tenebreuse

Le soleil deormais a voz yeux ne luira.

Bref on peut bien penser s'elle vous de plaira

Puis qu'une femme belle en tous iours est fascheuse.

In fine exclamat Poeta ob incommoda, quæ continet matrimonium cum superba, & rixosa, & imperiosa muliere contractum.

O Supplice infernal en la terre transmis

Pour gesner les hommes, gesne mes ennemis

Qu'ilz soient chargez de fers, de tourments, & de flamme.

Mais fuy de ma maison n'approche point de moy.

Je hay plus que la mort la rigoureuse loy.

Ayant mieux espouser un tombeau qu'une femme.

Huic Poetae contradicit huius Coniugij Author, & comoda potius prædicat conjugij, quàm taxat incommoda. Reperiuntur Domicellæ ita gratiosæ non de Verona, sed de Placentia natæ, quæ incommoda conjugalia, & domestica non exaggerant, nec majora (uti mulieres de Verona natæ ea aggravant) faciunt, sed gratiâ, & humanitate ea sublevant, optimos, & literatos viros respectant. Et optimos maritos desiderantes proprias ædes, partim ex acquisitione eorum bonis, partim ex earum substantia emere, quas commodè subingruente vespera ætatis inhabitare queant, nullo modo impediunt, sed hoc illis gratiosè concedunt, & permittunt Mulieres de Placentia natæ: at de Verona natæ minùs fideles, & minùs gratiosæ, illud impediunt.

989

Exclamatio Poetae ob incommoda matrimonij.

990

Laudismannus potius comoda conjugij prædicat quàm vituperat.

Et Deus eas punit in hoc mundo, ut sapius in senili ætate ædibus propriis careāt, & variis incommodis subjiciantur. Et deindè demum intelligunt bonorum Maritorum honesta intentā, ad eorum commoda promovenda directā fuisse. Sequuntur sapius suarum Sororum (quæ eorum bonis inhiant) perversa, & iniqua consilia contra bonos maritos (qui fidelitatis, & moderatæ vitæ in illustribus Civitatibus universalia testimonia semper habuerunt) directā.

Promittunt illis de Verona natis Sorores multa: at nulla omninò illis præstant: deinde vident deceptæ Misera de Verona natæ Mulieres, & experiuntur nullam majorem fidelitatem eis obvenire, quàm illa fuit, quæ ex parte honestorum suorum Maritorum (qui eas semper honestè sustentarunt) iis olim obvenit.

Nonnullæ de Verona natæ mulieres, durante conjugio dulciter maritis suis loquuntur.

Ses parolles sont doulces: iamaïs le miel n'est pas si doux en la bouche: mais leur coeur est envelopé d'enuie.

Blandiloquæ sunt, at corda earum similitatem foveant. Et quod maximum est, infidelitatem in corde foveant suo.

Scribunt literas ad maritos, in quibus eos appellant charos, & dilectos Maritos, & eos Dominos nominant, interea propriæ Dominationi, & imperio inhiant, & fidelitatis conjugalis obliviscuntur, & juramentum fidelitatis conjugalis semel corporaliter coram Ecclesia Christi maritis præstitum violant.

Et ita

991

Mulieres, de Verona natæ dulciter at fallaciter loquentes.

Et tales mulieres de Verona natas ob falsitatem Deus punit.

Deplorant quidem sæpius erga suos maritos commissam infidelitatem, & violatam fidem conjugalem, at frustra eam deplorant.

Absolutis itaque iis, quæ Matrimonia concernunt, transit hujus Consilij Author ad Militaria.

Et ut consilium hoc suum de Exoticis Linguis, non solum Didactica, Ethica & Politica ad juniores Principes, Barones Nobiles, & Patricios Germanos Studiosos directa contineret, sed & Militaria doceret, voluit sæpe dictus hujus Consilij Author sequentia Militaria (cum annis 1577. & 1578. in fortaliciis Hungaricis, Jauriniano, & Comarominiano diversis temporibus Hungaricæ militiæ, in florentissimo verò Regno Galliarum anno 1586, anno 1588 in Ditione Montisbelgardensi tempore invasionis Guysicæ & annis 1592, 1593, 1594, & 1595 bello Episcopali Argentinensi gravi & duro ipsemet, & sæpius cum extremo vitæ suæ periculo interfuerit) huic suo Consilio apponere.

*Laudismannus
quoties militia
interfuerit.*

Et primo de Capitulatione agit, & eam exemplo declarat.

Capituler autem est artificiosè pacisci, ex quo conditiones ferre, conditiones petere, aut postulare.

Les Capitulations excepta, cauta, & sancta, in Fœderib. Pactiones dicuntur.

Et placuit hujus Consilij Authori, antehac per-

egerit

992
*Capitulatio quida
sit.*

regrinatori Gallico, & Regni Gallici Perlustratori.

La Capitulation au Siege de la ville de Noyon, Capitulationem in obsidione Civitatis Gallicæ, quæ Noyon appellatur, factam, ab eo Parisiis diligenti studio notatam hoc loco inferere, cum anno 86. in florentissimo Galliæ Regno multa vitæ pericula propter bella, & per totum Regnum in omnibus angulis Regni dispositos milites Hispanos, & Gallos sustinuerit.

293

*Capitulationis
Articuli in obsi-
dione Civitatis
Noyon, propositi.*

Articuli Capitulationis in obsidione Civitatis Noyon propositi fuerunt tales.

Les habitans de la ville, faisans ce qu'ilz doivent, seront receuz aux graces du Roy, & traictez comme bons subjez.

Id est:

Civitatis incolæ, si illi facturi sint, quod debent facere, quod Regia Majestas eos tractatura sit, uti decet tractare bonos & obedientes subditos.

Et si aucuns se veulent retirer faire le porront avec le gens de guerre.

Sortira le Sieur de Villes, les Gentils hommes, & Capitaines avec leur armes, & chevaux seulement.

Et ledict Sieur de Villes, commendant à Noyon, promettra tant pour luy, que pour les Gentils hommes, gens de guerre, & habitans de la dicte ville, de mettre icelle ville entre les mains du Roy.

*Et pour accomplir promet ledict Sieur de Villes, bail-
ler pour hostage le Sieur de Rieux, & quatre habitans de la
ville, choysis par sa Maïesté, lesquelz il promet rendre au
cas, que les conditions cy dessus soyent accomplis.*

La.

Latina versio continetur in Tribus Decennialibus mundanæ peregrinationis.

Qui est donné en ostage. Obses.

Bailler ostage jusques à ce, qu'on ait baillé tout l'argent promis.

Obsidibus cavere de pecunia.

Treves, & cessation de guerre jusques à quelque temps dict.

Pax sequestra, inducia, vacatio militie.

Stratageime. Stratagema Gallicè dicitur.

Vn tour de guerre.

Et phrasi Gallica dicitur.

Il luy a baillé un tour de guerre.

Alto ipsum percussit Stratagemate.

Ouvrier de bailler tels tours, & telles ruses.

Homo in hujusmodi Stratagematis Veterator.

Et de Stratagematibus nonnullis refert hujus Consilij Author in 3. suis Decennialibus mundanæ peregrinationis, in locis Hungaria, & Gallia.

Camisade. C'est pour un bon matin, qu'on prend les hommes aux liès.

Quando matutino tempore in dormientes hostilis fit invasio.

Et Galli dicere solent.

On a donné une Camisade, ou une bonne esueillée du matin aux Reistres Alemans.

In Equites Germanos matutino tempore facta est invasio.

Et appellant Galli. Vn bon esueillé du matin. Matutina ex somno excitatio.

994
Ostage, obses.

995
Treves Inducia.

996
Stratagema.

997
Camisade.

998
Vn bon esueillé du matin matutina ex somno excitatio.

Quand on prend les hommes aux lits.

Quando improvidi, & dormientes in lectis ob-
ruuntur, & neci dantur.

Et tempore Guyssij in Gallia fuit sæpius in incau-
tos, & improvidos Equites Germanos & milites ne-
fariè attentata fuit Camisada, quando sciverunt
Germanos in paruo numero congregatos.

Et tunc temporis, uti Laudismannus refert in
3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, cæ-
pit Gallia appellari cæmeterium Germanorum, ac
cessavit ita appellari Gallia cæmeterium Germano-
rum tunc, quando Regina Galliæ supplex illustris-
simo Palatino Casimiro multis milibus Germano-
rum totam Galliam trementem facienti, facta fuit,
& eum submissè rogavit, ut afflictæ, atque afflictis-
simæ, & in ultima periodo constitutæ Galliæ com-
miserationem haberet.

Et astus Gallicos facilè cognovit Achilles ille,
Germanicus, inclytus Palatinus Casimirus, & tales
matutinas Gallorum invasiones prudentia & sobrie-
tate declinavit.

Et tempore belli Episcopalis Argentinensis,
tentarunt quidem Itali, Galli, Hispani, & Lotharin-
gi in Equites Brandenburgicos, ejusmodi Camisa-
dam in Illkirch Argentinensium territorio, at infe-
liciter admodum illis cessit attentata Camisada.

Nam Strenuus Bellator & Eques nobilissimus,
Dominus à Kidorff, Equitum Vassallorum Branden-
burgicorum Dux prudentissimus, & vigilantissimus,

ita

999

*Camisada Galli-
ca in Germanos
Equites attentata.*

1000

*Quando cessavit
Gallia dici cæmi-
terium Germano-
rum à Laudis-
manno indicatur*

1001

*Regina Galliæ
supplex facta il-
lustrissimo Casi-
miro Palatino.*

1002

*In ultima perio-
do quando Gal-
lia extiterit à
Laudismanno
declaratur.*

1003

*Camisada Galli-
ca in Branden-
burgicos Equites
in Illkirch atten-
tata, male atten-
tatoribus cessit.*

ita cordatè restitit Gallis, Italis, & Lotharingis, ut multi eorum in fuga miserè perierint, quorum corpora deinde ad sepes dicti pagi Illkirch locata fuerunt, ex quorum musculis, & ventre à Carnifice Argentinensi pinguedo extracta & chirurgis vendita fuit, & instar medicamenti adhibita.

Verum quidem est, uti refert Laudismannus hujus consilij Author in 3. suis Decennalibus mundanæ peregrinationis, anno 1587 optimos Equites Germanos, Ductore Fabio à Dona in Gallia in Alneavv, nocturno tempore per nefarios Guyssios oppressos esse: at in Illkirch tempore belli Episcopalis inter 6. & 7. vespertinam horam Gallis Italis, Hispanis, & Lotharingis in Brandenburgicos Equites Vasallos, & pedestres milites attentata Camisada male cessit.

Et quid non facit militum Germanorum Dux, qui astus Gallicos, Hispanicos, & Italicos scit facile cognoscit, & qui prudens est, vigilans, & cordatus, qualis fuit trecentorum Equitum Vasallorum Brandenburgicorū Ductor, nobilis ille, & Strenuus Dn. à Kidorff, qui attentatam illam Camisadam Gallicam irritam fecit.

Petard Instrumentum est bellicum, vel mortarium pulvere tormentario repletum, quod portis fortaliciorum affigi solet ad destruendas, & aperiendas eas.

Et Elwy cy, qui petarda la cleuse de Schwrice, il taeha petarder la ville de Genesue.

1004

Anno 1587. in
Alneavv qualis
Camisada in Ger-
manos attentata
fuerit.

1005

Petard.

1006

Clausura Helve-
tica petardo de-
struita.

Id est:

Ille qui clausuram Helveticam petardo aperuit, & destruxit, conatus est petardo portas civitatis Geneuensis aperire, & civitatem occupare.

1007
Vauxbecurt Gallus
Jaurinum Hungaricum appenso
petardo aperuit,
& recuperavit.

Monsieur Vauxbecourt Gallus, vulgariter Valacurt dictus, homo ingenuus, & astutus miles, 29. Martij, Anno 1598 in Jauriniano Fortalicio Hungarico, valvas portarum appenso Petardo evertit, & Jaurinum vulgo Raab ex Turcorum potestate recuperavit.

1008
Buda.

Et Generosus, & Strenuus Adolphus Schvvarzburgius, & Palphy, resciverunt, quod tunc sponsa ex Raab educenda esset, & victualia ex Buda introducenda; ideo ante diluculum quosdam subornarunt, qui excubitoribus Urbis commeatum illum adesse nunciarent, & ob id portas sibi aperiri peterent.

Interea quidam Valacurt Gallus, homo astutus, per Petardum valvas portarum (uti supradictum) evertit.

1009
Bassa.

Sic miles ibi irrupit, & alibi muros ascendit. Obstiterunt Turci vehementissimè, sed cæsi sunt una cum Bassa ad 1500.

1010
Alba Regalis.

Anno 1598. mense Janarij, Strenuus Bellator Schvvarztzenburgius, ad Albam Regalem (vulgo Stolvveissenburg dictam) cum exercitu contendit, ibiq; Turcas erumpentes profligat.

1011
Sultanus Turcorum Imperator.

Et tunc Christianis 24. miliar. infra Budam, descendentibus, & circa M. Turcos capientibus, Sultanus Turcorum Imperator ipsemet in Hungaria belligerasset, si alibi impeditus non fuisset.

Anno

Anno 1599 Idem Achilles Germanicus Schvvarzenburgius, Pestū adortus est Petardo. Comora Hungarica adhuc virgo est, nunquam à Turca occupata, nec violata est.

Nunc descendit sæpe dictus hujus Consilij Author ad quædam vocabula, quæ in bello, & militia usitata sunt.

Harq; bufer venit à vocabulo Gallico harquebuze, Sclopus, vel bombarda. Harquebuser, est globulis scloparum, vel bombardarum aliquem petere.

Hac pœna militari vidit in Lotharingia penes Morimont affici hujus Consilij Author Dominum Tramblecourt, Nobilem Lotharingicum, qui mandato Ducis Lotharingici avocatorio, ne amplius Burgundos Regis Hispaniarum subditos hostiliter invaderet, non obtemperavit.

Et mandatum potentis Ducis Lotharingici, Domini Caroli executioni fuit datum per Satellites Ducis, qui appellantur.

Les Archers de la garde.

Archers de la garde du Roy, sont ceux, qui marchent devant luy bien equippez, & montez.

Satellites Regis Galliæ equis insidentes, armis benè instructi, & ornati ante Regem equitantes.

L'adresse G A L L I dicunt pour bien manier, & tirer des armes à la façon françoise, il faut avoir le pied stable, bon oeil, & l'adresse du corps.

Ad benè tractanda arma modo militari Gallico, oportet quem habere firmum, & stabilem pe-

N n n 3

dem,

1612

Pestum.

1013

Laudsmannus

Comoram Hungaricam adhuc Virginem esse dicit.

Harquebuser.

1014

Tramblecourt penes Morimont in Lotharingia globulis bombardarum diversarum petitus, per modum justitiæ militaris vitam amisit.

1015

Archers de la garde du Roy, Satellites Regis Galliæ armati.

1016

Ladresse Arma militaria rectè tractandi ratio.

1017

*Aptitudo corporis
ubi maxima re-
quisita sit.*

dem, vigilantem & intentum oculum, & corporis aptitudinem.

1018

*Punctim dimica-
re non casim.*

Et hoc intelligitur de duellis, & certaminibus particularibus, ad quæ sæpius provocatio fit, in quibus adhibentur non pas les coups de Stramassons, mais les coups de la Stocade.

Non casim, sed punctim dimicatur.

1019

*Acutis Stiletis a-
nimæ odiis intri-
cata in miseris
corporibus qua-
runtur.*

Et clamitant Galli ad duellum alios provocantes ça, ça, ça, allons à la Stocade.

Et vidit sæpius Parisiis hujus Consilij Author longis & acutis Stiletis quæri miseras, & odiis intricatas animas incorporibus Gallorum.

Et de Duellis Gallorum, Germanorum, Italorum & Hispanorum quædam scribit Laudismannus hujus Consilij Author, in 3. suis Decennialib. mundanæ peregrinationis.

1020

*Sentinelle.
Prima Excubie.*

Sentinelle. Sentinelles appellant Galli primas excubias eorum, qui vigilant tempore belli.

Et tales vigiles tempore belli in magnosæpius sunt vitæ periculo constituti. Inprimis devenitur ad eos, antequam perveniatur ad Vigilum Stationem, id est, ad eos Vigiles, qui magno numero sunt congregati.

Et dicitur Vigilum Statio, Gallicè cœur de garde. Vel le corps principal du guet. Chorus vigilum.

Quare autem in toto Regno Galliæ nocturno tempore vigiles non habeantur, qui horas proclamant, causa à Laudismanno hujus Consilij Authore

in suis

in suis Decennialibus mundanæ peregrinationis exponitur.

Guet. Excubitus, sive vigilia.

De Genuensibus vigilantissimis Senatoribus, & vigiliū perfectis verè dicitur.

Ilz sont tousiours bon guet, & ont nuit, & iour la veue, & loeil sur ceux, qui allent visiter les rempars, & tranches du dehors.

Diligenter vigilant Geneuenses, & nocturno, diurnoque tempore intentos oculos habent in eos, qui munimenta, & fossas civitatis visitant.

Rempar dicitur munimentum civitatis, vel castri.

La Tranchée dicitur fossa intra muros civitatis, vel in campo facta.

De Sabaudis Geneuensium hostibus tempore Laudismanni dictum fuit,

Les Ennemis sont venus jusques sur la tranchée.

Hostes usque ad fossam Civitatis excurre-
runt.

Guyssij Milites incarnati Diaboli, anno 87, mense decembri vivarium quidem Principis longum, & amplū & elegantissimum, prope civitatem Montisbelgardicam situm, & muris cinctum invaserunt, & lepores, & cervos in eo quæriverunt, at cum nonnullorum exitio.

Quia quamprimum Tormenta ex arce in eos relaxata fuerunt, vivarium illud amœnissimum deseruerunt.

1021

Guet Excubitus.

1022

Geneuenses vigilantissimi.

1023

Rempar.

1024

Tranchée.

1024

Guyssij milites incarnati Diaboli.

Extimuerunt fortalitium in illustri Montisbelgardo, quod appellatur die Krotte.

Die manche Spanische/ Französische und Lottringische im Thiergarten herumbrichende Krotten durchs Geschis exanimierte.

Si Civitas optima, & egregia Montisbelgardica ita fortificata fuisset, tunc uti nunc fortificata est, Guylius Tyrannus tot hostilitates tunc in miserum populum non commisisset.

Et optimus & potens Dux Lotharingicus, pius, & pacificus Carolus, Nancæi in Lotharingia in mensa ex hujus libri Authore Commissario anno 1595 inter cetera quæsivit.

Pourquoy est ce, que Monsieur le Duc de Wirtemberg nostre bien aymé Cousyn, tortisie pour le present si grandement la ville de Montbeliard.

Quare pro præsentis tempore fortificat tam vehementer Civitatem Montisbelgardicam, Dux Wirtembergicus cognatus noster.

Et respondit Commissarius, hujus Consilij Author.

Treshonoré Seigneur & Prince, l'occasion est, que monsieur le Duc de Wirtemberg ayt par cy devant beaucoup expérimenté audict Montbeliard.

Causa est, & occasio, quare illustrissimus Dux Wirtembergicus Dominus meus clementissimus fortificet tam vehementer Civitatem Montisbelgardicam, quia multa in ea expertus est.

Altera causa à Commissario exposita fuit po-

tenti

1025

Potens Dux Lotharingicus, quid ex Laudismanno Commissario quaesierit.

1026

Responsio Laudismanni Duci Lotharingico Nancæi facta.

1027

Alia causa fortificationis illustris

tenti Duci Lotharingico, in praesentia Generosi Domini Johannis à Salm, Marefchali Lotharingici.

Et mondict tres honoré Seigneur, & Prince, Monsieur le Duc de Wirtemberg, comme un Prince prudent, fait pour le present si grande fortification de la dicté ville de Montbeliard, pour la consideration, qu'icelle soit une Ville frontiere, inclauée entre L'Allemagne, Bourgogne, & la France, & qu'il y a toujours quelques difficultes entre les voisins.

Et supra honorificentissimè dictus Dux Wirtembergicus, Dominus meus clementissimus, hāc habet considerationem, quod Civitas Montisbelgardica in limine Imperij, & inter Germaniam, Burgundiam & Galliam sita sit, & quod semper sint quaedam difficultates, & inimicitiae inter eas provincias.

De Guyfio persecutore & vastatore Ditionum Montisbelgardicarum, nihil dixit hujus Consilij Author Argentinensium Commissarius, quia Dux Guyfius ex prosapia Lotharingica descendit, & pij Caroli, Ducis Lotharingici, Agnatus fuit.

Nunc progreditur hujus Consilij Author ad alia vocabula Militaria, Gallica, & ea explicat Latinè.

Vn Retranchement, qu'on fait contre l'Ennemy, soit en plaine Campagne, soit dedans les forts, & villes cavant une fosse, & eslevant la uuidange du costé de celuy, qu'il a fait. Latinè dicitur Fossa.

Faire la ronde. Circumire civitatem, vel muros tempore obsidionis. Faire la ronde en une ville, Aller en rond. Aliàs significat orbem volvere,

Civitas Montisbelgardica à Lau dismanno allegata.

1028

Guyfius Dux ex prosapia Lotharingica descendit

1029

Retranchement. Fossa.

1030

Ronder, quid sit,

1031

*Quoties Laudis-
mannus Civita-
tem Montisbel-
gardicam circum-
iverit tempore ob-
sidionis Guyssicæ.*

1032

*Reichenvveier,
unde denomina-
tionem habet.*

1033

*Magnanimitas,
& virilitas, civi-
um Montisbel-
gardensium à Lau-
dismanno com-
mendata.*

1034

*Dominus Beaux-
ieux quid ad Guy-
sum ex arce Mon-
tisbelgardica cla-
marit,*

Quoties autem nocturno tempore obsidionis Montisbelgardicæ, optimam Civitatem Montisbelgardicam, in maximo frigore circumiverit, & Reichenvveiereros, & Hönenvveiereros, & Mittelvveiereros Germanos, Ditionū Germanicarum Wirtembergicarum subditos tunc præsidiarios ad animositatem, & vigilantiam exhortatus fuerit, sciunt multi probi Viri, qui adhuc in vivis existunt, in ditionibus illis & civitatibus Wirtembergicis habitantes. Et non immeritò appellantur Reichenvveier, Hönenvveier, Mittelvveier, quia in illis habitant, ditissimi Vinearum cultores, & Ditiores non vidit Laudismanus vinearum cultores in Germania, quales vidit in Reichenvilla.

De Montisbelgardicis autem Civibus, & militibus præsidiariis, hoc dicit, & asseverat hujus Consilij Author, quòd vix viderit in Hungaria, annis 1577, & 1578, in castris, & Fortaliciis Hungaricis Jauriniano, & Commarominiano Hungarico ita cordatè & animosè, atque viriliter Turcis resistentes, uti restiterunt cordato animo, adventante hoste acerrimo, Henrico Guyssio ipsius Albanorum, Hispanorum, Gallorum, & Burgundorum cohortibus.

Monfieur Beauxieux Civitatis tunc Gubernator, & rerum militarium Dux, & præses, Vir cordatus & animosus, videns Guyssium in monticulo, (qui vocatur la rochette) & Civitatē Montisbelgardicam contemplante, & undiquaquam respiciente, quatinus in parte ea commodius invadi posset, evaginato gladio

gladio suo clamavit ad Guyssium. *Paillard. Paillard, à La Messe, à La Messe, & non point Au Massacre des pauvres gens.* Cubinarie, Cubinarie, Admissam, Admissam & non ad Lanienam miserorum subditorū.

Et circiter horam nonam fiebat illa acclamatio, qua hora plerumque Catholici Missas frequentare solent.

Guyssius autem, ad Episcopum Basiliensem in Brontrauto residentiam suam habente, dixit, *le ne laisseray pas vivre, ny Grands, ny petits, si ie prend par force la Ville de Montbeliard.*

Neque profectioris, & adultæ, neque inferioris ætatis, in ea vivere patiar, si civitatem vi, & armis occupavero: At Deus optimus maximus cœlestis ille protector non admisit, ut aut per vim; aut per Compositionem habuerit, & occuparit præclaram illam Civitatem.

Chalon Ville de la Champagne estoit sur le point de se rendre au Roy de France à composition si le Duc du Maine ne luy eut succuru.

Chalon Civitas in Campania Gallica sita voluit se dedere Regi Galliæ, si Dux de Maine illi non succurisset.

At Civitas Montisbelgardica nullam compositionem cum Guyssio inivit.

Sed fortiter Guyssio restitit, Ericurdianum castrum demantellatum, ut ita dicam, occupavit quidem Monsieur de Reinach, at illi nullum damnum intulit. Est autem demantelata Civitas, cui pallium est detractum, id est cui muri sunt adempti.

1035

Guyssii mine contra Montisbelgardicos, prolata.

1036

Chalon Civitas e gregia in Campania Gallica.

1037

Ericurdianum castrum, à Domino de Bellemont, fuit occupatum.

*Quid sit deman-
celer une ville?*

*De manceler une ville, Est ei muros, ac turres ci-
vitatem ambientes deicere. Et est une forme de
peine, & punition sur les villes, qui ont delinqué par rebel-
lion, & de sobeissance enuers leur princes.*

Forma est pœna, & punitionis, quæ statuitur
contra eas Civitates, quæ rebelles, & inobedientes
sunt erga principes.

1038

*Droit de Canons
est un terrible
droit.*

Et hujusmodi demolitiones castrorum, quæ
ad amulationem, & offensionem potentiorū prin-
cipum non civili, vel jure Canonico, sed par droit
de Canons, id est, per jus, & violentiam Tormento-
rum, & Bombardarum fiunt.

1039

*Poudre à Canon
pulsis tormenta-
riis nullum so-
num edens.*

*Vn Ferrarois à trouuè l'invention de faire pouldre
à canon, qui ne rend point de bruit en sortant hors de la bou-
che du canon.*

Id est:

Quidam Ferrariensis Italus, modum invenit
ex sclopetis, & bombardis emittendi pulverem tor-
mentarium sine sonitu, & fragore.

Canon, piece d'artillerie, significat tormen-
tum æneum ex re machinaria, vel armamentario
depromptum.

Maistre de l'artillerie significat rei machinæ
præfectum.

1040

*Sanferre castrum
& fortalitium
occupatum.*

De castro Gallico, à Gallis hostibus vi occupa-
to, notavit hæc, Biturigibus Galliæ, Consilij hujus
Autor docentia, omnia bona civium militibus Gal-
licis, pro salvanda vita oblata fuisse, at miseros cives
parum obtinuisse.

Quand

Quand les Ennemis eurent gaigne la ville, courroient par les rues les espées nues, puis trouuans les marys, la femme, & leur enfens, qui se venoient iecter à genoux deuant eux, offrant leur bailler tout leur vaillant, jusques à la chemise, & qui leur saluassent la vie.

Tam truculento modo processissent Guyssiani milites Diaboli illi incarnati, si anno 1587 Mense Decembri, vi occupassent optimam, & nunc egregie fortificatam Civitatem Montisbelgardensem. Quia necem Consiliariorum, Commissariorum, Consulium, & Civium Montisbelgardenfium Guyssiani Milites, filij Diaboli, conjuraverunt. Prima vice apparente Hoste, quando clamaturn fuit in Civitate, à l'arme, à l'arme, ad Arma, ad Arma, hosti civis pulchro ordine ad portas Civitatis dispositi, infracto animo decreverunt resistere, ad portas currus finis repletos collocarunt, ut si appositis Petardis hostis portas evertere, & in civitatem irruiere tentaret, eum commodius repellere possent.

Quod autem ultima die Decemb. anno 1587 à Guyssio Tyranno, in Ditiones Montisbelgardicas, Ericourt, Estobon, Franckemont, Blaumont, &c. hostilis invasio facta fuerit, docet sequens Gallica Narratio.

Sur le fin de l'an mil cinq cents octante, & sept, estant entrez en France l'esté au parauent les Reisters Allemans, & les Suisses pour Henry de Bourbon, Roy de Navarre, & mis en route, & contraincts de se retirer en leur quartiers, le Duc de Guyse vient avec ses Troupes, qui estoient fort grandes, & composées de diverses sortes d'hommes Italiens, Al-

1041

Vi occupatis civitatibus, quant.e hostilitates erga subditos, & cives exerceantur.

1042

A Guyssio Tyranno, quando facta fuerit in Ditiones Montisbelgardicas hostilis invasio.

1043

Aliquot Millia Italarum, Albanorum.

norum, Lotharin-
gicorum, Gallo-
rum, & Burgun-
dicorum in Di-
tiones Montisbel-
gardicas irrue-
runt.

banois, L'orrains, François, Bourguignons. & autres pour la plus part à cheval, les poursuiva, & chassa, non seulement hors du Royaulme : mais aussi du Duché de Lorraine, & comté de Bourgongne, alors les troupes dudit Duc de Guyse, se iectoient sur le pauvre peuple de la Seigneurie de Montbeliard.

Et ledict Duc de Guyse fit des merueilleux desgasts, & ravages en la Conte de Montbeliard, & en ses Dependances.

Et supradictus Dux, in jamdicto comitatu Montisbelgardico, & Dependentiis ejus, inauditas fecit direptiones, & vastationes.

Les Ennemis prennoient les hommes ieunes & vieux, & les gehennoient & tormentoient par facons plus estranges du monde, puis apres ilz leurs demandoient telles sommes d'argent, quilz leur plaisoient pour leur rançons.

Et ayants ainsi traictés des premiers, ilz s'aduançoient tousiours de plus, en plus, es Seigneuries de Montbeliard, s'accageans, & pillans tous les Villageois d'icelles sans en oublier pas une.

Et quoy, que les pauvres villageois les suppliasent avec cris, & lamentations, de les traicter plus doucement, & avoir pitie d'eux, ilz n'en vouloient rien ouyr.

Et encores les pauvres affligez promettoient troisfoi plus qu'ilz n'avoient de moyen, ne aumoins ilz les gehennoient davantage tant par chappeaux de cordes, noyez à l'entour de la teste, & serrées jusques à faire sortir le sang de toutes pars, qu'en autres plusieurs facons diverses, & espouventables surpassantes toutes sortes de questions, qu'on

fait

1044

Tyrannici actus
in subditos Di-
tionum diversarum
Montisbel-
gardicarum, à
Guyseis com-
missi.

1045

Lamentationes
miserorum subdi-
torum Montis-
belgardicarum.

1046

Varie excrucia-
tiones adhibite,
Questionum Do-
lores & torturas
superantes.

faict aux atteinctz de crime de lese maiefté divine, & humain.

Ilz ont prize des viellards de trois, & quatre vingts ans, & les ayans attachez aux poſteaux fort eſtroictement ilz leur brusloient la barbe, & le viſage avec tiſons de feu allumez, & en ſe gaudiſſans d'eux les laiſſoient aucuneſois la du tout.

Ilz ont lie ſur des hieſes, & les y ont laiſſe coucher long temps, de ſorte, que les dens leurs entroient d'ans le corps.

Ilz tennoient liez les autres en priſon dans les caves, eſtableries, voire d'ans de coffres ou quils n'avoient à demy air.

Et qui racontera toutes leur cruelles meſchancetez. Car n'ayans vergogne, ilz attachoient aucuns des pauvres paiſans à des vans les mains aux manicles diceux & les lioient par les piedz eſlarges avec cordes à certaines pieces de bois.

Et non contans de cela ayans une corde lioient les pauvres captifs par les genitoires fort eſtroictement, & ayant iecté la corde par deſſus quelque pourrages ilz tiroient d'autre part à grand force, de ſorte que les genitoires venoient aux pauvres captifs juſques ſur les genoux.

Ceſte gehenne leur eſtoit fort commune, & agreable, laquelle ilz en aigriſſoient en frappant d'un baſton ſur la corde tendue.

Et quoy que les pauvres miſerables les priaſſent voire au nom de Dieu, qu'ilz deuſſent prendre tous leur biens, non portant s'ilz n'avoient de l'argent, ilz ne les l'aſchoient.

Propter viscera divinæ miſericordiæ eos rogabant miſeri ſubditi ut eorum commiſerationem habe-

1047

A Mandure acci-
dit, ut barba Se-
niorum incende-
rentur.

1048

A Echarmon acci-
dit crudele factū

1049

A Longres acci-
dit, ut ciſtis inclu-
ſi nonnulli eſpira-
rint.

1050

Vannus duabus
manibus alligati
miſerè excruciat
ſuerunt ſubditi.

1051

A Eſchevans Ty-
rannicus, & cru-
delis alius com-
miſſus.

1052

Tortura uſitata,
atque uſitatiſſi-
ma Guyscis Mi-
litibus qua ſuerit

haberent, sed nulla omnino illis adhibita est misericordia.

Et tunc misericordia terras deseruit, & ad cœlos profecta fuit.

Combien y en a il, qui sont esté gehennez par le feu, ausquelz ilz brusloient les talons, & les pieds.

Et crudelissimum factum fuit commissum ab iis, quod crura, & calcanea nonnullorum, adusta fuerint.

1053

Nonnullorum
planta pedum
adusta.

1054

A Bassiret Qui-
dam Scala alli-
gatus & illius ca-
ro adusta.

Quelquun à esté prins par eux, & lié à une eschelle, & ayant faict un grand braisier, le rotissoient ung membre de mouton & sa chair se fondant allumoit le braisier, & prenoient plaisir de le voir languir ainsi miserablement, quoy que la chair, & les nerfs de iambes estants bruslez monstroient desia les os.

1055

Crura adusta.

Jam varia genera suspendiorum narrantur, quæ facta sunt in miseris subditis Ditionum Montisbelgardicarum, ab istis barbaricis Guylicis militibus.

1056

A Basan.

Combien en ont ilz penduz en diverses sortes & façons, les uns par les bois, les autres en leur maisons, les autres à la fumée en leur propre cuisine, les faisant languir par maniere espouvantable jusques à ce qu'ilz avoient de l'argent. Que s'ilz en lachoient quelques uns ilz estoient incessamment repris par d'autres:

1057

Languores & cruciatus miserorum
subditorum.

Detestanda violentia, & pluquam barbarica, quod tentarint nonnullos vivos in aliquot partes, vel portiones secare. Galli dicunt demembrer.

1058

A Arbois facta
Violentia.

Ilz en ont voulu demembrer tout vifs. Car les ayans attachez par le poulce de la main droite, & par le gros arton

du

du pied gauche les tenoient guindés en l'air par grande violence.

Tanta violentia à barbaris & Turcis facta in historiis non facile legitur, quæ facta est in Ditionibus Montisbelgardicis.

Ils prindrent ung aueugle & l'ayant lié sur un banc, luy disoient Ventre, Chair, meschant aueugle, enseigne nous les biens de tes voisins.

Ad illa verba Ventre, Chair.

Frequens est apud Gallos blasphemia, quam evomunt in filium Dei, per quem salus, & vita nobis parta est, & jurant per ventrem, & carnem Christi. Credibile est eos omnis pietatis, & honestatis oblitos esse, qui illa protulerunt ore blasphemo & nihil omnino metuisse judicium extremum, in quo de verbo etiam otioso reddituri sunt, coram Christo præside, & Judice, rationem.

Ils ravissoient entre les mains de leurs peres, & maris les filles, & les femmes, & les violoient tant ouvertement, qu'en cachette.

Et his verbis Gallicis significatur, quòd è manibus parentum filias, & maritorum manib: Uxores eripuerint, & eas tam in apertis quàm in absconditis locis, violaverint.

Et quoy qu'elles se retirassent par les boissens bois, & forestz, non portant elles estoient recherchées par ces meschans, & malheureux comme la sauvaigine par les veneurs.

Lesdicts Gufsars s'estendirent par tout les villages disdicts conte, & Seigneuries, & ayans forcé, tué, noyé plusieurs femmes, & hommes, ils n'oublierent pas les pillages.

Pollici manus dextra, & articulo pedis sinistri, quidam alligatus fuit.

1059

A Seloncourt crudelè factum commissum, in quodam sacco.

1060

Detestanda Gallorum blasphemia.

1061

E manib. parentum filia erepta, & violata.

1062

In sylvis, & Forestis latitantes miseri subditi quasi, & ex-cruciati.

1063

*Plusquam Sex
millia pecorum
abacta.*

& voleries de telle sorte, que tout le bestial, qu'il trouuoient chevaux, boeufs, vaches, mutons, porcs, & autres jusques à plus de six mil pieces, ilz l'ammenaient tout hors des dictes Seigneuries. Et les bestes, qu'ilz ne vouloient ammener, ilz les gastoient, & rendoient inutiles, jusques à couper les museaux des porcs & à d'autres leur coupoient les quatre piedz sans les tuer du tout, & les laissoient la.

Et dicit hujus Consilij Author, se tantos, & tam barbaros, & tot crudelitatis actus in Christianos, à Turcis in Hungaria, & finibus Turciæ, non vidisse exerceri, quos in subditos ditionum Montisbelgardenisium, tunc exerceri vidit.

Et cestoit la plus grande desolation, que l'on pourroit voir.

1064

*Domicilia subdi-
torum incensa, &
combusta.*

Et a fin que le pauvre país fust du tout destruiet, il ne leur suffit pas d'avoir executé les meschancetez susdictes: mais en fin, ilz mirent le feu d'ans les maisons, & villages tout entiers, recherchant soigneusement tous les bastiments, qui appartenoient audit tres illustre Prince de Wirtemberg, tant de plaisance, que publiques, comme papillerie, moulins & aultres, & les brousloient.

Que s'il y restoit quelques maisons, soudain ilz y retournoient, & y'allumoient le feu jusques à ce, que tout fust consumé.

1065

*Quidam subditi
in eorum adibus
igne consumpti.*

Et la calamité à esté si grande, que d'aucuns sont broullez en leur maisons. Et s'il se monstroiet quelqu'un, ou pour esteindre le feu, ou pour autre occasion, s'ilz ne les pouvoient apprehender, ilz l'arquebusoient, ou s'ilz l'apprehendoient estans pres des eaux, ilz les noyoient.

Sequi-

Sequitur nunc precatio, Gallico Idiomate, quotidie ad Deum, à præsidariis militib. Montisbelgardicis, durante obsidione Guyfica, dicta & habita, quæ diligenti studio ab hujus Consilij Authore, unâ cum cæteris omnibus rebus, quæ tunc ibi peractæ fuerunt, notata, quæ ita sonat.

O Dieu tout puissant, & tresmisericordieux pere de nostre Seigneur Iesu Christ, puis que par nostre souverain Chrestien magistrat nous sommes appellez a fin de veiller, & combattre contre Noz Ennemis, nous te prions de Nous pardonner tout ce q. nous auons cõmis, & perpetré à l'encontre de ta divine Maïesté, de tes saincts commendemens. Car nous scavons plus que tresbien, que ton commendement est, qu'il faut, que tout Guerroyeur, qui veut heureusement combattre, chasse en premier lieu tout mal amere de soy. Fais Nous la grace, que Noz yeux soient soigneux, & vaillans pour faire tant meilleur guet, & les descharge de tout pesant sommeil. Mais Seigneur veillez aussi avec Nous, comme le principal Vigilateur, & Escharquet.

Car si tu ne veilles avec Nous, tout le guet & garde, que faisons est en vain. Que s'il convient combattre, fais

Nous la grace, d'avoir vn coeur alegre, constant, & inespouuante pour batailler courageusement, contre Nos Ennemis.

Enseigne Nos bras, & mains à manier heureusement, & honorablement toutes armes, a fin que par ta grace Nous les puissions contre Nos Ennemis, qui sont aussi les tiens, employer.

Et au contraire endormy entelle sorte Nos Ennemis, ou les frappe de tel aveuglissement, comme tu sis iadis les

1066

*Precatio Gallica,
in obsidione Guyfi-
ca Civitatis Mon-
tisbelgardica, à
præsidariis mi-
litibus habita.*

1067

*Piorum Montis-
belgardensium
hostes, Dei hostes
fuerunt.*

Syriens. Donne leur un coeur rompu, & espedu comme aux philistins, a fin qu'ilz s'ensuyent, renuerse avec honte leur entreprises, comme tu fis iadis a Achitophel, & a sa sequelle. Incite les uns contre les autres, ainsi que les Medianites qui iadis s'entretuerent.

1067

Causa, quare hostes arma sumpserint contra Montisbelgaricos.

Rompleurs traicts, & armes.

Car ceux cy Nos Ennemis se sont mutinez, & dressez sans aucune cause legitime contre nous, a cause seulement, que Nous faisons profession de l'Evangile & dependons de ta sainte parolle, & de tes saints Sacrements, & non point de l'Eglise Romaine.

Et pour autant aussi, que Nous auons des Superieurs, Capitaines, & chefs, que tu conduise par ton saint Esprit tout leur conseil, & commendements, a fin qu'ilz soient a l'honneur de ton nom, protection de ton Eglise, deliurance de Nostre Patrie, & destruction de Noz Ennemis, & que Nous soyons obeissans a leur justes mandemens.

Nous te recommandons aussi Nostre corps vie & ame avec ferme esperance, & assurance, que tu les conserveras benignement, & si est question de les perdre ensemble d'autres choses, que pouuons auoir, que tu Nous les rendes en la vie a venir avec recompense, & grand proffit.

1068

Si corpora & bona sint perdeda, illa recuperata iri diuinitus.

Et Nous fais participans de toutes ces choses pour l'amour de ton trescher filz Ihesu Christ, Nostre souverain Maistre, & Capitaine subz l'enseigne de la croix du quel Nous auons a combattre a l'encontre de Noz Ennemis & t'eporel, & Spirituelz, & que par sa grace, & assistance Nous les puissions surmonter, & renuerse a l'honneur & gloire de ton nom, auancement de ton saint Evangile, & de ton Eglise, & pour le salut, & prosperite des subiectz.

Et

Hæc, quæ præcellerunt, summam Tyrannidem Guyssij demonstrantia Materiis Militaribus apponere voluit hujus Consilij Author, cum ipsemet summo vitæ cum periculo isti Tragediæ, in Ditionibus Montisbelgardensibus nefariè institutæ interfuerit. Et cum Guyssius aliquot Tragediarum in florentissimo Regno Gallico extiterit Author & pacis publicæ perturbator, ea res etiam optimo & Christianissimo Regi Henrico IV. Galliarum, & Navarrarum Regi insequenter animum commovit, ad dandas Responsiones Parlamentorum Gallicorum, Burdegalenfis, & Tolosani Deputatis, & Commissariis Parisiis factas.

Et eas, pro Epilogo rerum militarium hic apponere voluit hujus Consilij Author.

Et Rex benignissimus, & gratiosissimus se delectans, & ludens cum parvis pueris in spaciola area Castellum Divi Germani, videns ex altera parte Parlamentorum supradictorum Deputatos, & Commissarios stare, reliquit parvos pueros, & Deputatis & Commissariis Parlamentorum Domino Schesac Præsidi Parlamenti Burdegalenfis, & Deputatis Parlamenti Tolosani Domino Sofac, & Domino Lescure astitit, eorum Propositiones audivit, & percepit, & ad eas talia Responso dedit.

Et optimus, & Christianissimus, & discretus, & bellicosus Rex (quem sæpius loquentem audivit. Laudismannus hujus Consilij Author) particulariter respondit Parlamentorum Gallicorum Deputa-

tis, & Commissariis, uti patebit ex sequentibus.
Quod autem luserit cum parvis pueris Gallicis, dicit, se scire quomodo cum stolidis, & imprudentibus, & qua ratione cum prudentibus agi oporteat.

1069

Responsio Henrici IV Regis Gallicae, & Navarrae, data Parisiis Deputatis parliamentorum Gallicorum Burdegalenfis, & Tolosani.

Et locutus est optimus Rex in optimis floribus Gallicis insequentibus.

Ne trouvez vous point estrange (dixit discretus & prudens Rex) de me voir ainsi follesirer avec ces peris enfans: ie scay faire du fol, & aussi du sage: ie scay faire les enfans, & deffaire les hommes: ie vien de faire le fol avec des enfans, ie m'en vay maintenant faire le sage avec vous, & vous donne audience.

Stultè egi penes pueros, nunc prudentiam, penes vos, demonstraturus sum. Et vobis audientiam præbeo.

Et significare voluit prudens Rex, quòd sapius sub parua Stultitia, & Jocositate, latitet magna Prudentia.

Sequentia Gallica docent, quòd Rex in pucilliare conclave, cum Parliamentorum supradictorū Deputatis, & Commissariis se contulerit, & audientiam illis præbuerit, & quòd Præses Parlamenti Burdegalenfis, Dominus Chesac, per unius horæ, & quadrantis horæ spacium coram Rege peroravit, & quid Rex eis responderit.

Estant entré en une chambre avec Monsieur le Chancelier, & Monsieur le Marechal d'Orlano Lieutenant pour le Roy en Guyenne, & ces Messieurs les deputez seulement, & en ayant ouy le second susdit President Chesac, qui porta

la pa-

la parole, & harangua cinq quars d'heures, le Roy respondant dit.

Responsio Regis Gallica, quæ in hujus Libri Authoris, & Collectoris 3 Decennalibus mundanæ peregrinationis, latinè ab eo versa, legitur.

Monsieur de Chesac, non seulement vous ne m'avez point ennuyé par trop grande loqueur, ains plusost ie vous ay trouué court, tant i'ay prins de plaisir en vostre bien dire. Car il faut, que ie confesse en vostre presence, que ie n'ouy iamais mieux dire. Mais ie voudroy, que le corps respondit au vestement.

Car ie voy bien, que voſ Maximes, & propositions sont les mesmes, ou semblables qu'estoient celles, que fit iades le feu Cardinal de l'Orraine au feu Roy en la ville de Lion, retournant de Pologne, tendant au remuement d'Estat.

Gratias Deo opt. max. agit pius Rex, quod semel pax in florentissimo Regno Gallia constituta fuerit, & quod eam velit amplecti, & graviter punire eos, qui eam alterare, & turbare velint.

Nous auons obtenu la paix tant desirée (Diu merci) laquelle nous custe trop pour la convertir en troubles, ie la veux conserver & chastier exemplairement ceux, qui y voudront apporter de l'alteration.

Et dixit Rex pius, & Christianissimus, quod sit legitimus eorum Rex, & Caput, & quod ipsius Regnum sit corpus, & quod eis in honorē cedat, quod sint istius corporis membra, & quod capitis sit mandare, & præcipere corpori, & membrorum sit obedire.

Ie suis

1070

Exoptat Rex sibi, ut corpus Oratoris & Deputati Domini, de Chesac, externo vestitui responderet.

1071

Mentio fit Regis Gallia ex Polonia Lugdunum venientis, & in Galliam redeuntis.

1072

Pax diu, & tot votis piorum in Gallia desiderata, & exoptata.

1073

Capitis est mandare, & præcipere corpori. membrorum est obedire corpori, ne Regnum dividatur.

Je suis vostre Roy legitime vostre chef, mon Royaume en est le corps : vous avez cest honneur d'en estre les membres, c'est à faire au chef de commander au corps, & aux membres d'obeir & d'y apporter la chair, le sang, les os, & tout ce qui en depend.

1074

Rex Gallie, Hen-
richs IV loquitur
de Sanctæ Liga.

1075

Taxatio mali
propositi, & ma-
lignæ voluntatis,
in personis Præ-
sidum Parlamen-
torum Gallico-
rum, ad turbân-
dam pacem pu-
blicam.

Vous dites, que Vostre Parlement de Paris, & Rouen, qui au desbordement, & orage de la ligue se sont desroyez, (certes ce vous a esté beaucoup d'heur, mais apres Dieu il en faut rendre la louange (non à vous autres, qui n'avez eu faute de mauuise volonté pour remuer mesnage comme les autres) mais à feu Monsieur le Marechal de Matignon, qui vous tenant la bride courte, vous en a empêché.

Et dixit insequenter Rex discretus, & prudens.

Antehac existens Navarra Rex ægritudinem, & morbum probè cognovi, sed remedia & medicamenta tunc non habui, ægritudini & morbo vestro apta ad curandum eum : at nunc Rex Gallie existens melius, cognosco medicamenta applicanda morbis eorum, qui mandata mea respuunt, & iis resistere conantur.

Il y a long temps, qu'estant Roy de Navarre ie cognoissoy dès lors bien avant de voſ maladies: mais ie n'auoy des remedes en main pour les y appliquer.

Maintenant que ie suis Roy de France ie les cognoy encormieux, & ay les moyens en main pour y remedier, & en faire ressentir ceux, qui voudront s'opposer à mes commandemens.

De suo Edicto locutus est Rex, & voluit, ut ei obedientia præstaretur.

Iay

Payfaict un Edit, ie veux qu'il soit executé, & quoy qu'il en soit, veux estre obey.

Mon Chancelier vous dira plus à plein, ce que est de ma volonté.

*Altera Responsio Regis Gallia Henrici IV da-
ta Deputatis & Commissariis Parlamenti Tolosani.*

*Le Roy parlant à Messieurs les Deputez de Thoulou-
ze, auxquels il donna audience au mesme iour. Entre au-
tre chose leur dit en Colere.*

*C'est chose estrange, que ne pouuez cacher vos mau-
vaises volontez. L'apperçois bien que vous auez encor LE-
pagnol dans le ventre, & qui vous voudra croire, ceux qui
ont exposé leur vie, biens, Estats, & honneurs pour la de-
fense, & conservation de ce Royaume seront indignes des
charges honorables, & publiques L'igueurs parfaits, &
dignes, qu'on leurs couvre sus, & qu'on les bannisse de ce
Royaume. Mais ceux, qui ont employé le verd & le sec
pour perdre cet Estat, seront (à vostre dire) bons François,
dignes, & capables des charges. Je ne suis aveugle je vois
clair, ie veux que ceux de la religion vivent en paix en mon
Royaume, & soyent capables d'entrer en charges, non, pour-
ce qu'ils sont de la religion, mais d'autant qu'ils ont esté
toujours fideles Serviteurs à moy, & à la Couronne de Fran-
ce, ie veux estre obey, & que mon edit soit publié, & executé
par tout mon Royaume, il est temps, que nous soyons saoulés
de la guerre & devenions sages à nos despens.*

*Et dicit Rex optimus, & pacificus, quòd nolit,
ut Regnum suum propter religionem perturbetur,
& destruat: sed ut in pace, & tranquillitate diu
persistat. Quia post multas impensas, & sumptus*

Qaq

belli

1076

*Altera Regis Re-
sponsio facta De-
putatis Parla-
menti Tolosani.*

1077

Ligista.

bellicos prudentiores , & quietiores reddi homines.

1078

Carmen Gallicum, quod Rex Gallicus ad pacem amplectendam admonetur.

Et voluit Laudismannus hujus Consilij Author hoc loco apponere Carmen Gallicum , ab eo Parisiis notatum, quo Carmine Rex ad pacem alendam est admonitus, Guerram nihil omnino illi prodessse : at pacem, & requiem illi expedire. Et quod honor mundi abeat , mors verò proprius accedat, & palatia Regia invadat,

Il vaut mieux viure en paix c'est a dire bien viure
Ou bastir vostre l'ouure, ou lire d'ans un liure,
Ou chasser es forests que tant nous trauailler
Et pour un peu de bien si long temps batailler.
Que souhaitez vous plus? la Fortune est muable
Vous avez fait de vous mainte preuue honorable,

Il suffit, il suffit il est temps deormais
Fouler la guerre aux pieds: & n'en parler iamais
Pensez vous estre Dieu ? l'honneur du monde
passe

Il faut un iour mourir quelq; chose qu'on face.
Et apres vostre mort fusties vous Empereur
Vous ne serez non plus qu'un simple laboureur
Dont Sire pais que Dieu (qui de Vostre Couronne
Et de vous a pris soin) paix sa fille se donne
Present qu'il n'avoit fait aux princes vos Ayeux
Cardez bien ce ioyau il vous enrichist mieux
Que sil avoit domtè par une longue guerre
Dessoubs vostre pouuoir l'Espaigne & l'angle-
terre.

Gallus

Gallus quidam, Regem Gallia ad pacem alendam exhortatus, latinè ita scripsit.

Non dubito, quin Majest. T. quietis hujus Galli Regni, imprimis studiosa gratius, auditura sit horum Canonum sonitus, quàm bombardicorum, Tormentorum (quæ Canones etiam idiomate nostro vocitamus) ingentes, & horrendos strepitus, quorum violento vulmine, jam per multos annos hæc misera Gallica Monarchia concutitur.

Quod Princeps nō debeat esse nimis humanus, & benignus, nec nimis severus, sequenti Carmine Gallico docetur, quod ad Regem Gallia fuit scriptum.

Si les Dieux tant de fois nous estoient punisseurs
Que nous chetifs mortels leur sōmes offenseurs
Leur foudre defaudroit, & la terre profonde
Sanc cause enfruiteroit sa poitrine fronde
Ainsi vous convient il estre aux vostre plus doux
Qui tient ses ennemis les doit destruire tous
La clemence est l'hōneur d'un prince debōnaire
La rigueur est tousiours aux princes necessaire
Un prince est bien voulu pour son humanité
Un Empereur est crainct pour sa severité
Soyez prompt à douceur, & tardif à vengeance
Mais bien prompt à rigueur & tardif à clemencé
Un prince trop cruel ne dure longement
Un prince trop humain ne regne senrement.

Exhortatio ad Regem Gallia, ut virtutes boni Principis imitetur, & benignè tractet populum suum, & ne exactionibus eum nimis gravet, expensas

*Jure Canonum,
quàm bombar-
darum componi
controverfiam
utilius.*

1079

*Princeps non de-
bet esse nimis hu-
manus nec mi-
nus severus.*

1080

*Exhortatio ad
Regem Gallia, ut
Virtutes boni
principis imite-
tur.*

inutiles intermittat, & fugiat nimis magnifica Convivia, sed sumptus moderet, & contrahat, sumptuarias leges constituat, & non permittat, ut officarij, & thesaurarij Regni, miserum populum exugant, & ut iustitia, sine respectu personarum, æquè administretur, diligenti studio procuret.

Exhortator similitudinem sumit ab apibus, & uti non convenit, ut opificibus apum, una vice, & mel, & cera, adimatur, ità non decere Regem populo suo vires una vice adimere, qui quotidie pro eo laborat, ut thesauros colligere possit, qui ipsius extremæ necessitati inserviunt.

Comme Nature a mis dans les mouches a miel
le ne sçay quel instinct qu'elles tiennent du ciel.
De travailler sans cesse, & d'une main seigneurise
Recueillir sur les fleurs leur manne sauoureuse
Ainsi de son labour le peuple vous nourrit
Et pour vous enrichir l'uy mesmes s'appauvrit
Comme l'abeille doncq' vous le traicterez Sire
Ne luy ostant du tout & le miel, & la cire:
Mais pour l'entretenir tousiours en ce bõ coeur
Luy ferez quelque part du fruiet de son labour
Vous souvenant qu'Homere en l'Iliade belle
Le grand Agamemnõ pasteur du peuple appelle:
Et que le bon pasteur qui ayme son troupeau
En doit prendre la l'aine, & luy laisser la peau
C'est le bien, que de vous le pauvre peuple espere
Et qu'il eseroit bien du feu Roy vostre pere
Si Dieu luy eust presté la vie, & le loisir
Demonstrer par effect ce piteux desir

Dont

Dont il vous a charge par loy Testamentaire
 Vous donnant par la paix le moien de ce faire
 Par la paix vous avez moyen de soulager
 Le pauvre peuple Sire, & de le descharger
 Du fais que sur le doz si long temps il supporte
 Sil vous plaist de reigler voz finances, en sorte
 Que les glueuses mains ne puissent retenir
 Les deniers qui deburoient en voz coffres venir
 Si le caut officier vostre peuple ne greve
 Si le Iuge luy faict la justice plus brefue
 Si vous le deschargez de daces, & impôts
 Quel' avare fermier invente à tous propos.
 Si son doz n'est chargé d'une nouvelle creue
 Si selon sa puissance un chacun contribue.
 Le fort portant le foible, & s'il n'est sans raison
 Par l'estappe foulé ou par la garnison
 Si l'ongarde au marchand son privilege antique
 S'il a la traicte libre, & l'usurir publique
 Del'argent da François n'enrichit l'estranger
 Et si vostre or ou plomb vous laissez changer
 Mais sur tout, s'il vous plaist reigler vostre de-
 pense,
 (Comme nous avez faict) desorte que la France
 Soit d'autant soulageé, & le fruct de la paix
 Nes'escoule perdu en inutiles fraiz.
 De masques, de banquers, & ce que l'artifice
 Tire de vostre main soub ombre de service
 Ceste loy sumptuaire à tous également
 Preufitable fera: mais principalement

*Reiglement des
 finances neces-
 saire.
 Les officiers du
 Roy.
 Exactions des
 fermiers du Roy
 sur le menu peu-
 ple.*

*Le reiglement de
 la maison du Roy*

*Despenses inu-
 tiles.*

Loy sumptuaire

Au noble, qui par là s'efforce de paroistre
 Comme si le moien de se faire cognoistre
 Dependoit de l'habit, & non de la vertu
 Dont c'est ordre sur tous doit estre revestu
 Ce qui à l'estranger donne plus de matiere
 D'estimer le françois de nature legere
 C'est la varieté de son accustrement
 Subiect comme un protee a divers changement.

Cum *Laudismannus* hujus Consilij Author, per aliquot annos aulicam vitam, in curia illustrissimi, & celsissimi Principis, Dn. *Friderici Ducis Wirtembergici*, satis feliciter, respectu benignissimi & liberalissimi Principis, Domini sui, expertus fuerit, in alijs v. aulis, viris probis, & literatis, varia incōmoda, per aulicos inferri viderit, voluit huic suo Consilio, de Exoticis Linguis vitæ Rusticæ commendationem, & vitæ aulicæ contemptionem, Gallico Carmine expressam inferere.

Voluit item hujus Consilij Author quædam præmittere, ab eo in illustri Stetino notata ex Oratione aulica Nobilis, & præclari viri, Domini *Hieronymi à Birckholtz Serenissimi, & potentissimi Regis Sueciæ, Consiliarij*.

Aulicos vinctos esse aureis compedibus, dictū comperimus; Et qui sapit, ingenium suum, & prudentiam, non venditat aut rationes suas eo confert, ut Principis, aut Regis alicujus gratiam acquirat, ad cuius nutum, & arbitrium se totum componat, id quæ interdum non sine enormi conscientia suæ læsione,

ne,

ne, maximo quoque vitæ, & famæ dispendio: sicuti (proh dolor) nonnulli reperiuntur, qui dū Principū suorum gratiā aucupantur, nec Deos, nec homines curent, & dum in ea optatos persentiscūt successus, ac in *Dominorum* suorum amplexu versantur, pro fortunatissimis, ac beatissimis sese jactitent, quorū exitus tamen interdum aliud profert, ac demonstrat.

Refert Exemplum cujusdam, cum in numerum aulicorum cooptaretur, respondentis.

Se malle salem *Athenis* lingere, quàm cum principib. opiparis vesci dapib.

Vitam aulicam (dicit) dissidiorum simultatū, & contentionum plenam, invidiæ insuper, æmulationi, & obrectationi, calumniisq; objectam semper, idcirco meritò ut toxicum quoddam venenum vitandam, & fugiendam: nec quenquam alterius esse debere, dum suus esse queat.

In aula facillantem, fluctuantē, trementē, & languentē animū hominis Christiani, & Politici subleuat præpotens Deus, qui corda magnatum in manu sua habet, & dirigit, & vana atque irrita reddit malignorum nonnullorum intentā.

Nonnulli aulicas condiciones recusant, non propter Principes, & Dominos, sed propter aulicos, qui bonos sapius principes ad iram, & indignationem erga probos etiam viros commovent. Et raram est exemplum, ut quis hodiernis temporibus ab aula discedat sine odio, ira, & indignatione Principis.

Et non

Et non in causa sunt Principes, sed Aulici. Propterea autem aula penitus non fugienda est, inquit enim supradictus Nobilis Vir Dn. Hieronymus à Birekholtz in Oratione sua aulica, quam hujus Consilij Authori in illustri Stetino, communicavit.

Nostro hoc aro videmus præcipuos virtute, & doctrina, & longo rerum usu eminentes ex Aulis prodire Principum: qui si conferantur cum umbratilib. & timidis istis Doctoribus, domi retro fornacem latitantibus, ac stertentibus omnemque scientiam nuda contemplatione versantibus, nec rerum usum tenentibus eos, ut viri inter pueros, saltem corporum proceritate eminere. Hi verò, qui ex Aulis prodire, his multò præstantiores sunt.

Quamobrem qui à Deo, & magistratu legitime vocatus amplexus est eam, tanto acutiori urgetur stimulo, ad hunc virtutis campum alacriter decurrendum.

Vitam securam, ociosam, & ab omnibus fortunæ incursionibus & tentaminibus liberam, mare mortuum vocat Demetrius. Nullum autem vitæ genus securius esse civili genere vitæ, dicit hujus Consilij Author, & in eo vitam transigere non esse incommodum.

His præmissis vitæ Rusticæ commoditas, & vitæ aulicæ contemptio, Gallico Carmine describitur.

Vitæ

Vitæ Rusticæ Commendatio, & vitæ Aulicæ contemptio.

*Vita Rustica
commendatio &
Vita aulica con-
temptio.*

O l'homme heureux cent fois, & mille fois, quite.
Les citez, & les courts, & dans le champs habite.
Loing de frailes faveurs, des honneurs dangereux
Il se peut à bon droict appeller bien heureux
Mais mal heureux ceux là qui ont l'ame surrie
De regrets, de douleurs & tout ronges d'en vie
Bruslez de convoitise, & gros d'ambition
Dans les villes se font pareils, à Ixion
Ils sont plus malheureux, & sont plus miserables
Que non sont ces esprits, & ces ames coupables
Qu'on punit aux enfers mille soucis mordans
Nulle soings, mille ennuis les rongent au dedans
Les veilles, les travaux, les ennemis, les crainctes
Les feintes trahisons & leur ames plus fainctes
Les font viure en langueur ilz meurent en vivant
Ils non point de repos un espoir decervant
Flatte & charme leurs cœurs l'gourmande avarice
La haine, les frayeurs, l'orgueil & la malice
Dans leurs laqs enchanteurs gesnent leur liberté
Ilz font vertu de mal, & bien d'impieté
Ilz vivent en proces, en noises en querelles
En tourments en douleurs en peines eternelles
Ilz treublent pres le feu, leur sang gele de peur
Ilz broulent dans la glace, & le desir trompeur
D'acquérir biens sur biens tousiours les esguillonne
Ilz ne font que languir, & le iour & la nuit

L'erreur trompe leur sens, le vice les séduit.
 Les biens les dignitez, les vaines apparences
 Les pompes, les credits, les estats, les faveurs.
 Sont les poignants chardins, qui leur piquent les coeurs
 Qu'est ce des Courtisans qui masquez de feintise
 Mensonge, vanite, dissimulation
 Hypocrisie, enuie, orgueil, deception
 Accompagnent leurs iours, jusqu'a tant que leur vie.
 Pour finir leurs trauaux par la mort soit ravie
 Au service des grands, des princes, & des Roys
 Ilz depensent leurs ans sans reigles, & sans lois
 Ilz viuent la plus part, les petits ilz mesprisent
 Ilz honorent les grands, les suivent, les courtisent
 A tout mal, tout vice ilz sont tous addonnez
 Du ieu, des voloptez ilz sont empoisonnez
 Mal heureux a toute heure ilz changent de fortune
 Et sont plus inconstans que le flots de Neptune
 Ilz pipent leurs amys sans des propos flatteurs
 Et mentent pour autruy à eux mesmes menteurs
 Trahissant leur prochain eux mesmes se trahissent
 Leur miserables ans en misere finissent
 Leur ieunesse est un songe & leur vie une mort
 L'un mal contant se rit, l'autre en veillant s'endort
 (Las qui pourroit dormir au mi lieu de la pcine)
 L'un tout mangé d'enuie, & de rage forcene
 S'il voit de ses amys mieux que luy prosperer
 L'autre maudit ses iours prest de d'esperer
 N'estant point aduancé l'un descend, l'autre monte
 Et n'emportent en fin rien que vicillesse, & honte
 Le vertueux en Court est nommé vicieux

Le sçauant ignorant, le bon malicieux
 Le modeste poltron, vaillant le temeraire
 Propre leur est tout mal, tout bien leur est contraire
 O poulpes cauteleux, ô feints Cameleons
 O serpens venimeux, ô traistres Scorpions
 O superbes citez, nourrices de tous vices
 O Magnifiques cours retraicte de delices
 O hereux Citoyens, ô heureux Courtisans
 Plus heureux qui bien loing de vous coule ses ans
 Si l'on ne loze point aux palais magnifiques
 Si l'on n'a des thresors, & des charges publiques
 Des faveurs, des honneurs, des vaines dignitez
 De peu l'on se contente & loing des vanitez
 Franc de soing, d'ennuy, l'on repose en franchise
 Le parler, & le front iamais on ne desguise
 L'on n'engage iamais sa chere liberte
 Toujours libre est l'esprit comme la volonte
 De chaude ambition l'ame n'est pas atteinte
 L'on ne glace de peur, l'on ne tremble de crainte
 D'estre en bas foudroye pour auoir par trop haut
 D'un vol audacieux monte plus qu'il ne faut
 L'on vit paisiblement en ioye, & en liesse
 Et iamais dans les champs ne se tient la tristesse
 La justice, l'honneur, l'amour, la chastete
 La foy, la loy, la pais, la sainte verite
 Se retirent aux champs, & dedaignent les villes
 Pour aimer la beaulte des compaignes fertiles
 Le desert des forests, le iargon des oyseaux
 L'ombre frais des rochers, le doux bruit des ruisseaux
 Les bouquets odorants que le printemps nous donnee

*Les moissons de l'este, & les fruits de l'automne
 Vous saintes Deitez, qui escoutez mes champs
 De grace permettez, que tousiours dans ces champs
 le puisse demeurer & faites ie vous prie
 Que ie puisse voir jusqu'au bout de ma vie.*

De Laniena Parisiensi.

1082

Laniena Parisiensi.

ANtequam penitus concluderet hoc suum Concilium Laudismannus J. ll. Licentiatuſ, voluit quædam, de Laniena Parisiensi, anno 72 die Bartholomei Parisiis in innocentissimos Regni Gallici proceres nefariè perpetrata, ab eo Parisius notata, hoc loco apponere, Et sunt meræ deplorationes & detestationes Gallico sermone expressæ.

Tout le monde cogneust, qu'a cause des meurtres, & inhumanités plus que barbares, qui y avoient esté exercées & perpetrés sur tant de gens d'honneur de tous sexes, & de toutes qualites le ciel, la terre, & tous les elements estoient irrités à l'encontre ces malfaisins.

1083

Omnia Elementa contra latrantes illos Canes irritata, & commota.

Et hæc Gallica docent, quòd totus mundus cognoverit, quòd propter neces tot procerum, & primariæ authoritatis hominum cœlum, terra, & omnia Elementa irritata fuerint, tunc contra canes illos latrantes.

Le ciel, l'air, leau, & le paué, qui ont esté troubles & teints du cry, & du sang de tant de gens de bien, ne crient ilz pas, & ne demanderont ilz pas tousiours vengeance à Dieu, jusques à tant, que justice en soit faicte.

Cœlum, aer, aqua, & pavementum perturbata fuerunt per lamentationes, & ploratus, & sanguinum

num

num effusiones tot virtuosorum hominum, nonne requisiverunt illi ut iustitiæ satisficeret?

Alia exprobratio, & detestatio facta nomine bajulorum Parisiensium, quos Galli vocant, & appellant Crocheteurs, qui aliquot millia honestorum virorum in ista laniena nefariè neci dederunt.

Laniena Parisiensis.

Que voulez vous (dixit quidam) de ces meurtriers de noz freres.

Ne voyez vous pas bien, que ce sont ces grands Pandars, & Crocheteurs, qui en ont tant tué, qui hont encores leur bras sanglans jusques aux coudes les la iournée Saint Bartolome.

Voulez vous espargner ceux qui ont iette tant d'honnestes Dames dans la rivire de Sene, & traine jusques aux petits enfans du berceau, tous emmailotez par my les rues? à Dieu ne plaise, qu'un des ces mastins (qui ont hume tant de sang humaine) eschappe.

Et dixit Parilius quidam Advocatus, Parlamenti hujus Consilij Authori, præmittendo quædam nefaria, quæ isti Bajuli Parisienses commiserunt.

Chose dont on n'a jamais ouy parler.

Inauditum factum. Et Laudismannus hujus Consilij Autor anno 1587 in Electorali aula Palatina, dum in illustrissimi Ducis Casimiri Palatini, Electoralis Palatinatus Administratoris mensa magnus ille, & eminentissimus Beutrichius lanienæ Parisiensis mentionem faceret, & de perfidia illa Gallica, qua uno quasi ictu Evangelicorum colla-

1084

*Les Crocheteurs
Bajuli Parisien-
ses aliquot millia
in laniena Parisi-
ensi neci dede-
runt.*

1085

Pandars.

1086

*Dies Divi Barto-
lomei exitiosa
multis in Parisi-
ensi Laniena.*

1087

*Inauditum &
crudelissimum
factum.*

præcisa fuerunt conquereretur, hæc protulit verba latina.

1088

*Verba Laudis-
manni de Lanie-
na Parisiensis ne-
fario facto.*

1089

*Verba à quodam
prolata, de Lanie-
na Parisiensis.*

Quamdiu Universitas rerum stetit, tanta perfidia, & tanta crudelitas, sub fucata pace, & sub specie confictæ amicitia in homines Christianos exercitata non est.

Quidam Biturigi bus Gallia hæc protulit verba Gallica, de Laniena Parisiensis, quæ Laudismannus notavit.

Ils ont usé si abominablement d'une telle cruauté, que celui à esté estimé le plus gentil compagnon, qui en à le plus tue.

Id est :

Tam detestabili modo, & tanta crudelitate processerunt, quod ille, qui plures neci dedit, & nefariè interemit pro scito, & bellissimo homine, & socio habitus fuerit.

Et illustrissimus Palatinus Casimirus, Anno 1587, in Arce Electorali palatina, in mensa, his ferme verbis exclamavit.

ô abus du monde par trop detestable.

ô Monstreuse cruauté, & non au paravant entendue.

ô l'ordre de nature du tout perverti.

ô jugement des hommes renversé.

Où est la raison, que fausement s'attribuent les humains.

Où est ceste douceur, & pitié nature'le, de laquelle tout animant crée use pour se garantir, & conserver selon son pouuoir chascun en son espece.

à coeur

1090

*Casimiri Palati-
ni Detestatio cru-
delissimi facti in
Laniena Parisi-
ensi Commissi.*

ô coeur inhumain, & par trop endurcy.

Et refert Epistola Latina, anno 72, Parisiis à quodam Patricio Silesio, ad Heidelbergenses per scripta, extans in pretioso, atque pretiosissimo hujus Consilij Authoris libro, qui Stylus Curiae Germanicae extrajudicialis inscribitur, qui paulò post in lucem prodibit, Parisiis die Bartholomei anno 72 interemptos esse.

Principes, & Regni Gallici Proceres 32.

• Alios Nobiles plus minus 800.

Ex reliquo populo non pauciores 4 millibus.

Lugduni non pauciores 3 millibus, partim gladiis obtruncatos, partim strangulatos, partim in fluvium Ararim præcipitatos esse.

Et hæc copiosius enarrantur in 3 Decennalibus mundanæ peregrinationis Laudismanni hujus Consilij Authoris, quæ, cum aliquot millibus Notabilium de Personis, & rebus in lucem, in 4 aut quinque libros distributa prodibunt.

Quàm frigidè autem Rex Gallia lanienam Parisiensem, apud Electorem Palatinum Fridericum III, per legatum excusarit, & quid Fridericus Elector Palatinus, Legato responderit, quid item Maximilianus II Imper. de laniena illa senserit, & scripserit, refert Liber pretiosus Laudismanni, qui Hoffstylus inscribitur.

Voluit autem Laudismannus hujus Consilij Author hoc loco verba Maximiliani Imper. referre, (quibus generi sui Regis Gallia factum consulente & imperante pontifice in Evangelicos Gallicos

die

1091

*Quot principes,
& proceres Regni Gallici interempti fuerint in Laniena Parisiensi.*

die Bartholomei Parisiis crudeliter, an. 1574 Commissum improbavit, quæ ita sonant.

1092

Verba Maximiliani II Imp. quibus detestatus est Lanien. am Parisiensem.

Quod attinet ad præclarum illud facinus, quod Galli in Admiratio, ejusque sociis tyrannicè perpetrarunt equidem id minimè probare possum, magnoque cum animi dolore intellexi, Generum meum sibi persuaderi passum esse, tam foedam lanienam, quanquam scio magis inibi alios imperare, quàm ipsum.

Quod tamen ad excusationem facti non sufficit, neq; satis est palliando sceleri, &c.

1093

Lanien. Parisiensis crudelitas in Authoribus celesti decreto punita.

Facinus illud in Carolo IX Rege Gallia, & in Henrico III. Duce Andegayensi fratre, & in Henrico Guysio ex cœlesti decreto, & vindicta graviter in hoc mundo punitum est, Catharina Regina mater plurimum super eo facinore se dolere ostendens atq; voce clamitans Regi filio suo illo crimine magnam injuriam justo quodam DEI irati judicio variis calamitatibus postea fuit exposita.

Et semel Casimiro Palatino supplex facta propter Deum rogavit eum, ut miseræ & afflictissimæ Gallia parceret, & à persecutione desisteret.

1094

Gallia quando in præcipiti casu fuerit.

Et tunc Gallia fuit in præcipiti casu, & ut Galli loquuntur en decadence.

1095

Consilium Landsmanni perfectum, & absolutum quando fuerit conclusum.

Consilium autem hoc suum de Exoticis Linguis, Gallica & Italica intra limites Germaniæ rectè, & eleganter, unà cum variis Doctrinis, & Notabilibus de personis & rebus illustrium addiscendis in juniorum Principum, & politicorum gratiam conscriptum, integrum & perfectum sequenti xpiæ Italia

lica

lica Laudismannus JC. in illustri Stetino Pomera-
nia metropoli conclusit.

Dio La Mia Speranza.

Id est:

Deus Spes, & Fiducia Mea.

Et conclusit illud in jam dicta inclyta Stetinen-
si Urbe maritima Anno 1616, die 3 Regum, qua die
anno 1552 Laudismannus hujus Consilij Author in
illustri Goldberga, Sarepta illa Silesiaca (in qua o-
lim ultimus Elias Divus Lutherus diverit, & in ea sa-
nam doctrinam de Deo sparsit) progenitus lucem
aspexit.

Integrum autem, & perfectum in lucem in
jam dicta celebri Stetinen-
si civitate emisit hoc Cō-
siliū Laudismannus in Imperio Germanico re-
gnante invictissimo Matthia, Rege Germaniæ, Hun-
gariæ, & Bohemiæ, Archiduce Austriæ, Duce Bur-
gundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Comite
Tyroli, Cæsare Augustissimo: in Angliā regnante
Serenissimo Principe, & Domino, Dn. Jacobo hujus
nominis primo, Angliæ, Scotiæ, & Franciæ Rege: in
magna, & latissima illa Polonia regnante serenissi-
mo & potentissimo Principe, & Domino, Dn. Sigis-
mundo hujus nominis II, Rege Poloniæ, Magno
Duce Litvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Mazoviæ, nec non
Suecorum, Gothorum, Vandalorumq; hæreditario
Rege, Germanorum literatorum summo Patrono:
in Suecia, Serenissimo, ac potentissimo Principe, &
Domino, Dn. Gustavo Adolpho, Suecorum, Gotho-

rum, Vandalorumq; designato Rege : in Dania regnante serenissimo Principe, & Domino, Dn. Christiano hujus nominis IV. Dania, Norvegia, Vendorum, Gothorumque Rege, Duce Sclisvici, Holfatia, Stormariae, & Dythmariae, &c. in Misnia, Thuringia, & Saxonia regnante Magno Duce Saxonico, Dn. Johanne Georgio, S. Romani Imper. Archimarschallo, & Electore cujus Cels. primariae, & illustri Academiae Lipsicae Civis juratus est hujus Consilij Author:

Gubernante in Magna, & lata, atque latissima Regia Provincia Silesiaca, & quidem feliciter, atque felicissimè pio Carolo, Olsnensium, & Münsterbergensium Duce, S. Rom. Imp. Principe, supremo superioris, & inferioris Silesiae Capitaneo, Patre Patriae, & summo, benigno, atque benignissimo, Scholarum, & Ecclesiarum Evangelicarum Nutricio: in latissima vero Pomerania, in ejus Metropoli, & Ditionibus ei annexis feliciter Regnante magnanimo pio, atque piissimo, literato, atque literatissimo, gratioso, atque gratiosissimo Principe, & Domino, Dn. Philippo, hujus nominis Secundo, Stetin. Pomeran. Cassub. & Vandal. Duce Rugiaeque Principe, &c. quibus omnibus Regib. Electorib. & Principibus Laudismannus salutem & felicitatem precatur, pro quorum longæva vita & felici Gubernatione idem Laudismannus vota facit penes Deum opt. max. & quorum Serenitatibus, & Celsitudinibus sæpe dictus Laudismannus Consilia de Spirituali, nec

non de Mūdana peregrinatione : Tria item Decennalia mundanæ peregrinationis humilimè est dedicaturus, ab iis sine omni dubio, & privilegia respectu suorum librorum, & respectu humilimarum Dedicationum & gratiam, & Dona atque munera consecuturus, cum in iis eorum Srenitatum, & Celsitudinum Laudes Laudismannus decantet: illorum pia Symbola etiam in illustri Academia Lipsica Latinè, Gallicè, & Italicè Theologicè, Ethicè, & Politicè sæpe dictus Laudismannus in auditorio publico, quod illi ad mandatum serenissimi Electoris in nobili illa, & famosa Academia Lipsica apertum est, sit explicaturus,

Et Deo opt. max. gratias agit Laudismannus Consilij hujus Author, quòd Sexagesimum tertium ætatis annum attigerit, terra marique jactatus, varia pericula, & varios mundi casus superarit, & Tres Cæsares, Ferdinandum, Maximilianum & Rudolphum supervixerit, quartumque invictissimum Cæsarem Matthiam Austriacum ætate feliciter attigerit,

Et rogat Divinam & cœlestem Majestatem devotè, ut velit illi tanta vitæ spacia largiri, quòd pensum illud anno 74 in illustri Vienna Austriae Metropoli in augustissima pij Maximiliani II Cæsaris aula feliciter ad fructificandum Reipub. literariæ inchoatum, & spacio 40 annorum exteris in Regnis & provinciis extra Magnam Silesiam patriam, in aulis Regiis, Electorum, & Principum Curii Germa-

nicis. & Gallicis, atque Hispanicis Parliamentis, u-
ti & in Germanicis Gallicis, Lotharingicis, Burgun-
dicis, Danicis, Anglicis, Hollandicis, Selandicis,
Flandricis Civitatibus, & Monasteriis variis Nota-
tionibus, & Civitatum Maritimarum Singularita-
tum haftenus adauctum, Editione 24 Librorum ad
informationem Politicorum feliciter absolvat, &
nomen suum æternitati consecret.

Ultimum autem finem huic omnium fanio-
rum iudicio salutari Consilio suo de Exoticis Lin-
guis imposuit in illustri Sretino idem Laudismannus
JC. sequenti Carmine, quod supra in explicatione
ipsius Symboli legitur.

*Da laudes capiam à laudatis optime Jesu,
Da capiam dignas queso Labore Meo.*

INDEX

INDEX MATERIARUM,

quæ in hoc Consilio de Exoticis
Linguis continentur.

*Prior numerus numerorum marginalem: posterior
paginam significat.*

A

A <i>Arbois facta violentia.</i> 1058. A⁴⁷² <i>Bassuret quidam scala alligatus & illius caro adusta</i> 1054. 472 <i>Barvan.</i> 1056. 472 <i>Charmon accidit crudele factum</i> 1048. 471 <i>Eschevans Tyrannicus & crudelis actus commissus</i> 1051. 471 <i>Guyssio Tyranno quando facta fuerit in Ditiones Montu. belgardicas hostilibus invasio</i> 1042. 469 <i>Lougres accidit, ut cistis inclusi non nulli espirarint</i> 1049. 471 <i>Mandure accidit, ut barba seniorum incenderentur</i> 1047. 471 <i>Seloncourt crudele factum commissum in quodam caco</i> 1059. 473 <i>nonnulli Germani dictio Monsieur malè pronuntiatur</i> 67. 65	<i>A quibus Laudismannus in aula Cesaris Maximiliani promotus fuerit</i> 194. 113 <i>Ab homine hominem discernit peregrinatio</i> 54. 47. item 278. 39 <i>Accentus Gallicus</i> 77. 58 <i>Actio & de actione duo præcepta</i> 86. 61 <i>Academia Dolana ornamenta</i> 178. 107 <i>Accusatio natura quare homini cor lingue contrarium dederit</i> 267. 134 <i>Acclamatio populi Hungarici</i> 536. 257 <i>Acclamatio & gratulatio Regi Gallicæ facta</i> 537. 258 <i>Actiones nostræ quales esse debeant</i> 737. 235 <i>Acutus siletis animæ odiis intricata</i>

I N D E X.

in miseris corporibus quaeruntur 109. 462	manni libri & monumento 305. 49
Ad commissionē demandatam à Lau- dismanno pronunciata verba Gal- lica 25. 29	Ad allocutionem Philippi Archidu- cis Austriae, responso 311. 64
Ad Studiosos Germanos exhortatio Laudisman. 61. 49	Admonitio Laudismani ad studio- sam juventutem 491. 0
Adminiculolinguæ Gallicæ, quam summam pecuniæ Laudismanus lucratus fuerit 66. 52	Ad reciprocationem quando quis se offert 597. 276
Ad quas provincias Gallie Germani iter dirigere debeant 167. 3	Adventuum gratulationes 599. 276
Addiscenda dicta Gallica selectiora 123. 81	Adventus Gratulatio in adibus ho- nesti viri, Gallicè quomodo in si- tuenda 605. 279
Ad locos communes transferenda Gal- lica, Italica egregia dicta, tersè la- tine reddita 135. 82	Adventus Gratulatio hospiti ex im- proviso adventanti dicenda 606. 280
Addiscendi linguam Gallicam nullus modus commodior quàm quotidiana locutio & Epistolarum Gallica- rum versio 138. 83	Ad dictam Gratiarum actionem re- sponso 617. 282
Admiranda nonnulla antiquitatis o- pera à Laudisman Parisiis visa & diligenter annotata 181. 108	Admonitio ad Drolum 67. 290
Ad Electores fit transitus 233. 24	Admonitio ne ad Gehennam adifice- mus per luxuriam 696. 113
Admiralis de Aragonia captus à Mau- ritio Nassovia 297. 143	Admiral 848. 300
Admirali de Aragonia Tyrocinium Hollandicum displicens 300. 143	Ad Dolebellam quid scripserit Cicero 867. 306
Adami à Stange judiciū de Laudis-	Ad peruersum simulatorem Gallum Germanicijusdam Parisiis verba prola'a 870. 397
	Adversa non expertus 930. 422
	Ad perfectam formositatem Domicel- le Gallicæ quæ requirantur 958. 438

I N D E X.

<i>Enigma Gallicum</i>	842. 387	<i>Alteri struens fallacias, sibi ipsa ma-</i>	
<i>Equivocatio in Dictione Normandica</i>		<i>lum struit</i>	655. 295
843. 387		<i>Alba Regalis</i>	1010. 460
<i>Equivocatio in dictione serviette</i>		<i>Amplissimus qui dicatur secundum</i>	
844. 388		<i>Ciceronem</i>	55. 47
<i>Equalis in matrimonium ducenda</i>		<i>Amicorum valedictiones</i>	625. 285
984. 449		<i>Amici salutatio in accessu</i>	627. 285
<i>Affectio sincera Lotharingica erga</i>		<i>Amico, qua verba in discessu sint di-</i>	
<i>illustrissimam Domum Branden-</i>		<i>cenda</i>	628. 285
<i>burgicam</i>	143. 86	<i>Amici alterius responsio à quo discessio</i>	
<i>Alia causa ferrificationis illustri Ci-</i>		<i>fit</i>	629. 285
<i>vitatis Montisbelgardica à Lau-</i>		<i>Amore Conjugali etiam deformes mu-</i>	
<i>disman. allegata</i>	1027. 464	<i>lires sunt digna</i>	662. 298
<i>Aliquot millia Italarum, Albanorum,</i>		<i>Amori cedunt omnia</i>	665. 298
<i>&c in Ditiones Montisbelgardi-</i>		<i>Amores facile vertuntur in Domicel-</i>	
<i>cas irruerunt</i>	1043. 469	<i>lis & mulieribus de Verona natis</i>	
<i>Altera Regis responsio facta Deputa-</i>			667. 298
<i>ti Parlamenti Tolosani</i>	1075. 481	<i>Ambulandum coram Deo & homini-</i>	
<i>Allegata juridica</i>	52. 46	<i>bus in equitate & sinceritate</i>	734.
<i>Allocutio Gallica, qua Parisiis olim</i>			335
<i>allocutus est Cancellarium Regium</i>		<i>Amiot Poeta Gallicus quid scripserit</i>	
<i>Gallicum Philippus Archidux Au-</i>		<i>de Curisaniis Gallicis</i>	868. 397
<i>strie</i>	311. 164	<i>Anglica peregrinatio Laudismani</i>	
<i>Alsatico Procuratori timido qualis ex-</i>			69. 54
<i>hortatio Gallica, Italica, Latina,</i>		<i>Anglico & Germanico idiomate ex-</i>	
<i>& Germanica facienda</i>	330. 169	<i>primitur Oratio Dominica</i>	113. 70
<i>Alexander peregrinator</i>	349. 173	<i>Anno 95 ex Lotharingia Argenti-</i>	
<i>Alteratio fortune</i>	380. 184	<i>nam se recepit Laudismannus</i>	149.
<i>Alloquia illustrium</i>	560. 264		89
<i>Alteze</i>	563. 264	<i>nimi grati declaratio Gallice à Lau-</i>	
		<i>disman</i>	

I N D E X.

di manno erga Ducem VVirtem- bergicum facta	155. 93	mae Herculis, nescitur	350. 173
Antecessores Cujacij in Academia Bi- turicensi omnium Gallicarum A- cademiarum celeberrima	183. 108	Anbaldini Duces	281. 140
Angliae Rex Iacobus	201. 116	Antiquitas Familiae Lotharingicae	350. 175
Angliae Regis benignissimi, benignis- sime voluntatis declaratio erga Laudismannum	202. 116	Anglici Regi ordinis Symbolum	259 175
Angliae Regi Homericum attributum	203. 116	Anima consolatio à Johanne Alber- to Duce Megapolit. scripta	417. 193
Angliae Regina Elisabetha	210. 119	Angelus ex Orichalco fusus in mo- numento Laudismanni in dextra manu quid gerere debeat	503. 228
Angliae Reginae insidia structa	215. 120	Animi grati declaratio	596. 275
Angliae Reginae virtutes Ethicae	218. 120	Animi grati declaratio cum oblatione	623. 284
Angliae Reginae virtutes politicae	217 120	Anno se mulieri de Verona nata liber transitus cum suppellectili ipsius concedendus	668. 199
Angliae Regina quor calluerit linguas	219. 121	Anima effigies Dei contaminetur à peccatoribus per enormia peccata	686. 309
Angliae Regina humanitas laudatur	225. 122	Antequam in hoc mundo morimur corpore, peccatis est moriendum	719. 326
Angliae Reginae formositas diversimo- dè predicatur	220. 121	Animam custodit, qui reprimat lin- guam suam	740. 136
Annos mulieribus mors sapè da- moram	228. 123	Annosa mulier Materia exercenda Pœnitentiae	817. 378
Annos mulieribus melius vivendi cum Deo conditio quare non in vi- denda	229. 124	Annos mulieribus oscula praeberè, nauseam parit	820. 379
An artificialiter facta duae istae colu-		An vidua sit in matrimonium ducen-	

I N D E X.

da	970. 442	Athenis quare Dolio irrepserit Dio-
Anagramma	951. 433	genes 328. 168
Appendix trium Decennalium mun-		Attestatio Praesidis Lotharingici Lau-
dana peregrinationis	15. 242	disman, Commiss. communicata.
Appendix styli Curiae Germanicae ex-		30. 35
trajudicialis	17. 242	Attestationis Lotharingici praesidis la-
Appunctamentum curiae confirmati-		tina versio Laudismanno commu-
vum	773. 351	nicata 32. 36
Appunctamentum curiae quid sit		Attributū Homericum Regi Angliae
775. 352		203. 116
Aptitudo corporis ubi maximè requi-		Attestatio Reverendissimi Cardinalis
sita sit	1017. 462	Lotharingici 588. 272
Argentinenfium documentum salvi		Attributa supremi Magistratus qua-
conductus causa impertitum Com-		lem praesumptionem pariant 634
missario Laudism.	41. 39	290
Ardua causa Feudalis & ardua cau-		Auditu quid jucundum in mensi il-
sa hereditaria à Laudisman, acta		lustrum 68. 53
145. 86		Authores linguae Gallicae qui nam
Archidux Austriae quibus verbis ju-		sint legendi Germanis 89. 62
ravit Regi Galliae	314. 165	Aureus liber Marci Auratij Impera-
Ardua questio D. Luthero proposita		toris 105. 65
719. 326		Aula divi Maximiliani Caesaris 195
Arrest quid sit	774. 352	113
Archers de la garde du Roy,	1015	Aurea bullae ordinatione quid consti-
461		tutum 234. 124
Assasinatus crimen commissum in-		Aulicus Gallicus, quibus verbis Gal-
personam Henrici IV Regis Galliae		licis amico servitia sua offert 313
108. 118		167
Assasini pena	209. 118	Avisamenta hostis appropinquantis
Astutiae Parisenses	851. 391	23. 27

Avenarij Precationes 93. 64

B

Baccara ab Ara Bacchi dicta 827

381

Barbas nigras habentes quomodo ju
dicentur à Gallis 921. 419Barba prolixa non profundè doctum
Philosophum facit 923. 420

Bassa 1009. 460

Bauhinus nobilis Medicus 371. 180

Bauhinus nobilis olim Laudismanni
affinis Charissimus 688. 309Benè loqui Gallicè in qua re consistat
Gallicè exponitur 85. 60

Beutrichius 386. 185

Binga Civitas penes quam turris ex
tructa est in qua Hatto à muribus
arrosus & consumptus est 799.
369Bodinus à Laudismanno obiter resu-
tatur 51. 46

Bodinus de Repub. 103. 65

Boleslaus 508. 245

Bohemi quantum promiserint Regi
suo 520. 251Bohemia quot Civitates contineat
523. 252

Bonum vinum lac senum 826. 381

Burgundi pro Rien dicunt Rian 49.
45Bullulans circumjacens terra in ter-
ritoriis Ducatus Lignicensis 454

204

Buda 1008. 460

Brandenburgica Domus illustrissima
in summo respectu penes magnos
Duces Lotharingicos 147. 88Bre, bre, bre, Turcorum clamores
517. 250Brevis Oratio Laudismanni qua
Adventui illustriss. Ducis Ligni-
censis gratulatus est 600. 277

Brave quid significet 861. 394

Brocardeur qualis homo sit 938. 427

C

C amino Regis Gallie qua ascri-
pta fuerint 35. 38

Cameralia & Aët. 21. 243

Camisade 997. 457

Camisada Gallica in Germanos Equi-
tes attentata 999. 458Camisada Gallica in Brandenburi-
cos Equites in Illkirch attentata
male attentatorib. cessit 1003. 458Cancellarij & Secretarij Reverendis-
simi Cardinalis Lotharingici 82.
59Cancellarij Regij locutio Gallica 37.
166Cantaris cerevisiariis in cœnobio qua
ascri-

I N D E X.

<i>ascripta fuerint</i>	808. 373	<i>Carmen Laudismanno à strenuo E-</i>	
<i>Capiti est mandare & præcipere cor-</i>		<i>quite Silesiaco Iohanne à Nostit</i>	
<i>pори membrorū est ebedire corpori</i>		<i>scriptum</i>	306. 155
<i>ne Regnum dividatur</i>	1073. 479	<i>Cardinalis Lotharingicus nomine Va-</i>	
<i>Capitulatio quid sit</i>	992. 453	<i>salli osculatus Laudismannum</i>	
<i>Capitulationis Articuli in obsidione</i>			334. 170
<i>civitatis Noyon, propositi</i>	993. 454	<i>Casus in quibus provisionalis senten-</i>	
<i>Carolus Cardinalis Lotharingicus fi-</i>		<i>tia locum habeat</i>	761. 346
<i>lius pij Caroli Ducis Lotharingici</i>		<i>Casanier qui dicatur</i>	899. 408
	142. 85	<i>Cato quid dixerit de imperio mulie-</i>	
<i>Carolus V Romanorum Imperator po-</i>		<i>rum</i>	969
<i>tentissimus</i>	192. 112	<i>Catharina Henrici IV Regis Gallie</i>	
<i>Carolo V quomodo illud veni, vidi, vi-</i>		<i>soror unica quando Nanceum ex</i>	
<i>ci, attributum fuerit</i>	193. 123	<i>civitate Metensi appulerit</i>	541.
<i>Caroli V Imperatoris symbolum Gal-</i>			259
<i>licum</i>	343. 172	<i>Catharine, Navarene responsio ad</i>	
<i>Caroli V Imperatoris symboli Gallici</i>		<i>questionem Ducis Lotharingici</i>	
<i>explicatio</i>	344. 172		543. 259
<i>Caroli V Imperatoris subditi ignotas</i>		<i>Catharina Navarena 13 Nov. anno</i>	
<i>reperierunt insulas</i>	352. 174	<i>1599 colloquio Nanceano interfuit,</i>	
<i>Caroli V Imperatoris ultra columnas</i>		<i>& illud exordita est eleganti elo-</i>	
<i>Herculis navigandi intentio</i>	353.	<i>quio</i>	549. 260
	174	<i>Catharine Navarene verba in collo-</i>	
<i>Carmen votivum Laudismanni ad</i>		<i>quio Nanceano ad pium Carolum</i>	
<i>Rudolphum II Romanorum Im-</i>		<i>Ducem Lotharingie dicta</i>	550. 261
<i>peratorem scriptum</i>	397. 114	<i>Causa quare nonnulli Germani stu-</i>	
<i>Carmen Gallicum quo Rex hortatur</i>		<i>diosi linguam Gallicam non addi-</i>	
<i>ad pacem</i>	1078. 482	<i>dicerint</i>	63. 51
<i>Carmen de clade Montisb.</i>	683. 308	<i>Cautela honesta adhibenda</i>	584. 269
<i>Carmen de Regina Anglie</i>	213. 119	<i>Causa cur hostes arma sumpserint cō-</i>	

I N D E X.

tra Montisbelgardicos. 1067. 476. Cautela pro timido homine. 329. 168. Cautela pro commissario. 340. 121. Ceremonia, quæ intervenient Nancei in Lotharingia in acceptatione Feudi. 331. 169. Censores in Repub. Genevensi constituti. 753. 343. Cerevisie Vratislaviensis bonitas & excellentia. 804. 372. Cerevisia Vratislaviensis effectus. 805. 372. Cicero bonam naturam facundo agro comparat. 99. 48. Circumjacens terra in territorio Vratislaviensi bullulans dicitur. 529. 254. Civilior Aulicus Gallicus, quibus verbis Gallicis amico servitia sua offert. 323. 167. Civitatem Viennensem Solimanus infinito Exercitu 3. Sept. Anno 1529. obsidione cinxit. 792. 367. Civitatis Wiennensis obsidio quam diu duraverit. 793. 367. Cic. quid scripserit ad Dolobellam amicum suum. 867. 396. Commissionis Montisbelgardicæ latinæ versio. 24. 28. Commissionum Cesarearum aliarum	quæ rectè expediendarum processus. 19. 243. Commissarijs Montisbergaldicis quæ le periculum imminuerit 883. 402. Comoram Hungaricam adhuc virginem esse probat Laudismannus. 1013. 461. Conclave Regis dictum le cabinet. 36. 38. Conclusio Epistolæ Gallicæ imitanda ab omnibus Gallicæ lingvæ studiosis. 156. 94. Concius non vino tactus doctissimus. 952. 434. Consilium Laudismanni de Exoticis lingvis studiosè legendum. 106. 65. Consolatio animæ à Iohanne Albertop Duce Megapolitano scripta. 417. 193. Consilium Laudismanni perfectum, quando fuerit conclusum 1095. 496. Consilium Laudism. de spiritali peregrinatione 7. 239. Consilium juridicum de Avocatione causarum. 9. 239. Consilij huius ordo. 592. 272. Consolatio à Laudismanno magno Cujacio Biturigibus Gallicæ facta. 612. 279.

Con-

I N D E X.

<i>Consuetudo Gallica salutationem & osculationem hospitarum continens.</i>	819. 379.	<i>Curæus vir magni nominis.</i>	429. 220.
<i>Consuetudo Gallica corrigenda.</i>	821. 379.	<i>Chalon civitas egregia in campania Gallica.</i>	2036. 467.
<i>Continuata studia vigent, intermissa pereunt.</i>	137. 83.	<i>Chirotheca Laudismanno nomine Vasalli induta.</i>	136. 170.
<i>Continuatio ordinis in consilio Laudismanni.</i>	559. 163.	<i>Christianus Wilhelmus Marchio Brandenburgicus Episcopus Magdeburgensis.</i>	253. 129.
<i>Continentia causa non dividenda.</i>	782. 355.	<i>Christophori de Lamberg inscriptio.</i>	406. 189.
<i>Contentus ordinaria sua potus portione.</i>	906. 416.	<i>Clarissimi Doërerii Symbolum.</i>	370. 180.
<i>Contra voluntatem Matrimonium non est contrahendum.</i>	985. 449.	<i>Clarissimi viri Dn. Andrea Doërerii inscriptio.</i>	45. 196.
<i>Conversatio facilis & ad iram inclinatio.</i>	681. 306.	<i>Clausura Helvetica petardo destructa.</i>	1006. 459.
<i>Confrontatio Reorum.</i>	788. 362.	<i>Crazo Laudismanni in Aula pij Maximiliani Casaris promotor.</i>	488. 218.
<i>Covart qvi dicatur.</i>	901. 113.	<i>Crato Vratislaviensis Siles.</i>	487. 217.
<i>Courtois qvi dicatur.</i>	946. 431.	<i>Crato qvid retulerit de Divo Maximiliano Casare & qvid dixerit de Vratislavia.</i>	526. 253.
<i>Cujaciana Domicella.</i>	613. 280.	<i>Crescentis Evangelica Ecclesie salus promovenda.</i>	467. 209.
<i>Cui non est pecunia dulci eloqvia utatur necesse est.</i>	728. 333.	<i>Crimen horrendum, tetrum & execrandum.</i>	207. 118.
<i>Curtisanorum Gallicorum qvi sint ordinarij Lus.</i>	869. 397.	<i>Crines rubros habentes, aut toti mali, aut toti boni sunt.</i>	920. 419.
<i>Cujacius jC. lumē & lucerna.</i>	182. 108.	<i>Crura adusta.</i>	1055. 472.
<i>Curtesia qvid sit.</i>	917. 419.		
<i>Cui elocanda sit virgo nubilis exemplo Domosthenis demonstratur.</i>	978. 446.		

D		violentia & crudelitas	472
D Ame cui attribuitur	574. 266	Detestanda Gallorum blasphemia	
De domo Guysiana quid dictum		1060. 473	
fuerit	889. 401	Detestatio Casimiri Palatini crude-	
De evacuatione poculorum	835. 384	lissimi facti in Laniena Parisiensi	
Deus quare non omnia puniat in hoc		commissi	1090. 494
mundo	682. 306	Derise de domo Guysica	161. 98
Deo nihil occultum	685. 309	Dictiones diversimodè pro diversita-	
Deo omnia sunt committenda	709.	te Regionum usitata	47. 44
319		Dictum columellæ	76. 57
Definitio provisionalis sententiæ	760	Dicta egregia Thaburni	91. 63
345		Dictum Iohann. Sturmij	134. 81
Delicula Parisianæ Peze pro pere-		Dictum Gallicum Londini in aula	
dicentes	48. 45	Regis fenestris insertum à Laudis-	
Demonstratio in quibus arduis cau-		manno notatum	231. 124
sis illustres lingua Gallica usi fue-		Dictum Gallicum Dn. Blasio Franco	
runt	310. 163	inscriptum	435. 199
Denominatio eorum Caesarum, Regum		Dictum egregium Vratislaviæ adi-	
& Principum, qui studio linguæ		bis nobilis cujusdam adscriptum	
Gallicæ addicti fuerunt	191. 112	533. 256	
Denunciatio à Maximiliano II sum-		Dictio Monsieur à nonnullis Germa-	
mo Pontifici de parentis obitu V Vi-		nis male pronunciatur	567. 265
ennæ 30 Iul. anno 1564 facta, ubi		Dictum Gallicum quod unusquisque	
legatur	257. 130	amat, id ei non videtur esse de for-	
Denominatio 27 librorum quos Lan-		me	664. 298
dis mannus in lucem emittet	505.	Dictum cujusdam sapientis	745. 337
235		Dictum Romani Oratoris	746. 340
De futuris eventibus sobriè loquen-		Dictiones Toties, Quoties contractui	
dum	164. 99	oppositæ	767. 349
Detestanda & plusquam barbarica		Dictio Rente	776. 352

Dictio

I N D E X.

<i>Dictio Seigneur unde derivetur</i> 859	<i>anno 66 in castra Maximil. Cæs. al-</i>
393	<i>latum</i> 515. 249
<i>Dictum Gallicum de Poetis</i> 887. 405	<i>Dominus Beauxyeux quid ad Guy-</i>
<i>Dies D. Bartholomei exitiosa multis</i>	<i>sium ex arce Montisbelgardica-</i>
<i>Parisiensi Laniena</i> 1086. 493	<i>clamarit</i> 1034. 466
<i>Difficultates & disputationes Lau-</i>	<i>Domicella Cujaciana</i> 613. 280
<i>dismanno Nancei motæ</i> 581. 268	<i>Domicella de Placentia nata nullo</i>
<i>Dignitas lingue Gallicæ</i> 53. 168	<i>modo est verberanda</i> 675. 300
<i>Diogenes cur Dolio irrepserit</i> 328.	<i>Dominus Principalis quis sit in do-</i>
168	<i>mo alicujus hospitii</i> 824. 380
<i>Dispenses inutiles</i> 485	<i>Dominorum in Hispania, Gallica,</i>
<i>Derissima & numerosa nobilitas in-</i>	<i>Portugallia, Italia & Germania,</i>
<i>Ducatu Glogoviensi</i> 464. 208	<i>misera societas</i> 860. 393
<i>Ditiones Silesiaca</i> 476. 213	<i>Dux Epistola Gallicæ diligenter le-</i>
<i>Ditiones Pless. civitates</i> 477. 213	<i>genda</i> 139. 84
<i>Ditio VVartenberg</i> 478. 214	<i>Dux causæ propter quas Laudis man-</i>
<i>Ditio Trachenberg</i> 480. 214	<i>nus Epistolam Gallicam Principi</i>
<i>Diversorum Ducum Saxonorum</i>	<i>Wirttembergico Parisiis inscripse-</i>
<i>peregrinationes in Palestinam o-</i>	<i>rit</i> 186. 109
<i>lim factæ</i> 150. 128	<i>Dux Venetiæ Germanica Hambur-</i>
<i>Diversæ opiniones Glossatorum & in-</i>	<i>gum & Amstelodamum Hollan-</i>
<i>terpretum juris</i> 770. 349	<i>dicum fol.</i> 255
<i>Documentum Argentinensum salvi</i>	<i>Duobus presidiiis quando quis muni-</i>
<i>conductus causâ impertitum Com-</i>	<i>tus esse dicatur</i> 232. 124
<i>missario</i> 41. 39	<i>Duces Anhaltini</i> 282. 140
<i>Doctrina Ethica</i> 384. 185	<i>Dux columna Herculis</i> 345. 173
<i>Dominus Lotharingica in insignibus</i>	<i>Duo Promotoria in mari septem ferè</i>
<i> suis, quare sagittam gerat</i> 358.	<i>passib distantia</i> 346. 173
175	<i>Ducatum Silesiacorum Civitates</i>
<i>Domini de Serin caput lanceæ affixū</i>	437. 200

Duca-

I N D E X.

<i>Ducatus Vratislaviensis civitates</i>	<i>Dux VVitembergicus de Gallis aulicis quid dixerit fol.</i>
438. 201	416
<i>Ducatus Lignicensis civitates</i>	<i>Duces Lignicenses, & Brigenfes ressi-</i>
201	<i>dui ex Polonico sanguine & pro-</i>
<i>Ducatus Bregensis civitates</i>	<i>sapia descendentes.</i>
449.	510. 246.
203	<i>Duces Saxonia quare ab Italis, Gal-</i>
<i>Ducatus Olsnensis civitates</i>	<i>lis & Hispanis Magni Duces ap-</i>
454.	<i>pellentur.</i>
205	248. 512.
<i>Ducatus Jagendorffensis civitates</i>	<i>Due Venetie Germanice Hambur-</i>
457. 205	<i>gum & Amstelodamum Hollan-</i>
<i>Ducatus Schvidnicensis civitates</i>	<i>dicum.</i>
459. 206	fol. 255.
<i>Ducatus Iauraviensis civitates</i>	<i>Duces Lotharingici bella sapius gra-</i>
462	<i>vissima cum Regibus Gallie gesse-</i>
207	<i>runt.</i>
<i>Ducatus Glogoviensis civitates</i>	553. 262.
463	<i>Dua saltem in mundo sunt mulieres,</i>
208	<i>uti dicunt Galli.</i>
<i>Ducatus Nissaviensis</i>	661. 296.
465. 209	<i>Duo in hoc mundo omnium difficili-</i>
<i>Ducatus Sagoni civitates</i>	<i>ma.</i>
468. 210	742. 337.
<i>Ducatus Monsterbergensis civitates</i>	<i>Dubium unde oriatur.</i>
469. 210	769.
<i>Ducatus Crossaviensis civitates</i>	349.
471	<i>Dubitare de singulis utile qua ratio-</i>
211	<i>ne dicatur.</i>
<i>Ducatus Troppensis civitates</i>	888. 405.
472	<i>Duarenius Balduinus.</i>
211	453.
<i>Ducatus Oppelnensis civitates</i>	435.
471	E
211	<i>E Gregia dicta Thaburni,</i>
<i>Ducatus Rathborensis civitates</i>	92.
473	63.
212	<i>Egregium Præceptum.</i>
<i>Ducatus Teschenensis civitates</i>	123 76.
475	<i>Egregium dictum.</i>
213	124 76.
	<i>Egregium dictum Vratislaviæ adi-</i>
	<i>bis</i>

bus nobilis cujusdam adscriptum 533. *Epitaphium in tumulo Tuburni* 496.

256

Egregium dictum Italicum fol

38.

Egregium dictum Philosophi 865.

395

Eislebenses in hospitales 915. 418

Elocutio in qua re consistat 73.

56

*Elegans Epistola Gallica Laudis-
man- no inscripta à strenuo Dn. Henrico
de Voisy* 152. 91

Elisabetha Regina Anglia 210.

119

Elfas quasi Edelers sals 547. 260

*Epistola Tossani ad Laudismannum
scripta* 58. 48.

*Epistola D. Tuschelini Consiliari
Ducis Bipontini Laudismanno in
scripta* 62. 50.

*Epistola potentis Ducis Lotharingici
Dn Caroli ad illustrem Branden-
burgicum exarata* 141. 85.

*Epistola Gallica à Laudismanno
Anno 87 Parisi scripta & in-
scripta Friderico Principi Wir-
tembergico* 166. 100.

*Epistola à nobili Weisemanno Auri-
mont, Silesio Laudismanno inscri-
pta* 276. 138.

23

*Equites Silesiaci literis humaniori-
bus & lingvis exculti* 305. 148

*Eques in limine adium suarum ani-
mosus & cordatus.* 897. 408

*Ericurdianum castrum à Domino de
Bellemont fuit occupatum.* 1037.
467.

*Exemplum S.S. propositum à Lau-
dis- anno in declaratione figura
Synopes.* 4. 7.

Exemplum Apostrophi. 5. 8.

*Exhortatio Laudismanni ad studii-
sos Germanos.* 61. 49.

Exteriorum mores. 71. 55.

*Exemplum superioris & inferioris
Germanie idiomatis constituens,
ejus differentiam.* 114. 71.

*Exhortatio ad Regem Gallie ut vir-
tutes boni Principis imitetur.*
1030. 483.

*Exordium Epistole Gallice Laudis-
manni.* 154. 93.

*Exordium sumptum ab ijs, qui illu-
strium Mecanatum benignitates
& virtutes predicare desiderant.*
167. 100.

Exteri quæ ratione promoti à princi-

I N D E X.

<i>pe VVirtembergico Dn. Friderico.</i>	<i>Exclamatio Poëtae ob incommoda</i>
187. 110.	<i>Matrimonij.</i> 989. 451.
<i>Execrandi crimen horrendum & te-</i>	<i>euχaχeχias forma vulgaris.</i> 621.
<i>trum.</i> 207. 118.	283.
<i>Exotice lingvæ exornant hominem</i>	F
<i>politicum.</i> 288. 142	F alsa suggestio 571.
<i>Explicatio Gallica Caroli V. Impe-</i>	266
<i>ratoris symboli.</i> 344. 172.	<i>F. allacias alteri qui struit sibi ipsi ma-</i>
<i>Exercitia olim in illustri schola Gold-</i>	<i>lum struit</i> 655. 295
<i>bergensi quæ fuerint.</i> 497. 223	<i>Felicioris conjugij precatio</i> 615.
<i>Exuberantia gaudij in populo Vra-</i>	281
<i>tislaviensi.</i> 535. 256	<i>Felices qui sunt in hoc mundo</i> 719.
<i>Excellence quid.</i> 564. 264.	325
<i>Exhortatio ut juniores similes fiant</i>	<i>Fertilarde Gallicæ dictionis explica-</i>
<i>senioribus literatioribus.</i> 643. 293	<i>tio</i> 223. 122
<i>Exhortatio ad patientiam.</i> 708.	<i>Festivitas Dresdæ Anno 1613 insti-</i>
318.	<i>tuta, à Laudismanno descripta</i>
<i>Exemplum diamagnetas.</i> 741. 336.	246. 128
<i>Exercitu infinito Solimannus civita-</i>	<i>Feudum ob rationes prægnantes in</i>
<i>tem Viennensem 13. Sept. Anno</i>	<i>medium deductas obtentum à</i>
<i>1529. obsidione cinxit</i> 792.	<i>Laudismanno</i> 583. 269
<i>Exhortatio ad Monachum fratrem</i>	<i>Feudum Ecclesiasticum merè mascu-</i>
<i>moribundum.</i> 809. 393.	<i>linum alteratum</i> 591. 272
<i>Exhortatio ad convivæ ut hilares</i>	<i>Fidelitas emoritur</i> 718. 325
<i>sint.</i> 829. 381.	<i>Figura in lingua Gallica euχωvias</i>
<i>Excusationes frivola.</i> 877. 400	<i>gratiâ usitata</i> 3. 6
<i>Exclamatio Christiani, quod tor-</i>	<i>Formositas Regina Angliæ diversi-</i>
<i>mala sustinenda sint in mundo.</i>	<i>modè prædicata</i> 220. 121
924. 421.	<i>Formosam qui ducit uxorem, qvales</i>

I N D E X.

sollicitudines accepturus sit 987

450

Formositas absoluta & perfecta diffi-
cultus custoditur 988.450

Fortes & animosos Commissarios

Deus corroborat 556.262

Fortuna alteratio 380.184

Fortalicium Silesiacum in monte
Gretzberg 448.203

Fundamenta lingvæ Gallicæ ponen-
tes, ijs autem nihil superstruentes
287.142

Funeralis deductiones Dynastarum
Brandenburgicorum & Silesiaco-
rum 155.130

Floriani patricij 461.206

Flos Gallicæ Eloqvientiæ à Laudis-
manno Parisijs adhibitus, in di-
scessu ab amico 626.285

Fridericus I. Palatinus Elector 235.
125

Fridericus Ulricus Dux Brunsvicen-
sis 260.132

Fridericus I. Dux Wirtembergicus
de Laniena Parisiensi quæ excla-
matione usus fuerit, à Laudis-
manno fit relatio 265.133

Fridericus Dux Wirtembergicus à
Rege Angliæ ordinis Garterij in
societatem ascitus 361.176

G

G *Alli Gallicæ lingvæ informato-*
res, pleriq; mali latini 6.8

Galli lingvæ suæ Gallicæ nimium at-
tribuentes 46.44

Gallicæ hospitiæ à Germanis quomodo
interpellandæ 118.75

Galli propter pronunciationem Ger-
manos irrident 125.77

Gallica, italica egregia dicta tersè
latinè reddita ad locos communes
transferenda 135.82

Gallicum dictum 328.156

Galli quomodo variant per Duo, per
TriA, per Quatuoritem per
SEX, exemplis declaratur 660.
296

Gallicum dictum quod unusquisque
amat id ei videtur non esse deforme
664.298

Galli quomodo variant per ternum
numerus 672.299

Gallica consuetudo salutationem &
osculationem hospitarum conti-
nens 819.379

Gallorum nonnullorum impia asse-
veratio 878.400

Galli & Itali Germanorum sumpti-
bis in Germania ditescere cupiunt
870.401

Vuu 2

Gal-

I N D E X

Gallant quis sit	896. 407	Georgius Rudolphus Dux Silesie	274. 136
Galli valde hospitales propter san-		Georgius Fridericus Marchio Ba-	
ctum denarium	14. 418	denis	289. 140
Galli personam aliquam suspectam		Georgius Custavus palatinus varia	
habentes, quid dicant	926.	Gallicè cum Laudsmanno contu-	
421		lit	285. 141
Gallicum Epitheton ex Hesiodo &		Germani Gallicæ lingvæ Tyrones	
Homero depromptum	975.	quomodo hospites Gallos alloqui	
445		debeant	17. 74
Gallici professores quare in iure ex-	954. 426	Germania quot Achilles habuerit	
cellant		292. 143	
Gaillius in observationibus suis Ca-		Germanorum corda & lingvæ pari	
meralibus quid dicat de civitate		passu ambulant	421. 105
Vraislavienſis	527.	Germani cum idam generosi ad per-	
253		versum si ulatorem Gallum, ver-	
Garterij ordinis Symbolum Carmi-	262. 7	ba Parisijs pronunciata	870. 307
ne descriptum		Germanis Belliforesti Gallus attribuit,	
Gemma pretiose quibus lectus Re-		quod eorum lingvæ & corda, pari	
gina Gallicæ fuit ornatus	37.	passu ambulant	905. 45
38		Germani studiosi in Gallia plura fidei	
Generose natura facile commoven-	908	habentes, penes hospites Gallicos,	
tur sed facilius sedantur		quam Galli originarij	935. 424
417		Goldberga 20. 105 item	442.
Generosus Dominus de Hannarv d.		201	
Laniena Parisienſi referens quid		Godofredi Ducis Bulloni Symbolum	
dixerit	266. 13	Anno 60. à Laudsmanno Com-	
Genevenses vigilantissimi	1022. 46	nissirio Nancei Lotharingia no-	
Gens de lisse selectiores milites qui		tatum	355. 74
magno numero conscribi possunt in		uido Roschefort olim Regi Gallie	
Silesia	482. 24		

I N D E X.

<p><i>Ludovici XII Cancellarius</i> 318.
166</p> <p><i>Grysius Dux ex prosapia Lotharin-
gica descendit</i> 1023. 465</p> <p><i>Grysi mine contra Montisbelgardi-
cos, prolata</i> 1035. 467</p> <p><i>Grysi pœna</i> 307</p> <p><i>Grysius Tyrannus in Arce Grai-
commoratus</i> 555. 261</p> <p><i>Grysius quare necidatus fuerit</i> 889
401</p> <p><i>Grysi intentio nefaria adversus
Montisbelgardicos</i> 881. 401</p> <p><i>Grysi milites incarnati Diaboli</i>
1024. 463</p> <p><i>Guet quid significet</i> 1021. 463</p> <p><i>Gratulatio Tossani viri clari Lau-
dis. facta</i> 60. 49</p> <p><i>Gratulationes adventuum</i> 599. 216</p> <p><i>Gratulatio adventus in adibus ho-
nesti viri Gallicè quomodo insti-
tuenda</i> 605. 279</p> <p><i>Gratulatio adventus hospi i ex im-
proviso adventanti Gallicè dicen-
da</i> 606. 280</p> <p><i>Gratulatio à Laudismanno magno
Cu acio facta</i> 614. 280</p> <p><i>Gratiarum actio pro præstitis benefi-
ciis</i> 616. 281</p> <p><i>Gratiarum actiones promeritis</i></p> | <p><i>Academicis habitæ</i> 620. 283</p> <p><i>Gratiarum actio Laudismanno in
Academia Bituricensi publicè fa-
cta</i> 621. 283</p> <p><i>Grati animi declaratio à Laudis-
manno erga Ducem VVirtember-
gicum Gallicè facta</i> 155. 93</p> <p><i>Grati animi declaratio cum oblatione</i>
623. 284</p> <p><i>Gyrus Danubij à Laudism. descri-
ptus</i> 945. 431</p> <p style="text-align: center;">H</p> <p>Hago comitis Sgravenhaeg 604.
179</p> <p><i>Hannibal sacrificator</i> 351. 173</p> <p><i>Harqrebuxer quid vocatur. folio</i>
461</p> <p><i>Henricus Navarenius miraculum
mundi dictus</i> 39. 38</p> <p><i>Henricus Grysius Dux</i> 40. 39</p> <p><i>Henricus Fridericus Nassovius</i> 19.
143</p> <p><i>Henricus Fridericus Nassovius ex
cujus vultu fulgurat Majestas</i>
302. 144</p> <p><i>Henricus Barbatus in Regem Polonia
electus</i> 5. 247</p> <p><i>Henricus Anno 1241 Tartarus se oppo-
suit & occubuit</i> 53. 248</p> <p><i>Henricus III Rex Gallie & Polonia</i></p> |
|--|--|

I N D E X

<i>Venetijs quomodo exceptus fuerit</i>	852.392	<i>Homo indoctus & imperitus</i>	884.
602.278			
<i>Hentzlerus D. Sil.</i>	494.220	403	
<i>Herlicius vir magni nominis</i>	2.8	<i>Homo Colericus</i>	907.416
<i>Herilis filius sereniss. Electoris Sa-</i>		<i>Homo moderatus</i>	917.421
<i>xon. quando natus fuerit</i>	426.	<i>Homo simplex</i>	918.422
196		<i>Homo pecunia carens</i>	933.413
<i>Hispani Caroli V Imperatoris subdi-</i>		<i>Homme fascheux quis sit</i>	943.
<i>ti ignotas invenerunt insulas</i>	352.	430	
174		<i>Homme à part quis sit</i>	944.430
<i>Historia Sleidani</i>	94.64	<i>Homme variable quis</i>	945.403
<i>Historia Tragica de Hattoni Archi-</i>		<i>Honestum omnium rerum fieri expe-</i>	
<i>episcopo</i>	707.368	<i>rimentum</i>	122.76
<i>Historica & faceta recitatio de quo-</i>		<i>Honestæ cautela adhibendæ</i>	584.
<i>dam Parocho Gallo</i>	812.376	269	
<i>Historica narratio de Episcopo ordi-</i>		<i>Horrendum incidere in manus Dei</i>	
<i>nante in testamento, ut feretrum</i>		<i>viventis</i>	690.310
<i>ipsius in templo elevaretur</i>	814.	<i>Horat. Quadrigys benè vivere peti-</i>	
376		<i>mus</i>	697.313
<i>Historia de fatuo quodam in meridie</i>		<i>Horreum ex mandato Hattonis in-</i>	
<i>cum lucerna & in ea lucente can-</i>		<i>censum, in quo miserè perierunt</i>	
<i>dela per plateas civitatis currente</i>		<i>mendici in eo congregati</i>	798.
815.376		368	
<i>Hyperbolica & synecdochica locu-</i>		<i>Hospes parum literatus de exteris</i>	
<i>tiones Gallorum</i>	165.99	<i>lingvis quid dixerit</i>	70.54
<i>Homericum Regi Angliæ attributum</i>		<i>Hospitalitas</i>	910.417
203.116		<i>Hostis appropinquantis Avisamenta</i>	
<i>Homo ad Angelum loquitur</i>	8.1	23.27	
375		<i>Humanitas in Regina Angliæ lau-</i>	
<i>Homines simplicitatem simulantes</i>		<i>data</i>	225.122

Jaco-

I N D E X.

I

Iacobus I. Rex Angliae 201.
1.6

Iacobi I. Regis Angliae sermo ad statum Anglicos dictus 876.399

Iesuite Molsheimiani Legatarii 146.87

Iocosa sententia de Augustanis Franciscanis & Carmelitis monachis Gallicis bonis biberonibus 802.371

Iocosa & faceta narratio de quodam marito uxorem suam in dorso portante 816.377

Iocosus sermo de infundendo vino 832.382

Iocosus sermo de ob ambulando poculo vino repleto 834.383

Iocosus sermo Tossini de tripartita ejus anima 838.385

Iohannes Georgius Dux Lignicensis 174.106

Iohannes Sigismundus Marchio Brandenburgicus Elector 243.127

Iohannes Georgius Dux Saxoniae Elector 245.128

Iohannes Ernestus Dux Saxoniae peregrinator eximius 251.129

Iohannes Georgius Marchio Brandenburgicus 254.130

Iohannes Fridericus hodiernus Dux Wirtembergicus 268.134

Iohannes Christianus Dux Silesiae 272.136

Iohannes Dux Bipontinus Electoralis Palatinatus antehac administrator 283.140

Iohannes Fridericus, Iohannes Casimirus &c. Palatini Rheni, 284.141

Luciditas linguae Gallicae 45.43

Iudicium Laudismanni de lingua Gallica 50.45

Iudilium equiparatur scopo 758.345

Iudex quare in civilibus magis secundum conscientiam, quam in criminalibus judicare debeat 759.345

Iudicium Gallicum de mala muliere 964.439

Iudicium Gallicum de formosa muliere 965.440

Iuvencula potius, quam mulier anosa in matrimonium ducenda 973.445

Iudicium Laudismanni de Duce Megapolitano 418.194

Iuridica allegata 52.46.

Iurandi formula qua usus est Henricus

CUIUS

I N D E X.

<i>cus IV Rex Gallie</i>	105. 17	<i>In discessu quæ verba amico dicenda</i>	628. 285
<i>Iura quid dicant refert Laudisman-</i>	230. 26	<i>In Dolio armorum tractatio & de-</i>	317. 108
<i>nus</i>		<i>fensio in ommoda</i>	
<i>Iuramentum Feudale Ligium Lu-</i>		<i>Informatores Laudismanni in lingua</i>	18.
<i>dovico XII Regi Gallie præsti-</i>		<i>Gallica quoniam fuerint</i>	24
<i>tum à Philippo Archiduce Au-</i>	313. 165	<i>Inferioris Lusatie civitates</i>	485.
<i>strie</i>			216
<i>Iure canonum, quam bombardarum</i>		<i>Injusti iudices</i>	858 393
<i>componi controversiam utilius sol.</i>		<i>In mensis illustrium auditu quid ju-</i>	68. 53
483		<i>cundum</i>	
<i>Iuridica</i>	754. 344	<i>In Parlamento Parisiensi quos Lau-</i>	84. 60.
<i>Invisissima invidia in caput Authoris</i>	647. 214	<i>dismannus audierit</i>	
<i>redundans</i>		<i>In Authores qui terse Gallicè scripse-</i>	119. 75.
<i>Illustrissima Domus Brandenburgica</i>		<i>runt inquirendum</i>	
<i>in summo respectu penes magnos</i>		<i>In Terentio & Casare puritas</i>	120.
<i>Duces Lotharingicos</i>	147		75
83		<i>In Parlamento Dolano Regis Hispa-</i>	
<i>Illustrissimus Dux Wirtembergicus</i>		<i>niarum quanta magnificentia</i>	179 107
<i>di ionibus auctus</i>	264. 13	<i>constituitur</i>	
<i>Illustriß. Pomeran. Duces</i>	279	<i>In qua re valde impij sint Galli</i>	206.
129			117
<i>Inaudisum & crudelissimum factum</i>		<i>In Hayn quæ & qualis Principissa</i>	
1087. 493		<i>resideat</i>	443. 201
<i>Incongruetates à nonnullis in forma</i>		<i>In monte Sinai 7 fuere tabernacula,</i>	
<i>toribus Gallicæ lingvæ commisse</i>		<i>quorum uni quid adscriptum fue-</i>	
7.8.		<i>rit</i>	703. 315
<i>Indictione Profas qualis figura lateat</i>	9. 19	<i>In mundo nihil firmum, ratum &</i>	
<i>explicatur</i>		<i>stabile</i>	704
<i>In domicellis amores facile vertun-</i>	667 298		
<i>tur</i>			

In

I N D E X.

In mundo prius peccatis, antequam corpore, moriendum 715. 324

In æquitate & sinceritate coram Deo & hominibus ambulandum 734. 335

In id attendendū, quid sanioris iudicii homines de aliquo dicant 866. 395

In quibus reluceat Curtesia 916. 418

In ultima Periodo quando Gallia existerit, declaratur 1002. 458

Imperiosa mulier est materia exercecendæ Penitentiae 817. 378

Initium investituræ Feudi à Laudifmanno obtenti 585. 170

Inimicitia cautè fugiendæ 645. 294

Insidiæ Reginæ Angliæ structæ 215. 120

In silvis & Forestis latitantes miseri subditi quasiti, & exoruciati fol. 474

Inter duas extremitates medium tenendum 748. 340

Invidia virtute parata, non invidia, sed gloria 646. 294

Invidia scabiem in cogitationibus, & stridorem in dentibus generat 648. 294

Invidia pena 693. 312

Inuictissimi Matthie Hungarorum & Bohemorum Regis hodierni Caesaris magnificentissimus in civitatem Vratislaviensem ingressus 532. 255

Invasiones Germanorum in Gallorum castra factæ in latissimo campo, qui vocatur Lamperder Heide 241. 26

Italiam qui non vidit, nihil vidit 248. 128

Italicum dictum omnibus respectu saniorum observandum 641. 292

Italicum dictum 413. 192 Aliud 730. 334 Aliud 731. 334

Inscriptiones illustrium 393. 187

Inscriptio illustris Ducis Sax. Dn. Iohannis Philippi 394. 187

Inscriptio Dn. Eriderici Ducis Sax. 395. 87

Inscriptio Dn. Iohannis VVilhelmi Ducis Sax. 396. 187

Inscriptio Dn. Friderici Ducis Sax. 397. 187

Inscriptio Dn. Iohannis Christiani Ducis Bregensis 398. 188

Inscriptio Dn. Iohannis Vrici Schaffgotsch L. Baronis 401. 188

X x x

Inscri-

I N D E X.

<i>Inscriptio Dn. Vincentij Schmuck.</i> <i>Theol. D.</i> 402.	<i>Ducis Megapolitani</i> 416. 193
<i>Inscriptio Dn. Christophori Wilhel-</i> <i>mi Walpurgeri S.S. Theol. Licen-</i> <i>tiati</i> 403. 189	<i>Inscriptio illustris Principis & Dn.</i> <i>Dn. Radzovili Dunus Birbarum</i> <i>ex Littavv Lipsia facta</i> 49.
<i>Inscriptio Dn. Johannis à Petra.</i> 464. 189	194.
<i>Inscriptio Dn. Caroli de Lamberg</i> <i>Lib. Bar.</i> 405. 189	<i>Inscriptio Magnifici & Nobilis Dn.</i> <i>Bernhardi à Bolnitz</i> 420. 194
<i>Inscriptio D. Christophori de Lam-</i> <i>berg.</i> 406. 189	<i>Inscriptio Nobilis & praelari viri</i> <i>Dn. Martini Aichmanni</i> 422.
<i>Inscriptio Dn. Claudij clementis fe-</i> <i>licis itineris precationem versus</i> <i>Lutetiam Parisiorum continens</i> 470. 190	195
<i>Inscriptio Dn. Iohannis Lanzeri Hun-</i> <i>gari doctissimi</i> 408	<i>Inscriptio Nobilis & praelari viri</i> <i>Dn. Iohannis Entzeli</i> 424.
<i>Inscriptio Dn. Erasmi Mauritiij pa-</i> <i>triciij Magdeburgensis</i> 409.	195
191	<i>Inscriptio Clariss. viri Dn. Andrea</i> <i>Doeveri</i> 425. 196
<i>Inscriptio Gallica Nobilis & praelari</i> <i>viri Dn. Amandi Rudenschid in</i> <i>illustri Spira Laudismanno sponso</i> <i>facta</i> 411. 19	<i>Inscriptio Nobilis Dn. à Gemmingen</i> <i>Laudismanno facta</i> 439. 197
<i>Inscriptio Dn. Christophori Ilfangi</i> 412. 92	<i>Inscriptio Nobilis Viri Dn. Sebastia-</i> <i>ni Fabi.</i> 427. 196
<i>Inscriptio illustr Ducis Schlesvici &</i> <i>Holsatiae, Magistro Blasio Franco</i> <i>facta</i> 413. 92	<i>Inscriptio Praelari viri Dn. Chri-</i> <i>stophori Hedvigeri</i> 431. 98
<i>Inscriptio Dn. Adolphi Friderici</i>	<i>Inscriptio Friderici à Kreckwitz in</i> <i>illustri Academia Lipsica</i> 432.
	198
	<i>Inscriptio Reverendi viri Dn. Geor-</i> <i>gij Eichleri in illustri Gorlitio fa-</i> <i>cta</i> 433. 198
	<i>Inscriptio Epitaphij D. Trocedorsij</i> 495. 222
	<i>Inscriptio Monaviani Musei</i> 489. 218

Inscri

I N D E X

Inscriptio Monumenti Laudis-
mani jC. Aurimonta, Silesij 499
225

L

L Adresse quid sit 1016
461

Latina versio attestationis Lotha-
ringici præsidis Laudismanno com-
missario communicata 32, 36

Latina, Gallica, Italica & Hispa-
nica lingua, quam habeant cognat-
tionem, declaratur 115, 72

Laudismannus adminiculo linguae
Gallicae quum summam pecuniae
lucratus fuerit, 66, 52

Laudismanni consilium de Exoticis
linguis studiosè legendum 106.
65

Laudismannus Anno 95, ex Lotha-
ringia Argentinam se recepit 149.
89

Laudismannus à nexu obligationis
illustri Domui Wirtembergicae
prestita, qua ratione fuerit libera-
tus Anno 550. 189. 1

Laudismannus à quibus in Aula
Caesaris Maximiliani promotus
fuerit 94. 2

Laudismannus quoties ploravit ad
tumulos illustrium 98. 1 4

Laudismanni Museo quae ascripta
verba legantur fol. 224

Laudismanni Gaudium duplici re-
spectu exprimitur fol. 289

Laudismannus de vitandis acciden-
tibus adversis quid dicat fol. 17

Laudismannus Duci Lotharingico
in mensa de fortificatione civitatis
Montisbelgardensis querenti quid
responderit fol. 1025

Laudismannus 3 super vixit Caesares
259. 131

Laudismannus Commissarius Ar-
gentinensium innitens genibus
coram Lotharingico Cardinali
332. 170

Laudismannus quoties civitatem
Montisbelgardicam circumiverit
tempore obsidionis Gryssicae 103.
466

Laudismannus nomine Vasalli à Car-
dinali Lotharingico poculo salu-
tatus 337. 71

Laudismannus in qua pericula terra-
marum, iactatus diversis in locis in-
ciderit 454. 229

Laudismannus quoties militiae inter-
fuerit fol. 453.

Laudismannus propij Caroli Ducis

X x x 2

Oll

I N D E X.

<i>Olsnensium longæva vita & otiosa</i>	<i>subditorum</i>	fol. 472
<i>ciens</i> 456. 205	<i>Laniena Parisiensis</i>	1082. 492
<i>Laudismannus Anno 77. & 78.</i>	<i>Laniena Parisiensis crudelitas in</i>	
<i>Hungaricæ militiæ interfuit</i> 483.	<i>Authoribus celesti decreto punita</i>	
215	1093. 496	
<i>Laudismannus quibus temporibus in</i>	<i>Laus vera, constans & solida quæ</i>	
<i>Hungaria vixerit</i> 516. 250	<i>dicatur</i>	fol. 414
<i>Laudismannus duplici respectu sibi</i>	<i>Lapidibus penes stagnum Eregense</i>	
<i>gaudet</i> 518. 250	<i>erectis, quæ disticha inscripta sunt</i>	
<i>Laudismanni nomen à Carolo Car-</i>	452. 204	
<i>dinali Lotharingico expressum</i>	<i>Les Crocheteurs Bajuli Parisienses</i>	
587. 270	<i>aliquot millia in Laniena Parisi-</i>	
<i>Laudismannus à Nobili Bauhino</i>	<i>ensi neci dederunt</i>	1084. 493
<i>commendatus Dn. Dorotheo Epi-</i>	<i>Les officiers du Roy</i>	fol. 485.
<i>scopo Nicopolitensi</i> 687. 309	<i>Le règlement de la maison du Roy</i>	
<i>Laudismannus Anglicus peregrina-</i>	<i>fol. 485</i>	
<i>tor quid Antverpiæ notarit</i> 810.	<i>Liber Laudismanni excellens & pre-</i>	
375	<i>tiosus dicatur</i>	590. 272.
<i>Laudismannus potius commoda con-</i>	<i>Liber transitus cum suppellectili an-</i>	
<i>jugij prædicat quam vituperat</i>	<i>nosæ mulieride Verona nata con-</i>	
990. 451	<i>cedendus</i>	668. 299
<i>Laudismannus dicit Commoram</i>	<i>Ligista</i>	1077. 481
<i>Hungaricam adhuc virginem esse</i>	<i>Lingua Gallica singulare literatis</i>	
1012. 461	<i>afferens ornamentum</i>	177. 106
<i>Laudismannus 3. millia florenorum</i>	<i>Lingua disertæ & affectatæ in Regi-</i>	
<i>spacio 30 annorum quomodo im-</i>	<i>na Angliæ</i>	222. 221
<i>penderit</i>	<i>Lipsica Academia olim per dilectos</i>	
<i>Lamentationes miserorū subditorum</i>	<i>incrementa sumpsit</i>	fol. 219
<i>Montisbelgardicarum</i> 1045. 470	<i>Literata virtus quid possit, exemplo</i>	
<i>Langvires & cruciatus miserorum</i>	<i>declaratur</i>	204. 146

Lite-

I N D E X.

<i>Literatiorum virorum in magna Silefiaca provincia recordatio & celebratio digna</i>	466. 217	<i>Luxuria nunquam ita regnavit, uti hodiernis temporibus</i>	694. 312
<i>Literata virtus in nonnullis Silefiacis quid possit prestare</i>	fol. 220	<i>Luxuria est ignis infernalis</i>	695. 313
<i>Literatiorum virorum irrisores quo modo reprehendendi</i>	636. 291	<i>La parade Francoise</i>	13. 20
<i>Lividuli mercenarium efferunt gloriosum</i>	894. 406	<i>La Nourriture de la Noblesse</i>	98. 64
<i>Locutio Gallica Cancellarij Regij</i>	317. 166	<i>La Academia Francoise</i>	99. 64
<i>Lorharingia unde dicatur</i>	552. 261	<i>La civile conservation</i>	101. 65
<i>Locus in quo boves mortui incurfant homines vivos</i>	fol. 425	<i>Le parfait Courtisan</i>	96. 64
<i>Ludovicus Dux VVirtembergicus</i>	175. 106	<i>Le prin temps</i>	97. 64
<i>Loy sumptuair</i>	fol. 485	<i>Le mandement de recreance quid sit, explicatur</i>	779. 353
<i>Ludovicus XIII. hodiernus Rex Gallie</i>	204. 116	<i>Le conestable quale sit officium in Regno Gallia</i>	848. 390
<i>Ludovicus Fridericus Princeps VVirtembergicus</i>	269. 144	<i>Le grand Mignon du Roy</i>	850. 391
<i>Ludovicus VVirtembergicus Princeps Pacificus</i>	270. 144	<i>Les diverses leçons de Pierre Messie</i>	102. 65
<i>Ludovicus Landgravius</i>	272. 144		
<i>Lusari superiores quantum Casari exoluerint</i>	521. 251		
<i>Lustratio exercitus selectioris Palatinatus Electoralis à Laudismania descripta</i>	236. 125		
<i>Lutetia parisiensium</i>	180. 107		

M

<i>Magnanimitas & virilitas, civium Montisbelgardenis à Laudismano commendata</i>	1033. 466
<i>Magni & eminentissimi Baubini Basiliensis medici Anatomia à magno Herlicio commendata</i>	fol. 218
<i>Madame cui attribuitur</i>	575. 266
<i>Magnus Erasmus Roterodamus</i>	391. 186

I N D E X.

<i>Magna virtutis cum felicitate lucta- ri, ne illiceat</i>	707. 317	<i>Mauritius Nassovius & Auranie princeps It. Achilles Germanicus</i>	2643
<i>Magnus Muscovitarum princeps qua- ratione semel pro sanitate Maximi- liani II. Caesaris biberit</i>	339. 171	<i>Mauritius Nassovius quomodo Spi- nolampenes Risvrig exceperit.</i>	603. 279
<i>Maeste cui attribuitur</i>	562. 164	<i>Mediocris Eloquentia non minus in laude posita quam heroica & ex- cellens</i>	75. 57
<i>Maistre cui attribuitur</i>	569. 265	<i>Mediocritas semper bene stetit duo- bus præsidijs munita</i>	385. 185
<i>Male cum eo agitur, cui nemo invi- det</i>	650. 295	<i>Mediocre vitæ genus optimum</i>	387. 186
<i>Malitia mundi</i>	712. 322	<i>Medicamentum ne nimis multos liberos pariat uxor natio</i>	8-3. 380
<i>Malam conscientiam habens</i>	931. 42	<i>Menio fit Regis Gallie ex Polonia Lugdunum venientis, & in Cal- liam redeuntis</i>	071. 479
<i>Malitiosi obrectatores</i>	862. 395	<i>Mercatura Vratislaviensis quousq; se extendat</i>	531. 254
<i>Maritus à sua uxore deceptus qua- verba protulerit</i>	966. 440	<i>Messire cui attribuitur</i>	568. 265
<i>Maritus alteri conquestus quod uxor ipsum illi nimis multos pareret li- beros</i>	822. 379	<i>Mieslaus</i>	508. 245
<i>Matthias Rex Germanie, Hungarie & Bohemie</i>	200. 115	<i>Mitellata matrona</i>	fol. 363
<i>Matrimonia in calis fieri & in terris consumi, Gallico dicto docetur</i>	982. 448	<i>Misse quantum pondus habeant pro sepulchris</i>	803
<i>Mauritius Magnus Hassie Princeps</i>	271- 144	<i>Mille quodringenti Franci Laudis- manni principi Wirtembergenfi compensati</i>	188. 111
<i>Mauritius Nassovius Aurica prin- ceps Achilles Germanicus</i>	290. 142	<i>Modus docendi lingvæ Gallicam</i>	2.6

Modus

I N D E X.

<i>Modus quo quis linguam Gallicam brevi tempore addiscere queat. declaratur</i>	128. 79	<i>Mulieres quare imberbes</i>	959.
<i>Modus transferendi latinum sermonem ex Gallico</i>	139. 84	<i>Mulieres de Verona nata dulciter & fallaciter loquentes</i>	991. 452
<i>Momentaneum quod delectat aeternum quod ex cruciat</i>	691. 311	<i>Mundus totus invidia plenus</i>	705.
<i>Monavianus Musaei inscriptio</i>	489.		316
	218	<i>Mundus à Diabolo duobus gladijs oppugnatur</i>	706. 316
<i>Monsieur quid sit</i>	566. 264	<i>Mutatio vocis</i>	83. 59
<i>Monsieur le principal</i>	608. 280	<i>Mystria Dei rationi humanae non subijcienda</i>	702. 314
<i>Mors formositatem non respicit</i>	225.	N	
	123	<i>Narratio Laudismanni Gallica</i>	168. 100
<i>Mors Reginam Angliae alloquitur</i>	26. 123	<i>Necessaria cognitio linguae Gallicae</i>	67. 53
<i>Mors sepe annosis mulieribus dat moram</i>	228. 123	<i>Nemini melior conditio invidenda.</i>	230. 114
<i>Moravia quot civitates contineat</i>	524. 212	<i>Nobilis Hector Voglmannus socer Laudismanni</i>	176. 106
<i>Mors caret fame</i>	830. 382	<i>Nobilis Bo. zhemius</i>	589. 272
<i>Moserus Consiliarius & Secretarius ducis Saxonis</i>	423. 195	<i>Nobilis Bauhinus olim Laudismanni affinis charissimus</i>	688. 309
<i>Mulieribus annosis melior vivendi cum DEO conditio quare non invidenda</i>	229. 114	<i>Nobilis Voglmanni verba de animi suis sinceritate ad quendam prola-</i>	871. 398
<i>Mulier qui se totum credit libertate spoliatur</i>	652. 295 item 963.		308
	439	<i>Nobilis Voglmanni dictum</i>	872.
<i>Mulier imperiose quare totum imperium non concedendum</i>	968. 441	<i>Nobilis Voglmannus in Hispania quid viderit</i>	873. 398

Nobilis

I N D E X

<i>Nobilis Voglmannus de Germania</i>	<i>Officium Prudentis Commissarij</i>
<i>quid dixerit</i> 874. 398	<i>fol. 32.</i>
<i>Nobilis Voglmanni exclamatio Gal-</i>	<i>Officij præstandi sollicitatio Gallica</i>
<i>lica</i> 875. 398	5. 5. 275
<i>Non attendendum in id, quid dicant</i>	<i>Officia Prudentiæ</i> 739. 350
<i>de viro claro vulgares</i> 964. 395	<i>Omnia Elementa contra latrantes</i>
<i>Non nimis Gallisandum, nec nimis</i>	<i>illos canes irritata & commota.</i>
<i>Italianisandum</i> 75. 55	1083. 492
<i>Nonnulli Phrases rusticas proferunt</i>	<i>Opuscula Plutarchi</i> 104. 65
<i>S. 9</i>	<i>Opinia poetica</i> 347. 173
<i>Nonnulli confuse docent</i> 10. 9	<i>Opera & libri literatorum nondum</i>
<i>Nonnulli Gallicam Phrasin affectan-</i>	<i>visi contemnuntur</i> 636. 250
<i>tes</i> 12. 20	<i>Opinio Merceri</i> 771. 350
<i>Nonnullorum planta pedum adusta</i>	<i>Optimæ voluntati Dei reluctari im-</i>
1053. 472	<i>pium</i> 258. 131
<i>Nonnulli vulgaria & trivialia in lu-</i>	<i>Optima similitudo Italico idiomate</i>
<i>cem emittunt</i> 14. 21	<i>expressa</i> fol. 321.
<i>Novum Testamentum Iesu Christi</i>	<i>Oratio Dominicæ Latine, Gallicè,</i>
90. 63	<i>Italicè & Hispanicè, expressa</i> 111.
<i>Noverca Fortune non extimescenda</i>	68
732. 334	<i>Oratio Dominica Turcico jdiomate</i>
O	<i>expressa</i> 112. 70
<i>Oratio servitij à Laudismanno</i>	<i>Oratio Dominica Anglico & Ger-</i>
<i>magna Duci Lotharingico Gal-</i>	<i>manico jdiomate expressa</i> 113.
<i>licè facta</i> 593. 273	70
<i>Obsidio civitatis Viennensis</i> 791.	<i>Oratio perquam brevis, qua Laudis-</i>
367	<i>mannus adventui illustris. Ducis</i>
<i>Obsidio civitatis Viennensis quam</i>	<i>Lignicensis est gratulatus</i> 600.
<i>diu dura verit</i> 793. 367	277
	<i>Oratio Academica Laudism. 722. 327</i>

Orato

I N D E X.

Oratoris Romani dictum	746. 340	habiturus sit incommoditates	986. 450
Ordo qui hoc in consilio observatur	1. 2.	Pax quando conclusa fuerit inter	
Ornamenta Academiae Dolanae	178.	Cardinalem in Lotharingicum &	
	107	Dn. Administratorem Branden-	
Osculatio	316. 16.	burgicum	544. 259
Oscula praeberet annosis mulieribus		Pax Nancæi in Lotharingia summo	
nausam parit	80. 379	cum gaudio proclamata	546.
P			260
Panders	1085. 49.	Pax diu & tot votis piorum in Gallia	
Particularitates à Laudisfranno		desiderata & exoptata	1072.
commissariae Montisbelgardico no-			479
tate	26. 30	Pecunia carenti. dulci eloquio uten-	
Parisij in summo templo quomodo		dum	728. 332
quæsitum & cantatum	689.	Peregrinatio discernit hominem ab	
	310	homine	54. 47
Parvus Monarcha elatis supercilijs		Per ambitionem pax publica in Re-	
aliquem afficiens	948. 432	gno Gallie perturbata	160. 98
Parvus Drolis Gallicis Stylus Curia		Per lepidus	853. 392
Gallicæ ignotus	fol. 275.	Peregrinatio contemplativa	900.
Παράδειξ Generosi Dn. Iohannis			410
Bernhardini Orie Marchionis		Per tria quomodo Galli variant	669.
	657. 295		299
Pasquier consiliarij Regis Gallie scri-		Petit homme cui attribuitur	892.
pta	107. 66		406
Patricij Vratislavienses	399. 160	Petard quid sit	1005. 459
Patientia omnium malorum victrix		Pestum Hungaricum	1012. 461
	381. 184	Pium dictum Gallicum	414. 192
Patrimonij dilapidatores	929. 422	Piorum Montisbelgardensium hostes	
Pauperem qui ducit uxorem quales		Dei hostes fuerunt	1067. 475

Tyy

Pius

I N D E X.

<i>Pius in hoc mundo Rotundator.</i>	<i>fol.</i>	<i>Punctum juris controversum de pra-</i>	
197		<i>scriptione 30 annorum</i>	766. 348
<i>Pilosi</i>	919. 419	<i>Philippus de portis Regius poeta,</i>	
<i>Pij Rotundatores</i>	557. 262	<i>quid dicat de Domino suo</i>	162. 98
<i>Piorum vota calorum nubes pene-</i>		<i>Philippus de Portis de suo Domino</i>	
<i>trantia</i>	684. 308	<i>Rege Gallie affectatè loquens.</i>	63.
<i>Pij cuiusdam quarela, quod omnia</i>		99	
<i>in pejus ruant</i>	717. 325	<i>Philippus Palatinus</i>	293. 143
<i>Poëta parum Polonifanti de pauper-</i>		<i>Philosophia</i>	444. 202
<i>tate nonnullorum Doctorum viro-</i>		<i>Philosophia mera stultitia in schola</i>	
<i>rum quid dictum fuerit</i>	941.	<i>Christi</i>	700. 314.
428		<i>Philippus quid dicat de annosis mu-</i>	
<i>Polonicum dictum egregium</i>	716.	<i>lieribus</i>	976. 446
324		<i>Pluralitas votorum</i>	756. 344
<i>Poloni generosi Nobiles & literatio-</i>		<i>Plusquam sex millia pecorum abacta</i>	
<i>res Curtesia Gallica studentes</i>		1063. 474	
947. 431		<i>Præcepta in Actione tenenda</i>	86.
<i>Pomerania Ducum natiuitates re-</i>		61	
<i>cententur</i>	<i>fol.</i> 412	<i>Precaationes Avenarij</i>	93. 64
<i>Populositas Silesie</i>	481. 214	<i>Precaatio Gallica in obsidione Gryfica</i>	
<i>Populi Hungarici acclamatio</i>	536.	<i>civitatis Montibelgardice à præ-</i>	
257		<i>sidiarijs militibus habita</i>	1066.
<i>Ponderosus gladius monstratus Lon-</i>		475	
<i>dini in Anglia</i>	212. 119	<i>Præceptum egregium</i>	123. 76
<i>Portæ triumphanti Vratislavia Anno</i>		<i>Præclara Glogoviensis civitas ad o-</i>	
1611. 18 Septemb. adscriptum car-		<i>deram sita</i>	509. 246
<i>men rotivum</i>	534. 256	<i>Præceptum Ethicum</i>	732. 334.
<i>Potens Dux Lotharingicus quid ex</i>		<i>Aliud</i> 735. 335. <i>Aliud</i> 738. 335	
<i>Laudismanno quesierit</i>	1025	<i>Præceptum de frenanda lingua</i>	74.
464		337	

I N D E X

<i>Præceptum iudicem informans</i> 755.	<i>Proverbium Gallicum: Nulles Lai-</i>
344	<i>des Amours</i> 663. 298
<i>Præceptum in contrahendo matrimo-</i>	<i>Procurator pilati assuturas inferna-</i>
<i>nio observandum</i> 980. 447	<i>les querens</i> 584. 259
<i>Præceptum ne assumat quis negoti-</i>	<i>Procuratoris Alsatici dolio nanceano</i>
<i>um viribus ipsius impar</i> 981. 447	<i>irrepentis socius caudatus</i> 901.
<i>Præsumptio unde insurgat quod</i>	413
<i>Laudismanni scripta non sint</i>	<i>Proverbium verum</i> 727 333
<i>vulgaria</i> 15. 21	<i>Provisionalis sententiæ definitio</i> 760
<i>Præsumptio pro germanis militans,</i>	345
<i>respectu studij lingvæ Gallicæ</i> 17.	<i>Prudentis commissarij officium</i> 26.
22	30
<i>Premium valoris in Ludo Equestri</i>	<i>Prudens princeps quid iteratione</i>
<i>obtentum Francofurti à Iohanne</i>	<i>vocabuli Gallici Chancelier signi-</i>
<i>Ernesto Duce Saxonie</i> 252. 119	<i>ficare voluerit</i> 323. 167
<i>Primum dubium à Laudismanno</i>	<i>Preud homme qui appelle:ur</i> 960.
<i>removetur</i> 12. 24	438
<i>Princeps non debet esse nimis huma-</i>	<i>Preud Femme quæ dicatur</i> 962.
<i>nus nec nimis severus</i> 1079 483	438
<i>Prolixas barbas habentes, quomodo</i>	<i>Psalmus 46 Gallicè redditus</i> 721.
<i>Et quid de illis sentiendum</i> 922.	327
420	
<i>Pronunciatio in quibus consistat</i> 79.	
58	Q <i>Valis in hoc Consilio observa-</i>
<i>Pronunciatio qualis esse debeat</i> 80.	<i>tur ordo</i> 1. 2
58	<i>Quales informatores Laudismannus</i>
<i>Pronunciatio, qualem Laudisman-</i>	<i>habuit in lingua Gallica</i> 18. 24.
<i>nus in Elocutione lingvæ Gallicæ</i>	<i>Quare Laudismannus ab Argenti-</i>
<i>coram illustribus adhibuerit</i> 81.	<i>na discesserit</i> 42. 40
59	<i>Quare nonnulli Germani studiosi</i>

I N D E X

linguam Gallicam non addidice- rint 63. 5	Quare potius iuvenula, quam an- nosa mulier in Matrimonium sit ducenda 973. 445
Quantum pecunie Laudismannus lucratus sit adminiculo lingua Gallicæ 66. 92	Qualem mutationem secundæ nuptiæ secumferant 983. 448
Qua in re consistat bene loqui Gallicè, Gallicè exponitur 85. 60	Quando cessavit Gallia dici cæmiseri- um Germanorum 1000. 458
Quare prius lingua Gallica, quàm Italica addiscenda 109. 66	Qualis Camisada Anno 1587. in Al- neun in Germanos attentata fue- rit 1004. 489.
Qua ratione Politici gratiam meren- tur & penes superiores & penes inferiores 324. 167	Qua monumenta peregrinationum suarum olim magnates erigicura- rint 348. 173
Quales Ceremoniæ intervenerint Nanaei in Lotharingia in acce- ptatione Feudi 331. 173	Quæ symbola illustrium Laudisman- nus in aliqua Germania Academia explicaturus sit declaratur 364. 177
Quare pleriq; Gallicæ lingvæ infor- matores nulla singularia discipu- lis suis proponant 624. 284	Quæ laus à Cic. Servio Sulpitio jC. Romano attributa fuerit 375. 181
Quando boni viri magno gaudio & letitia afficiantur 671. 299	Quæstio per quam ardua D. Luthero proposita 719. 326
Quatuor in omni negotio consideran- da 679. 304	Quæstio juris 777. 352
Quare Deus non omnia puniat in hoc mundo 682. 306	Quæstio de Carthusianis monachis 806. 372
Quales esse debeant nostræ actiones 737. 335	Querela cuiusdam p̃j quod omnia in pejus ruant 717. 325
Quatuor Prudentiæ novercæ 749 341	Qui Germani in magno pretio ha- bendi 88. 62
Quatuor arcæ à Maximiliano I. re- licte 857. 392	

Qui

I N D E X.

Qui Authores & libri in studio ling-
væ Gallicæ Germanis sint legendi
89. 62

Qui non sint deplorandi 199. 115

Quid dixerit Fridericus Dux Wir-
tembergicus de Regina Angliæ
214. 120

Qui Italiam non vidit, nihil vidit
248. 128

Quid literatoribus conferat digni-
tatis scientiæ lingvæ Gallicæ 56. 48

Quid sit demanteler une ville fol.
468

Qui Venetias non vidit, non prædicat
249. 128

Quid dicat Laudismannus de nobili
Bauhino 372. 180

Quidnam præbeat solatium literato
viro in senectute 719. 33

Qui reprimat lingvæ, animam cu-
stodit 740. 330

Quilibet sui ipsius debet esse secreta-
rius 750. 341

Quid Laudismannus notavit de Phi-
lippo Palatino Achille Germanico
704. 367

Quid ad largius bibendum concium
incitavit fol. 436

Quomodo in studio lingvæ Gallicæ
procedendum 11. 20

Quot felicitates Regi Angliæ à Lau-
dismanno exoptentur 16. 22

Quos Laudismannus in Parlamen-
to Parisiensi audierit 84. 60

Quomodo cognoscatur si quis bene
Gallicè loquitur 127. 78

Quot lingvas calluerit Regina An-
gliæ 219. 12

Quomodo res familiaris gubernanda
716. 332

Quomodo loquendum 736. 335

Quot rescripta & mandata fiant in
Parlamento Parisiensi 778. 353

Quot principes & proceres Regni Gal-
lici interempti fuerint in Lanie-
ra Parisiensi 1091. 495

R

Rabelais Gallicus poeta de liquo-
re Bacchi quid scribat 827.
381

Radzivilii principis Lithvanie oratio
coram Rege Poloniæ habita, à Lau-
dismanno commendatur f. 46.

Rarum Exemplum sexus muliebri
in Regina Navarena 551. 261

Ratio studendi iura 64. 51

Ratio opinionis Mercerij 772. 351

Receptio periculose commissionis à
Laudismanno facta 22. 26

I N D E X.

Rectoris Dolanae Academiæ testimo- nium Laudismanno datum 20. 25	Regia Vratislavenſis civitas ab A- driano Romano commendata 531. 254
Reciprocè Galli à Germanis propter pronunciationem irridentur 116. 27	Regula vite à magno Thaburno in- ſtar ſymboli adhibita 710. 320
Reciproca oſculatio à Laudismanno facta 335. 170	Regnum Diaboli deſtruendum 711. 322
Reciproca officiij oblatio 598. 276	Regnum Chriſti hoc in mundo non inchoans, Aſmodei infernalis fit mancipium 714. 323
Recitatio continens quæ olim de ma- gna Sileſia Gallico Idiomate ex- preſſa fuerint 506. 245	Regnum ſine theſauro non eſt re- gnum 855. 392
Recitatio quo in libro à Laudismanno fiat, quòd invictiſſimus Hungariæ & Bohemiæ Rex Divus Matthias Aſtriacus hodiernus Imperator Vratiſlaviæ magnificentiſſimo poſt hominum memoriam apparatus ab illuſtribus Statibus Sileſiæ ſex fere millibus Equitus exceptus fuerit, fol. 278.	Regis Galliæ egregium dictum 909. 417
Recitatio jocosa de duobus Jeſuitis 801. 370	Regina Angliæ quot lingvæ calluerit 219. 21
Recitatio jocosa de oſculatione hoſpi- tarum in Gallia 818. 378	Regina Galliæ ſupplex facta illuſtriſſ. Caſimiro Palatino 1001. 458
Reduces quibus verbis Græcis exci- pantur 611. 279	Reichenvveyer unde derivetur fol. 466
Redintegranda poſſeſſionis materia 762. 347	Reipub. intereſt dotatas eſſe mulieres 764. 348
Regis Gallia cubiculum 34. 37.	Relatio Laudismanni Commiſſarij de ijs, quæ vidit Nancai in Lo- tharingia 33. 37
	Relatio quare quis ſua ſecreta alteri aperire non debeat 751. 342
	Relief, & reſtitution en entier 78. 355

Re

I N D E X.

Remissio causæ in ardua causâ 734

356

Rempar quid sit 1013. 463

Renuoy, Remissio ad Consilium Epi scopale in vic 579. 268

Responsio Ducis Lotharingici Lau dismanno commiss. facta nomine Argentinensium 150. 90

Rescriptum Friderici IV. Palatini Electoris 240. 26.

Residentia Illustr. Ducis Bregensis 450. 203

Residentia illustr. Ducis Olsnensium &c. 455. 205

Residentia Illustriss. Brandenburgici 458. 205

Residentia Caroli Austriaci Episcopi Vratislaviensis principis benigni 466. 209

Rex Gallie Henricus IV. Carolum Ducem Lotharingicum quando fratrem appellavit 538. 258

Rex Gallie Henricus IV. loquitur de Sancta Liga 1074. 480

Responsio Ducis Lotharingici Henrico IV. Regi Gallie facta 540. 258

Responsio Henrici V. Regis Gallie & Navarre, data Parisijs Depu tatis Parlamentorum Gallicorum

Burdegalis & Tolosani 1069.

478

Responsio Catarina Navarena 543.

259

Retranchement quid sit 1019. 465

Responsio sereniss. Cardinalis Lotha ringici 578. 268

Responsio Adami à Stange Eq. Sil. ad adventus gratulationem à Lau dum. factam 601. 278

Responsio in visati ad gratulationem adventus hospitis 607. 280

Responsio ad gratulationem adventus vulgaris 609. 210

Responsio ad dictam gratiarum actio nem 617. 282

Responsio ejus, à quo discessio fit 629. 285

Responsio Laudismanni Duci Lo tharingico Nancai facta 1026. 464

Res familiaris quomodo gubernanda 726. 332

Reverendiss. Episcopus Spirensis lin gvis Exoticis excultissimus 289 142

Rixosa & imperiosa mulier materia exercenda penitentia 817. 378

Ronder quid sit 558. 263

Rustica

I N D E X

Rusticae Phrasæ à nonnullis non raro Selectiora dicta Gallica addiscenda proferuntur 8. 9 123. 81

Rudolphus II. Cæsar. Laudisman- Seniores literatioribus ut juniores num suum & Romani imperij di- similes fiant exhortatio Italica. lectum & fidelem appellavit fol. 643. 293

289

S

S *Agitta contra turrim Davidis Sententia in sacris usitata f. 311. tempore obsidionis civitatis Hie- Septem opera Misericordie 7-4. rosolymitanæ emissa* 357. 175 329

Salutatio amici in accessu 627. 285 *Sermocinatio Gallica de Regno Gal- lico Parisiis notata* 159. 96

Salvations des tefmoins 787. 362 *Sermo Laudismanni de vitandis Ac- cidentibus* 381. 184

Sanferre castrum & fortalitium oc- cupatum 1040. 468 *Sermo jocosus in salutatione amici quæ poculus fit* 837. 284

Sanctus Blanchardus ob serenitatem temporis Nancæi invocatus 841. 386 *Sermo Tossini Galli ad amicum prola- tus quid ei per Testamentum suum sit ordinaturus* 839. 385

Sapientia mundi & sapientia Dei longè inter se distant 699. 214 *Sermo rigoroſi hospitis Gallici* 934. 423

Sarepta Goldbergia in qua olim D. Lutherus divertit 445. 202 *Sermo Dn. Gostij Galli de hospite Gallica quæ admodum deformis fuit* 957. 437

Saxonicum idioma ad peregrinum prolatum 93. 418 *Silesia multos divinis ingenijs præ- ditos viros & multos politicoſ & secundum dubium à Laudismanno removetur* 29. 35

Secundum Cic. qui amplissimus di- cendus 55. 47 *peregrinatores suppeditat fol.* 221

Secretarij & Cancellarij reveren- tissimi Cardinalis Lotharingici 82. 59 *Silesia inter hæredes Boleslai olim di- visa* 507. 45

Sile

I N D E X.

Silesia quot civitates contineat	522.	Administrat.	363. 177
252		Symbolum Mauritiij Nassovij	65.
Silesiaca Parisi s à Laudismanno ex	78. item 3 6 179		
historia mundi Gallica diligenti		Symbolum Guilhelmi principis Au	
studio notata	426. 200.	raice	307. 179
Si i itudo Italica à scarabeis sumpta		Symbolum Henrici Friderici Nassovij	
649. 205		368. 79	
Simplex fides certior Physicorum & Sy		bola egregiorum	369. 180
Dialecticorum Regulis	701. 314	Symbolum Larissimi Doereri	370.
Singularis commoditas Anno 84.	180		
Laudismanno oblata	22. 106	Symbolum Nobilis Wolff angè Ubr	
Syncera animi affectu Lotharingica		n illeri	373. 8
erga illustriss. Domum Brandena		Symbolum Nobilis Hectoris Voiglan	
burgicam	143. 86	ni	374
Symbola Caesarum. Regum & rin-		Symbolum Laudimanni	377. 18
cipum	342. 172		
Symbolum Gallicum Caroli V. Impe		Symbolum Laudimanni in illustri	
ratoris	343. 172	Academia Gieffena carminice ex	
Symbolum Elisabethæ Francorum		plicatum	378. 183
Reginæ	354. 174	Symbolum Leonhardi Binningeri	
Symbolum Regi ordinis Anglici	359.	379. 84	
175		Symbolum Iohannis Viroti	83. 84
Symbolum illustriss. Ducis Bregen		Symbolum Iacob. Ratgeb. secretarij	
sis	399. 188	338. 185	
Symbolum Garterij ordinis	362.	Symbolum Thevenoti secretarij Mon	
170		tisbelgardici	389. 86
Symbolum Garterij ordinis carmine		Symbolum Zeckeri Thesaurarij Mon	
descriptum	362. 77	tisbelgardici	392. 186
Symbolum illustriss. in Brandenbur		Symbolum proprium Magdeburgen	
gii Episcopatus Argentinensis		sium	410. 191

Z z z.

Soli

I N D E X

<i>Solium Regni Scotici à Laudismanno</i>		<i>in terrestri & maritima peregrinatione</i>	
<i>Londini visum</i>	211. 119		454. 245
<i>Sophistis quomodo obviandum</i>	585.	<i>Stetini qualia Carmina adibus, Dn.</i>	
269		<i>Ludeci ascripta</i>	651. 295
<i>Sophiste nodum in circo querentes</i>		<i>Studiorum in certas horas distribu-</i>	
<i>sedulo fugiendi</i>	752. 342	<i>tio</i>	122. 81
<i>Substitutionis Commissaria forma</i>		<i>Stutgardia & Lipsia quare Paradi-</i>	
<i>Gallica imitanda</i>	28. 24	<i>sus dicantur</i>	428. 196
<i>Submissa petitio Laudismanni dire-</i>		<i>Sternuanti quale jocum dixerit</i>	
<i>cta ad Magistratum Silesiacum</i>		<i>Tossinus Gallus</i>	840. 385
<i>vel exterum</i>	502. 228	<i>Struma quid sit</i>	846. 389
<i>Sultanus Turcorum Imperator</i>	1011.	<i>Sudarium Christi ubi quotannis die</i>	
460		<i>Veneria ante Pascha monstratur,</i>	
<i>Superioru Lusatie civitates</i>	484. 215	<i>indicatur</i>	685. 309
<i>Surceance quid significet</i>	786. 362		
<i>Schola Goldbergensis olim gentis Si-</i>			
<i>lesie Magistra.</i>	275. 137		
<i>Schola Goldbergensis olim magno</i>			
<i>Christiano orbe Clariss.</i>	277. 138		
<i>Schola Bregensis satis illustris</i>	451. 203		
<i>Schonbornerus Cancellarius Zoller-</i>			
<i>nus</i>	402. 220		
<i>Scopus nomen hoc in symbolo sereniss.</i>			
<i>Electoris Saxonici adhibitum</i>	714		
328			
<i>Schonwalderus Goldbergensis</i>	590		
405.			
<i>Spinose quaestiones Laudismanno</i>			
<i>propositae</i>	376. 181		
<i>Specificatio periculorum Laudismanni</i>			

T

<i>Taxatio mali propositi & mali-</i>	
<i>gne voluntatis, in personis</i>	
<i>praesidium Parliamentorum Gallico-</i>	
<i>rum ad turbendam pacem publi-</i>	
<i>cam</i>	1075. 480
<i>Taxatio loquacis</i>	744. 337
<i>Tertium dubium à Laudismanno re-</i>	
<i>movetur</i>	43. 42
<i>Testimonium Rectoris Dolanae Aca-</i>	
<i>demie Laudismanno datum</i>	20. 25
<i>Testimonium Laudismanno ab Aca-</i>	
<i>demia Lipsica datum</i>	21. 24
<i>Testimonium Laudismanno Anno 74</i>	
<i>à magno Thaburno attributum</i>	
631. 238	

Testi

I N D E X.

<i>Testimonium Laudism. à Magistratu</i>	<i>borum Magni Thaburni</i>	630. 287
<i>Argentinenſi ratione vitæ honeſtæ</i>	<i>Tremblecourt penes Morion ont in Lo-</i>	
<i>actæ communicatum</i>	<i>tharingia globulis bombardarum</i>	
632. 289	<i>diverſarum petitis per modum ju-</i>	
<i>Testimonia ſeu attributa ſupremi Ma-</i>	<i>ſitiæ militaris vitam amiſiſt</i>	1014.
<i>giſtratus qualem præſumptionem</i>		461
<i>pariant</i>		634. 289
<i>Timido Procuratori Alſatico quali-</i>	<i>Tremblecours qui à Gallis ita appel-</i>	
<i>adhortatio Gallica, Italica, Lati-</i>	<i>lentur</i>	326. 167
<i>na & Germanica faciendæ</i>	<i>Tranchée quid ſit</i>	1024. 463
330.	<i>Tres ſpecies ſive formæ eloquendi</i>	74.
169		56
<i>Tiulus Regine Navarene à Lau-</i>	<i>Tres res unius ejusdemq; conſenſus &</i>	
<i>diſm. Nancæi in curia Lotharin-</i>	<i>voluntatis</i>	670. 299
<i>gica notatus</i>		673. 299
548. 260	<i>Tres res inſatiabiles</i>	
<i>Tyrocinij Hollandicum Admirali de</i>	<i>Tres virtutes quarum aliis ad calum</i>	
<i>Arogonia diſplicens</i>	<i>evolamus</i>	725. 332
300. 143	<i>Tres monachi à tribus monialibus pa-</i>	
<i>Tyrannici Actus in ſubditos Ditio-</i>	<i>nam petentes</i>	807. 372
<i>num diverſarum Montibelgardi</i>	<i>Treſcrier deſſargne Gazophilacij cu-</i>	
<i>carum à Gyſſijs commiſſi</i>	<i>ſtos</i>	854. 392
1044	<i>Tres Crateræ vino miſcendæ</i>	955.
470		437
<i>Turcicum proverbium de viro aliquot</i>	<i>Treves quid ſignificet</i>	994. 457
<i>linguas callente</i>	<i>Tria hominem domo expellunt.</i>	652.
640. 292		295
<i>Theatrum mundi Petri Laune</i>	<i>Tria verberibus coercendæ</i>	674. 300
95. 64	<i>Tria que tangere non licet</i>	676.
<i>Thema cali Theologicum</i>		302
434. 108	<i>Tria ſunt quæ omnia in hoc mundo</i>	
<i>Theſaurus incredibilis à Maximilia-</i>	<i>gubernant</i>	677. 302
<i>no I. relictus</i>		
856. 292		
<i>Traagicum factum ab Italo in corru-</i>		
<i>lem ſuum commiſſo</i>		
795. 267		
<i>Translatio Latina Epistolæ Gallicæ</i>		
153. 91.		
<i>Translatio Laudismanni Gallicæ ver-</i>		

I N D E X.

<i>Tria in hoc mundo investigari nequeunt</i>	678. 20	<i>Cardinalem Lotharing. est allocutus</i>	151. 90
<i>Tria hominem prudentem reddunt</i>	943. 429	<i>Verba Laudismanni de Zoilis</i>	307. 155
<i>Triplex scientie gradus</i>	835. 404	<i>Verba Gallica quibus Parisijs allocutus est olim Cancellarium Regium Gallicum Philippus Archidux Austrie</i>	311. 164
V		<i>Verba Gallica Cancellarij Regis Gallie prolata ad Philippum Archiducem Austrie</i>	311. 164
<i>Valedictiones amicorum</i>	625. 235	<i>Verba quibus iuraverit Archidux Austrie, fidem Vasallicam Regi Gallie promittens</i>	214. 165
<i>Vannis duabus manibus alligati miserè excruciatii fuerunt subditi</i>	1050. 471	<i>Verba Cancellarij Regis Gallie</i>	315. 155
<i>Varie excruciationes adhibita quæstionum dolores & torturas superantes</i>	1046. 470	<i>Verba Humble serviteur à juniore Cancellario Mompilirico intermissa</i>	319. 166
<i>Vasallorum Brandenburgicorum Feudalis causa</i>	144. 86	<i>Verba Gallica ad juniorem Cancellarium Mompiliricum à quodam Duce prolata cum reiteratione</i>	320. 166
<i>Vaux becourt Gallus aurinum Hungaricum appenso petardo aperuit</i>	1007. 460	<i>Verba magni Muscovitarum principis prolata ad Sigismundum liberum Baronem de Herberstein</i>	341. 172
<i>Venetias qui vidit miraculum in miraculo vidit</i>	110. 67	<i>Verba Gallica Regis Gallie ad Ducem Lotharingie dicta</i>	539. 258
<i>Venerias qui non vidit, non predicat</i>	249. 123	<i>Verba Laudismanni de Janicena Parisienses nefaria facto</i>	1088. 494
<i>Verba Gallica ad commissionem demandatam, à Laudismanno pronuntiata</i>	25. 9	<i>Verba</i>	
<i>Verbalis responsio Domino Cardinali Lotharingici Laudismanno facta</i>	21. 36		
<i>Verba quibus Dux Lotharingicus</i>			

I N D E X.

<i>Verba à pio Duce Carolo Lotharingi- co prolata</i>	545. 200	<i>Verba à quodam, de lanicna Parisi- ensi, prolata</i>	1083. 404
<i>Verba Catarinae Navarrenae in collo- quio Nancæno ad piũm Carolũm Ducem Lotharingie dicta</i>	550. 161	<i>Versio Latina Commissionis Montis belgardice</i>	24. 28
<i>Verba Gallica quibus Laudismannus allocatus est Nancæi Cardinalem Lotharingicum in prima audien- tiæ assignata</i>	576. 276	<i>Versio Laudismanni Latina p̃p̃ole Lotharingica</i>	147. 87
<i>Verba magni Thaburni post valedi- cti nem ad Laudismannum pro- lata</i>	619. 286	<i>Versio latina Gallica Epistole</i>	169. 105
<i>Verba Leonis Imperatoris</i>	638. 291	<i>Verus amor secundum iura quare estimeur</i>	666. 298
<i>Verba Regis Gallie</i>	847. 389	<i>Veteres quid pro re laudabili habue- rint</i>	974. 445
<i>Verba nobilis Voglmanni de animi sui sinceritate ad quendam prolata</i>	871. 398	<i>Victoria insignis Hollandica</i>	301. 144
<i>Verba Cussini ad filium suum prolata</i>	925. 4-1	<i>Vinum Darbosianum pretiosum & excellens</i>	836. 384
<i>Verba rigorosa hospite Montibelgar dice ad hospites prolata</i>	936. 424	<i>Vini virtutes & efficacie tribus literis F.F.F. exprimuntur</i>	fol. 4:6
<i>Verba Dni. Gosij Parisiensis ad cavil- lator m Gallicum dicta</i>	939. 427	<i>Virgo potius, quam annosa n. ilier in matrimonium est ducenda</i>	972. 445
<i>Verba cu iudam Germani graduati contra parvam quendam Drolum Callicum prolata</i>	940. 428	<i>Virgines quare citius matrimonio elocande</i>	977. 446
<i>Verba Sacharie Bart Consulis Gold- bergensis ad Laudismannum pro- lata</i>	941. 4 9	<i>Virgo nubilus cui elocanda exemplo Demosthenis demonstratur</i>	978. 446.
		<i>Viros magni ingenij & probos, iuni- ores sufficere debent</i>	622. 63
		<i>Virtutes Ethicæ in Regina Anglie predicæ</i>	28. 100

I N D E X.

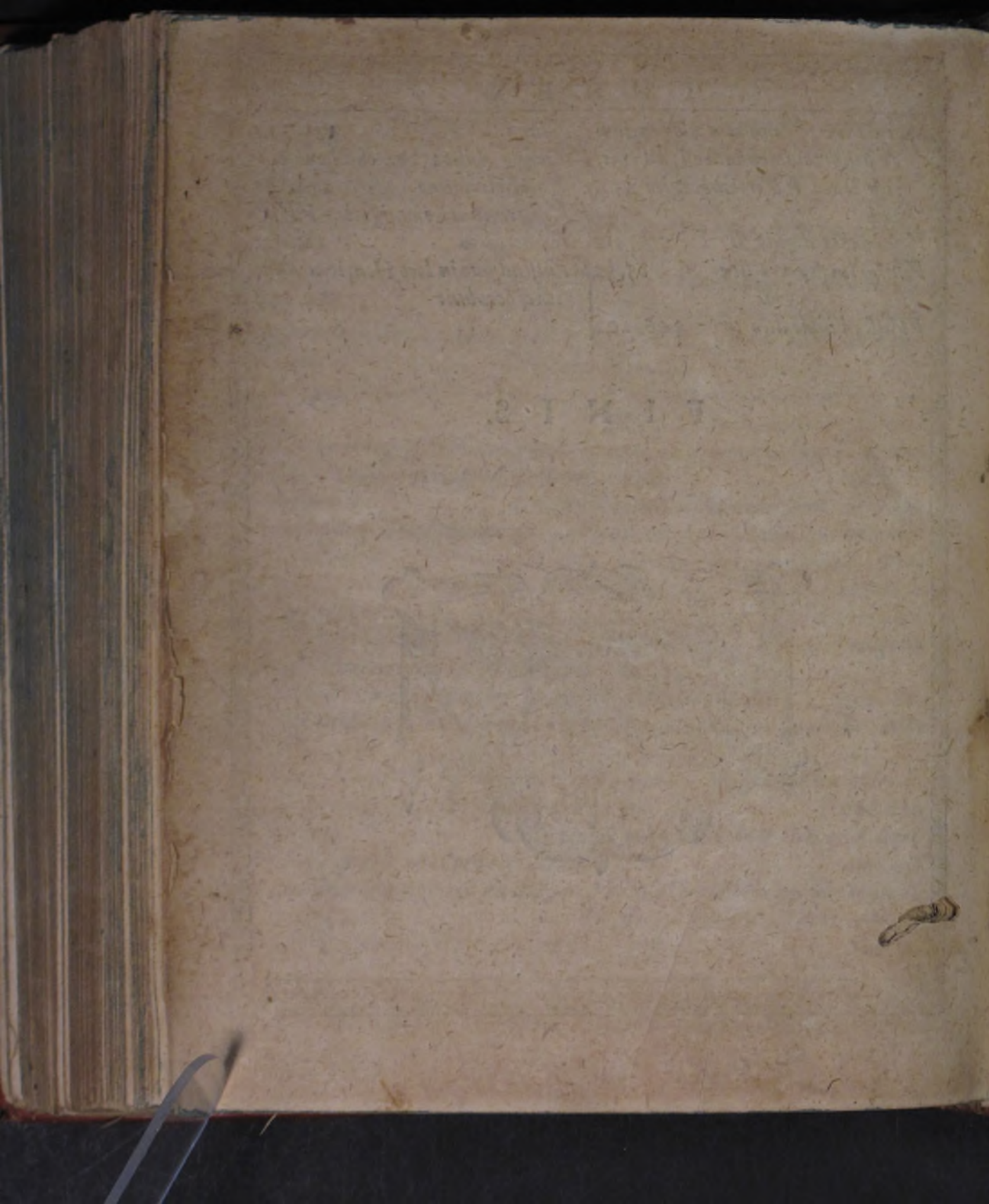
<i>Vita Rustica commendatio, & vite</i>		<i>corroboratione; provinciarum Re-</i>	
<i>Aulice contemptio</i>	1081. 489	<i>gni Bohemici. Silesia, & Mora-</i>	
<i>Vitis undè dirivetur</i>	825. 380	<i>vie</i>	525. 252
<i>Vituperatores aliorum laude non di-</i>		<i>Vota piorum nubes penetrantia</i>	684.
<i>gni</i>	893. 406		308
<i>Voglmannus quid in Hispania vide-</i>		<i>Votum Laudismanni pro nonnullis</i>	
<i>rit</i>	873. 998	<i>Poëtis Bavaricis, parum polonisan-</i>	
<i>Voglmannus de Germania quid di-</i>		<i>tibus & parum juridicantibus</i>	
<i>xerit</i>	874. 398	<i>fol. 363</i>	
<i>Voglmanni exclamatio Gallica</i>	875.	<i>Votum cujusdam mariti, ut mors ca-</i>	
	398	<i>pia: per extrema nasorum mulieres</i>	
<i>Voluntatis benignissima benignissimi</i>		<i>non de Placentia, sed de Verona</i>	
<i>Regis Angliæ erga Laudismannum</i>		<i>natas</i>	831. 382
<i>declaratio</i>	202. 116	<i>Votum Gallicè expressum</i>	961. 428
<i>Votum pium Laudismanni quo pax</i>		<i>Vulgaris flos Gallicus quo adventui</i>	
<i>desideratur</i>	158. 96	<i>alicujus quis gratulatur</i>	609.
<i>Votum Laudismanni pro salute prin-</i>			280
<i>cipum Wirtembergicorum</i>	190.	<i>Unde præsumptio insurgat quod Lau-</i>	
	112	<i>dismanni scripta non sint vulgaria</i>	
<i>Votum Laudismanni pro serenissimo</i>			15. 12
<i>Electore Brandenburgico & ejus</i>		<i>Un Fâctneant quid sit</i>	903. 414
<i>serenitatis inclita Academia Fran-</i>		<i>Vn homme desbordé qualis sit</i>	904.
<i>cofurdiana</i>	244. 127		415
<i>Votum Laudismanni pro longa va-</i>		<i>Vn homme regardant un antre de</i>	
<i>rita sereniss. hodierni Ducis Brunsv-</i>		<i>travers</i>	948. 432.
<i>icensis</i>	261. 132	<i>Vn bon sceillè du matin quid signi-</i>	
<i>Votum Laudismanni pro restaurati-</i>		<i>ficet</i>	998. 457
<i>one Goldberga patriæ dilectissima</i>		<i>Vratislavia ædificia æquali altitudi-</i>	
	308. 159	<i>ne, pulchro ordine & eleganti se-</i>	
<i>Votum Laudismanni pro unione &</i>		<i>constructa</i>	528. 254

I N D E X.

<i>Vratislavia ob summam elegantiam VVienna</i>	171. 105
<i>& situm commendata est, à Friderico VVienna Anno 1529. obsidione cin-</i>	
<i>rico Duce VVirtembergico 530. Et à Solimanno</i>	294. 43
254	<i>VWilherminus Commissarius VVir-</i>
<i>Vura palliata quid sit</i>	778 352 <i>tembergicus</i>
<i>Vilitas lingvæ Gallicæ</i>	65. 52
W	<i>VValstad quo in loco Henricus Anno</i>
<i>VValstad undè dicatur</i>	1214 occubuit 584. 249
446. 202	

F I N I S.

LEGAR

